

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
Strategy of Potential Development for Community leaders
in Model Sufficiency Economy Village

โดย

ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์

ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

นายทรงพล โชติกเวชกุล

นายอภิชาติ รอดนิยม

นายนพดล เพ็ญประชุม

นางสาวสุภาภรณ์ เทนอิสสระ

พระใบฎีกาธนกิจ นริสโร (เทือกทอง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๒

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610762052

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
Strategy of Potential Development for Community Leaders
in Model Sufficiency Economy Village

โดย

ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์

ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

นายทรงพล โชติกเวชกุล

นายอภิชาติ รอดนิยม

นายนพดล เพ็ญประชุม

นางสาวสุกาญดา เทนอิสสระ

พระใบฎีกาธนกิจ นริสโร (เทือกทอง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๒

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610762052

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Strategy of Potential Development for Community leaders in Model Sufficiency Economy Village

By

Dr. Phusit Pulanram

Dr. Riangdow Tavachalee

Mr. Songphon Choutikavatchagul

Mr. Apichat Rodniyom

Mr. Nopadol Penpachoom

Miss. Sukanda Tenissara

Phrabaidika Tanakit Narissaro (Thuakkong)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

B.E. 2562

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610762052

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ผู้วิจัย:	ดร.ภูษิต ปุณรัตน์, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี นายทรงพล โชติกเวชกุล, นายอภิชาติ รอดนิยม นายนพดล เพ็ญประชุม, นางสาวสุภาภรณ์ เทนอิสสระ และ พระใบฎีกาธนกิจ นริสโร (เพื่อถก)
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๒
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัยทั้ง ๔ ชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) แบบคำถามการสนทนากลุ่ม ๓) แบบสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และ ๔) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ศักยภาพผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน พบว่า มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพด้านความเป็นผู้นำสูง มีศักยภาพด้านการสื่อสาร (วาทศิลป์) เป็นอย่างดี และมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการในชุมชน ส่วนจุดที่ควรพัฒนา ผู้นำชุมชนควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น ควรรับฟังและยอมรับในเสียงสะท้อนหาตนเองในด้านลบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันตนเองและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑

๒. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนตามรูปแบบ KAS คือ ความรู้ ทักษะ และการไปศึกษาดูงานและอบรมหลักสูตรการเป็นผู้นำชุมชนที่ดี ณ บ้านสำโรง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำให้เกิดการพัฒนาค้นคว้าความรู้ด้านการบริหาร การใช้หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาโครงการในพื้นที่ จึงให้เกิดทัศนคติเชิงบวก จนสามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาชุมชนของตนเอง

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ พบว่า ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน ๓ ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ, ด้านความรู้, และด้านทักษะความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก ๔ ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน คือ PANM Model ประกอบด้วย ๑) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (Precaution) ๒) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อ

การพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (Abandon) ๓) หมั่นพัฒนาศักยภาพของ
ตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (New Development)
และ ๔) หมั่นรักษาศักยภาพของตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (Maintain) โดย
การวิจัยครั้งนี้สรุปได้แนวทางจากการสังเคราะห์เป็นสมการ ดังนี้ $KAS + AMPP = AKL \text{ Model} -$
PANM Model

Research Title: Strategy of Potential Development for Community leaders in Model Sufficiency Economy Village

Researcher: Dr. Phusit Pulanram, Dr. Riangdow Tavachalee, Mr. Songphon Choutikavatchagul, Mr. Apichat Rodniyom, Mr.Nopadol Penpachoom, Miss. Sukanda Tenissara and Phrabaidika Tanakit Narissaro (Thuakkong)

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Fiscal Year: 2562 / 2019

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purpose of this research is 1) to study the potential of the community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen Province 2) to develop the potential of the community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen province and 3) to determine the strategy of the potential development for community leaders in the model sufficiency economy Village in Khon Kaen Province. It is a participatory action research. The key informant group is the target group in the research area in all 4 communities by using the tools to collect the research data: 1) Interview form 2) Group discussion questions 3) Observation forms, both participatory and non-participatory and 4) Workshop seminars.

The results of the research found that:

1. The potential of Leaders of all 4 communities found that there are strong community leaders by having similar features, high leadership potential, good communication potential (Art Word) and management potential in the community. The point that should be developed Community leaders should create more good interaction with people by widening your attitude. They should listen and accept the negative echoes for oneself and then take to develop and improve recruit as many participants as possible and should study more in many areas, especially in modern technology in order to be self-immune and keeping up with global changes in the 21st century.

2. Potential development for Community leaders according to The KAS Model is knowledge, attitude and skill by going on a field trip and training for a good community leadership course at Ban Samrong, Tha Sawang Sub-district, Mueang District, Surin Province, resulting in the development of administrative knowledge. The use of morals Principles of participation and guidelines for project development in the area Create a positive attitude until being able to apply the knowledge gained to develop their own communities.

3. The strategy of the potential development for community leaders in the model sufficiency economy Village shown that There should be a strategy to develop the potential of community leaders in 3 areas: AKL Model by consisting of the attitude development strategy (A- Attitudes), Knowledge (K-Knowledge), and leadership skills (L-Leadership Skills) and constantly being dynamic Which has another 4 main as a driver to develop the potential of oneself and the community, PANM Model consisting of 1) Be careful to stop problems and obstacles to the development of their potential and the community that has not yet occurred (P-Precaution 2) Regularly reduce, reduce, or stop what is an obstacle to the development of one's own potential and the community that has occurred (A-Abandon) 3) Regularly develop the potential of oneself and the unborn community to occur and create new things to happen (N-New Development) and 4) Maintaining the potential of oneself and the community which have already occurred to be stable and sustainable (M-Maintain). In this research, the conclusions can be obtained from the method of synthesis as follows $KAS+AMPP = AKL Model - PANM Model$.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติกวี, ศ. ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และบุคลากรของ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัย มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในสำนักงานวิจัยของวิทยาเขตขอนแก่นทุก
ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่อการทำวิจัย ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้ความ
อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหาร
ส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนทั้ง ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ ๑) บ้านห้วยเตย ๒) บ้านแห้ว ๓) บ้านหนองกุงใหญ่ และ
๔) บ้านหัวหนอง รวมถึงพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน ที่ได้ให้
ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้คงเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และการ
พัฒนาในสังคมต่อไป

ดร.ภูษิต ปุณฺณรัมย์ และคณะ

๓๐ เมษายน ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามในการวิจัย.....	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิด เกี่ยวกับยุทธศาสตร์.....	๗
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์.....	๑๖
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	๒๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ.....	๔๑
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ.....	๔๙
๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๕๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๘
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๕
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๖๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๗
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๘

๓.๓	พื้นที่ในการวิจัย.....	๖๙
๓.๔	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๙
๓.๕	การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	๗๐
๓.๖	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๗๐
๓.๗	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๑
๓.๘	ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๒
๓.๙	การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	๗๒
๓.๑๐	การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๗๓
๓.๑๑	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๗๓

บทที่ ๔ ผลการวิจัย..... ๗๖

๔.๑	ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๗๖
๔.๑.๑	การศึกษาบริบทชุมชนและศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชน.....	๗๖
๔.๑.๒	ศึกษาการวิเคราะห์ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๐๔
๔.๒	พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๗๑
๔.๒.๑	การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๗๑
๔.๒.๒	โครงการวางแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้ง ๔ ชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๗๓
๔.๒.๓	ผลการวิเคราะห์จากกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๘๔
๔.๓	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๙๒
๔.๓.๑	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการบริหาร”.....	๑๙๓
๔.๓.๒	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านคุณธรรม”.....	๑๙๔
๔.๓.๓	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการมีส่วนร่วม”.....	๑๙๕
๔.๓.๔	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่”.....	๑๙๖

๔.๓.๕	กลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่	
	บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๙๗
๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๙๘
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๒๐๘
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๒๐๘
๕.๒	อภิปรายผล.....	๒๑๒
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๒๑๕
บรรณานุกรม.....		๒๒๗
ภาคผนวก.....		๒๓๓
ภาคผนวก ก	เครื่องมือวิจัย.....	๒๓๔
ภาคผนวก ข	หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย.....	๒๔๓
ภาคผนวก ค	ภาพถ่ายกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๒๔๖
ภาคผนวก ง	การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๒๕๑
ภาคผนวก จ	ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ.....	๒๕๓
ภาคผนวก ฉ	แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๒๕๖
ประวัติผู้วิจัย.....		๒๖๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร.....	๘๙
๔.๒ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ.....	๙๔
๔.๓ ปฏิทินชุมชน: ประเพณีและวิถีชุมชน.....	๙๖
๔.๔ ด้านการเกษตร.....	๙๗
๔.๕ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม.....	๙๗
๔.๖ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	๙๗
๔.๗ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน.....	๙๗
๔.๘ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี.....	๙๘
๔.๙ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ.....	๑๐๓
๔.๑๐ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๑๕
๔.๑๑ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๑๘
๔.๑๒ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๒๐
๔.๑๓ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๒๓
๔.๑๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๒๕
๔.๑๕ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๒๗
๔.๑๖ ประเพณีและวิถีชุมชน ชุมชนบ้านหัวหนอง.....	๑๒๙
๔.๑๗ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๓๐
๔.๑๘ วิเคราะห์ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๓๓
๔.๑๙ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๓๙
๔.๒๐ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๔๓
๔.๒๑ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น.....	๑๔๖
๔.๒๒ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๕๐
๔.๒๓ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๕๓
๔.๒๔ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๕๖
๔.๒๕ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....	๑๖๐

๔.๒๖ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....๑๖๔

๔.๒๗ วิธีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถึพุทธ.....๑๗๑

๔.๒๘ ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถึพุทธ.....๑๗๒

๔.๒๙ สรุปได้จากกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ.....๑๗๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แสดงวิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา.....	๒๗
๒.๒ แนวคิดของ David C.McClelland.....	๔๔
๒.๓ แสดงสมรรถนะเป็นส่วนประกอบที่เกิดขึ้นจากความรู้ ทักษะ และเจตคติ.....	๔๕
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๔
๔.๑ กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืน.....	๑๗๐
๔.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านการบริหาร”	๑๘๙
๔.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านคุณธรรม”	๑๙๑
๔.๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านการมีส่วนร่วม”	๑๙๒
๔.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้าน“ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่”	๑๙๒
๔.๖ แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๙๓

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๔.๑ ผักปลอดสารพิษ และผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเตย.....	๑๐๕
๔.๒ ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเตย.....	๑๑๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่เข้าสู่ยุคกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาสู่สังคมไทย ก็ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับตัวคน และนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองมากยิ่งขึ้น จากสภาวะการณ์ดังกล่าว ได้เกิด “ผู้นำ” ขึ้นในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนต่างๆ ทั้งที่เป็นชุมชนเมืองหลวง ชุมชนในเขตปริมณฑล และชุมชนในแถบชนบทที่อยู่ห่างไกล ผู้นำดังกล่าวก็มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น พระสงฆ์ และผู้อาวุโสของชุมชน เป็นต้น บทบาทของผู้นำดังกล่าวในสังคมไทยมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ทั้งดีและมีปัญหาภายในชุมชน หากชุมชนแห่งใดผู้นำมีศักยภาพสูงก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีการพัฒนาและมีความเข้มแข็ง ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำชุมชนใดไร้ประสิทธิภาพหรือไม่มีศักยภาพผู้นำ ก็จะส่งผลต่อชุมชนนั้นในทางไม่ดีเช่นกัน^๑

ผู้นำเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ภาวะผู้นำ หรือเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำ โดยมีความต้องการอยู่ ๓ ประการสำหรับการเป็นผู้นำ คือ ๑) ผู้นำควรต้องมีเป้าหมายหรือมีความคิดมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า ๒) ผู้นำต้องมีผู้ตามอย่างน้อยหนึ่งคนที่ต้องตาม และ ๓) ผู้นำต้องใช้กระบวนการภาวะผู้นำ^๒ ทั้งนี้ ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม^๓ สอดคล้องกับทัศนะของ

^๑ ปรีชา วุฒิการณ์ และคณะ, “การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๒ Bernhard, L.A., & Walsh, M., *Leadership: The key to the professionalization of nursing*, 3th ed., (St. Louis: The C. V. Mosby, 1995), อ้างถึงใน เรมวาล นันทศุภวัฒน์, *ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร*, (เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^๓ Du Brin, J. Andrew, *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*, (New York: Houghton Mifflin Company, 1998), p. 2.

วิภาดา คุปตานนท์^๔ ซึ่งได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการที่จะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรวมและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม^๕

ในปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้นำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๑ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ โดยมุ่งกำหนดยุทธศาสตร์ของแผนฯ ไว้เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”^๖

นอกจากนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ดังกล่าวนี้อีกยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์หรือศักยภาพของคนไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีความสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และประเด็นที่สำคัญตามเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ที่ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคน คือ คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย^๗

^๔ วิภาดา คุปตานนท์, *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

^๕ มัลลิกา ต้นสอน, *พฤติกรรมองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสหวิชาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔, หน้า ๔๗.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๘), หน้า คำนำ.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

จากเป้าหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ถ้าองค์กรใดหรือประเทศใดที่มีผู้นำ แต่ขาดภาวะผู้นำ หรือมีผู้นำที่ขาดศักยภาพแล้ว ก็จะทำให้องค์กรหรือประเทศนั้นดำเนินกิจกรรมด้วยความยากลำบาก อาจประสบความล้มเหลว หรือล่าช้าในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนา ศักยภาพผู้นำนั้น จึงมีนักวิชาการได้ระบุไว้ว่า การสร้างภาวะผู้นำของบุคคลชั้นผู้บริหารตั้งแต่ระดับ หมู่บ้าน/ชุมชน องค์กร ตลอดจนระดับประเทศ โดยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้หลายทาง ด้วยกัน อาทิเช่น สถาบันการศึกษาและประสบการณ์ เพราะการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการปฏิบัติงานของบุคคลดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมให้มีภาวะผู้นำในตัวเอง โดยการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ควรคำนึงถึงหลัก ๓ ประการ คือ ๑) ค้นหาแก่นของความรู้ทางภาวะ ผู้นำอยู่เสมอ ๒) นำความรู้ที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และ ๓) มีการปรับปรุงแก้ไขการ ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จึงจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่บรรลุผลสำเร็จได้ การเกิดภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ๒ คนขึ้นไป โดยให้คนหนึ่งเป็นผู้นำ อีกคนหนึ่งเป็นผู้ตาม ภาวะผู้นำจะ เกิดขึ้นในสถานการณ์ใดๆ ก็ได้ และเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงอายุ เชื้อชาติ และ ศาสนา^๔ เพราะฉะนั้น ผู้นำ จึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการที่จะนำพาผู้คนและชุมชนไปสู่ความ มั่นคงยั่งยืน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จัดว่าเป็นบุคคลที่ควรนำศึกษา ถอดบทเรียนและหาตัวบ่งชี้วัดว่า ผู้นำและทีมงานแต่ละคนมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการ บริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร จึงสามารถนำพาหมู่บ้านของตนเองให้ไปสู่ ความสำเร็จได้

จากสภาพดังกล่าว ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมา ปฏิบัติในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชน จึงเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการงานของชุมชนด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบและมีศักยภาพสูงขึ้นได้ นั้น มีความซับซ้อนของสภาพปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำ โดยการระดมความคิดเห็นของ บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชนหมู่บ้านนั้นๆ ได้แก่ ผู้นำทั้งที่เป็นทางการ และที่ ไม่เป็นทางการ บุคลากรภาครัฐ รวมถึงประชาชนในชุมชนในเขตพื้นที่ เพื่อร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้น ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ทั้งตระหนักในความจำเป็นที่ต้องสร้างยุทธศาสตร์ และ ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยหาตัวบ่งชี้วัดศักยภาพต่างๆ เพื่อ พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัด ขอนแก่น รวมถึงสามารถนำผลการวิจัยที่ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งจะเป็น กำลังที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศต่อไป

^๔ เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์, ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร, หน้า ๒.

๑.๒. คำถามในการวิจัย

๑.๒.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรประกอบไปด้วยด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

๑.๒.๒ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรมีแนวทาง และขั้นตอนอย่างไรบ้าง

๑.๒.๓ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรกำหนดแนวทางไว้อย่างไร

๑.๓. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๓ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เก็บข้อมูลจากคนในชุมชน โดยเน้นการศึกษา พัฒนา และค้นหาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น มีขอบเขตการวิจัยในด้านเนื้อหา ด้านพื้นที่ ด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และด้านระยะเวลา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศักยภาพผู้นำชุมชน จำนวน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

- ๑) ด้านการบริหาร
- ๒) ด้านคุณธรรม
- ๓) ด้านการมีส่วนร่วม
- ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยกำหนดเลือกชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง จำนวน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย

- ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
- ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
- ๓) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
- ๔) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ๔ ชุมชน รวมจำนวน ๔๐ รูป/คน ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

๑) ผู้นำชุมชน	จำนวน ๒๐ คน
๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ	จำนวน ๑๒ คน
๓) พระสงฆ์	จำนวน ๔ รูป
๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	จำนวน ๔ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา: งบประมาณ ๒๕๖๒ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แนวทาง กระบวนการ วิธีการการเกื้อหนุนช่วยเหลือให้ดีขึ้น ทำให้เจริญขึ้น ทำให้มีการพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้น โดยชุมชนหรือหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่จะเป็นต้นแบบ จำเป็นต้องสร้างยุทธศาสตร์ โครงสร้าง และกระบวนการอื่นๆ ตามความต้องการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อยกระดับสมรรถภาพและทักษะให้ได้เปรียบในการแข่งขัน

๑.๕.๒ ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ให้ดีขึ้น

๑.๕.๓ การพัฒนาศักยภาพ หมายถึง การนำความรู้ความสามารถที่อยู่ภายใต้สภาพบริบทตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวบุคคลและองค์กร โดยมุ่งพัฒนาและนำศักยภาพผู้นำชุมชนในด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม และด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และด้วยการศึกษา การรับรู้สาระความรู้ข้อมูลใหม่ การฝึกหัด โดยยอมรับด้วยความเข้าใจของผู้เรียนรู้เพื่อให้สิ่งที่เรียนรู้คงอยู่อย่างถาวร

๑.๕.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชน หมายถึง ศักยภาพความเป็นผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาโครงการใน

พื้นที่ โดยมีความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นทีม มุ่งความเป็นเลิศ เด็ดขาด เฉลียวฉลาด และรู้จักใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบยุทธวิธีและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

๑.๕.๕ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมของการพัฒนาหมู่บ้านโดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดความรู้ผ่านทางแกนนำ เพื่อนำมาปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านในระดับต่างๆ จนบรรลุผลสัมฤทธิ์ และการสร้างต้นแบบในการพัฒนา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนอื่นๆ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๒ ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑.๖.๓ ได้แนวทางที่เหมาะสมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด เกี่ยวกับยุทธศาสตร์
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
- ๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด เกี่ยวกับยุทธศาสตร์

ความหมายของการวางแผนยุทธศาสตร์ Strategic Plan

“ยุทธศาสตร์” แปลว่า ศาสตร์ของการต่อสู้ เริ่มแรกใช้ในด้านทหาร คือการกำหนดว่า “ใครจะทำอะไร เมื่อไร และได้ผลอะไร” หากเป็นยุทธศาสตร์การรบ ก็คือรู้ว่า รบกับใคร นำกำลังเท่าไร ด้วยวิธีอะไร เครื่องมืออะไร รบเมื่อไร รบกันที่ไหน เช่นเดียวกับบริบทของราชการ ใครเป็นคนนำกำลัง คือ ใครเป็นหัวหน้าบุคลากรหรือในหน่วยงานนี้^๑

ยุทธศาสตร์ (Strategy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า “Stratos” (กองทัพ)+ “Agein” (นำหน้า) หมายความว่า การนำทางให้องค์กรโดยรวม คือ การปฏิบัติที่ออกแอบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงองค์กรจากสถานะปัจจุบันไปสู่สถานะที่ปรารถนาไว้ตามเป้าประสงค์ ภายใต้ข้อจำกัดของความสามารถและศักยภาพ ยุทธศาสตร์ คือ แนวทางในเปรียบเทียบจุดแข็งขององค์กรกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด ในการตอบสนองความต้องการผู้รับบริการ^๒

คำว่ายุทธศาสตร์ หรือ Strategy ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกที่ว่า Strategos ซึ่งเกิดจากคำว่า Stratos หมายถึง Army หรือ กองทัพ กับคำว่า Agein หมายถึง Lead (นำ) โดยแปลความหมายได้ว่า การนำองค์กรโดยรวมทั่วไปแล้วยุทธศาสตร์จะหมายถึง แผนงาน

^๑ สันติ เจริญพรพัฒนา, บรรยายพิเศษ “การจัดทำแผนยุทธศาสตร์”, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^๒ เกียรติชัย วีระญาณนนท์, “กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมธุรกิจบริการสำหรับผู้สูงอายุ”, ดุษฎีนิพนธ์ หลักการจัดการ ดุษฎีบัณฑิต, สาขาการจัดการธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๙), หน้า ๒๐.

แนวทาง หรือ วิธีการที่จะนำองค์การไปสู่ผลที่สอดคล้องกับภารกิจและจุดมุ่งหมายรวมขององค์การ การวางแผนยุทธศาสตร์เริ่มต้นมาจากวงทหารที่จัดทำเพื่อศึกสงคราม ต่อมามีการนำแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในวงการธุรกิจและขยายอย่างกว้างขวางในช่วงปี คริสต์ศักราช ๑๙๓๐ เป็นต้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือในการตอบโต้กับสภาพการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ผลสำเร็จจากการวางแผนบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ทำให้ทุกวงการตื่นตัวและกลายเป็นแนวคิด หลักของการปฏิรูปกระบวนการบริหารงานภาครัฐในปัจจุบัน^๓

ยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือ Strategy เป็นศาสตร์ที่มีมานานแล้วตั้งแต่เริ่มมีการค้าขายหรือการศึกษาสงคราม คำว่ายุทธศาสตร์ หรือ “Strategy” นั้นมาจาก ภาษากรีก สองคำรวมกัน คือ Stratos ซึ่ง หมายถึง กองทัพ และ Leggie ซึ่งหมายถึง การนำหรือผู้นำ ดังนั้น Strategy มีที่มาจาก Strategia ในภาษากรีก ซึ่งหมายความว่า Generalship ในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ คำว่า ยุทธศาสตร์ มักจะถูกนำมาใช้ในการจัดการ ด้านการเมืองเศรษฐกิจ และการทหาร เพื่อใช้สนับสนุน ในด้านการบริหารนโยบายของประเทศซึ่งต่อมาก็ได้มีการนำยุทธศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการในการบริหารจัดการองค์การธุรกิจภายใต้สภาวะการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายด้านการบริหารในทุกระดับชั้นมากขึ้น^๔

ยุทธศาสตร์ เป็นศาสตร์และศิลป์ของการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ การใช้การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาเพื่อให้เกิดการสนับสนุนอย่างสูงสุดต่อนโยบายรวมของหน่วยงานทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความพอใจและการสนับสนุนเพื่อเพิ่มโอกาสให้ได้รับชัยชนะ และลดโอกาสของความเสียหายพ่ายแพ้ให้น้อยที่สุดเพื่อรักษาเป้าหมาย วัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน^๕

ยุทธศาสตร์ เป็นชุดของภาวะผูกพันและการดำเนินการต่าง ๆ ที่ได้มีการประมวลและประสานเข้าด้วยกันโดยมีเป้าหมายเพื่อใช้ประโยชน์ จากความสามารถ (Core Competencies) เพื่อให้ได้ข้อได้เปรียบในการแข่งขันเหนือคนอื่น^๖

ยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์การ^๗

จากความหมายของยุทธศาสตร์ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ นั้นเดิมเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทหาร แต่ปัจจุบันนำมาใช้ในการกำหนดแผนงานต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนในการวางแผนกำหนดทิศทางงานดำเนินงานขององค์การในการใช้ประโยชน์จาก

^๓ สุวิชัย ศุภรานนท์, ยุทธศาสตร์การแข่งขัน, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^๔ ทศพร ศิริสัมพันธ์, “การบริหารผลการดำเนินงาน”, รวมบทความวิชาการ ๑๐๐ ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^๕ สมคิด บาติศรีพิทักษ์, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “บทความประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร., ๒๕๔๗), หน้า ๗๔.

^๖ Hitt, M.A. et al., *Organizational Behavior: A Strategic Approach*, (Paperback) by Wiley (November 4, 2005), p.28.

^๗ Wringht, McMahan P., “ Theoretical Perspectives for Strategic Human Resource Management”, *Journal of Management*, vol. 18 No. 2: pp.295-320.

ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเสียหายให้น้อยที่สุด ผลสำเร็จจากการวางแผนบริหารเป็นการจัดการเชิงยุทธศาสตร์

ความสำคัญของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์เป็นตัวเชื่อมโยงแผนสู่การปฏิบัติ แผนยุทธศาสตร์เป็นพื้นฐานทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผนเป็นโครงสร้างหลักหรือวิธีการโดยรวมที่องค์กรต้องดำเนินการเพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ลักษณะสำคัญของแผนยุทธศาสตร์พัฒนามาจากความคิดในการวางแผนระยะยาว (Long-range Planning) ซึ่งมีความสำคัญดังนี้^๕

๑. ช่วยปรับหน่วยงานหรือองค์กรให้มีสภาพเหมาะสมกับความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

๒. เป็นแนวทางการดำเนินงานสำหรับความไม่แน่นอนของอนาคต

๓. แผนจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์

๔. ไม่มีแผนยุทธศาสตร์ใดที่เหมาะสมและใช้ได้ทุกสภาวการณ์

ความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์อีกประการหนึ่ง มีดังนี้^๕

๑. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงไปทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษากับการศึกษาวเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

๒. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร

๓. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยในประเทศไทยเรียกว่าการปฏิรูประบบราชการอีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

๔. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

๕. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการซึ่งเป็นการพินิจพิเคราะห์วางแผนและนำเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการแบบใหม่ๆ ที่หลุดพ้นจากกรอบพันธนาการทางความคิดอันเกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติราชการที่ล้าสมัยและไม่เป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชน

^๕ ชูชีพ พุทธประเสริฐ, การพัฒนาองค์กรเทคนิคการบริหารเพื่อการศึกษา (เอกสารการสอนอัดสำเนา), หน้า ๑๙๒.

^๕ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ, การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๗๙.

๖. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจ (Decentralization)

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์มีความสำคัญในการกำหนดทิศทางหรือแนวทางในการปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์การเพราะการกำหนดยุทธศาสตร์จะต้องแปลงแผนการสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถวัดได้

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นพลเมือง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๖๑ คณะกรรมการพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้เสนอยุทธศาสตร์พัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑ ซึ่งสรุปว่า ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชนหรือประชาชนปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจึงไม่อาจประสบความสำเร็จได้ถ้าประชาชนไม่มีความสามารถในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วยกล่าวคือมีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จได้ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงสามารถสรุปคุณลักษณะได้ ๖ ประการดังนี้

๑. มีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์
๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น
๓. เคารพความแตกต่างมีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง
๔. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกันมองคนเป็นแนวระนาบไม่ใช่แนวตั้ง
๕. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหาไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย
๖. รับผิดชอบต่อสังคมตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (กนป.)

ด้านพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีมี ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชนโดยเร่งให้เกิดวัฒนธรรมในองค์กรในสถานศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่เน้นความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญและระบบการเมืองการปกครองเท่าที่จำเป็นและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองและความเป็นประชาธิปไตยให้ผู้เรียน

๒. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ครอบครัวและชุมชนโดยมีหลักสูตรการศึกษาความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ หลักสูตรพลเมืองและประชาธิปไตยในชุมชนและจัดทำคู่มือเลี้ยงลูกให้เป็นพลเมืองดี

๓. การสร้างพลเมืองในวงกว้างและการสร้างความตระหนักในสังคมโดยใช้สื่อมวลชน กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีรายการโทรทัศน์เรื่อง “พลเมือง” สำหรับเยาวชน และรายการสำหรับผู้ใหญ่จัดรายการโทรทัศน์สำหรับครูในการเรียนรู้ทักษะและเทคนิคการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ประสานความร่วมมือกับสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชนในการสร้างพลเมือง และรณรงค์ให้คนไทยมีความเป็นพลเมืองรวมทั้งปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. การเชื่อมประสานเครือข่ายภาครัฐและเอกชนเพื่อเชื่อมประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ และเอกชนในการสร้างพลเมือง

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การศึกษาเป็นแนวทางในการปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีโดยความร่วมมือของหน่วยงานเชื่อมประสานระหว่างกัน

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทุกกลุ่มวัยมีคุณภาพมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา มีจิตสำนึกของความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก”

สำหรับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีได้ระบุในยุทธศาสตร์ที่ ๑ กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในข้อ ๔ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา มีกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมและความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษา

๑. สร้างกระบวนการเรียนเรียนรู้ปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. บูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการทักษะชีวิต ศิลปะ ดนตรีวัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นไทย

๓. ให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง ปลูกฝังเสริมสร้างควมมีวินัย ความสามัคคีและยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๔. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถานศึกษาในการบ่มเพาะและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางการปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ที่ต้นนี้ จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้อง

ต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์(Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้น้องค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย^{๑๐}

๑. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้้องค์การสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ

๒. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์การ

๓. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

๔. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

๕. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพินิจพิจารณาที่วางแผน และนำเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการแบบใหม่ๆ ที่หลุดพ้นจากกรอบพันธนาการทางความคิด อันเกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติราชการที่ล้าสมัยและไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

๖. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจอำนาจ (Decentralization)

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

สำหรับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น มีขั้นตอนดังนี้

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และ

(๒) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)

๒. การจัดวางทิศทางขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย

(๑) การกำหนดวิสัยทัศน์(Vision)

(๒) การกำหนดภารกิจ (Mission)

(๓) การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal)

^{๑๐} วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ, การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ, (กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๙.

(๔) การกำหนดวัตถุประสงค์(Objectives)

(๕) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์กร (Organization's Key Performance Indicators, KPIs)

(๖) การกำหนดยุทธศาสตร์(Strategy)

๓. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการดำเนินการเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้น มีความเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ขององค์กร โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น ประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์กร หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า การทำสวอต-อณาไลซิส (SWOT Analysis) อันประกอบไปด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และการวิเคราะห์ภัยคุกคาม (Threats) ขององค์กร

(๒) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์

(๓) การกำหนดวัตถุประสงค์(Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน

(๔) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์กรและระดับหน่วยงาน(Strategic Plan's KPIs)

(๕) การกำหนดยุทธวิธี(Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ

(๖) การกำหนดเป้าหมาย (Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities) พร้อมทั้งดัชนีชี้วัดผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)

วัฒนา พัฒนพงษ์^{๑๑} กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ มีขั้นตอนวิธีการดำเนินงานพอสรุปได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นขั้นตอนของการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ยาวไกลที่สุดขององค์กร โดยทั่วไปนิยมใช้เป็นจุดมุ่งหมายหลักขององค์กรไม่ควรเปลี่ยนแปลงบ่อยนัก ความจริงวิสัยทัศน์เป็นจุดมุ่งหมายที่มีอยู่แล้วในแผนแม่บทขององค์กรมาใช้หรือนำมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “ความต้องการจะเป็นอะไร” (What do we want to be)

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดพันธกิจ เป็นขั้นตอนของการกำหนดวิธีการดำเนินงานเบื้องต้นเพื่อเป็นหลักประกันว่า สิ่งที่ต้องการจะเป็นนั้นมีโอกาสที่จะบรรลุถึงได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง พันธกิจ คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “ทำไมเราจึงต้องจัดตั้งองค์กรของเราขึ้นมา” (Why do we exist) คำตอบคือเราตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อต้องการจะเป็นอย่างไรที่เราคาดหวังไว้

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดค่านิยมร่วม เป็นขั้นตอนของการกำหนดค่านิยมหลักขององค์กรที่จะสามารถทำหน้าที่เป็นเป้าหมายพฤติกรรมและความเชื่อของบุคคลขององค์กรให้เป็นในทิศทางเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การกำหนดค่านิยมร่วม ก็คือ การหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “อะไรคือสิ่งที่เราเชื่อ” (What do we believe in)

^{๑๑} วัฒนา พัฒนพงษ์, การบริหารเพื่อมุ่งอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐-๓๒.

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดความสามารถหลัก เป็นขั้นตอนของการกำหนดความสามารถหลักขององค์กรที่จะสามารถทำหน้าที่เป็นเป้าหมายของพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรขององค์กรให้มีทักษะและความสามารถพิเศษในทิศทางที่องค์กรต้องการ กล่าวอีกนัยหนึ่งการกำหนดความสามารถหลักก็คือการหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “อะไรคือความสามารถหลักที่บุคลากรของเราควรมี” (What kind of core competency should we have)

ขั้นตอนที่ ๕ การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก เป็นขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวขององค์กร หรือวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิในการจัดตั้งบริษัทสำหรับภาคเอกชน

ขั้นตอนที่ ๖ การกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายระดับกลยุทธ์ในรอบ ๓ ปี หรือ ๕ ปี ขององค์กรตามปกติองค์กรต้องกำหนดจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ในรอบ ๓ ปี หรือ ๕ ปี ขององค์กรแต่ละด้านมีอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ ๗ การกำหนดดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุล ขั้นตอนนี้ คือขั้นตอนการพิจารณาว่า จากจุดมุ่งหมายเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้นั้น สามารถนำมากำหนดเป็นดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลได้กี่ด้าน หรือกี่มิติ ตามทฤษฎีของเคปเพลน และ นอร์ตัน (Kaplan and Norton) วัฒนา พัฒนพงษ์^{๑๒} ได้กำหนดมิติของ BSC ไว้ ๔ ด้าน คือ มิติด้านการเงิน มิติด้านกระบวนการภายใน มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต และมิติด้านลูกค้า

ขั้นตอนที่ ๘ การกำหนดกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลัก เป็นขั้นตอนของการกำหนดกลุ่มผลสัมฤทธิ์หลักขององค์กร ซึ่งจะต้องกำหนดให้ได้ว่าอะไรคือผลสัมฤทธิ์หลักที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ ๙ การแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดรายชื่อแผนงานและโครงการ ขั้นตอนนี้ คือ ขั้นตอนที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างแผนกลยุทธ์และการนำแผน กลยุทธ์ไปปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการกำหนดคำตอบให้กับคำถามที่ว่า “เราต้องการจะทำอะไรบ้าง” ในทางปฏิบัติกิจกรรมในขั้นตอนนี้จะมีอยู่ ๒ ขั้นตอนหลักคือ

๑) ขั้นกำหนดรายชื่อแผนงาน วิธีการกำหนดรายชื่อแผนงานนิยม กำหนดโดยการระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาหลักขององค์กรว่าในรอบ ๓ ปี หรือในรอบ ๕ ปี องค์กรนี้น่าจะมีปัญหาหลักอะไรบ้าง คำตอบที่ได้คือรายชื่อแผนงาน นั่นเอง

๒) ขั้นตอนกำหนดรายชื่อโครงการ โดยวิธีกำหนดรายชื่อโครงการนิยมกำหนดโดยการค้นหาสาเหตุของปัญหาหลักภายใต้แต่ละแผนงานว่ามีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง สาเหตุแต่ละสาเหตุก็คือ รายชื่อโครงการแต่ละโครงการนั่นเอง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร

^{๑๒} อ่างแก้ว, วัฒนา พัฒนพงษ์, การบริหารเพื่อบูรณาการ, หน้า ๓.

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ด้วยเทคนิค (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยภายในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน และการวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยภายนอกด้านโอกาส และภาวะคุกคาม ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยภายในองค์กร เป็นการวิเคราะห์จุดแข็งหรือจุดเด่น อะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน และมีจุดอ่อนอะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรต้องช่วยกันปรับปรุงแก้ไข และช่วยกันเสริมสร้างให้เป็นจุดเด่นต่อไปได้อย่างไร โดยใช้ประเด็นด้านการบริหาร ได้แก่ โครงสร้างการบริหารองค์กร การบริการ คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่และการบริหารจัดการ เป็นกรอบในการวิเคราะห์

๒) การวิเคราะห์ศักยภาพปัจจัยภายนอกองค์กร เป็นการวิเคราะห์ด้านโอกาส ว่ามีโอกาสด้านการแข่งขันกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ได้อย่างไรบ้าง และการวิเคราะห์อุปสรรค ว่าได้รับภาวะคุกคามจากภายนอกในเรื่องอะไรบ้าง ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้ประเด็นด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และนโยบาย เป็นกรอบในการวิเคราะห์

วิธีการดำเนินการด้วยเทคนิค (SWOT Analysis) เป็นการระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กร โดยจัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นประชาธิปไตย การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรด้วยเทคนิค (SWOT Analysis) มีวิธีการขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) ดำเนินการประชุมชี้แจง วัตถุประสงค์ ขั้นตอน วิธีการแสดงความคิดเห็น และให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

๒) จัดเวทีประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า องค์กร เช่น สวัสดิการ ความยากจน การแก้ปัญหาความยากจน แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้ไปกำหนดเป็นค่านิยม ศัพท์ปฏิบัติการและเชื่อมโยงข้อมูลนำไปสู่การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจนของข้าราชการในขั้นตอนต่อไป

๓) เมื่อทุกกลุ่มแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนลงในแผ่น ฟลิปชาร์ต หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอในเวที ผู้วิจัยประมวลทุกความคิดเห็นลงในบัตรคำโดยนำจุดแข็งที่เหมือนกันสรุปเป็นภาพรวมเพื่อขอมติก่อนตัดสินใจ

๔) วิเคราะห์ในลักษณะเดียวกันให้ครบทั้งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

๕) สรุปผลการวิเคราะห์ให้ครบทุกประเด็นแล้วนำเสนอเป็นภาพรวมจัดแยกกลุ่มให้ชัดเจนและนำเสนอต่อสมาชิกกลุ่ม

สรุป การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นการระดมความคิดเห็นคิดวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค โอกาส เพื่อนำไปเชื่อมโยงในการกำหนดยุทธศาสตร์

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

การสร้างยุทธศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างทางเลือกต่างๆ และการปฏิบัติงานในระยะยาว องค์กรที่ประสบผลสำเร็จนั้น มักจะสร้างยุทธศาสตร์ โครงสร้าง และกระบวนการอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การสร้างยุทธศาสตร์ ถือว่าเป็นงานยาก เพราะจะต้องใช้ทั้งการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ โดยเฉพาะการสังเคราะห์เพื่อสร้างปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ คือ การที่สามารถจะสร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้อย่างเท่าเทียมกันนั่นเอง

กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์ คือ

๑) ขณะนี้เราอยู่ที่ไหน ซึ่งหมายถึงการสร้างคำถามที่ควรหาคำตอบให้ได้ว่า

(๑) พันธกิจของเราคืออะไร ประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง

(๒) ใครบ้างที่มีส่วนได้เสียกับบริษัทหรืองานของเรา (Stakeholders)

(๓) วัตถุประสงค์หลักของเรามีอะไรบ้าง

๒) เราจะดำเนินไปถึงที่ใด เป็นขั้นในการสร้างยุทธศาสตร์โดยอาศัยการประเมินสิ่งแวดล้อมและแนวโน้มในการแข่งขัน แรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงและการวิเคราะห์ความคงอยู่ของการแข่งขันที่มีอยู่ ดังนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่ง เช่น วิสัยทัศน์ (Vision) เป็นต้น

๓) เราจะไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างไร เป็นการกล่าวถึงวิธีการหรือทางเลือกต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการประเมินทางเลือกเพื่อจะได้ทราบว่า วิธีใดที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ โดยจะต้องเน้นถึงสมรรถนะหลักและควรที่จะต้องระบุถึงปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ดังผู้วิจัยจะได้นำเสนอเนื้อหาสาระต่อไปตามลำดับ ต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ เป็นศัพท์ที่มีกำเนิดในทางทหาร หมายถึง แผนการปฏิบัติที่วางเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์จำเพาะ กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในทางทหารนั้นแตกต่างจากยุทธวิธี ซึ่งว่าด้วยการดำเนินการรบปะทะ (engagement) ขณะที่ยุทธศาสตร์นั้น ว่าด้วยวิธีการเชื่อมโยงการรบปะทะต่างๆ เข้าด้วยกัน คำถามที่ว่า “จะสู้รบอย่างไร” เป็นปัญหาทางยุทธวิธี แต่ข้อกำหนดและเงื่อนไขซึ่งมีการสู้รบกันและความเหมาะสมในการสู้รบกันนั้นเป็นปัญหาทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสงคราม (warfare) ๔ ระดับ ได้แก่ วัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือยุทธศาสตร์หลัก, ยุทธศาสตร์, ปฏิบัติการ และยุทธวิธี มีนักคิดคนหนึ่งได้นิยามยุทธศาสตร์ไว้ว่า เป็นวิถีอย่างครอบคลุมในอันที่จะพยายามปฏิบัติเพื่อผลเบื้องปลายทางการเมือง รวมทั้งการข่มขู่หรือการใช้กำลังอย่างแท้จริงในวิภาววิธี แห่งเจตจำนง ซึ่งจำต้องมีอย่างน้อยสองฝ่ายในความขัดแย้งหนึ่งๆ ฝ่ายเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กัน ดังนั้น ยุทธศาสตร์จึงประสบความสำเร็จได้น้อยครั้ง หากไม่แสดงความสามารถในการดัดแปลง^{๑๓}

๒.๒.๑ ความหมายของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือบางครั้งเรียกว่า “กลยุทธ์” เป็นกลวิธีที่สำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการบริหารที่ทำให้เกิดคุณภาพของงานได้ ทุกองค์กรจึงมีการร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ไว้ดังต่อไปนี้

^{๑๓} Beatrice Heuser, *The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to the Present*, (Cambridge University Press, 2010), p. 27.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖^{๑๔} ได้ให้ความหมายของคำว่า “ยุทธศาสตร์” ไว้ ๓ ลักษณะ คือ

๑) ยุทธศาสตร์ หมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยมวิธีการที่ต้องใช้กลอุบายต่างๆ ด้วยเล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้

๒) ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังรบทางการทหาร และความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

๓) ยุทธศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่มีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยา และกำลังทหารทั้งในยามสงบและยามสงคราม เช่น จุดยุทธศาสตร์ เป็นต้น

Neufeldt and Guralnik^{๑๕} ใน Webster' s New World Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Strategy ไว้ ๒ ลักษณะ คือ ๑) ศาสตร์ของการวางแผนซึ่งมุ่งไปยังวงการทางด้านทหาร และ ๒) ทักษะในการจัดการและการวางแผน

ในขณะที่นักวิชาการอย่าง เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์^{๑๖} ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ ไว้ ๒ ลักษณะเช่นกัน คือ

๑) ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิชาการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนมีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งชั้นหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

๒) ยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีพลิกแพลงโดยอาศัยความรู้ความชำนาญเพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งชั้น หรือเพื่อประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

Hill and others^{๑๗} ได้ให้คำนิยามของคำว่า ยุทธศาสตร์ (Strategy) ไว้ว่า เป็นแบบของการตัดสินใจและปฏิบัติการบางอย่างที่ผู้บริหารใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Strategy is an Action that Managers Take to Attain a Organization' s Goals)

ส่วน อุทัย บุญประเสริฐ^{๑๘} ได้ใช้ศัพท์กลยุทธ์แทนคำว่า ยุทธศาสตร์ โดยอธิบายไว้ว่า สนใจว่า เป็นวิธีการหรือเทคนิคในการปฏิบัติงานอันแยกแยะที่ได้ผ่านการคัดเลือกอย่างเหมาะสมผ่านการคิด และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และมีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้การดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่ต้องการและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์แห่งการรบทางกำลังทหาร หรือบางท่านอาจจะเรียกว่า กลยุทธ์ ตามศัพท์ภาษาอังกฤษที่ว่า Strategy ที่ใช้ทั้ง

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖, กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

^{๑๕} Neufeldt, Victoria and David B. Guralnik, Webster's New World Dictionary of American English, (New York: Simon and Schuster, 1988), p. 1324.

^{๑๖} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๖), หน้า ๒-๓.

^{๑๗} Hill, Charls W., and others, Strategic Management: An Integrated Approach, 4th ed., (Boston: Houghton Mifflin, 1998), p. 3.

^{๑๘} อุทัย บุญประเสริฐ, การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-based Management, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๒.

หลักการวิชาการ เล่ห์เหลี่ยมกลอุบายต่างๆ พลิกแพลงเพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งชั้น วิชาที่ว่าด้วยการพัฒนา รวมถึงวิชาว่าด้วยการวางแผนอย่างรอบคอบทั้งในการจัดการเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จตามที่วางไว้ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ ยังสามารถกำหนดเป็นลักษณะได้ เช่น เป็นลักษณะวิชาการหรือแผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอนมีความยืดหยุ่น โดยอาศัยความรู้ความชำนาญและทักษะในการจัดการและวางแผน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

๒.๒.๒ ความสำคัญของยุทธศาสตร์

๑) ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

๒) ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์กร

๓) ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

๔) ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

๕) แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพินิจวิเคราะห์ วางแผน และนำเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการแบบใหม่ๆ ที่หลุดพ้นจากกรอบพันธนาการทางความคิด อันเกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติราชการที่ล้าสมัยและไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

๖) ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจ (Decentralization)^{๑๔}

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า ยุทธศาสตร์มีความสำคัญในการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกองค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงชุมชน สามารถใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป และใช้ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง

๒.๒.๓ กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์กร (Corporate Goal) แผน

^{๑๔} จักขวัชร ศิริวรรณ, แนวคิด ความสำคัญ และกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437659> [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๒].

ยุทธศาสตร์ที่ตีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์กร อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์กรที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่า เป็นจุดหมายปลายทางที่องค์กรประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้ องค์กรสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้นองค์กรยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย

สำหรับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น มีขั้นตอนดังนี้

๑) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)

(๒) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)

๒) การจัดวางทิศทางขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย

(๑) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

(๒) การกำหนดภารกิจ (Mission)

(๓) การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์กร (Corporate Goal)

(๔) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives)

(๕) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์กร (Organization's Key Performance

Indicators, KPIs)

(๖) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)

๓) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการดำเนินการเพื่อทำให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นมีความเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ขององค์กร โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น ประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์กร หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า การทำคีโอท-อณาไลซิส (SWOT Analysis) อันประกอบไปด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และการวิเคราะห์ภัยคุกคาม (Threats) ขององค์กร

(๒) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์

(๓) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน

(๔) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์กรและระดับหน่วยงาน (Strategic Plan's KPIs)

(๕) กำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ

(๖) การกำหนดเป้าหมาย (Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities) พร้อมกับดัชนีชี้วัดผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)^{๒๐}

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน.

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategy) โดยมากมีความหมายในลักษณะเดียวกัน ถ้าจะมีแตกต่างกันบ้าง ก็ตรงที่การนำไปใช้ขององค์กรภาครัฐกับองค์กรภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีกระบวนการที่จะต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่มีจุดอ่อนจุดแข็ง อุปสรรค และโอกาสอย่างไรบ้างตามแผนที่ได้วางไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ทุกๆ องค์กรหรือหน่วยงาน แม้แต่ชุมชนเองก็ตาม จำเป็นต้องมีการสร้างหรือกำหนดแผนยุทธศาสตร์ไว้ เพราะต่างก็ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือจุดยุทธศาสตร์ ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นแนวทางหรือแผนงานที่ต้องกำหนดไว้ล่วงหน้า หรือที่เข้าใจกันได้ง่ายๆ ก็คือ วิสัยทัศน์ (Vision) นั้นเอง เพื่อให้การดำเนินงานสามารถที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยนำยุทธวิธีหรือกลยุทธ์ต่างๆ พร้อมทั้งนำทรัพยากรขององค์กรทุกส่วนมาใช้อย่างเกิดประสิทธิภาพและให้คุ้มค่าอย่างสูงสุด ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒.๒.๔ เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^{๒๑} ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้ ๕ ประการ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- ๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ
- ๓) ยุทธศาสตร์ในด้านการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนและความเป็นไทย
- ๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ๕) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้ง ๕ ประการดังกล่าว มีเป้าหมายในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่โครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศได้ในบริบทแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างฐานความรู้เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม รวมถึงการเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นรากฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถ

^{๒๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔), ๒๕๔๙, หน้า ๖-๗, อ้างถึงใน จักษ์วัชร ศิริวรรณ, เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437656> [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๒].

ดำรงอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ ทั้ง ๕ ประการ^{๒๒} ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้^{๒๓} มุ่งให้ความสำคัญกับ

(๑) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการ พัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

(๒) การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ เน้นการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร มุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างคนไทยให้มีความมั่นคงทางอาหารและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ปลอดภัย เลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ

(๓) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมบนฐานของความมีเหตุผล ดำรงชีวิตอย่างมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน พัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึง สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม เสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบบูรณาการและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และความตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อลดความขัดแย้ง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศนั้น มุ่งให้ความสำคัญกับ

(๑) การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

(๒) การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖, อ้างถึงใน จักขวัชร ศิริวรรณ, เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437656> [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๒].

ภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ

(๓) การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการสร้างกลไกในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์ในด้านการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนและความเป็นไทยนั้น มุ่งให้ความสำคัญกับ

(๑) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยปรับโครงสร้างภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการที่ใช้กระบวนการพัฒนาคัลเลคเตอร์ และห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งเครือข่ายชุมชนบนรากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง มีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมทั้งสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ ตลอดจนการบริหารองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การปฏิรูปองค์กร การปรับปรุงกฎระเบียบ และการพัฒนาระบบมาตรฐานในด้านต่างๆ รวมทั้งการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ให้การสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

(๒) การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคงและสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต โดยการระดมทุนไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ พัฒนารัฐวิสาหกิจให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บนหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิภาพและสวัสดิการสูงสุดแก่ประเทศ การส่งเสริมการออมอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแหล่งระดมทุนและเป็นหลักประกันในชีวิตของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือก เพื่อลดการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานและประหยัดเงินตราต่างประเทศ

(๓) การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม โดยส่งเสริมการแข่งขันการประกอบธุรกิจในระบบอย่างเสรี เป็นธรรม และป้องกันการผูกขาด การกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปสู่ภูมิภาคอย่างสมดุลและเป็นธรรม ให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง เพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพและความครอบคลุมของการให้บริการของระบบการเงินฐานราก ให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการพัฒนาองค์การการเงินชุมชนให้เข้มแข็ง รวมทั้งดำเนินนโยบายการค้าคลังเพื่อส่งเสริมการกระจายรายได้ โดยกระจายอำนาจจัดเก็บภาษี การจัดทำงบประมาณและการเบิกจ่าย และการกอบกู้หนี้ภายใต้กรอบการรักษาวินัยทางการคลังสู่ท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น มุ่งให้ความสำคัญกับ

(๑) การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเขต และการจัดการเชิงพื้นที่ภายใต้การจัดทำข้อตกลงกับชุมชนท้องถิ่นในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ รวมถึงการมีมาตรการหยุดใช้ทรัพยากรที่สำคัญที่ถูกทำลายสูงเป็นการชั่วคราว และการสร้างกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการพัฒนาระบบการจัดการและการป้องกันภัยพิบัติ

(๒) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแบบแผนการผลิตและพฤติกรรมบริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดนโยบายสาธารณะ และใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์ทั้งด้านการเงินและการคลัง รวมทั้งการสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ระบบประเมินผลกระทบทางสังคมและสุขภาพในโครงการพัฒนาของรัฐ หรือที่รัฐอนุมัติให้ออกชนดำเนินการควบคู่กับการยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีกลไกกำหนดจุดยืนต่อพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

(๓) การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญ เริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน การคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจากการคุกคามภายนอก โดยเฉพาะจากพันธกรณีระหว่างประเทศ สร้างระบบการคุ้มครองสิทธิชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศนั้น มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับ

(๑) การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกระดับอย่างต่อเนื่องจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ในสังคมทุกระดับ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพกลไกและกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเมืองให้เข้มแข็งและเป็นอิสระมากขึ้น

(๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และร่วมในกระบวนการบริหารจัดการประเทศ ให้เกิดความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ ได้อย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ

(๓) สร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล เน้นการบริการแทนการกำกับควบคุม และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจด้วยการปรับบทบาทโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ลดการบังคับควบคุม คำนึงถึงความต้องการของประชาชนและทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐและรัฐวิสาหกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการสาธารณะ และลดภาระการลงทุนของภาครัฐ ตลอดจนพัฒนากลไกการกำกับดูแลที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โปร่งใส โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศและคุ้มครองผู้ใช้บริการ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึกข้าราชการให้เห็นความสำคัญและยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล และยึด/ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างเคร่งครัด

(๔) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยพัฒนาศักยภาพและกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ท้องถิ่นมีบทบาทสามารถรับผิดชอบในการบริหารจัดการบริการสาธารณะ ตลอดจนแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

(๕) ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และมีธรรมาภิบาล โดยมีมาตรการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจเอกชน ทั้งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และธุรกิจเอกชนทั่วไป เป็น “บรรษัทภิบาล” เพิ่มมากขึ้น สร้างจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรมต่อผู้บริโภค และเป็นธรรมกับธุรกิจคู่แข่ง พร้อมทั้งยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม แบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่สาธารณะ ตลอดจนสนับสนุนสถาบันวิชาชีพธุรกิจประเภทต่างๆ ให้มีบทบาทในการสร้างธรรมาภิบาลแก่ภาคธุรกิจมากขึ้น

(๖) การปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบ และขั้นตอน กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างสมดุลในการจัดสรรประโยชน์จากการพัฒนา ด้วยการเปิดโอกาสให้ภาคีและกลุ่มต่างๆ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตรากฎหมาย เพื่อประสานประโยชน์ของภาคส่วนต่างๆ ให้เสมอภาคและมีความสมดุล โดยการปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ลดการใช้ดุลพินิจของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของกลไกการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการขนาดเล็กและผู้ประกอบการใหม่

(๗) การรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการประเทศสู่ดุลยภาพและความยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพ บทบาท และภารกิจของหน่วยงานด้านการป้องกัน

ประเทศ ความมั่นคง และการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมในการป้องกันประเทศ และตอบสนองต่อภัยคุกคามในทุกรูปแบบสถานการณ์ได้ฉับไว พร้อมทั้งผนึกพลังร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ดำเนินการป้องกันและพัฒนาประเทศให้สามารถพิทักษ์รักษาเอกราช สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์ของชาติ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งสามารถสร้างความมั่นคงของประชาชนและสังคมให้มีความอยู่รอดปลอดภัยโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในทุกระดับ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมในทุกด้านของการพัฒนาประเทศไทย โดยหลักการตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้แทรกอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ นี้ด้วย ตลอดจนถึงฉบับที่ ๑๑ และ ๑๒ ฉบับปัจจุบันนี้ ก็ยังได้แทรกหลักการดังกล่าวอยู่ตลอดมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้เช่นกัน ทั้งนี้ นโยบายของรัฐบาลก็ดี นโยบายของแต่ละกระทรวง ทบวง กรมก็ดี รวมถึงแผนพัฒนาจังหวัดก็ดี แผนพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนก็ดี จำเป็นต้องมีการกำหนดแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นถือได้ว่า เป็นแผนแม่บท (Road Map) ในการพัฒนาประเทศไทย ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า หลักการตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ประกอบด้วย หลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข โดยหลัก ๓ ห่วงนั้น ประกอบด้วย ๑) ความพอประมาณ ๒) ความมีเหตุ-มีผล และ ๓) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วน ๒ เงื่อนไขนั้น ประกอบด้วย ๑) เงื่อนไขความรู้ และ ๒) เงื่อนไขคุณธรรม

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๓.๑ ความเป็นมาของการพัฒนา

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญชัดเจนมากขึ้น เมื่อองค์กรสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอเนจาโร บราซิล เมื่อปี ๒๕๓๕ ผลการประชุมครั้งนั้น มีผู้แทนของ ๑๗๘ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ ๒๑ หรือ Agenda ๒๑ ซึ่งเป็นแผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมของโลก สร้างกลยุทธ์การพัฒนาที่รับผิดชอบต่อสังคม และคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จากการตระหนักร่วมกันถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กอปรกับปัญหาหลายประการที่เป็นผลพวงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล และขาดกลไกการควบคุมที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอในการเข้าไปจัดการดูแลกระบวนการผลิตและการบริโภคในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ จึงได้ก่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นจากนานาชาติ เพื่อทบทวนทิศทางและผลกระทบจากการพัฒนาที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอแนวคิดการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมุ่งแก้ปัญหากระบวนการพัฒนาที่ถูกรอบงำโดยทางทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการมองปัญหาจากคนที่ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริงและละเลยมิติทางนิเวศวิทยาเพราะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างสิ้นเชิง^{๒๓}

^{๒๓} ธนากร สังเขป, การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

ด้วยเหตุผลดังกล่าว แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนานั้น เรียกได้ว่า เป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะสืบเนื่องจากสภาพธรรมชาติ ที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง อาทิเช่น ฤๅษี เมื่อกล่าวถึงการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์นั้น อาจมีได้หลายลักษณะ และเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (family) เผ่าพันธุ์ (tribe) ชุมชน (community) สังคม (society) และประเทศ (country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมเป็นไปตามธรรมชาติอีก ซึ่งแต่ละกลุ่มจะต้องมี "ผู้นำกลุ่ม" และ "ผู้ตาม" คือ ประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมี "การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม" หรือ "การจัดระเบียบภายในกลุ่ม" ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงครามกับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่า "นักบริหาร" หรือ "ผู้บริหาร" ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้น เรียกว่า "การบริหาร" ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหาร แต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนา ตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า "ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา"^{๒๔}

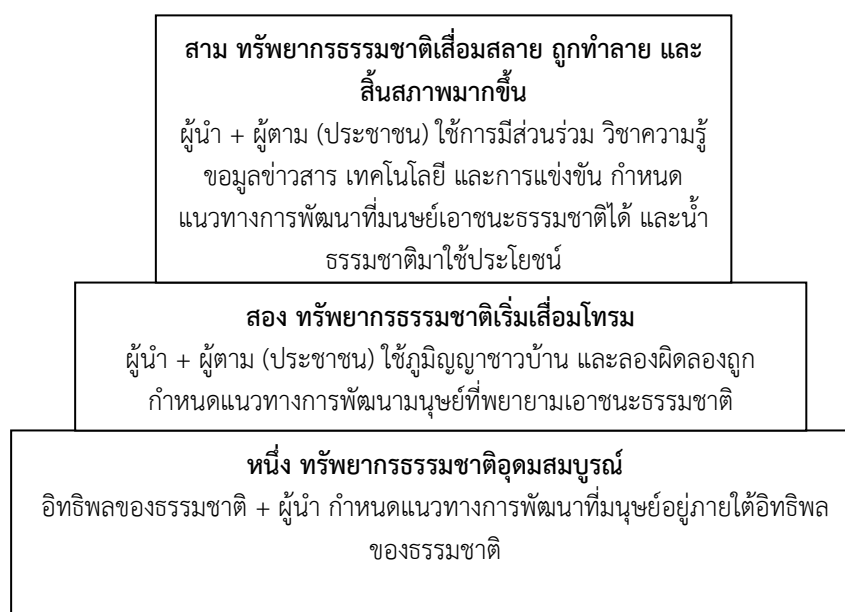
จากสภาพของกลุ่มในยุคเริ่มแรกซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์อิทธิพลของธรรมชาติจะมีต่อมนุษย์ที่รวมกันอยู่ในกลุ่มมาก โดยการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของมนุษย์จะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ อีกทั้งธรรมชาติและผู้นำเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาซึ่งครอบคลุมวิธีการประกอบอาชีพด้วย ลักษณะการพัฒนาและการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ซับซ้อนและจำนวนประชากรก็ไม่มีมาก

ต่อมาเมื่อจำนวนมนุษย์ที่รวมตัวกันอยู่ในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น เปลี่ยนเป็นชุมชน และเป็นประเทศ ในเวลาเดียวกัน ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรมและผู้ตามคือ ประชาชน พยายามเอาชนะธรรมชาติ ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน (folk wisdom) และการลองผิดลองถูก (trial and error) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการประกอบอาชีพเมื่อกลุ่มมีขนาดใหญ่และมั่นคงขึ้นเป็นประเทศ ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก บางส่วนเสื่อมสลาย ถูกทำลาย และสิ้นสภาพไปเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผู้นำ และผู้ตามหรือประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นำวิชาความรู้ที่เป็นศาสตร์ (science) หรือความรู้ที่เป็นระบบข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้น เกิดการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มระหว่างประเทศ หรือหลายๆ ประเทศเพื่อเร่งปริมาณและเวลาในการทำงานและการผลิต เป็นต้น เหล่านี้ทำให้ผู้นำประเทศต้องค้นหาแนวทางการพัฒนาต่างๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติ น้อยลง หรือไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เดิมที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ทุกปีจะเกิดน้ำท่วม ต่อมา มนุษย์มีวิชาความรู้ มีความสามารถ และมีเทคโนโลยีสูงขึ้น ได้สร้างเขื่อน

^{๒๔} สุทธธัญญ์ โอบอ้อม, "การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗-๘.

ป้องกันน้ำท่วม และยังนำธรรมชาติไปใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น มนุษย์นำน้ำจากน้ำตกไปผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า และมีหน่วยงานที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา เป็นต้น สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (human component) ถือว่าเป็นการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างผลผลิตใหม่ (innovation) เพื่อนำมาใช้แทนสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (natural component) หรือใช้แทนทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource) ที่นับวันจะลดน้อยลง^{๒๕}

จากคำดังกล่าวมานี้ ถือว่าเป็นวิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาของมนุษย์ (ผู้นำและผู้ตาม) ที่ล้วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเริ่มต้นจากระยะที่ ๑ การพัฒนาในสภาพที่มนุษย์อยู่ภายใต้ให้อิทธิพลของธรรมชาติ และวิวัฒนาการมาเป็นระยะที่ ๒ การพัฒนาที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ จากนั้น จึงเป็นระยะที่ ๓ การพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้ และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ทั้งหมดนี้ เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (better change) ช่วยเพิ่มอัตราเร่งในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (better speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (better life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังปรากฏในแผนภาพที่ ๒.๑^{๒๖} ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงวิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา

สำหรับประเทศไทย ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พร้อมทั้งกำหนดให้มีกลไกการประสานงานระหว่างพหุภาคีในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมและคณะทำงานในลักษณะต่างๆ เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนากระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน จากแนวนโยบายแห่งรัฐที่มุ่งกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔)

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘-๙.

ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)^{๒๗} และต่อเนื่องมาจนถึงฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ล้วนแต่ได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์เช่นเดียวกันมา เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและให้มีคุณภาพ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุ กับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมือง เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยง ให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรม และสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ^{๒๘} ดังนั้น จึงเรียกได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางอันสำคัญประการหนึ่งที่จะนำการพัฒนาสู่ทางสายกลาง เพื่อมุ่งไปสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และสร้างมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนชาวไทยสืบต่อไป

จากคำดังกล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า ความเป็นมาของการพัฒนานั้น มีแนวคิดพื้นฐานการพัฒนามาจากการที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม จำต้องอาศัยคนที่จะมาเป็นผู้นำและมีผู้ตามคอยช่วยเหลือดูแลกันและกันในกลุ่มนั้นๆ ก่อเกิดให้มีความต้องการที่จะพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติเป็นสภาพหล่อหลอมให้เกิดการพัฒนา

๒.๓.๒ ความหมายของการพัฒนา

คำว่า “การพัฒนา” มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้อย่างหลากหลายทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไป แต่ว่าโดยรูปศัพท์นั้น มีความหมายมาจากภาษาอังกฤษว่า “Development” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^{๒๙} มีการนำมาใช้เป็นคำเฉพาะ และใช้ประกอบกับคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ

^{๒๗} วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, “กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๔๕.

^{๒๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔), หน้า ๘.

^{๒๙} ปกรณ์ ปรียากร, “ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา”, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท หน่วยที่ ๑-๖, หน้า ๑-๗๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไป และมีความหมายแตกต่างกันออกไปดังกล่าวแล้วนั้น ส่วนความหมายของคำว่า “พัฒนา” จากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น มีความหมายค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี และถ้าใช้เป็นคำกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี^{๓๐} ในขณะที่นักวิชาการอย่าง สมพร เทพสิทธิ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พัฒนา ก็คือ มุ่งให้เกิดความเจริญมั่นคง ก้าวหน้า ซึ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย^{๓๑} สอดคล้องกับทัศนะของ เฉลียว บุรีภักดี และคณะ ที่ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้ความเจริญ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหาการรักษาสิ่งแวดล้อมที่อยู่แล้ว และการสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นใหม่ การพัฒนามีหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมีหลายระดับ เป็นต้น^{๓๒}

ส่วนความหมายในทางพระพุทธศาสนา พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ได้ให้นิยามพร้อมอธิบายไว้ว่า ตามแนวพระพุทธศาสนา คำว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งมีความหมายแบ่งออกได้ ๒ อย่าง คือ การพัฒนาคน ซึ่งศัพท์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ภาวนา หรือหมายถึง การศึกษา ส่วนการพัฒนาอย่างอื่น เช่น การสร้างถนน หรือการสร้างอ่างเก็บน้ำ ซึ่งเป็นการพัฒนาทางวัตถุ เป็นการพัฒนาที่มีความหมายทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุ^{๓๓} และในภาษาไทย คำว่า พัฒนา หรือคำว่า เจริญ ไม่ได้แปลว่า ทำให้มากขึ้น หรือเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียว แต่บางครั้งแปลว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา แปลว่า ตัดผม เจริญงาช้าง แปลว่า ตัดงาช้าง^{๓๔} นอกจากนี้ ยังแปลความหมายได้อย่างอื่นอีกว่า รก ดังเช่นคำบาลีที่ว่า “น สียา โลกวฑฺฒโน” แปลว่า อย่าเป็นคนรกโลก ซึ่งเรียกได้ว่า การพัฒนาเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมา หรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา^{๓๕} เพราะฉะนั้น ในทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวมาข้างต้น การพัฒนาจึงไม่ใช่เรื่องของการทำให้เจริญงอกงามเท่านั้น แต่ต้องศึกษาดูในแง่ที่ว่า บางทีก็ต้องตัดทิ้งด้วย คือ ทิ้งสิ่งที่ควรตัด และถ้าทำดังนี้แล้ว อาจจะเป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง

ทั้งนี้ กล่าวโดยความหมายจากรูปศัพท์ จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมาย ในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ นักพัฒนบริหารศาสตร์ได้ให้

^{๓๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๓๑} สมพร เทพสิทธิ, การพัฒนาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

^{๓๒} เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, ชุดการศึกษาค้นคว้ารายวิชา ๒๕๓๕๑๐๑ หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา, (เพชรบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖), หน้า ๒-๓.

^{๓๓} พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕.

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๒.

^{๓๕} พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, หน้า ๑๘.

ความหมายของการพัฒนา เป็น ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบ และความหมายอย่างกว้าง ระดับที่ว่าความหมายอย่างแคบ คือ การพัฒนา ที่หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำให้ดีขึ้น อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนระดับที่ว่า ความหมายอย่างกว้างนั้น คือ การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ และด้านสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^{๓๖} ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change) มีการกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า ฉะนั้น การพัฒนาที่แท้จริง ควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรม และจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้ บางครั้ง เราเรียกกันว่า เป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่ การเพิ่มความพึงพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๓๗} จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ นักวิชาการชาวตะวันตกอย่าง อีเวิร์ต (D.Merrill, Ewert)^{๓๘} ซึ่งได้กล่าวอธิบายความหมายไว้ว่า การที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า การพัฒนาได้ดีขึ้น ควรทำความเข้าใจกับความหมายของศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ คำว่า Relief และ Rehabilitation โดยเขาได้ให้ความหมายคำว่า Relief ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นกับประชาชนที่ประสบภัยหายนะ ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และจากธรรมชาติ เช่น สงคราม แผ่นดินไหว ไข้ฝุ่น และความช่วยเหลือที่อาจให้เป็นอาหาร น้ำดื่ม ผ้าห่ม ที่พิทักษ์และยารักษาโรค เป็นต้น ส่วนคำว่า Rehabilitation เป็นการให้ความช่วยเหลือหลังจากขั้นตอนของ Relief ได้ผ่านไปแล้ว เป็นความพยายามช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับภัยหายนะให้กลับมามีชีวิตเหมือนเดิม เช่น การช่วยให้ผู้ลี้ภัยอพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศของตนเอง หลังจากสงครามสงบลงหรือการช่วยสร้างบ้านให้กับผู้เดือดร้อนจากแผ่นดินไหว หรือน้ำท่วม ส่วนใหญ่โครงการเหล่านี้ใช้เวลา ๑ ปี หรือ ๒ ปี เป็นการช่วยให้คนหรือชุมชนกลับมาดำรงชีวิตตามปกติอีกครั้งหนึ่ง หลังจากความหายนะได้ผ่านพ้นไปแล้ว ส่วนคำว่า การพัฒนา Development จะเกี่ยวข้องกับ เรื่องของความทุกข์ยากและความยากจน เป็นความพยายามในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นกระบวนการที่ยาวนานกว่า

^{๓๖} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

^{๓๗} สุทธธณูณ์ โอบอ้อม, “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา”, หน้า ๑๐-๑๑.

^{๓๘} D. Merrill, Ewert, **Adult education and international development**, In Sharan B. Merriam and Phyllis M. Cunningham (Eds.) **Handbook of Adult and continuing Education**, (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1991), pp. 84-98.

ในขณะที่ โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัฐ^{๓๙} ก็ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า การพัฒนา คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องเป็นกระบวนการระยะยาวและส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ ๓ อย่าง ได้แก่

๑. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล และสามารถให้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี ดังนั้น การพัฒนา จึงหมายถึง ความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

๒. การพัฒนา หมายถึง ความมั่งคั่ง มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด และมีสังคมที่สงบสุข สังคมสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสูง

๓. การพัฒนา หมายถึง ความเป็นธรรม ในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามสมควร ถ้าการพัฒนาเป็นการพัฒนาประเภทที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่มาก และผู้ที่รับผลตอบแทนจากการพัฒนามีน้อยราย เป็นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่ได้สร้างความเป็นธรรมให้สังคม

ส่วน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร^{๔๐} ได้ให้ความหมายโดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น ๓ ช่วงเวลา อย่างน่าสนใจ ดังนี้

๑. ระยะแรก การพัฒนา หมายถึง การทำให้ทันสมัยอย่างสังคมตะวันตก ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมและการเมือง โดยมีชื่อเรียกว่า “ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย” (Modernization Theory)

๒. ระยะต่อมา นักวิชาการเริ่มตระหนักว่า การพัฒนาที่ทำให้ทันสมัยสร้างปัญหาตามมา เช่น ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการพึ่งตนเองไม่ได้ เป็นต้น

๓. ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เป็นต้นมา เริ่มมีการต่อต้านทฤษฎีการทำให้ทันสมัยและเกิดแนวคิดใหม่ๆ ขึ้น เช่น แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่นและชุมชน และแนวคิดที่เรียกร้องให้มนุษย์กลับมาใกล้ชิดกับธรรมชาติ เป็นต้น

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า การพัฒนา มีความหมายที่หลากหลาย แต่โดยรวมแล้วมีความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนและกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่อาจเรียกได้ว่า เป็นการพัฒนา เพราะการพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น ตลอดจนการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและส่วนรวม โดยเฉพาะการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจ และความ

^{๓๙} โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัฐ, การพัฒนาประเทศไทย: แนวความคิดลหุทิศทาง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^{๔๐} ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น, (กรุงเทพมหานคร: วิภาค, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๒.

สงบสันติ ฉะนั้น การพัฒนาจึงเป็นแนวทางที่ทำให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น โดยอาศัยทรัพยากรต่างๆ ในสังคม อาทิเช่น ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เป็นสิ่งสนับสนุนต่อการพัฒนา

๒.๓.๓ ประเภทของการพัฒนา

การพัฒนานั้น อาจจัดแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ^{๔๑} ประกอบด้วย

๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น

๒) การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นต้น

๓) การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น พร้อมกันนั้นยังได้จัดกลุ่มการให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา ออกเป็น ๕ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (development is change in the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (management by objectives) คือ การปฏิบัติงานมุ่งไปที่วัตถุประสงค์นั่นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้อะไรไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศ ประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุนหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไว้กว้างๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

กลุ่มที่สี่ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้ เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นๆ

กลุ่มที่ห้า มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงความทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด คือทั้งปริมาณและคุณภาพ ต้องควบคู่กันไปเสมอ ในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุ จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล

^{๔๑} สุทธญาณ โอบอ้อม, “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา”, หน้า ๑๑.

ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้ วัตถุประสงค์ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัย และความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตนด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งสินค้าออก เพิ่มการอุตสาหกรรม และเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดรับกับคำกล่าวของ มานพ เมฆประยูรทอง^{๔๒} ได้นำเสนอตามแนวทัศนะของนายบรูโทส กาลี เลขานุการสหประชาชาติ ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ในรายงานเรื่อง “An Agenda for Development” โดยเขาได้เสนอแนวคิดที่เน้นความเชื่อมโยงของปัจจัยทั้ง ๕ ประการไว้กับการพัฒนา นั่นก็คือ สันติภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรม และประชาธิปไตย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. สันติภาพ คือ รากฐานของการพัฒนา (Peace as the Foundation) การดำเนินการตามโครงการพัฒนาจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ถ้าไม่มีสันติภาพในประเทศนั้นๆ ดังนั้น การสร้างสันติภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา

๒. เศรษฐกิจ คือ จักรกลของความก้าวหน้า (The Economy as the Engine of Progress) การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และการเติบโตทางเศรษฐกิจควรจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้เกิดการสร้างงาน ลดความยากจน เกิดการกระจายรายได้โดยให้กลุ่มคนต่างๆ ในสังคมได้รับโอกาสในด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

๓. สิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานของความยั่งยืน (The Environment as a Basis for Sustainability) สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา เพราะถ้าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะยาวในหลายประเทศ การพัฒนาที่ทำมาอย่างต่อเนื่องหลายสิบปีไม่ได้สนใจเรื่องของสิ่งแวดล้อม ทำให้พื้นที่ปนเปื้อนด้วยมลพิษและทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เรื่องการพัฒนากับสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับจากที่ประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ที่นครริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ปี ค.ศ. ๑๙๙๒

๔. ความยุติธรรม คือ เสาหลักของสังคม (Justice as a Pillar of Society) การพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นของสังคม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของบุคคล ต่อโครงสร้างและคุณค่าของสังคม รวมทั้งรูปแบบในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ความยุติธรรมในสังคมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนา การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็น โดยคำนึงถึงความต้องการและเพื่อตอบสนองความจำเป็นของประชากรในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ขาดแคลนหรือด้อยโอกาส เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและเต็มที่

^{๔๒} มานพ เมฆประยูรทอง, สหประชาชาติ: สันติภาพกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทคนิค, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๕-๑๒๑.

๕. ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดี (Democracy as Good Governance) ประชาธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนา ในหลายประเทศเมื่อมีการพัฒนากระทำมาไ้ระดับหนึ่งจะตามมาด้วยแนวโน้มของความเป็นประชาธิปไตยจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงการปกครองให้ดียิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เป้าหมายของการพัฒนาสะท้อนความปรารถนาและความต้องการของประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ประชาธิปไตยจะช่วยให้การคุ้มครองและส่งเสริมความสามารถของสถาบันที่สำคัญๆ ของรัฐรวมทั้งระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับการตรวจสอบจากประชาชน การปรับปรุงการปกครอง (Governance) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาดำเนินไปด้วยดี

จากประเภทของการพัฒนาดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนา สามารถแบ่งออกได้ ๓ ประเภทหลักๆ คือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม และการพัฒนาทางการเมือง และขณะเดียวกัน การพัฒนาก็มีความเชื่อมโยงไปถึงปัจจัยทั้ง ๕ ประการ ประกอบด้วย สันติภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรม และประชาธิปไตย รวมไปถึงการพัฒนาโดยมุ่งเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

๒.๓.๔ หลักการการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

เมื่อกล่าวถึงชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งจำต้องเกี่ยวข้องกับผู้นำ และผู้ตาม (ประชาชน) ทุกฝ่ายต้องทำงานร่วมกันโดยมุ่งถึงการพัฒนาแบบองค์รวม การพัฒนานั้นจึงจะเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกมิติทางสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบบูรณาการ บนพื้นฐานความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของการพัฒนา โดยอาศัยทรัพยากรของตนเอง ส่วนทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมากที่สุด สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาที่มองถึงอนาคตเป็นสำคัญ^๓ สอดรับกับทัศนะของ ฉลอง โชติ กะคาม ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถพิทักษ์รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของวันนี้ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนานไปถึงอนาคตเพื่อสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันด้วย”^๔

ในขณะที่ วินัย วีระวัฒนานนท์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์และมวลมนุษยชาติได้อย่างถาวรมั่นคง โดยมีหลักการ ๔ ประการ ดังนี้

๑) มนุษย์จะยังต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น

^๓ พระมหาภูษิต อดิคุณโณ (ปลื้มรัมย์), “การบริหารจัดการชุมชนพึ่งตนเองวิถีพุทธเพื่อความยั่งยืน”, *คุณวินิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕๐.

^๔ ฉลอง โชติ กะคาม, *การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร: เซ็นเตอร์ดีส์คัพเวอร์รี่, ๒๕๔๒), หน้า ๓๘.

๒) การดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกันและการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น จะต้องเกื้อกูลอาศัยกัน

๓) การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

๔) การพัฒนาคุณภาพประชากรและการใช้ทรัพยากร จะเพิ่มขึ้นได้ในปริมาณที่จำกัดเท่านั้น^{๔๕}

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีความสัมพันธ์กับสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) เพราะการพัฒนาแบบยั่งยืนก็เพื่อสร้างสังคมให้ยั่งยืนนั่นเอง ดังนั้น ในการพิจารณาความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน จึงควรพิจารณาถึงคำจำกัดความของสังคมที่ยั่งยืนประกอบกันไป ซึ่งนักวิชาการชาวตะวันตกอย่าง ชีรัส (Chiras) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สังคมที่ยั่งยืน คือ สังคมที่สนองความต้องการของตนได้ โดยไม่ทำให้สัตว์จำพวกอื่นและประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของเขา^{๔๖} ในขณะที่ หนังสือ Global Ecology Handbook ได้ให้ความหมายแบบเข้าใจง่ายๆ ไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือนโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ต้องทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต การรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์ในการปรับปรุงด้านวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต^{๔๗}

นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธิ ยังได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้

๑) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สมดุลใน ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

(๒) มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

(๓) มีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมไปดีกว่าเดิมในปัจจุบันและไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ดีกว่าในอนาคต

๓) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป

๔) การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องเริ่มจากตนเองโดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมในสังคมโดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดปัญญาความรอบรู้ รู้ว่า สิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำมีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมายิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน^{๔๘}

^{๔๕} วินัย วีระวัฒนานนท์, มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๕-๑๐๐.

^{๔๖} D.D. Chiras, "Action for Sustainable", In *Future Environment Science*, (U.S.A.: The Benjamin Cumming Publishing Company, Inc, 1991), end leaf.

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา, หน้า ๖๕-๖๖.

^{๔๘} สมพร เทพสิทธิ, การพัฒนาแบบยั่งยืน, หน้า ๕๙-๖๐.

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือการพัฒนาที่คำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ รอบด้าน โดยเริ่มจากตนเอง สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลและสามารถรักษาไว้ได้อย่างยาวนาน ผ่านกระบวนการที่ทำให้สมาชิกของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งนั้นๆ และเพื่อธำรงรักษาถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป

๒.๓.๕ องค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า สังคมที่ยั่งยืน เป็นสังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นและดำเนินสืบทอดต่อไปได้ภายในขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดได้ ขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้ ก็คือความสามารถของสภาพแวดล้อมที่จะดูดกลืนของเสียหรือขยะ แล้วก็ช่วยอำนวยความสะดวก ตลอดจนแหล่งทรัพยากรทั้งหลายให้ ฉะนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือทำให้เป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ ดุลยภาพ (balanced) ซึ่งทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ อันนี้เป็นความหมายที่ซ่อนลึกลงไป ซึ่งเป็นตัวรากฐานของการพัฒนาแบบที่ยั่งยืน^{๔๙}

นอกจากนี้ UNDP ยังได้นำเสนอวิธีการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ๗ ประการว่า องค์ประกอบทั้ง ๗ ประการต่อไปนี้ ควรถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศโลกที่สาม ได้แก่

๑) ประชาชนจะต้องยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล (Legitimacy) และรัฐบาลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในกิจกรรมที่ได้กระทำลงไป (Accountability)

๒) ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพในการรวมกลุ่ม และในการมีส่วนร่วม (Freedom of Association and Participation)

๓) จะต้องมีการปฏิรูปที่ชัดเจน และเป็นระบบที่ก่อให้เกิดสภาพที่มั่นคง เป็นหลักประกันต่อชีวิตและการทำงานของพลเมือง รวมทั้งเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการ และเกษตรกร นอกจากนี้ กฎหมายจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอหน้ากัน ทั้งนี้โดยกฎหมาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ จะต้องเปิดเผยเป็นที่รู้จักล่วงหน้า ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด มีวิธีการที่ประกันการบังคับใช้กฎหมาย การตัดสิน ข้อขัดแย้งต้องเป็นการตัดสินใจ โดยฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระและเชื่อถือได้ รวมถึงจะต้องมีกระบวนการ ในการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ได้เมื่อหมดประโยชน์ ใช้สอย

๔) ระบบราชการจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการต่างๆ (Bureaucratic Accountability) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดงบประมาณของรัฐซึ่งจะต้องมีการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของรัฐและบุคลากร เพื่อป้องกันมิให้ใช้ทรัพยากรโดยมิชอบ ทั้งนี้จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติราชการทุกระดับ

^{๔๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๔), หน้า ๖๗-๖๘.

๕) จะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ โดยรัฐบาลจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น ด้านรายได้ประชาชาติ ดุลการชำระเงิน สภาพการจ้างงานและดัชนี ค่าครองชีพ เป็นต้น

๖) จะต้องมีการบริหารงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

๗) จะต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับองค์กรประชาสังคม ซึ่งหมายถึง องค์กรประชาชน (People's Organization) และองค์กรอาสาสมัครเอกชน (NGO's)^{๕๐}

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า องค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้น นับเป็นมิติใหม่ของการจัดการพัฒนา โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เป็นแนวทางที่ทุกส่วนในโลก จะต้องผนึกกำลังให้เป็นกระแสหลัก โดยจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ของผู้นำทุกระดับ (ทั้งภูมิภาค ชาติ ชุมชน) ไปเป็นแบบพหุนิยมองค์รวม (Holistic Pluralism) ด้วย มิใช่เอกนิยมองค์รวม และองค์ประกอบหรือลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบ ๒ ส่วนหลักๆ คือ สมาชิกของสังคมและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการหล่อหลอมสมาชิกในสังคมให้มีส่วนร่วมและตระหนักของการธำรงรักษา และปรับปรุงพัฒนาให้มิอยู่ได้อย่างยั่งยืน และสามารถส่งไปสู่คนรุ่นต่อไปได้

๒.๓.๖ ขอบข่ายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นระบบปรับปรุงประสิทธิภาพของพนักงานในการทำงานให้ดีขึ้น เมื่อใดก็ตามที่พนักงานทำงานมีประสิทธิภาพจะส่งผลทำให้กลุ่มและองค์กรมีประสิทธิภาพด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมีขอบข่ายถึงการพัฒนาบุคคล (Individual Development) รู้จักวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตัวเองแล้ว พัฒนาปรับปรุงเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และการพัฒนาองค์การ (Organization Development) รวมทั้งการพัฒนาอาชีพ (Career Development)^{๕๑} เพราะฉะนั้น ในที่นี้ จำต้องนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล (Individual Development) การพัฒนาองค์การ (Organization Development) และการพัฒนาอาชีพ (Career Development) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพบุคคลโดยตรง โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ดังนี้

๑) การพัฒนาบุคคล (Individual Development)

การพัฒนาบุคคล จะนำมาใช้กับบุคลากรระดับบริหารหรือผู้นำ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดต่างๆ ให้บุคลากรในระดับนี้สูงขึ้น เพื่อรองรับความเจริญเติบโตด้าน เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการขยายตัวของ องค์การและการปรับโครงสร้างของระบบงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์การจึงจำเป็นต้องพัฒนา ผู้บริหารระดับต่างๆ ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ที่

^{๕๐} ชัยอนันต์ สมุทวานิช, **ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**, (กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗-๖๓.

^{๕๑} เสน่ห์ จัยโต และคณะ, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ ๔**, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๑.

ให้จะปฏิบัติงานในระดับสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๕๒} สอดรับกับทักษะของ รั้งสรรค์ ประเสริฐศรี ที่ได้นำเสนอว่า การพัฒนาบุคคล หมายถึง การให้การศึกษาในอันที่จะส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ความถนัด และทักษะบุคลากร ทั้งนี้ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาศักยภาพของคนใน องค์การให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้นทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากร ยังมีความหมายที่จะพัฒนาทัศนคติ หรือเจตคติของการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีกำลังใจในการทำงาน และมีความคิดที่จะปรับปรุง การปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย^{๕๓}

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า การพัฒนาบุคคล ก็คือเป็นการพัฒนาเพื่อ ส่งเสริมหรือเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ รวมถึงแนวคิดต่างๆ ใน การพัฒนาตนเอง เพราะองค์การมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตนเอง จึงจำเป็นต้องใช้หลักการ พัฒนาบุคคลมาใช้กับบุคลากรเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาบุคคล ยัง เป็นกระบวนการทำให้บุคคลเจริญในหน้าที่การงาน มีทักษะ (Skill) ในการทำงานดีขึ้น และทำให้เกิด ความชำนาญในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒) การพัฒนาองค์การ (Organization Development)

การพัฒนาองค์การ นับได้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า เป็นการ วัดประเมินค่าตัวเองที่อยู่บนรากฐานของค่านิยมโดยมีความเกี่ยวพันกับการนำเทคนิคการพัฒนา องค์การเข้ามาใช้อย่างมีแบบแผน นอกจากนี้ ยังเกี่ยวพันกับกลยุทธ์และเทคโนโลยีต่างๆ กระบวนการ ดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การทั้งระบบให้ดีขึ้น^{๕๔} เป็นกระบวนการที่วางแผนและจัดการอย่างมีระบบระเบียบมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน วิวัฒธรรมและระบบการปฏิบัติต่างๆ ในองค์การด้วยความมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนประสิทธิผลของ องค์การในการแก้ปัญหาและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นความจำเป็นของการพัฒนาองค์การ โดยที่องค์การสมควรได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สาเหตุที่ทำให้ เกิดความจำเป็นของการพัฒนาองค์การ มี ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

(๑) การเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตขององค์การมี ๕ ช่วง คือ

- ช่วงการเกิด
- ช่วงการเติบโต
- ช่วงเข้มแข็ง
- ช่วงการเปลี่ยนแปลง
- ช่วงตกต่ำ

^{๕๒} วิลาวรรณ รัตพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิจิตร หัตถกร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๘.

^{๕๓} รั้งสรรค์ ประเสริฐศรี, องค์การและการจัดการงานบุคคล หน่วยที่ ๑๑, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖๑-๔๖๒.

^{๕๔} จุมพล นิมพานิช, การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๔, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๑.

(๒) อิทธิพลของปัจจัยสิ่งแวดล้อม

องค์การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมองค์การ จึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมขององค์การ ซึ่งมีอิทธิพลทำให้องค์การได้รับผลกระทบไปด้วยปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อองค์การ ได้แก่สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

(๓) การด้อยประสิทธิภาพขององค์การ

การขาดประสิทธิภาพในการทำงานทั้งระดับบุคคล และหน่วยงานจะเป็นที่สังเกตพบโดยทั่วไปการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า เกิดการสูญเปล่าการใช้เวลาใช้คนและใช้งบประมาณที่มากเกินไป ความจำเป็น มีผลกระทบต้นทุนและการลงทุนที่สูงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้รับมีมูลค่าน้อยลงเมื่อเปรียบอัตราส่วนกับการลงทุน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจะพบข้อบกพร่องทั้งโครงสร้างองค์การ นโยบายการบริหารงานบุคคล การใช้เทคโนโลยี การควบคุมคุณภาพการผลิต และปัญหาคุณภาพบุคลากรซึ่งเป็นที่มาของการด้อยประสิทธิภาพทั้งบุคคลและองค์การ^{๕๕} การนำความรู้จากพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) มาใช้ในความพยายามระยะยาวเพื่อปรับปรุงความสามารถขององค์การในการต่อสู้เอาชนะให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ และเพิ่มความสามารถขององค์การในการแก้ปัญหาการ^{๕๖}

จากคำดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบข้อสรุปได้ว่า การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคิดและเป้าหมายจากผู้บริหารระดับสูงที่จะทำให้องค์การพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องโดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้แก้ไขปัญหาเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

๓) การพัฒนาอาชีพ (Career Development)

การพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในอาชีพวิชาชีพและการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เป้าหมายอาชีพบรรลุผล มีการให้คำจำกัดความการพัฒนาอาชีพว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทางจิตวิทยา สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์กายภาพ และโอกาสที่หล่อหลอมผลของงาน อาชีพ วิชาชีพที่บุคคลอาจเข้าร่วมในช่วงชีวิตของเขา การพัฒนาอาชีพเป็นลักษณะที่สำคัญของการพัฒนามนุษย์ มันรวมถึงช่วงชีวิตและความสนใจทั้งหมดของคนทั้งคน การพัฒนาอาชีพเกี่ยวข้องกับบทบาทงานในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของบุคคล การพัฒนาอาชีพเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามผ่านชีวิตและงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ การมีประสบการณ์ การเป็นอยู่ การทำงาน และการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการสร้างและการค้นพบแนวทางผ่านชีวิตและการทำงานของบุคคล โดยความสำคัญของการพัฒนาอาชีพ มีดังนี้

(๑) การพัฒนาอาชีพ ช่วยพัฒนาทักษะและสมรรถนะของพนักงานเพื่อการริเริ่มการขยายและการจัดองค์การอย่างมีประสิทธิภาพโดยการโฟกัสไปยังสถานการณ์ธุรกิจและวิธีปฏิบัติที่เป็นจริง

^{๕๕} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔๗-๒๔๘.

^{๕๖} Bowditch, James L. and Buono, Anthony F, A Primer on Organizational Behavior, (New York: John Wiley and Sons, 1990), p. 508.

(๒) การพัฒนาอาชีพช่วยพัฒนาจิตวิญญาณและศักยภาพการประกอบการค้าในหมู่พนักงานเพื่อให้เขาเป็นนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ

(๓) เพื่อช่วยให้ได้มาซึ่งทักษะความรู้และสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อความเป็นเลิศขององค์กร

(๔) เพื่อทักษะและสร้างศูนย์รวมของคนที่ความสามารถพิเศษเพื่อนำกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กรออกใช้โดยประสบความสำเร็จ

(๕) เพื่อสร้างและนำระบบการบริหารที่มีความเป็นเลิศในองค์กรออกใช้

๖) เพื่อช่วยการวางแผนและพัฒนาการสืบทอดตำแหน่งเพื่อประกันความสำเร็จของงานและความสำเร็จในระยะยาวขององค์กร

(๗) การพัฒนาอาชีพช่วยเพิ่มการจูงใจคุณภาพและผลิตภาพของพนักงาน

(๘) ความสนใจขององค์กรต่อการพัฒนาอาชีพช่วยดึงดูดนักวิชาการระดับสูง และรักษาไว้ซึ่งพนักงานที่มีคุณค่า

(๙) การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและความเจริญงอกงามของพนักงานเป็นปรัชญาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ดังนั้น การพัฒนาอาชีพจึงเป็นความพยายามที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องและเป็นทางการ ซึ่งโปกัสไปยังการพัฒนาพนักงานให้มีความสามารถมากขึ้น^{๕๗} เพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือคน คนเป็นสื่อสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพ ทรัพยากรคนของประเทศส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ต้องใช้แรงงานและเป็นทรัพยากรที่ด้อยคุณภาพเนื่องจากขาดการเรียนรู้ขาดโอกาสของการฝึกฝนอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๘} นับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้เติบโตก้าวหน้าตามสายงานนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรที่ต้องพัฒนาให้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถและงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นใจโดยจัดให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ขณะเดียวกันตัวบุคลากรเองก็ต้องขวนขวายหาความรู้ประสบการณ์ และทักษะเพิ่มเติมด้วยตนเอง เมื่อองค์กรมีการขยายขอบเขตงานและต้องการบุคลากรที่มีศักยภาพรับผิดชอบงานในหน้าที่ดังกล่าว บุคลากรที่มีความเตรียมความพร้อมในงานอาชีพนั้นย่อมมีโอกาสได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทันที^{๕๙} และการพัฒนาสายอาชีพเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างเป้าหมายของบุคคลในเรื่องงานกับเป้าหมายขององค์กร เพื่อแสดงให้เห็นบุคลากรทราบถึงบทบาทหน้าที่ ตำแหน่งงานและความก้าวหน้าทางอาชีพของตน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร^{๖๐} พนักงานใหม่ทุกคนเมื่อได้รับการบรรจุเข้าทำงานย่อมจะมีความหวังที่จะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หากองค์กรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อความมั่นคง

^{๕๗} ชาลูนชัย อาจินสมภาร, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ใน เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๑๖๘.

^{๕๘} พินิจดา วีระชาติ, การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖.

^{๕๙} วิลาวรรณ รพีพิศาล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, หน้า ๑๖๖.

^{๖๐} สุจิตรา ธนานันท์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

และเป็นหลักประกันให้กับพนักงานว่า เมื่อเข้าร่วมกับองค์กรแล้วทุกคนจะมีความก้าวหน้าในอาชีพอย่างแน่นอน ดังนั้น องค์กรจะต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้กับพนักงานทุกคน^{๖๑}

จากคำดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาอาชีพนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าทุกคนที่เข้ามาทำงานก็ย่อมต้องการความเจริญก้าวหน้าในการทำงานอาชีพของตน เรียกว่าเป็นผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร อาจจะมีการเลื่อนตำแหน่งงานในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งเพื่อไปสู่ตำแหน่งสูงสุดของสายงานนั้นๆ ให้กับบุคลากรหรือพนักงานนั้นๆ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

๒.๔.๑ ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนาศักยภาพ

เมื่อกกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพนั้น มีวิวัฒนาการเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของ เดวิด ซี. แมคเคลแลนด (David C. McClelland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมื่อปี ค.ศ.๑๙๖๐ ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (Excellent Performer) ในองค์กรกับระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถ โดยกล่าวว่า การวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพ ยังไม่เหมาะสมในการทำนายความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมาได้

ในปี ค.ศ.๑๙๗๐ US State Department ได้ติดต่อบริษัท McBer ซึ่งแมคเคลแลนดเป็นผู้บริหารอยู่ เพื่อให้หาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างแม่นยำ แทนแบบทดสอบเก่า ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากคนได้คะแนนดี แต่ปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ แมคเคลแลนดได้เขียนบทความ “Testing for competence rather than for Intelligence” ในวารสาร American Psychologist เพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างแบบประเมินแบบใหม่ที่เรียกว่า “Behavioral Event Interview (BEI)” เป็นเครื่องมือประเมินที่ค้นหาผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งแมคเคลแลนด เรียกว่า สมรรถนะ (Competency)

ต่อมา ในปี ค.ศ.๑๙๘๒ ริชาร์ด โบยัตซิส (Richard Boyatzis) ได้เขียนหนังสือชื่อ “The Competent Manager: A Model of Effective Performance” และได้นิยามคำว่า “competencies” เป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

ถัดจากนั้นมา ปี ค.ศ.๑๙๙๔ แกรี่ แฮเมล และ ซี.เค.พราฮาลาด (Gary Hamel และ C.K. Prahalad) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Competing for The Future” ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญคือ Core Competencies เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ ซึ่งถือว่าการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระหลัก เช่น พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานอะไรได้บ้าง และอยู่ในระดับใด จึงทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามความต้องการขององค์กร

^{๖๑} อนิวัช แก้วจางง, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, (สงขลา: บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๑.

ในปัจจุบันองค์การของเอกชนชั้นนำได้นำแนวคิดสมรรถนะไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานมากขึ้น และยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสมัยใหม่ที่องค์การต้องได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับต้นๆ มีการสำรวจพบว่า มี ๗๐๘ บริษัททั่วโลก ได้นำ Core Competency ซึ่งเป็น ๑ ใน ๒๕ เครื่องมือที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ ๓ รองจาก Coporate Code of Ethics และ Strategic Planning แสดงว่า Core competency จะมีบทบาทสำคัญที่จะเข้าไปช่วยให้งานบริหารประสบความสำเร็จ จึงมีผู้สนใจศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักการของสมรรถนะมาปรับใช้เพิ่มมากขึ้น^{๖๒}

๒.๔.๒ ความหมายของศักยภาพ

เมื่อกล่าวถึงความหมายของศักยภาพ ได้มีนักวิชาการหลายท่านในประเทศไทย ได้ให้คำจำกัดความของศักยภาพไว้หลายคำและมีคำที่เรียกแตกต่างกันออกไปหลายคำ บางท่านก็เรียกว่า “ขีดความสามารถ” บางท่านก็เรียกว่า “สมรรถนะ” บ้าง ถึงแม้จะเรียกแตกต่างกันออกไป แต่ก็ล้วนแล้วแต่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Competency” ทั้งสิ้น^{๖๓} ความหมายของคำว่า Competency หมายถึง ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristic or attributes) ที่ทำให้บุคคลผู้นั้นทำงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น^{๖๔} หรืออาจกล่าวได้ว่า Competency คือ คุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่งๆ ให้ประสบความสำเร็จ กล่าวสรุปแล้ว ศักยภาพ คือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป^{๖๕} ในขณะที่ เดวิด ซี. แมคเคลแลนด์ (David C. McClelland) เจ้าของแนวคิดทางการบริหาร ศักยภาพ (Competency) ก็ได้ให้ความหมายและองค์ประกอบศักยภาพ (Competency) ไว้ว่า ศักยภาพ^{๖๖} นั่นก็คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบได้ เพราะฉะนั้น ศักยภาพ จึงหมายถึง กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Attitudes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่งๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้นๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับและเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการ

^{๖๒} สุทธญาณ โอบอ้อม, “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา”, หน้า ๑๘-๑๙.

^{๖๓} สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริพัฒนา อินเตอร์พรินท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^{๖๕} ชัญญาณัฐ จินฉฉฐษา, “การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

พัฒนา^{๖๗} ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของมหาวิทยาลัยรามคำแหง^{๖๘} ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศักยภาพ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์กรต้องการจากข้าราชการ เพราะเชื่อว่า หากข้าราชการ มีพฤติกรรมการทำงานในแบบที่องค์กรกำหนดแล้ว จะส่งผลให้ข้าราชการผู้นั้นมีผลการปฏิบัติงานดี และส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการไว้ ตัวอย่างเช่น การกำหนดสมรรถนะการบริการที่ดี เพราะหน้าที่หลักของข้าราชการ คือการให้บริการแก่ประชาชน ทำให้หน่วยงานของรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ คือ การทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน องค์กรประกอบในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก ได้แก่

๑) กลุ่มความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง และชัดเจน แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน รู้ประยุกต์ใช้

๒) กลุ่มทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ อันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี ๓ ระดับ คือ ระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย และระดับความสม่ำเสมอ

๓) กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน (Attitudes) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้น ขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ คือ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่ง เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำงาน ค่านิยมในการยอมรับ ฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลของนักวิชาการอย่าง สุรชาติ ฦ หนองคาย^{๖๙} ได้วิเคราะห์สาเหตุความล้มเหลวพื้นฐานสำคัญ ๕ ประการ ในอดีตที่ผ่านมา และนำสาเหตุนั้นมาเป็นบทเรียนเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยสาเหตุที่ผ่านมามีอยู่ ๕ สาเหตุที่สำคัญ แบ่งเป็นขั้นตอนเรียงตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การกำหนดนิยาม (Define) สาเหตุจากการกำหนดปัญหาหรือประเด็นที่จะพัฒนาร่วมกันไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงกัน เป็นเหตุทำให้สมาชิกในทีมทำงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้แก้ไขโดยกำหนดนิยาม ปัญหา หรือหัวข้อพัฒนาให้ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ ๒ การกำหนดวิธีวัด (Measure) สาเหตุเกิดจากวัดผลการดำเนินงานไม่ได้ จึงยากต่อการสรุปผล ให้แก้ไขโดยกำหนดตัวชี้วัดและวิธีวัดให้ชัด ทั้งนี้ เพื่อสามารถพิสูจน์ผลการดำเนินการให้ได้ มิฉะนั้น การดำเนินงานที่ผ่านมาจะไม่มี ความหมาย

ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์หาสาเหตุ (Analyze) สาเหตุเกิดจากไม่ทราบถึงปัจจัยหรือสาเหตุของปัญหาหรือประเด็นที่จะพัฒนา ให้แก้ไขโดยการแยกวิเคราะห์หาสาเหตุ หรือองค์ประกอบของปัญหาให้ได้

^{๖๗} สุภิญญา รัศมีธรรมโชติ, “Competency: เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้”, Productivity, ๙ (๕๓) (พ.ย. - ธ.ค. ๒๕๔๗): ๔๘.

^{๖๘} มหาวิทยาลัยรามคำแหง, แผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

^{๖๙} สุรชาติ ฦ หนองคาย, “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบสุขภาพ”, ใน เอกสารประกอบคำบรรยาย, (ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข: มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป.), (อัสสาเนา), หน้า ๖.

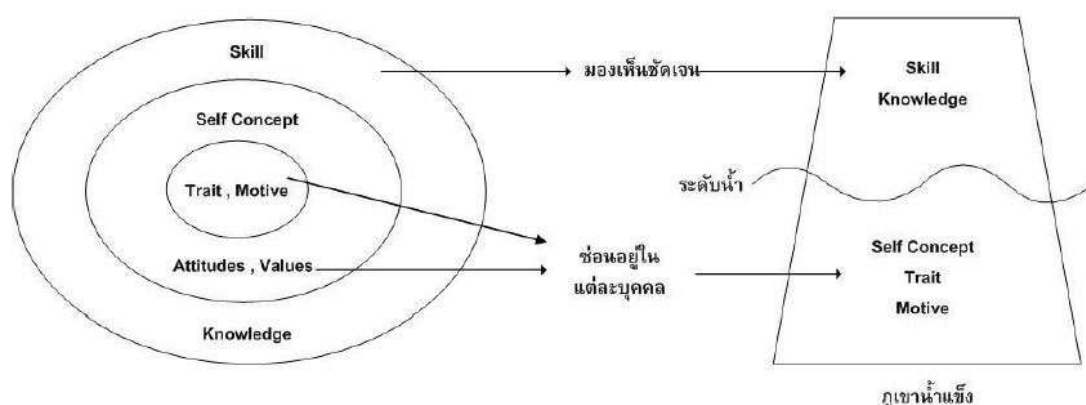
ขั้นที่ ๔ การปรับปรุง (Improve) หลังจากที่ทราบค่านิยม ตัววิสาเหตุหรือปัจจัยแล้วก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ถ้าไม่สามารถบอกวิธีพัฒนาหรือวิธีปรับปรุงงาน ในกรณีเช่นนี้ให้แก้ไขโดยการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนปรับปรุง โดยการกำหนดกิจกรรมของแผนนั้น ต้องให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาหรือปัจจัยที่ส่งต่อการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ ๕ การควบคุมกำกับ (Contr) เมื่อมีแผนแล้ว ไม่นำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการดำเนินการต่างๆ ที่ได้พยายามทำมาตั้งแต่ต้น ก็จะไม่บรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ในกรณีนี้ให้แก้ไขโดยวิธีการกำกับและประเมินผลการปฏิบัติงาน

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า ศักยภาพ นั้นหมายถึง ซีดความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคล ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และพฤติกรรม ที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ ของบุคคล ซึ่งส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และรับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๔.๓ องค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพ

เดวิด ซี. แมคเคลแลนด์ (David C. McClelland) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพโดยแสดงความหมายและองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ ของศักยภาพ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ ๒.๒ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงความหมายและองค์ประกอบของศักยภาพตามแนวคิดของ David C. McClelland^{๗๐}

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า

แผนภาพ A คือ องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง ๕ ประการของศักยภาพ (Competency)

แผนภาพ B คือ การแบ่งองค์ประกอบของศักยภาพ (Competency) ตามความยาก-ง่ายของการพัฒนา

กล่าวคือส่วนที่เป็นความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) นั้นเป็นสิ่งที่แต่ละคนสามารถพัฒนาให้มีขึ้นได้ไม่ยากนัก ด้วยการศึกษาค้นคว้าทำให้เกิดความรู้ และการฝึกฝนปฏิบัติทำให้เกิดทักษะ เป็นส่วนที่สามารถมองเห็นได้ชัด นักวิชาการบางท่านเรียกส่วนนี้ว่า Hard Skills สำหรับส่วนที่

^{๗๐} David C. McClelland อ้างถึงใน สุทธธัญญ์ โอบอ้อม, “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา”, หน้า ๒๒.

เป็น Self Concept (ทัศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง) Trait (บุคลิกลักษณะประจำของแต่ละบุคคล) และ Motive (แรงจูงใจหรือแรงขับภายในของแต่ละบุคคล) เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยาก เพราะเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในแต่ละบุคคล นักวิชาการบางท่านเรียกส่วนนี้ว่า Soft Skills เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) ความอดทนต่อความกดดัน (Stress Tolerance) เป็นต้น

David C. McClelland ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง ๕ ส่วนไว้ ดังนี้

Skill คือ สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดี และฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ

Knowledge คือ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล

Self Concept คือ ทัศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตัวเองเป็น

Trait คือ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น

Motive คือ แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน

จากองค์ประกอบทั้ง ๕ ส่วนข้างต้นนั้น ได้กลายมาเป็นแนวทางในการกำหนด “นิยาม” หรือ “ความหมาย” ของตำรา Competency มากมาย ในปัจจุบันองค์กรในต่างประเทศได้นำ Competency มาใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การสรรหา การพัฒนา และการรักษาบุคลากรในองค์กร Competency ช่วยให้ผลงานของบุคลากรตรงตามความต้องการขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร รวมทั้งประเทศไทย ก็กำลังสนใจในเรื่อง Competency นี้อย่างมาก^{๗๑}

จากแผนภาพจะพบว่า Skill และ Knowledge อยู่ส่วนบน หมายถึงว่า ทั้ง Skill และ Knowledge สามารถพัฒนาขึ้นได้ไม่ยาก จะโดยวิธีการศึกษาค้นคว้า หรือประสบการณ์ตรง และมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

ในขณะที่ สกอตต์ บี พารี ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดของแมคเคิลแลนด้นั้นว่า เห็นควรจะรวมส่วนประกอบที่เป็นความคิดเกี่ยวกับตนเอง คุณลักษณะ และแรงจูงใจเข้าเป็นกลุ่มเรียกว่า พฤตินิสัย ที่พึงประสงค์ (Attitudes) ดังนั้น บางครั้ง เมื่อกล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะ จึงมีเพียง ๓ ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ซึ่งตามทัศนะของแมคเคิลแลนด^{๗๒} ที่ได้แสดงไว้ว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ และเจตคติ / แรงจูงใจ หรือความรู้ ทักษะ และเจตคติ / แรงจูงใจ สามารถก่อให้เกิดสมรรถนะได้ ดังปรากฏตามแผนภาพที่ ๒.๓ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงสมรรถนะเป็นส่วนประกอบที่เกิดขึ้นจากความรู้ ทักษะ และเจตคติ

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๗๒} อ้างแล้ว, หน้า ๔๔-๔๘.

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ไม่ใช่ศักยภาพ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศักยภาพ เพราะความรู้เพียงอย่างเดียวจะไม่เป็นศักยภาพ แต่ถ้าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดกิจกรรมจนประสบความสำเร็จ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพ ดังนั้น ศักยภาพในที่นี้ จึงหมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานสูงสุดนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ความรู้ในการขับรถ ถือว่าเป็นความรู้ แต่ถ้านำความรู้มาทำหน้าที่เป็นผู้สอนขับรถ และมีรายได้จากส่วนนี้ จึงถือว่าเป็นศักยภาพ ในทำนองเดียวกัน ความสามารถในการก่อสร้างบ้าน ถือว่าเป็นทักษะ แต่ความสามารถในการสร้างบ้าน และสามารถนำเสนอให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่งได้ ถือว่าเป็นศักยภาพ หรือในกรณีเจตคติ / แรงจูงใจ ก็เช่นเดียวกัน ก็ไม่ใช่ศักยภาพแต่สิ่งจูงใจให้เกิดพลังทำงานสำเร็จตรงตามเวลา หรือเรียกว่ากำหนดหรือดีกว่ามาตรฐาน ถือว่าเป็นศักยภาพ ทั้งนี้ ศักยภาพตามนัยดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑) ศักยภาพพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ หรือทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมี เพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการพูด การเขียน เป็นต้น

๒) ศักยภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (differentiating competencies) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไป จึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า ศักยภาพ (Competency) มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ไม่ยากนัก ด้วยการศึกษาค้นคว้า มีองค์ประกอบ ๒ ประการ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) หรือที่เรียกส่วนนี้ว่า Hard Skills สำหรับส่วนที่สอง คือ ส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยาก เพราะซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคล มีองค์ประกอบ ๓ ประการ ได้แก่ ทักษะคิด ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self Concept) บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล (Trait) และแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) หรือเรียกส่วนนี้ว่า Soft Skills

ในขณะที่ ฌ็อง-ฌัก แสตนทอง^{๗๓} ได้แสดงทักษะเกี่ยวกับความหมายของคำว่า Competency คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และ คุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristic of attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (behavior) ที่จำเป็นและมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น นอกจากนี้ Competency ของคนนั้น ยังเกิดได้จาก ๓ ทาง คือ

- ๑) เป็นพรสวรรค์ ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด
- ๒) เกิดจากประสบการณ์การทำงาน
- ๓) เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา

ประเภทของ Competency แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑) ขีดความสามารถหลัก (core competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของพนักงานทุกคนในองค์การ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะคิด

^{๗๓} ฌ็อง-ฌัก แสตนทอง, **มารูจิก COMPETENCY กันเถอะ**, (กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

ความเชื่อ และอุปนิสัยของคนในองค์กรโดยรวม ถ้าพนักงานทุกคนในองค์กรมีขีดความสามารถ ประเภทนี้ก็จะมีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้ ขีดความสามารถชนิดนี้จะถูกกำหนดจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก หรือกลยุทธ์ขององค์กร

๒) ขีดความสามารถด้านการบริหาร (managerial competency) คือ ความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นขีดความสามารถที่มีได้ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับพนักงานโดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (role-based) แตกต่างตามตำแหน่งทางการบริหาร งานที่รับผิดชอบ ซึ่งบุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมีในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จและต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร เช่น การวางแผน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหาและตัดสินใจ ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมใหม่ เป็นต้น

๓) ขีดความสามารถตามตำแหน่งงาน (functional competency) คือ ความรู้ความสามารถในงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของงานต่างๆ (job-based) เช่น ตำแหน่งวิศวกรไฟฟ้า ควรต้องมีความรู้ทางด้านวิศวกรรม นักบัญชี ควรต้องมีความรู้ทางการบัญชี เป็นต้น หน้าที่งานที่ต่างกัน ความสามารถในงานย่อมจะแตกต่างกันตามอาชีพ ซึ่งอาจเรียกขีดความสามารถชนิดนี้ Functional competency หรือเป็น Job competency เป็น Technical competency ก็ได้ อาจกล่าวได้ว่า ขีดความสามารถชนิดนี้เป็นขีดความสามารถเฉพาะบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และคุณลักษณะของบุคคล ที่เกิดขึ้นจริงตามหน้าที่ หรืองานที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย แม้ว่าหน้าที่งานเหมือนกัน ไม่จำเป็นว่าคนที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นจะต้องมีความสามารถเหมือนกัน

หลังจากที่ทราบแล้วว่า แต่ละภาระงาน แต่ละวิชาชีพ จำเป็นจะต้องมีขีดความสามารถใดบ้างในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ การจัดทำขีดความสามารถให้มีความชัดเจน เข้าใจตรงกัน ทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้พนักงานสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับขีดความสามารถที่องค์กรกำหนด ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังตัวอย่างเช่น ชื่อของขีดความสามารถ (Competency name) ซึ่งจะต้องสะท้อนให้เข้าใจ และเห็นถึงความคิดรวบยอดหลักที่เป็นภาพลักษณ์โดยรวมของขีดความสามารถนั้น

คำจำกัดความของขีดความสามารถ (Brief definition) ขีดความสามารถแต่ละตัว จะต้องมีความหมาย เพราะจะช่วยให้บุคลากรในส่วนต่างๆ ขององค์กรมีความเข้าใจร่วมกันถึงหน้าที่ของขีดความสามารถแต่ละตัว โดยหลักการที่สำคัญในการเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับขีดความสามารถนั้น ได้แก่ คำอธิบายขีดความสามารถนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการกระทำที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมของบุคคลและจะต้องมีผลลัพธ์ของการกระทำประกอบอยู่ด้วย พร้อมทั้งแบ่งระดับขีดความสามารถตามตำแหน่ง พร้อมคำอธิบายเชิงพฤติกรรมในแต่ละระดับ ดังตัวอย่างเช่น ความเป็นเลิศในการให้บริการ (Service excellent)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ก็คือ กระบวนการเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งในด้านความคิดเห็นที่มีต่องาน และผลของการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยพัฒนาในแต่ละด้านขององค์ประกอบของศักยภาพ (Competency) ที่กล่าวข้างต้น โดยมีกระบวนการพัฒนาอิงแนวคิดแบบระบบ (The

systems approach) เพื่อการควบคุมตรวจสอบระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เมื่อได้ผลและข้อมูลย้อนกลับก็จะได้นำไปปรับปรุงกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การพัฒนา “คน” เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะบุคคลที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ต้องการขององค์กรในทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน รวมถึงตัวผู้นำในชุมชนต่างๆ เช่นเดียวกัน ฉะนั้น การพัฒนาคนเพื่อให้กลายเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรเสมอ ซึ่งเป็นเหตุให้องค์กรทั้งหลายทุ่มเทงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรของตนมากขึ้นทุกขณะถึงกับมีการกำหนดสัดส่วนของงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม ในการที่จะพัฒนาศักยภาพบุคคลให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำต้องมีความเข้าใจในพื้นฐาน ตลอดจนที่มาของความรู้สึนึกคิดของแต่ละบุคคลประกอบกัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาต่อไป

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

๒.๕.๑ ความหมายของผู้นำ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ ดังต่อไปนี้ Gary Yukl^{๗๔} ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดเหนือผู้อื่นในกลุ่ม มีหน้าที่ในการนำ จัดการและอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับกลุ่มหรือองค์กรที่รับผิดชอบ

Dejnozka, E. L.^{๗๕} ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายและทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของกลุ่ม

Dalton E. McFarland^{๗๖} ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้อื่นทำงานในระดับต่างๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน หรือผู้นำในสังคม

Fiedler, F. E.^{๗๗} ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานในกิจกรรมที่เกี่ยวกับภารกิจของกลุ่ม

^{๗๔} Gary Yukl, *Leadership in Organization*, 6th edition, (New York: Pearson Prentice Hall, 2006), pp. 4-5.

^{๗๕} Dejnozka, E. L., *Education and ministration glossary*. Westport, (CT: Greenwood, 1983), p. 94.

^{๗๖} Dalton E. McFarland, *Management Foundations and Practices*, 5th edition, (New York: MacMillan, 1979), pp. 214-215.

^{๗๗} Fiedler, F. E., *A theory of leadership effectiveness*, (New York: McGraw-Hill, 1967), p. 8.

มาเรีย กอนซาเลส^{๗๘} ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในสถานะที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น อาทิ ประธานกรรมการ ผู้บริหาร ผู้นำประเทศ ผู้นำองค์การภาครัฐ ผู้นำบริษัทเอกชน หัวหน้าภาควิชาในมหาวิทยาลัย หัวหน้าแผนก ผู้จัดการ โค้ช นักกีฬา หรือคนดังใด ๆ ที่มีศักยภาพที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่นได้

Bennis, W., & Nanus, B.^{๗๙} ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เป็นผู้ที่จะนำกลุ่มให้พ้นจากความทุกข์ยาก ขจัดปัญหา ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

Halpin, A. W.^{๘๐} ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การมีบทบาทเหนือบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลต่อคนในองค์การ มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย และได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้าของกลุ่ม

๒.๕.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ (meaning of leadership) ไว้หลากหลาย บางครั้งความหมายนั้นยังสับสนและไม่กระจ่างชัด เพราะแต่ละท่านที่ให้ความหมาย มีแนวคิดที่แตกต่างกันในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ภาวะผู้นำคือ อำนาจ อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ การควบคุม และการนิเทศ ในขณะที่ มีนักวิชาการทั้งสองท่านนี้อย่าง ยุคส์ จี.(Yukl, G.) และสต็อกดิล (Stogdill, R.M)^{๘๑} ที่ได้แสดงทัศนะไว้ในทิศทางเดียวกันว่า ส่วนมากการกำหนดความหมายของภาวะผู้นำ ได้จากข้อค้นพบในงานวิจัยของแต่ละบุคคล จึงทำให้ความหมายนั้นมีแนวคิดที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีความหมายใดที่กว้างขวางและครอบคลุมถึงกระบวนการภาวะผู้นำทั้งหมด เป็นเพียงแต่ลดความสับสนเท่านั้น ทำให้ความหมายของภาวะผู้นำมีความแตกต่างกันหลายประเด็น อาทิเช่น เป็นกระบวนการกลุ่ม เป็นการเกี่ยวข้องกับอำนาจ การใช้อิทธิพล เป็นบุคลิกภาพ และผลที่เกิดตามมาของบุคลิกภาพที่แสดงออก เป็นศิลปะ เป็นการจูงใจให้คนปฏิบัติตาม เป็นการชักชวนให้ปฏิบัติตาม เป็นเครื่องสู่เป้าหมายได้สำเร็จ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ และเป็นความแตกต่างของบทบาท เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอความหมายของภาวะผู้นำ ตามทัศนะของนักวิชาการทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

^{๗๘} มาเรีย กอนซาเลส, “ผู้นำอุดมคติ”, แปลโดย ณิชร สยามวาลา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ตฤตา พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙.

^{๗๙} Bennis, W., & Nanus, B., *Leaders: The strategies for taking change*, (New York: Harper and Row, 1985), p. 215.

^{๘๐} Halpin, A. W., *Theory and research in administration*, (New York: Macmillan, 1966), pp. 27-28.

^{๘๑} Yukl, G., 1994, Stogdill, R.M., 1981, อ้างถึงใน เรมวอล นันท์ศุภวัฒน์, *ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์การ*, (เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

Kotter, J.P.^{๕๒} ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการดำเนินงานกลุ่มที่มีทิศทางไปในทางเดียวกัน ซึ่งกลุ่มจะทำงานโดยไม่ใช้อำนาจบังคับให้กระทำตาม

Yukl, G.^{๕๓} ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared goal)

Stogdill^{๕๔} ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ หรือการกระทำของอิทธิพลต่อกิจกรรมของการดำเนินงานกลุ่ม ในความพยายามที่จะไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้สำเร็จ

Du Brin^{๕๕} ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์การ

Gibson, Ivancevich และ Donnelly^{๕๖} ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย

Nelson และ Quick^{๕๗} ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการแนะแนวและนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพของการทำงาน

Northouse^{๕๘} ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ (trait) ความสามารถ (ability) ทักษะ (skill) พฤติกรรม (behavior) และความสัมพันธ์ (relationship)

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่า ภาวะผู้นำ มีทั้งความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน พอจะสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีอำนาจ และอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายได้สำเร็จ

ประการที่สอง ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการมิใช่ตัวตน การแสดงออกหรือไม่แสดงออกของภาวะผู้นำ แต่สามารถจะเกิดขึ้นได้กับผู้นำ หรือผู้บริหารก็ได้

^{๕๒} Kotter, J.P., 1988, อ้างถึงใน เรมวดี นันทศุภวัฒน์, ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์การ, (เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๕๓} Yukl, G., *Leadership in Organization*, (4th ed.), (New Jersey: Pearson Prentice-Hall, 1998), p. 2.

^{๕๔} Stogdill, R.M., 1950, In Bass, B.M., *Stogdill's handbook of leadership*, (Ed.), (New York: Free Press, 1981).

^{๕๕} Du Brin, J. Andrew, *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. 5th ed., (Boston: Houghton Mifflin Company, 2007), p. 2.

^{๕๖} Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J.H., *Organization Behavior Structure Process*, (9th ed), (New York: McGraw-Hill, 1997), p. 272.

^{๕๗} Nelson, D.L., & Quick, J.C., *Organizational Behavior: Foundations Realities, and Challenges*, (New York: West Publishing Company, 1997), p. 346.

^{๕๘} Northouse, P.G., *Introduction to Leadership: Concepts and Practice*, (Thousand Oaks, LA: Sage, 2009).

ประการที่สาม ภาวะผู้นำ คือ เป็นการเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม และเกี่ยวข้องกับอำนาจหรืออิทธิพล ถ้าผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลแล้ว ผู้ตามมักจะยินยอมปฏิบัติตาม

ประการที่สี่ ภาวะผู้นำ คือ เรื่องของการนำไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จของกลุ่มหรือองค์การ ถ้าผู้นำไม่สามารถนำผู้ตามไปยังเป้าหมายได้สำเร็จ ถือว่าผู้นำนั้นขาดภาวะผู้นำ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ

๒.๕.๓ บทบาทของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำมีบทบาทที่แบ่งอย่างกว้างๆ ออกเป็น ๔ ประการ^{๘๙} ได้แก่

๑) การกำหนดแนวทางหลัก (Pathfinding) ผู้นำควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายและแนวความคิดที่ชัดเจน บทบาทดังกล่าวจะช่วยให้ผู้นำสร้างแผนงานแม่แบบ (blueprint of action) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการก่อนจะลงมือปฏิบัติตามแผน นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่ต้องรู้ถึงวิธีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายเท่านั้น แต่ผู้นำต้องได้รับการสนับสนุนและความมุ่งมั่นจากพนักงานในการบรรลุถึงเป้าหมายด้วย ผู้นำต้องมีความสามารถทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ (Vision) และสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างและผลประโยชน์ที่พนักงานจะได้รับจากความสำเร็จในอนาคต อีกทั้งยังสามารถทำให้พนักงานมีแรงจูงใจและรู้สึกตื่นเต้นกับทิศทางใหม่นี้ด้วย

๒) การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผล (Aligning) การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลหรือการทำให้องค์การดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน คือการลงมือสร้างแผนหลักที่กำหนดขึ้นในขั้นตอนที่หนึ่ง ทุกระดับชั้นขององค์การควรมีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน ในฐานะผู้นำต้องเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์การที่ได้วางไว้แล้ว

๓) การมอบอำนาจ (Empowering) หากผู้นำมีการมอบอำนาจให้แก่พนักงานอย่างจริงจัง จะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มเกิดประสิทธิผลและเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ ซึ่งมาจากการที่สมาชิกของกลุ่มหรือพนักงานสามารถแสดงความคิดเห็นและศักยภาพของตนได้อย่างอิสระ โดยผู้นำต้องสร้างสภาวะที่จะกระตุ้นการสร้างเสริมและปลดปล่อยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ความสามารถ และศักยภาพที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน วิธีการนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นในองค์การ

๔) การสร้างตัวแบบ (Modeling) หัวใจของการเป็นผู้นำ คือ ต้องสร้างความน่าเชื่อถือ เพราะไม่เพียงแต่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไรเท่านั้น แต่ผู้นำยังต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดีด้วย กล่าวคือ ต้องเข้าใจถึงความสำคัญของคุณลักษณะระหว่างคุณลักษณะ (Characteristics) กับความรู้ความสามารถ (Competence) เพราะไม่ว่าบุคคลจะมีความสามารถเพียงใดก็ไม่สามารถจะเป็นผู้นำที่แท้จริงได้ หากปราศจากซึ่งคุณลักษณะที่เหมาะสม

๒.๕.๔ แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่

ในปัจจุบันยังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดเป็นแนวคิดที่สำคัญๆ^{๙๐} ดังนี้

^{๘๙} พรทิพย์ อัยยิมพันธ์, Leadership for Organizational Effectiveness, การบริหารคน, ๓ (๒๔), ๒๕๔๗: ๖๕-๖๘.

๑) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนแปลง (Transactional and Transformational Leadership) ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน คือ ผู้นำแบบเดิมที่ใช้การแลกเปลี่ยนโดยรางวัลต่างๆ เป็นเครื่องมือในการชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกัน ส่วนผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้น จะใช้ความสามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทศคติของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำงานได้บรรลุเหนือกว่าเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และกระบวนทางด้านความคิดต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

๒) ทฤษฎีความสามารถพิเศษของผู้นำ (Charismatic theory) เป็นการกล่าวถึงบุคลิกภาพของผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ ควรมีลักษณะ ดังนี้ คือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่า ตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น ชอบที่เสี่ยง สร้างกลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการโฆษณาตัวเอง และทำให้การขัดแย้งภายในเกิดขึ้นน้อยที่สุด กระแสในปัจจุบันได้มุ่งให้ความสนใจกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic Leadership)^{๙๑} ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ สอดรับกับทัศนคติของ Hartog, & Koopman^{๙๒} ที่ได้พยายามแสดงให้เห็นว่า ผู้นำประสบความสำเร็จในระดับสูงในการจูงใจสมาชิก ความผูกพันต่อองค์กร ความเคารพนับถือ ความไว้วางใจ ความชื่นชมในตัวผู้นำ การอุทิศตนในการทำงาน ความจงรักภักดี และการปฏิบัติงานของสมาชิกได้อย่างไร และยังพยายามอธิบายอีกว่า ผู้นำบางคนสามารถนำองค์กรหรือหน่วยงานของตนประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมได้อย่างไร เนื่องจากการดำเนินธุรกิจขององค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจข้ามประเทศ ทำให้หลายๆ องค์กรมุ่งสร้างผู้นำที่สามารถบริหารและจัดการคนในประเทศที่ไปลงทุนหรือดำเนินธุรกิจ ประกอบกับแนวคิดที่มีอยู่อย่างอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cross-Cultural Perspectives) ขึ้น^{๙๓} ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

๒.๕.๕ แนวคิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cross-Cultural Perspectives)

นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีอยู่จากอดีตถึงปัจจุบัน^{๙๔} ว่า มีความเฉพาะเจาะจงทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะแนวคิดและทฤษฎี

^{๙๑} มัลลิกา ต้นสอน, **พฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสหวิชาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๔.

^{๙๒} รังสรรค์ ประเสริฐศรี, **ภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๔.

^{๙๓} Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L., **Leadership in Organization**, Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology: Volume 2 Organizational Psychology, (London: Sage, 2001), p. 178.

^{๙๓} *ibid.*, p. 167.

^{๙๔} *ibid.*, p. 178.

ส่วนใหญ่มาจากการศึกษา วิจัย และทดลองในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา หรือประเทศทางยุโรป เพียงบางประเทศเท่านั้น ทฤษฎีภาวะผู้นำส่วนใหญ่มักจะมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประเทศแถบทวีปอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะวัฒนธรรมอเมริกันที่ลักษณะบางอย่างแตกต่างจากวัฒนธรรมในประเทศอื่นๆ เช่น การเน้นที่ปัจเจกบุคคล ในขณะที่บางวัฒนธรรมลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมจะมีความโดดเด่นกว่า แต่ก็ยังมีการนำทฤษฎีเหล่านี้มาตีความโดยปราศจากการประยุกต์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ค่อนข้างจะมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วอื่นๆ นอกจากนี้ ในประเทศที่กำลังพัฒนาควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงองค์การมากกว่าการให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จากข้อมูลดังกล่าว จึงมีการแสดงความคิดเห็นว่า บทบาทของผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic Leadership Role) มีความสำคัญต่อองค์การในประเทศกำลังพัฒนา โครงการวิจัย GLOBE ที่เป็นการศึกษาในระยะยาวใน ๖๐ ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคุณสมบัติร่วมของภาวะผู้นำที่เหมือนกันในทุกวัฒนธรรม และเพื่อค้นหาคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในต่างวัฒนธรรม ซึ่งได้ผลโดยสรุปว่า หลากๆ คุณสมบัติที่เหมือนๆ กันในทุกวัฒนธรรมสะท้อนภาวะผู้นำแบบใช้ความสามารถพิเศษ สร้างแรงบันดาลใจ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (charismatic, inspirational, and visionary leadership)

นอกจากนั้น ผู้นำที่มุ่งการทำงานเป็นทีม (Team-oriented leadership) มุ่งความเป็นเลิศ (being excellence oriented) เด็ดขาด (decisive) เฉลียวฉลาด (intelligent) และใช้วิธีแก้ปัญหาแบบ win-win (a win-win problem solver) ก็มีลักษณะเป็นคุณสมบัติร่วมกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นและอเมริกัน ในบริษัทที่มีการลงทุนข้ามชาติ โดยประกอบด้วยพนักงานทั้งญี่ปุ่นและอเมริกันทำงานร่วมกัน ปรากฏว่า ผู้จัดการของทั้งสองชาติมีลักษณะของวัฒนธรรมในการทำงานบางอย่างที่แตกต่างกัน ซึ่งได้มีการเสนอทางออกโดยการให้ทั้งสองฝ่ายต่างเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน แล้วร่วมกันสร้างวัฒนธรรมขององค์การซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมกันขึ้นมา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความคาดหวังและการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของบุคคล ทักษะที่มีต่อคนวัฒนธรรมอื่น และรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งอิทธิพลทางวัฒนธรรมยังมีผลกระทบต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จควรจะต้องขึ้นกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมด้วย ตั้งแต่มีการเริ่มต้นศึกษาภาวะผู้นำอย่างเป็นแบบแผนตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ก็ปรากฏว่ามีการศึกษาและแนวคิดเกิดขึ้นมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่มีผู้ใดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบผู้นำแบบใดที่จะทำให้ผู้นำมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำนั้นเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับตัวแปรอีกมากมายซึ่งไม่ได้หยุดนิ่ง หากแต่เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวอยู่เสมอ^{๔๕}

จากข้อความเกี่ยวกับผู้นำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า แนวโน้มการศึกษาภาวะผู้นำในอนาคต กระแสโลกปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานและองค์การเป็นวงกว้างและยาวนาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้องค์การต้องเพิ่มศักยภาพของการตัดสินใจแบบกลุ่มมากยิ่งขึ้น บทบาทผู้นำแบบบุคคลเดี่ยวจะเริ่มลดความสำคัญ

^{๔๕} *ibid.*, p. 179.

ลง ตัวผู้นำเองก็มีแนวโน้มเชื่อถือในการตัดสินใจของทีมที่ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นกรณีพิเศษแบบชั่วคราวมากขึ้น ดังนั้น ในแต่ละทีมก็จะมีอำนาจในการตัดสินใจในงานเฉพาะส่วนที่ทีมของตนรับผิดชอบ ซึ่งแนวโน้มภาวะผู้นำก็อาจจะเป็นลักษณะการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความคิด การกระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือการรวมกลุ่ม

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้

๑) การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหรือเนื้อหาสาระของ แผนงาน หรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

๒) การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึง ผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวกและทางลบต่อ ความเป็นอยู่ของเขา

๓) การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหาร โครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกละเลย เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการ ตัดสินใจและการวางแผนด้วย

๔) การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

๕) การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของ กลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

๖) การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุด ดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๗) การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับ ผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

๘) การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดง ความ คิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

๙) การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๑๐) การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจ ต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่^{๔๖}

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานสถาบัน ราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไป มีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จาก บริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ คือ

^{๔๖} โกวิท วัฒนงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ๒๕๔๕ หน้า ๑๑.

๑) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง^{๙๗}

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๙๘}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๙๙}

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร, ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนได้ขั้นตอน หนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย^{๑๐๐}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมี ส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มี

^{๙๗} สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖. หน้า ๑๑๔

^{๙๘} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๒๗. หน้า ๑๘๓

^{๙๙} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖, หน้า ๔

^{๑๐๐} ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน่วยที่ ๘) .นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๓๒. หน้า ๓๕๐

ความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๑๑}

โกวิท พวงงาม ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือ ไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จยากลำบาก^{๑๒}

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย, ยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา ๕ ขั้น ดังนี้

๑) ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการ

๒) ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓) ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔) ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

^{๑๑} วันรักษ์ มิ่งมณี นาคิน, การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๑. หน้า ๑๐

^{๑๒} โกวิท พวงงาม, (อ้างแล้วเรื่องเดียวกัน) หน้า : ๘

๕) ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด^{๑๐๓}

ชิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศธร, ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดย ยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

๒) หลักการจัดความชัดเจน ความชัดเจนในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

๓) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความซื่อสัตย์ ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

๔) การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕) หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการ พัฒนาได้

๖) หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการ ทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ^{๑๐๔}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จตุรงค์ ตีสมนโชค วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบราชการในกระทรวงยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ และความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ ประกอบไปด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน การรื้อใหม่ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม การเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการดำเนินการของกระทรวงยุติธรรม นโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค จากการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบราชการของกระทรวงยุติธรรมในอนาคตที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ๑) ยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม เป็นไปตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ และสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล ๒) การปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม มีความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. ๒๕๔๕ ในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน ในด้านการปรับปรุง

^{๑๐๓} สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ หน้า ๑๑๖

^{๑๐๔} ชิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศธร, (อ้างแล้วเรื่องเดียวกัน) หน้า ๓๖๒.

โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ในด้านการรื้อปรับระบบการเงินและการงบประมาณ ในด้านการสร้างระบบบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทนใหม่ ในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม ในด้านการเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย และในด้านการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทด้านการบริหารงาน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ให้ทุกหน่วยงานเกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้องตรงกัน การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดีขึ้นกว่าเดิม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์^{๑๐๕}

ดิเรก ถึงฝั่ง วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัด แบบบูรณาการรูปแบบใหม่และแบบเดิม พบว่า การบริหารจังหวัดแบบบูรณาการรูปแบบใหม่ เริ่มจากการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการทำ SWOT กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน การแปลง ยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ แนวทางในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัตินั้น ควรใช้แบบของการ บริหารโครงการมาเป็นแม่แบบในการดำเนินการ มีผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด ต้องกำหนด เจ้าภาพผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายการทำงาน การวัดผลและประเมินผลงาน มีเอกภาพในการบริหารจัดการ มีอำนาจในการบริหารงบประมาณ และให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมีกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ของจังหวัด มีระบบที่ดี สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จัดทำแผนงานโครงการ มีการบูรณาการระหว่างแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกับยุทธศาสตร์กลุ่ม จังหวัด มีความร่วมมือกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่นอกกลุ่มจังหวัด มีคณะกรรมการบริหารงานจังหวัด แบบบูรณาการ (กบจ.) และมีแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดให้สะท้อนความต้องการของ พื้นที่ได้อย่างแท้จริง และต้องมีความสามารถด้านการบริหารจัดการ (Chief Executive Officer) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Chief Emotional Officer) และ มีจิตใจที่ร่าเริง มองโลกในแง่ดี ผู้ที่ทำงานด้วยมีความสุข (Chief Entertainment Officer) มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการประสานงาน ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการวิจัยและติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบฐานข้อมูลของจังหวัดทุกด้าน อย่างครบถ้วนและทันสมัยอยู่เสมอ มีการกระจาย อำนาจให้กับบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ อย่างแท้จริงและมีการบริหารจัดการ งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้^{๑๐๖}

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการวางแผนกำลังคนภาครัฐ ได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนกำลังคนภาครัฐที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงได้ทำการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐ

^{๑๐๕} จตุรงค์ ดีสมโชค, “ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบราชการในระหว่งยุคธรรม” **ปรัชญาคุณิบัณฑิต (รัฐศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒).

^{๑๐๖} ดิเรก ถึงฝั่ง, “ยุทธศาสตร์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัดในประเทศไทย”, **ปรัชญาคุณิบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๙).

เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ โดยคัดเลือก ๖ กระทรวงเป้าหมาย ในการศึกษาวิจัยจากหลักเกณฑ์ของขนาดทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ อย่างละ ๒ กระทรวง และลักษณะการทำงาน ของกระทรวงใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) กระทรวงที่มีภารกิจที่รัฐเป็นผู้ควบคุมหรือดำเนินการหลัก ๒) กระทรวงที่มีภารกิจที่ภาครัฐ-เอกชน-ประชาชน ร่วมกันจัดการได้ และ ๓) กระทรวงที่มีภารกิจที่ ภาคเอกชน-ประชาชน สามารถจัดการได้เองภายใต้กติกาและการส่งเสริมของภาครัฐ และได้คัดเลือก ๖ กระทรวง ดังนี้ กระทรวงคมนาคม (ขนาดใหญ่) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ขนาดใหญ่) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ขนาดกลาง) กระทรวงอุตสาหกรรม (ขนาดกลาง) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ขนาดเล็ก) และ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ขนาดเล็ก)^{๑๐๗}

บุญแสง ชีระภากร วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พบว่า ๑) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบชี้ นำมากที่สุด ๒) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกช่วงอายุ ทั้งเพศหญิง และเพศชายในทุกระดับ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบชี้ นำมากที่สุด ๓) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่บริหาร โดยคำนึงถึงมิติประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อสังคม ซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การบริหารงาน แต่ในมิติความมีจริยธรรม และเคารพกฎหมาย และการตอบสนองต่อความต้องการ ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงน้อยกว่ามิติอื่น ๔. เมื่อ ควบคุมตัวแปรระยะเวลาที่เคยทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก่อน ประเภทผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน ๓ มิติ คือความรับผิดชอบต่อสังคม การ สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส ส่วนรูปแบบ ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน ๓ มิติ คือการ คำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๐๘}

ไพฑูริย์ สมแก้วและคณะ ทำการวิจัยเรื่อง ส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น กรณีศึกษาช่องทางทุจริตในระดับตำบล : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เจริญโครงสร้างระดับท้องถิ่นพบว่า ปัญหาจากแนวคิดของระบบสังคมตามกลไกของระบบทุนผูกขาดที่มี ฐานะนำทางเศรษฐกิจและครอบงำสังคมชุมชนเกษตรกรรมไทยเป็นตัวกำหนดกรอบคิดเชิงอำนาจเป็น ผลให้สังคมชุมชนเลือกสรรผู้มีฐานะนำทางเศรษฐกิจของชุมชนมาเป็นตัวแทนสมาชิกสภา กรรมการบริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลส่งผลต่อรูปแบบของการบริหารจัดการและการบริการของ องค์กรบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปในรูปแบบของการบริหารจัดการแบบธุรกิจตามทักษะของผู้ที่ได้รับ การเลือกสรรและผลการวิจัยยังบ่งบอกอีกว่าความสนใจในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยปัญหา มาจากกลไกการให้ประชาชนมีส่วนร่วมและความไม่เข้าใจในโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยจึง

^{๑๐๗} วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ “การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. ,๒๕๕๒).

^{๑๐๘} บุญแสง ชีระภากร, “ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **ปรัชญาตฤณบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒).

จำเป็นและต้องสร้างกลไกหรือหลักสูตรการเรียนรู้อะบบประชาธิปไตยในระดับฐานรากเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างปลอดภัย^{๑๐๙}

ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีความจริงจังและจริงใจต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร มีการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจและอำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งให้เท่านั้น ในขณะที่งบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงยังไม่มี การถ่ายโอน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการกิจการที่ได้รับการถ่ายโอนให้ ส่วนในด้านผู้ปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนให้ ส่วนในด้านผู้ปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน หรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาถ่ายโอนภารกิจออกไป ผลของการกระจายอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังไม่เห็นผลมากนัก อาจจะทำให้เกิดผลเสียเป็นอย่างมากต่อประสิทธิภาพของการปกครองท้องถิ่น^{๑๑๐}

อรพินท์ สฟโชคชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานส่วนท้องถิ่นเพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในระดับตำบลและหมู่บ้านผู้วิจัยได้เลือกอบต. ชมพู่อำเภอสรรภักดิ์จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้รับความร่วมมือกับผู้บริหารสมาชิกสภาเทศบาลและเจ้าหน้าที่อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องจากการดำเนินงานภาคสนามร่วมกับผู้ปฏิบัติระดับตำบลทำให้สามารถรวบรวมบทเรียนและแนวคิดจากการปฏิบัติจริงผลการศึกษาอบต. ที่มี ธรรมาภิบาลในภาคปฏิบัติเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าผลการศึกษาในพื้นที่ทดลองยังไม่สมบูรณ์นักแต่ก็มีข้อมูลบางส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นว่าประโยชน์ในการเผยแพร่แนวคิดและขั้นตอนการปฏิบัติในการสร้าง อบต.ธรรมาภิบาลต่อไปกระบวนการพัฒนาธรรมาภิบาลระดับอบต. เริ่มตั้งแต่กระบวนการสร้างความเข้าใจการกำหนดแนวทางและรูปแบบการทดลองปฏิบัติและสิ้นสุดที่การทบทวนและสรุปบทเรียนอบต.ชมพูเลือกประยุกต์หลักธรรมาภิบาล ๔ หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรมหลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมและความคุ้มค่าส่วนอีกสองหลักคือหลักความรับผิดชอบและหลักคุณธรรมยังไม่ได้ดำเนินการเป็นเรื่องนามธรรมที่จะต้องใช้การณรงค์และการสร้างจิตสำนึกสำหรับการศึกษาในโครงการนี้ยังไม่สามารถสร้างกลไกในเชิงการบริหารจัดการได้เนื่องด้วยเป็นเรื่องระยะยาวและโครงการมีข้อจำกัด^{๑๑๑}

^{๑๐๙}ไพฑูรย์ สมแก้ว และคณะ, “การวิจัยเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นกรณีศึกษาช่องทางทุจริตในระดับตำบล : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเชิงโครงสร้างระดับท้องถิ่น”, รายงานวิจัย ,ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๔๘).

^{๑๑๐}ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ, “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”, **ปรัชญาคุณวิสัยทัศน์(รัฐศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

^{๑๑๑}อรพินท์ สฟโชคชัย, “แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานส่วนท้องถิ่น”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๔๓).

เอื้อมอร์ ชลวร^{๑๑๒} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า ความรู้มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวคน และความรู้ชัดแจ้ง ในกระบวนการจัดการความรู้และการสืบทอดองค์ความรู้ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานร่วม ๒,๖๐๐ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงมาก จึงสามารถรักษาองค์ความรู้ทั้งปริยัติ แนวทางปฏิบัติ และปฏิเวธธรรมไว้ได้อย่างดี มีหลักธรรมที่โดดเด่นอยู่ ๔ หมวด คือ ๑) การใช้หลักไตรสิกขา ๒) หลักสาราณียธรรม ๓) กระบวนการจัดการสังคีติ ร้อยกรองพระธรรมและพระวินัย และ๔) พระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์

ทรงวิทย์ แก้วศรี^{๑๑๓} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า” ผลการวิจัยพบว่า ยุทธวิธีตามทฤษฎีการบริการสมัยใหม่แบบตะวันตกนั้นถ้ายึดเอาทฤษฎีเหล่านี้เป็นกรอบความคิด เมื่อเทียบเคียงแล้วทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าหรือไม่เพียงไร เพราะวิธีการของพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นก่อน ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ผลการศึกษาพบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้นสอดคล้องกันกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้ก่อนแล้วทั้งสิ้น วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริง เรียบง่าย กระชับ รัดกุม ตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกอย่างได้อย่างได้ผล มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะทุกกระบวนการความคิดของพระองค์เป็นระบบและสมเหตุสมผล

สุปรียา อีร์สิรานนท์^{๑๑๔} ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขา กับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์ พบว่า ตามแนวคิดของสกินเนอร์การเรียนรู้จะอาศัยประสบการณ์เดิม ผู้สอนจะใช้ประสบการณ์ของตนเป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ และใช้การเสริมแรงเพื่อเพิ่มหรือลด พฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ดั่งนั้น การพัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์จะเป็นการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา จึงมีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากพัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขา ซึ่งจะพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ

ความเชื่อมโยงของทั้ง ๒ แนวคิด คือ การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชื่อมต่อและมีอิทธิพลถึงกันอย่างเป็นระบบระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมโดยที่มนุษย์รับรู้โลกภายนอกผ่านประสาทสัมผัส การรับรู้แต่ละอย่างจะมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง มีปัจจัยภายนอกทั้งปรโตโฆษะและตัวแบบเป็นเริ่มต้นของการเรียนรู้ มีปัจจัยภายในทั้งโยนิโสมนสิการ และปัจจัยการรู้-การคิด เป็นแหล่งประมวลผล เรียนรู้จากปัจจัยภายนอกเข้าสู่ปัจจัยภายใน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา และประสบการณ์ทำให้มีการพัฒนาฝึกฝนอบรมตนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรม จิตใจ และ

^{๑๑๒}เอื้อมอร์ ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, **พุทธศาสตร์ดุสิต** พระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๑๓}ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๑๔}สุปรียา อีร์สิรานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขา กับ ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ปัญญา สามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและบุคคลในสังคมให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (พรหมศรี)^{๑๑๕} ได้วิจัยเรื่อง “การอธิบายความเรื่องจิตใน พุทธศาสนานิกายเซน” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงจิตโดยมุ่งประเด็นเพื่อชำระ จิตให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหาและอุปาทาน พื้นฐานของจิตเป็นธรรมชาติรับรู้อารมณ์อยู่ ตลอดเวลา เกิดดับสลับต่อเป็นสันตติ เป็นตัวนำกำหนดพฤติกรรม และเป็นเหตุให้เกิดนามรูป สรรพ สิ่งในโลกทั้งรูปและนามไม่มีสิ่งใดมีตัวตนอยู่โดยแก่นแท้ของมันเอง ต้องอิงอาศัยเหตุอาศัย ปัจจัย วิธีการปฏิบัติพัฒนาจิตของเถรวาทมีข้อปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นระบบ ฝ่ายพุทธศาสนานิกายเซน เห็นว่าโลกไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากจิต การพัฒนาจิตมุ่งตรงสู่ความรู้แจ้งคือ ซาโตริ ด้วยวิธีการปฏิบัติ แบบจิตสู่จิต แต่ไม่มีคำอธิบายวิธีการปฏิบัติเชิงแบบแผน

การอธิบายความของพุทธศาสนานิกายเซนใช้คำและตัวอักษรที่แตกต่างกันแต่ความหมาย เหมือนกับเถรวาท เน้นอธิบายความถึงสิ่งสมบูรณ์สูงสุด มุ่งเน้นอธิบายความลัดตรงสู่จิตไม่ว่าแนวคิด นั้นจะเกี่ยวกับอะไร ไม่สนใจอธิบายความที่เป็นข้อปลีกย่อย พุทธศาสนานิกายเซนเน้นปฏิบัติแบบ ปัญญาวิมุตติ บรรลุแบบฉับพลัน มีเหตุผลเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับคนส่วนใหญ่และวิถีชีวิต แต่ ประสบการณ์ทางจิตที่เรียกว่า “ซาโตริ” ถ้าเกิดขึ้นกับใคร ก็เป็นเหตุให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและเป็น อิสระอย่างแท้จริงของชีวิต

พระวิมาน คมภีรปัญญา (ตรีภม)^{๑๑๖} ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะ เป็นรากฐานของสันติภาพ” ผลการวิจัยพบว่า การนำศีล ๕ มาเป็นรากฐานของสันติภาพนั้น สามารถ ทำได้ด้วยการนำไปเป็นรากฐานของสันติภาพควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างสังคม แนวราบ ได้แก่ การนำไปสู่วัฒนธรรมแบบเมตตากรุณาและวัฒนธรรมแบบสันติวิธี ส่วนโครงสร้างใน แนวตั้ง ได้แก่ รากฐานทางสังคมในรูปของปิรามิด โดยนำไปจัดโครงสร้างทาง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม กระบวนการยุติธรรม และการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริม โครงสร้างสังคมระดับจุลภาคจนถึงระดับมหัพภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโครงสร้างและสถาบันสังคมให้ยึด โยงอยู่กับศีล ๕ อันเป็นพื้นฐานของแนวทางสันติวิธี ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือรากฐานของสันติภาพเชิง คุณค่า ซึ่งเป็นมโนธรรมสำนึกที่ทำให้เกิดความตระหนักถึงมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนสากล ทั้ง ความเสมอภาค ความยุติธรรม ภารตภาพ สัมพันธภาพ ดุลยภาพและเคารพศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ ซึ่งจะทำให้สังคมเป็นแบบสวัสดิการที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีความตระหนักถึงคุณค่าของ ชีวิต และการไม่ใช้ความรุนแรงทุกกรณี ทำให้ชีวิตปราศจากภัยคุกคาม รวมไปถึงการช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ทำให้มีสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพเชิงบวก ในขณะที่เดียวกันก็ยังเป็นแนวทางแก้ปัญหาหากเหง้า ของความขัดแย้งและความรุนแรง ในรูปของต้นเหตุ มานะ ทิฏฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งศีล ๕ จะเป็นตัวสกัดกั้นและทำลายรากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง โดยรากฐาน

^{๑๑๕}พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (พรหมศรี), “การอธิบายความเรื่องจิตในพุทธศาสนานิกายเซน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๑๖}พระวิมาน คมภีรปัญญา (ตรีภม), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

เชิงโครงสร้างจะเข้าไปจัดโครงสร้างสังคมไม่ให้เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง ในขณะที่รากฐานเชิงคุณค่าจะปลูกเร้าให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต เพื่อให้อยู่ร่วมกันตามหลักมนุษยชน ซึ่งเป็นรากฐานของมนุษย์

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษา พัฒนา และค้นหาแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ พื้นที่ในการวิจัย
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
- ๓.๖ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- ๓.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๘ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๙ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล
- ๓.๑๐ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๑๑ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิทยาวิจัยไว้ ดังนี้

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก หนังสือ คุชฎินิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัด และแนวทางการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ดังนี้

(๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การ พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งแหล่งข้อมูลเอกสารและรายงานการ วิจัยที่เกี่ยวข้องได้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นแหล่งค้นคว้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านต้นแบบ จำนวน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการบริหาร ๒) ด้าน คุณธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

(๒) ทำการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาศักยภาพและการใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จ ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน องค์กรภาครัฐ ใน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหนองสูงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองสูงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

(๓) การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนถึงรูปแบบ กระบวนการ และแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น

(๔) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการ ประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จที่ใช้เป็นแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อ ทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัด ความสุข และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(๑) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กร นโยบายในการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น โดย การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์ เกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น

(๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการ ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และส่วนงานที่เกี่ยวข้องใน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหนองสูงใหญ่ หมู่ ที่ ๑ ตำบลหนองสูงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

(๓) ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับตัวชี้วัดความสุขใน ลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ศึกษาวิจัย

(๔) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จ และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดทางการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำ ผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่และเป็นการนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๓) ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน พระสงฆ์ และภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รวมประมาณ ๔๐ รูป/คน โดย ดำเนินการ ๕ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ ขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน

ระยะที่ ๒ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา และพาผู้นำชุมชน รวมถึงบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน ๔ ชุมชนไปศึกษาดูงาน และเข้าอบรมการเป็นผู้นำชุมชน ณ หมู่บ้านต้นแบบ บ้านสำโรง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ระยะที่ ๓ ขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย

ระยะที่ ๔ การสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นชุมชนต้นแบบ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการตาม แนวทางที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ระยะที่ ๕ ประเมินผลจากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

(๔) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Potential Development Strategies of Community Leader in The Sufficiency Economy Village)” ได้แก่ บุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชนทุกภาคส่วนรวมถึง พระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยพิจารณา จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนมาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี เพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ การสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จะได้ ข้อมูลที่เป็นจริง และเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็น กลุ่มเป้าหมายใน ๔ ชุมชน โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

(๑) ผู้นำชุมชน	จำนวน ๒๐ คน
(๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ	จำนวน ๑๒ คน
(๓) พระสงฆ์	จำนวน ๔ รูป
(๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	จำนวน ๔ คน

รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐ รูป / คน

๓.๓ พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาวิจัยถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชน และได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วน จึงสรุปได้ว่า ทั้ง ๔ ชุมชน ที่ผู้วิจัยได้เลือกนี้จะเป็นตัวแทนที่ดีของชุมชนอื่นๆ ในอำเภอข้าสูง และอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นอย่างดี

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเภทเครื่องมือการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Potential Development Strategies of Community Leader in The Sufficiency Economy Village)” ดังนี้

๑) **แบบสัมภาษณ์ (Inter View)** โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้นำชุมชน ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ เช่น แนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จ และการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น

๒) **การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)** โดยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการของหน่วยงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น โดยมีประเด็นสนทนา เช่น ทิศทางและการพัฒนาแนวคิด กระบวนการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน การติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และตัวชี้วัดความสำเร็จในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๓) **การสังเกต (Observation)** เป็นการสังเกตพฤติกรรม และการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์พระสงฆ์ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงกระบวนการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ดังนั้น จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

(๑) **แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Interview Guideline)** และแนวคำถามสำหรับผู้นำชุมชน ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

๒) **แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)** ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยมุ่งเน้นเก็บข้อมูลเนื้อหาสาระในเชิงบริบทของหมู่บ้านชุมชน

๔) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Training workshop) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และรับฟังข้อเสนอแนะร่วมกันเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๓.๕ การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน

๒) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย

๓) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านในการตรวจความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย ประกอบด้วย ๑) พระครูภวนาโพธิคุณ, ผศ. ดร. ๒) ผศ. ดร.ชาญชัย ฮวดศรี ๓) ผศ. ดร.สุวิน ทองปั้น ๔) ผศ. ดร.ประยูร แสงใส และ ๕) ผศ. ดร.จรัส ลีกา

๔) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะมา แล้วนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม

๕) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๖) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

๓.๖ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มุ่งวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (Potential Development Strategies of Community Leader in The Sufficiency Economy Village)” โดยกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นฐาน จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๑) คัดเลือกชุมชนและกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๑๒ คน ๓) พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป และ ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๔ คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๔๐ รูป/คน

๒) ผู้วิจัยนำกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๔๐ รูป/คน มาให้ข้อมูล ประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๑๒ คน ๓) พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป และ ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๔ คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๔๐ รูป/คน

๓) จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ชุมชน ละ ๑ ครั้ง เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมถึงค้นหายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๔) การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนและชัดเจน

๕) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Training workshop) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และรับฟังข้อเสนอแนะร่วมกันเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๓.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อขออนุญาตดำเนินการการวิจัยและลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การทำวิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

๒) ชี้แจงวัตถุประสงค์ประสงค์ของการลงพื้นที่ ด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓) อบรมผู้ช่วยการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและทำความเข้าใจ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔) ผู้วิจัยกำหนดนัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ ที่จะทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(๑) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อขออนุญาตดำเนินการการวิจัยและลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

(๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ พระสงฆ์ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ และเข้าร่วมกิจกรรมกับ

ชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาเพื่อหาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

(๓) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับ พระสงฆ์ ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชน

(๔) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

(๕) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

(๖) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Training workshop) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยใช้ การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และรับฟังข้อเสนอแนะร่วมกันเพื่อหาแนวทางการ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจัดบันทึก บันทึกลงเสียงและบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออก จากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๘ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๘.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ – ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

๓.๘.๒ การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลวิจัย ตั้งแต่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๒ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒

๓.๙ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตาม วัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การจัดบันทึก และการประชุมสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ (Training workshop) โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปร ความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง พรรณาวินิจฉัย (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึด วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์ เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัย โดยผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนด ไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

- ๑) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด
- ๒) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ

- ๓) เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน
- ๔) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี โดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
- ๕) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

๓.๑๐ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

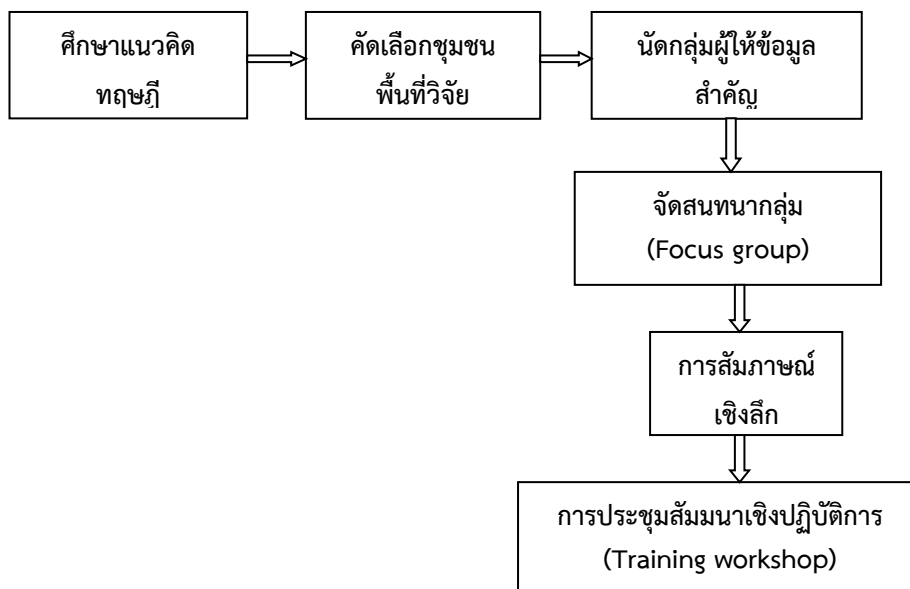
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้จัดทำได้ขอพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยได้อธิบายถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๔๐ รูป/คน มีความยินยอม และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มีการบังคับใดๆ ดังนั้น ผู้วิจัยที่มีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดในการตอบแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ในการนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสิทธิ์ในการตอบหรือปฏิเสธในการตอบแบบสัมภาษณ์ได้ และในระหว่างการสัมภาษณ์นั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถยกเลิกหรือปฏิเสธในการตอบคำถามได้ โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ และในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอเป็นแบบภาพรวมทั้งหมด เพื่อไม่ทำให้เกิดผลกระทบแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓.๑๑ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑๑.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากข้อมูลขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิและได้ลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกชุมชนและนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อจัดการเสวนากลุ่มย่อยและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญบางประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

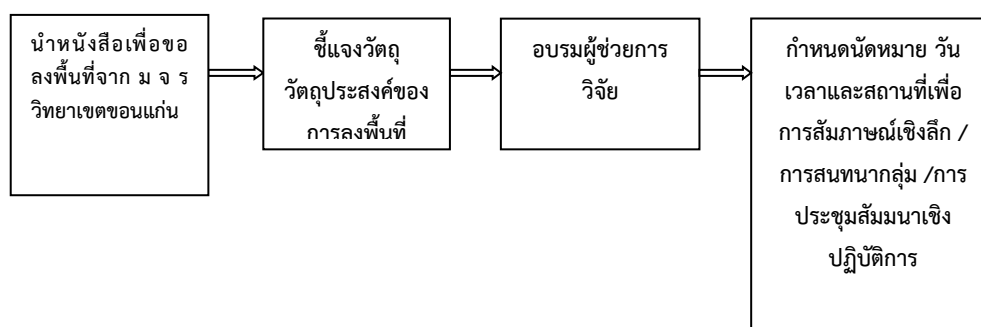
แผนภาพที่ ๓.๑

๓.๑๑.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยการนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชน และได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่และการอบรมผู้ช่วยการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๒

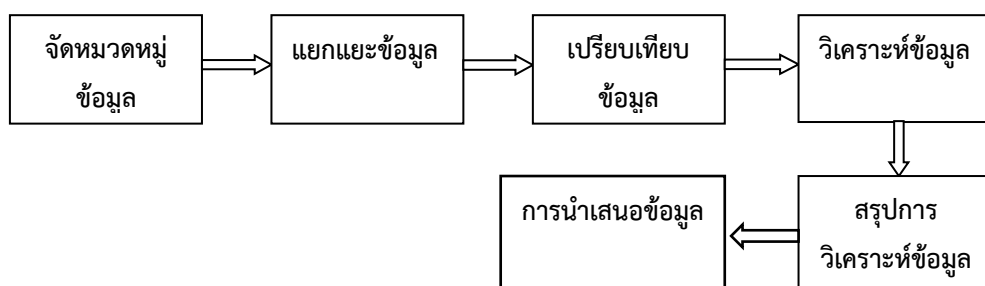

๓.๑๑.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การจดบันทึก และการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Training workshop) โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการใช้การตีความ การแปรความ และการจัด

หมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Ananlysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยโดยกำหนดการวิเคราะห์โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๓

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดขอนแก่น” ต้นแบบโดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
- ๔.๒ พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
- ๔.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
- ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๔.๑.๑ การศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถบริบทชุมชน: บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

๑) ประวัติชุมชน^๑

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๔ นายอวด โพธิ์ศรี พร้อมกับครอบครัวได้อพยพออกจากบ้านหนองกุงดิ่ง (บริเวณหนองกุงดิ่ง ในปัจจุบัน) เนื่องจากเกิดโรคคอหอยคุดโรคระบาด ทำให้มีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก นายอวด โพธิ์ศรีจึงได้อพยพครอบครัวมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านห้วยเตย เพราะที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณลำห้วยเตย (สาเหตุที่ชื่อลำห้วยเตย เพราะบริเวณลำห้วยมีต้นเตยเป็นจำนวนมาก) แรกเริ่มตั้งหมู่บ้านขึ้นกับอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ต่อจากนั้น

^๑ คณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านห้วยเตย, “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ต.ห้วยเตย อ.ซำสูง จ.ขอนแก่น”, ใน *คู่มือเอกสารประกอบชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีระดับหมู่บ้าน*, (ขอนแก่น: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอซำสูง, ๒๕๖๑), (อัดสำเนา).

ประมาณ พ.ศ.๒๔๙๑ เปลี่ยนมาขึ้นกับตำบลกระนวน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ประมาณปี พ.ศ.๒๕๐๘ ได้แยกออกจากตำบลกระนวนมาเป็นตำบลคำแมด และต่อมาประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้แยกออกจากตำบลคำแมด มาเป็นตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

บ้านห้วยเตย ตั้งมาเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน มาประมาณ ๑๓๗ ปี ระบบความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเป็นระบบเครือญาติ เนื่องจากในอดีตพ่อ แม่ จะเป็นผู้หาคู่ครองให้กับลูกหลาน จะเป็นพี่น้องทางเขยหรือสะใภ้ ลูกหลานที่เกิดใหม่ ก็จะมีความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเกือบทุกครอบครัว มีความสัมพันธ์กันเป็นญาติเขย ญาติสะใภ้ มีตระกูลใหญ่อยู่ประมาณ ๕ ตระกูล คือ ๑) ตระกูล โพธิ์ศรี ๒) ตระกูล มุ่งคุณคำขาว ๓) ตระกูล เทียมวงษ์ ๔) ตระกูล พิมพีโกทา และ ๕) ตระกูล เอกตาแสง

ลำดับผู้ใหญ่บ้านห้วยเตยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

- คนที่ ๑ นายใส พิมพีโกทา (เสียชีวิตแล้ว)
- คนที่ ๒ นายจร เทียมวงษ์ (เสียชีวิตแล้ว)
- คนที่ ๓ นายใบ มุ่งคุณคำขาว (เสียชีวิตแล้ว)
- คนที่ ๔ นายเคนมาย เทียมวงษ์ (เสียชีวิตแล้ว)
- คนที่ ๕ นายบุญเฮียง โพธิ์ศรี
- คนที่ ๖ นายทองคำ เอกตาแสง
- คนที่ ๗ นายสำลีตร เทียมวงษ์
- คนที่ ๘ นายบุญธรรม มุ่งหมาย
- คนที่ ๙ นายประเวช วงศ์หา (ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน)

สโลแกนประจำหมู่บ้านห้วยเตย

“ผ้าไหมน้ำเตยสวย ร่ำรวยด้วยวิถี กลองยาวมโหรี งามนทีหนองตานา”

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้านห้วยเตย

“ห้วยเตยชุมชนน่าอยู่ ผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน”

พันธกิจประจำหมู่บ้านห้วยเตย

๑) ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบ การส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส การสาธารณสุข การกีฬา การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีให้ มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๒) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถชุมชนในการเพิ่มทักษะอาชีพ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมขนส่งระบบบริการสาธารณสุข ระบบป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

๔) พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเชื่อมโยงการค้า การลงทุน การบริการ การท่องเที่ยวให้ เข้มแข็งและแข่งขันได้ พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ มีความสมดุลและเกิดประสิทธิภาพอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

๕) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีความทันสมัย เพื่อการบริหารงานและบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองและพัฒนาท้องถิ่นในทุกชั้นตอน

๒) ที่ตั้งชุมชน และการคมนาคม

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเตย ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านจากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถยนต์โดยสารประจำทางโดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑๒๕๒ สายขอนแก่น-กระนวน จากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ไปทางทิศตะวันออก ผ่านมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ผ่านโรงเรียนการกีฬาตำบลโคกสี ผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี ผ่านบ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองตุม ผ่านตำบลบ้านโนน และผ่านตำบลคูคำ รวมระยะทาง ๓๘ กิโลเมตร สามารถแวะเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ หลวงพ่อพระเจ้าใหญ่ และการทำเกษตรแบบพอเพียง ที่บ้านสว่าง ตำบลห้วยเตย

๓) สภาพภูมิประเทศและอาณาเขต

มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ร้อยละ ๙๘ เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับทำเกษตร โดยหมู่บ้านมีเนื้อที่การปกครองทั้งหมดประมาณ ๕,๖๓๘ ไร่ ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ระยะทาง ๔๘ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตบ้านโคกกลาง และบ้านหัวฝาย ตำบลคำแมด อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตบ้านหลุบเลา ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตลำห้วยสายบาตร บ้านสายบาตร ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตสวนป่าดงช้า บ้านโสกขาแก้ว ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

๔) สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปในแต่ละปีแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้

ฤดูร้อน	สภาพอากาศค่อนข้างร้อน ระหว่างช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม
ฤดูฝน	สภาพค่อนข้างฝนตกชุก-ร้อน ระหว่างช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม
ฤดูหนาว	สภาพอากาศค่อนข้างหนาว ระหว่างช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

๕) ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีครัวเรือนทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๘๒๒ คน โดยแยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน ๓๙๓ คน และประชากรเพศหญิง จำนวน ๔๒๙ คน (ที่มา: ข้อมูล จปฐ.ปี ๖๑)

๖) การแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน ๔ คุ้ม ประกอบด้วย

- คุ้มที่ ๑ คุ้มศรีวิไล: หัวหน้าคุ้ม นางหนูปรารงค์ ค่อมบุสดี
- คุ้มที่ ๒ คุ้มพลังสามัคคี: หัวหน้าคุ้ม นางละเอียด มารศรี
- คุ้มที่ ๓ คุ้มศีลธรรมพัฒนา: หัวหน้าคุ้ม นายทวี บุญเลี้ยง
- คุ้มที่ ๔ คุ้มดอกประดู่: หัวหน้าคุ้ม นายแหมทอง เป้าชนะ

๗) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน รวมทั้งหมด จำนวน ๕,๖๓๘ ไร่ ประกอบด้วย

- (๑) พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน ๙๓๗ ไร่
- (๒) พื้นที่ดินสาธารณะ จำนวน ๓๒๓ ไร่
- (๓) พื้นที่ทำนา จำนวน ๓,๐๕๐ ไร่
- (๔) พื้นที่ทำไร่ จำนวน ๑,๐๕๓ ไร่
- (๕) พื้นที่ทำสวน จำนวน ๒๒๐ ไร่
- (๖) พื้นที่ดินปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น จำนวน ๕๐ ไร่

๘) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ ประกอบด้วย

- (๑) ฝายใหญ่: ใช้ในการเกษตร
- (๒) หนองตะนา: ใช้ในการเกษตร
- (๓) ฝายใหม่: ใช้เพื่อการประปา/ใช้บริโภค
- (๔) ลำห้วยเตย: ใช้ในการเกษตร
- (๕) ห้วยสายบาตร: ใช้ในการเกษตร

๙) สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

(๑) ถนน เป็นถนนที่ใช้เดินทางไปที่ว่าการอำเภอชำสูง เป็นถนนลาดยาง ส่วนถนนภายในหมู่บ้าน ร้อยละ ๘๐ เป็นถนนคอนกรีต ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเตย

(๒) ร้านค้า/บริการ

- ร้านค้าของชำ	จำนวน ๗ แห่ง
- ร้านค้าชุมชน	จำนวน ๐ แห่ง
- ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	จำนวน ๐ แห่ง
- ร้านซ่อมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	จำนวน ๐ แห่ง
- ร้านซ่อมเครื่องยนต์	จำนวน ๓ แห่ง
- ร้านซ่อมจักรยานยนต์	จำนวน ๐ แห่ง
- ร้านขายอาหาร	จำนวน ๒ แห่ง
- ร้านเสริมสวย	จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านตัดผมชาย	จำนวน ๒ แห่ง
- ร้านเฟอร์นิเจอร์	จำนวน ๐ แห่ง
- โรงแรม/รีสอร์ต	จำนวน ๐ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุด	จำนวน ๑ แห่ง
- โทรศัพท์ประจำบ้าน	จำนวน ๐ เครื่อง
- โทรศัพท์เคลื่อนที่	จำนวน ๑๓๗ เครื่อง
- โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน ๒ แห่ง
- โรงสี	จำนวน ๔ แห่ง

(๓) ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวน ๒๐๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๑๐) สถานการศึกษาและศาสนสถาน

บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนระดับมัธยม จำนวน ๑ แห่ง และมีวัดจำนวน ๑ แห่ง คือ วัดศรีสำราญ

๑๑) วัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรมสำคัญของหมู่บ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต^๒

ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของประชาชนในพื้นที่ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลห้วยเตย และของชาวอีสาน และมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้ ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำ ได้แก่ ฮีต คือคำว่า จารัต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และสิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึงประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่

^๒ มูลนิธิชัยพัฒนา, เศรษฐกิจพอเพียง, [ออนไลน์] คัดมาเมื่อ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ จาก: <http://www.chaipat.or.th/chaipat/index.php>

เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยมีธรรมเนียม ประเพณี/ เทศกาลประจำปีเป็นประจำในแต่ละเดือน ดังนี้

เดือนอ้าย	ประเพณีบุญเข้ากรรม (ปัจจุบัน ไม่นิยมจัดประเพณีบุญเข้ากรรม)
เดือนยี่	ประเพณีบุญคุณข้าว (ปัจจุบัน ไม่นิยมจัดประเพณีบุญคุณข้าว)
เดือนสาม	ประเพณีบุญข้าวจี
เดือนสี่	ประเพณีบุญผะเหวด
เดือนห้า	ประเพณีวันสงกรานต์
เดือนหก	ประเพณีบุญบั้งไฟ
เดือนเจ็ด	ประเพณีทำบุญซำฮะ (ปัจจุบัน ไม่นิยมจัดประเพณีบุญซำฮะ)
เดือนแปด	ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา
เดือนเก้า	ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	ประเพณีทำบุญข้าวสาก (สลากภัต)
เดือนสิบเอ็ด	ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา
เดือนสิบสอง	ประเพณีทำบุญกฐิน

๑๒) ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น / ผู้มีความรู้ / ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านต่างๆ ภายในชุมชน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

๑๒.๑ ด้านหมอยาแผนโบราณ/หมอเป่า

- ๑) นายหนู ดวงสิมมา (เสียชีวิตแล้ว)
- ๒) นายทอน ชูวิชัย (เสียชีวิตแล้ว)
- ๓) นายสาย เทียมวงษ์ (เสียชีวิตแล้ว)
- ๔) นายพุมิ พิมพีโกทา
- ๕) นายบุญชู โพธิ์ศรี
- ๖) นายดำ แบนคำ

๑๒.๒ ด้านหมอขวัญ/หมอสูตร

- ๑) นายคุณ รั้งวิสา (เสียชีวิตแล้ว)
- ๒) นายทองคำ มุ่งหมาย (เสียชีวิตแล้ว)
- ๓) นายทองคำ เอกตาแสง
- ๔) นายสวัสดิ์ พิมพีโกทา

๑๒.๓ ด้านหมอดำแย

- ๑) นางบัว มุ่งหมาย (เสียชีวิตแล้ว)
- ๒) นางกลม โพธิ์ศรี (เสียชีวิตแล้ว)
- ๓) นางมุ่ม เนื่องมัจฉา (เสียชีวิตแล้ว)

๑๒.๔ ด้านหมอธรรม (รักษาเด็ก)

- ๑) นายบุญ โพธิ์ศรี (เสียชีวิตแล้ว)

๑๒.๕ ด้านหมอจำ (ผู้ทำพิธีกรรมประจำหมู่บ้าน)

๑) นายคำภา ไชยพิมูล (เสียชีวิตแล้ว)

๔.๑.๒ บริบทชุมชน: บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น^๓

๑) ประวัติชุมชน

บ้านแห้ว เป็นหมู่บ้านเก่าแก่หมู่บ้านหนึ่ง ที่มีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่า บรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศลาว เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๕ จำนวน ๙ หลังคาเรือน มีประชากร ๕๔ คน มาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ดอนบ้านเก่า ชื่อ "บ้านสังใหญ่" ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๒๔ เกิดโรคระบาด ที่ชาวบ้านเรียกว่าโรคห่า (โรคฝีดาษ) ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านเจ็บป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการอพยพขึ้นไปทางทิศเหนือ (ปัจจุบัน คือ บ้านแห้ว หมู่ที่ ๘ และ ๙ ตำบลบ้านโนน) อีกส่วนหนึ่งอพยพย้ายลงทางทิศใต้ (ปัจจุบัน คือ บ้านคู และบ้านหนองบัวคำมูล หมู่ที่ ๔ ตำบลคูคำ) ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๒๔ ได้มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่โดยได้ทำการเสี่ยงทายชื่อหมู่บ้านตามความเชื่อของคนโบราณ ได้ชื่อว่า "บ้านแห้ว" ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ในปัจจุบัน

บ้านแห้ว ตั้งมาเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน มานานับร้อยปี ระบบความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเป็นระบบเครือญาติ เนื่องจากในอดีตพ่อแม่ แม่ จะเป็นผู้หาคู่ครองให้กับลูกหลาน จะเป็นพี่น้องทางเขยหรือสะใภ้ ลูกหลานที่เกิดใหม่ ก็จะมีความสัมพันธ์ในหมู่บ้านเกือบทุกครอบครัว มีความสัมพันธ์กันเป็นญาติเขย ญาติสะใภ้ มีตระกูลใหญ่อยู่ประมาณ ๕ ตระกูล คือ ๑) ตระกูล เพ็งวิชัย ๒) ตระกูล สำนักแห้ว ๓) ตระกูล แก้วใส ๔) ตระกูล วงษา และ ๕) ตระกูล แก้วบ่อ

ลำดับผู้ใหญ่บ้านแห้วตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนจนถึงปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

คนที่ ๑ นายเผย ไม่ทราบนามสกุล ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน

คนที่ ๒ นายพรม สำนักแห้ว

คนที่ ๓ นายดาว แก้วใส

คนที่ ๔ นายเรียน สะตะ

คนที่ ๕ นายสำรอง แก้วบ่อ

คนที่ ๖ นายหนูกาล ไชยานิล

คนที่ ๗ นายเคนสม สะตะ

คนที่ ๘ นายทองเตียน โคตรศรีวงษ์

คนที่ ๙ นายชาติชาย เศษภักดี (ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน)

สโลแกนประจำหมู่บ้านแห้ว

“บ่อน้ำทรัพย์อุดม นำชมบึงกะชา

กราบไหว้ศาลปู่ย่า มากคุณค่าป่าชุมชน”

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้านแห้ว

“ลด ละ อบายมุข เพิ่มความสุขแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง เคียงคู่ประชาธิปไตย”

พันธกิจประจำหมู่บ้านแห้ว

(๑) มีการประชุมชาวบ้านเป็นประจำทุกเดือน

^๓ คณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านแห้ว, “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ต.บ้านโนน อ.ชำสูง จ.ขอนแก่น”, ใน คู่มือเอกสารประกอบชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ระดับหมู่บ้าน, (ขอนแก่น: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอชำสูง, ๒๕๖๑), (อัดสำเนา).

- (๒) สร้างความตระหนักให้ชาวบ้านรักษาความสะอาด
- (๓) เสริมสร้างควมมีวินัยของชาวบ้าน
- (๔) ปลุกจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ
- (๕) เสริมสร้างความรักและสามัคคีในหมู่คณะ

๒) ที่ตั้งชุมชน และการคมนาคม

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากอำเภอชำสูงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๕ กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๔๗๗ กิโลเมตร และการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านจากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถยนต์โดยสารประจำทาง โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๑๒๕๒ สายขอนแก่น-กระนวน จากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ผ่านโรงเรียนการกีฬา ตำบลโคกสี ผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี ผ่านบ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองตุม ผ่านตำบลบ้านโนน ผ่านตำบลคูคำ และผ่านคลองส่งน้ำชลประทาน รวมระยะทาง ๓๒ กิโลเมตร สามารถแวะเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ หลวงปู่สงฆ์ วัดโนนสูง บ้านแห้ว และพักรับประทานอาหารได้ที่ร้านศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙

๓) สภาพภูมิประเทศและอาณาเขต

มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ร้อยละ ๘๐ เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง เหมาะสำหรับทำนาและทำเกษตรพืชไร่ โดยหมู่บ้านมีเนื้อที่การปกครองทั้งหมดประมาณ ๓,๘๕๓ ไร่ ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากอำเภอชำสูงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๕ กิโลเมตร อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ระยะทาง ๓๒ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๔๗๗ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตบ้านดงชำ หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตบ้านแห้วคำ หมู่ที่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบ้านกระนวน หมู่ที่ ๑ ตำบลกระนวน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตบ้านนายม หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๔) สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม ในแต่ละปีแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้

ฤดูร้อน สภาพอากาศค่อนข้างร้อน ระหว่างช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน สภาพอากาศค่อนข้างมีฝนตกชุก ระหว่างช่วงเดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว สภาพอากาศค่อนข้างหนาวเย็น ระหว่างช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือน

กุ่มภาพันธ์

๕) ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีครัวเรือนทั้งหมด จำนวน ๑๘๘ ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๗๕๖ คน โดยแยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน ๓๗๔ คน และประชากรเพศหญิง จำนวน ๓๘๒ คน (ที่มา: ข้อมูล จปฐ.ปี ๖๑)

๖) การแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน ๑๐ คุ้ม ประกอบด้วย

คุ้มที่ ๑	คุ้มกลางเจริญ ๑	หัวหน้าคุ้ม:	นายเคน เพ็งวิชัย
คุ้มที่ ๒	คุ้มเหนือวัดพัฒนา	หัวหน้าคุ้ม:	นายสวาส สะตะ
คุ้มที่ ๓	คุ้มแห้วคำ	หัวหน้าคุ้ม:	นายเหรียญ โพธิ์ศรี
คุ้มที่ ๔	คุ้มชัยบาดาล	หัวหน้าคุ้ม:	นายสม เพ็งวิชัย
คุ้มที่ ๕	คุ้มสำโรงเหนือ	หัวหน้าคุ้ม:	นายสมัย แสนโคตร
คุ้มที่ ๖	คุ้มน้ำจั้นสันติสุข	หัวหน้าคุ้ม:	นายเคนสม สะตะ
คุ้มที่ ๗	คุ้มโนนหินทอง	หัวหน้าคุ้ม:	นายประสิทธิ์ สะตะ
คุ้มที่ ๘	คุ้มจำปาทอง	หัวหน้าคุ้ม:	นายคำภีร์ แก้วใส
คุ้มที่ ๙	คุ้มสุขสันพัฒนา	หัวหน้าคุ้ม:	นายจำเริญ คำภูเวียง
คุ้มที่ ๑๐	คุ้มกลางเจริญ ๒	หัวหน้าคุ้ม:	นายบุญเสาร์ ปัจฉิมมี

๗) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน รวมทั้งหมด จำนวน ๓,๕๖๓ ไร่ ประกอบด้วย

- (๑) พื้นที่ทำนา จำนวน ๑,๘๐๐ ไร่
- (๒) พื้นที่ทำไร่ จำนวน ๑,๕๐๐ ไร่
- (๓) พื้นที่ทำสวน จำนวน ๒๐๐ ไร่
- (๔) พื้นที่ทำชุมชน จำนวน ๖๓ ไร่

๘) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำที่เป็นหนองน้ำสาธารณะ จำนวน ๒๙๐ ไร่ คือ “บึงกระชา” และหนองทุ่งมนต์ คลองชลประทานสายใหญ่ เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวอำเภอชำสูง ทั้งมีระบบประปาหมู่บ้านทุกครัวเรือน

๙) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีป่าไม้ พืชและสัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่ปลูก ที่เลี้ยง ประกอบด้วย

- (๑) พืชและสัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้ยูคา ไม้โมกเจีย ไก่ป่า หมาจอก (ที่สวนป่าดงขำ)

(๒) พื้นที่ชุมชนปลูกและสัตว์ที่ชุมชนเลี้ยง ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง โค กระบือ เป็ด ไก่
สุกร

๑๐) สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีสาธารณูปโภค
สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

(๑) ถนน เป็นถนนที่ใช้เดินทางไปที่ว่าการอำเภอชำสูง เป็นถนนลาดยาง ส่วนถนน
ภายในหมู่บ้าน ร้อยละ ๘๐ เป็นถนนเหล็กเสริมคอนกรีต ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน

(๒) อุตสาหกรรม

- ปิมน้ำมัน (ปิมหลอด) จำนวน ๑ แห่ง
- โรงสี จำนวน ๒ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน ๒ แห่ง

(๓) การสาธารณสุข

- สุขศาลา จำนวน ๑ แห่ง
- ศูนย์อนามัยชุมชนมิตรสัมพันธ์บ้านแห้ว ตั้งอยู่ ณ วัดโนนสูง หมู่ที่ ๙ บ้านแห้ว
อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

(๔) การพัฒนาชุมชน

- ศูนย์สาธิตการตลาด จำนวน ๑ แห่ง มีคณะกรรมการ ๒๔ คน
- คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน จำนวน ๑๕ คน
- คณะกรรมการสตรีหมู่บ้าน จำนวน ๙ คน
- กลุ่มอาชีพ จำนวน ๙ กลุ่ม ได้แก่
 - (๑) กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ
 - (๒) กลุ่มอาชีพทอเสื่อกก
 - (๓) กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า
 - (๔) กลุ่มเลี้ยงโคขุน
 - (๕) กลุ่มผู้ใช้น้ำ
 - (๖) กลุ่มเพาะเห็ดขอนขาวในโรงเรือน
 - (๗) กลุ่มอาชีพทอพรมเช็ดเท้า
 - (๘) กลุ่มพัฒนาปุ๋ยหมักระบบเติมอากาศเกษตรอินทรีย์
 - (๙) อาชีพทำขนมกะหรี่ปั๊บ

(๕) กลุ่มองค์กร/ทุนชุมชน

- ศูนย์สาธิตการตลาด
- กองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ ๙
- กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน - กองทุน กข.คจ.
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน
- กลุ่มกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- กลุ่มองค์กรพัฒนาสตรี
- กลุ่มจักสาน
- กลุ่มสภาชุมชน (ส.ก.ส.)
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๑๑) สถานการศึกษาและศาสนสถาน

บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีสถานการศึกษาและศาสนสถาน ประกอบด้วย

- (๑) วัดจำนวน ๒ แห่ง คือ วัดโนนสูง และวัดป่าครองธรรม
- (๒) โรงเรียนระดับประถม จำนวน ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านแห้ว
- (๓) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑ แห่ง

๑๒) ข้อมูลผู้มีความรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้านด้านต่างๆ ในชุมชน

๑๒.๑ ด้านการเกษตร

๑) นายทองเตียน โคตรศรีวงษ์	เชี่ยวชาญ ด้านเพาะเลี้ยงกบ
๒) นางประสิทธิ์ สะตะ	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกผักผสมผสาน
๓) นางจำปี แก้วบ่อ	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกถั่วลิสง
๔) นายสม เพ็งวิชัย	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกพริก
๕) นายมนูญ แก้วใส	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกเห็ดฟาง
๖) นายสมควร เพ็งวิชัย	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกพืชล้มลุก
๗) นางฉวีวรรณ โพธิ์คู่	เชี่ยวชาญ ด้านปลูกผัก

๑๒.๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

๑) นายอุดร หมื่นราชา	เชี่ยวชาญ ด้านสานข้อง
๒) นายสำลี ร้อยสุข	เชี่ยวชาญ ด้านสานตะกร้า
๓) นายจูน วงษา	เชี่ยวชาญ ด้านสานไซ
๔) นายประจักษ์ จุปะมะตั้ง	เชี่ยวชาญ ด้านสานแห
๕) นายศักดิ์ชัย แสงจันทร์	เชี่ยวชาญ ด้านก่อสร้างที่อยู่อาศัย

๑๒.๓ ด้านการแพทย์แผนไทย

๑) นายชาย ศรีชมชื่น	เชี่ยวชาญ ด้านหมอพื้นบ้าน
๒) นายสัง วงษา	เชี่ยวชาญ ด้านหมอพื้นบ้าน
๓) นายสง่า สมภาร	เชี่ยวชาญ ด้านหมอพื้นบ้าน

๑๒.๔ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) นายชาติชาย เศษภักดี	เชี่ยวชาญ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๒) นายสมควร เพ็งวิชัย	เชี่ยวชาญ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๓) นายสวาส สะตะ	เชี่ยวชาญ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๔) นายสมทน แก้วใส	เชี่ยวชาญ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๑๒.๕ ด้านศิลปกรรม

๑) นายเขียน ทรายชู เชี่ยวชาญ ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมฯ

๑๒.๖ ด้านอาหารและโภชนาการ

๑) นางกุหลาบ โพธิ์ศรี เชี่ยวชาญ ด้านตำส้มตำ

๒) นางจันสี นนทวงศ์ เชี่ยวชาญ ด้านคั่วถั่วลิสง (ทำขนม)

๔.๑.๓ บริบทชุมชน: บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น^๔

๑) ประวัติชุมชน

“บ้านหนองกงใหญ่” ชื่อนี้มาจากในอดีตมีผู้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานในบริเวณริมหนองน้ำชื่อ “หนองแวงกง” ซึ่งมีต้นแวงลักษณะคล้ายต้นฝื่อเกิดขึ้นมากมาย จึงชื่อว่าบ้านหนองแวงกง ต่อมาเมื่อพบว่าต้นกงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มากมาย จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “บ้านหนองกงใหญ่” หมู่บ้านก่อตั้งขึ้นประมาณปี ๒๔๕๑ รวมอายุประมาณ ๑๐๐ ปี มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๒๒๘ ตารางกิโลเมตร ผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มแรกโดยผู้นำกลุ่ม ๒ คน คือ พ่อใหญ่พิมพา แก้วใส (พ่อใหญ่ช่างเผิง) และพ่อใหญ่สีหา ทิพฤาตรี พร้อมญาติและเพื่อนๆ ประมาณ ๙ ครอบครัว มาจากบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น สาเหตุที่เลือกสถานที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งหมู่บ้าน เกิดจากการตอนวัวตอนควายมาเลี้ยงบริเวณแห่งนี้ ซึ่งมีแหล่งน้ำและป่าที่อุดมสมบูรณ์ เริ่มแรกได้มีการตั้งเป็นทับควายก่อน หลังจากนั้นจึงเริ่มเป็นหมู่บ้าน โดยมีนายสีหา ทิพฤาตรี เป็นผู้ใหญ่เป็นคนแรก ต่อมาบ้านหนองกงใหญ่ได้แบ่งอาณาเขตปกครองออกเป็น ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๕, ๖, ๙ จำนวนผู้ที่อพยพมาจากบ้านแห้ว ๙ ครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) พ่อใหญ่พิมพา (ช่างเผิง)	แม่ใหญ่วัน	แก้วใส
๒) พ่อใหญ่สีหา	แม่ใหญ่น้อย	ทิพฤาตรี
๓) พ่อใหญ่ทัด	แม่ใหญ่สิม	โพธิ์ศรี
๔) พ่อใหญ่เข้ม	แม่ใหญ่มี้ม	แก้วใส
๕) พ่อใหญ่เอี่ยม	-	หมื่นราชา
๖) พ่อใหญ่พรหมมา	แม่ใหญ่แก้ว	แก้วบุญเรือง
๗) พ่อใหญ่เสน	แม่ใหญ่ท่ม	แก้วบ่อ
๘) พ่อใหญ่พรหมดี	แม่ใหญ่ช่อ	น้อยสุข
๙) พ่อใหญ่ลาด	แม่ใหญ่พัน	เพ็งวิชัย

ลำดับผู้ใหญ่บ้านและกำนัน หมู่ที่ ๑ บ้านหนองกงใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

๑) นายสีหา ทิพฤาตรี	เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๖-๒๔๖๖
๒) นายพรหมมา แก้วบุญเรือง	เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๗๘
๓) นายลัง ทิพฤาตรี	เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๔

^๔ คณะกรรมการหมู่บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑, “แผนชุมชน”, ใน เอกสารแผนชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. ๒๕๖๑, (อัครสำเนา).

๔) นายพาง แก้วบ่อ	เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๓
๕) นายเจริญ โพธิ์ศรี	เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๐๔
๖) นายคำ คำม่วง	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๓
๗) นายพรหมมา ดนตรี	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๒๘
๘) นายบุญ แก้วใส	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๖ เป็นกำนันสมัยต่อมา
๙) นายบุญรัง แก้วใส	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๖
๑๐) นายสัมฤทธิ์ มงคุดำชาว	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๖ เป็นกำนันสมัยต่อมา
๑๑) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖-ปัจจุบัน

สโลแกนประจำหมู่บ้านหนองกงใหญ่

“ศูนย์วัฒนธรรมล้ำค่า ตระการตาบุญบั้งไฟล้าน
สัญลักษณ์บ้านต้นกงใหญ่ น้ำใสฝ้ายปักโคล้ง
โด่งดังสินค้าโอท็อป ชื่นขอบสรวลัญญ์ถวายพระราชทาน”

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้านหนองกงใหญ่

“พัฒนาประชากรทุกคนในหมู่บ้าน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาของตนเองและสังคม ยกกระตบสร้างจิตสำนึกในการบริโภควัตถุนิยมเพื่อมุ่งสู่ความร่วมมือกันของคนในหมู่บ้านอย่างยั่งยืน”

พันธกิจประจำหมู่บ้านหนองกงใหญ่

- (๑) ส่งเสริมการศึกษา เศรษฐกิจอย่างพอเพียง
- (๒) ส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม
- (๓) สนับสนุนหรือส่งเสริมการออม
- (๔) จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) ร่วมกันประเมินผลงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง

๒) ที่ตั้งชุมชน และการคมนาคม

บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ อยู่ในเขตการปกครองของตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น การเดินทางจากอำเภอกระนวนเข้าสู่หมู่บ้าน มี ๒ วิธี คือ ใช้รถโดยสารประจำทาง และเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว บ้านหนองกงใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอกระนวน ระยะทาง ๘ กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ ๑๕ นาที และการเดินทางจากจังหวัดขอนแก่นเข้าสู่หมู่บ้าน คือ จากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารประจำทางใช้เส้นทางสายขอนแก่น-กระนวน จากศาลากลางจังหวัดขอนแก่นไปทางทิศทางตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอซำสูง รวมระยะทาง ๖๒ กิโลเมตร

๓) สภาพภูมิประเทศและอาณาเขต

บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มผสมกับที่ดอนไม่มีภูเขา มีป่าชุมชนหมู่บ้านสำหรับใช้ประโยชน์ ที่ราบลุ่มใช้ทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก ส่วนที่ดอนเหมาะแก่การเกษตรทำไร่ อ้อย ไร่มันสำปะหลัง สวนยางพารา ปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ มีหนองน้ำสาธารณะไว้ใช้ทำการเกษตร และใช้ทำน้ำประปาประจำหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากอำเภอกระนวนไปทางทิศใต้ ระยะทาง ประมาณ ๘ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตบ้านหนองกุงแปน หมู่ที่ ๙ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น
- ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตบ้านโสกขาแก้ว หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยเตย อําบลข่าสูง อําเภอลําสูง จังหวัดขอนแก่น
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบ้านหนองแวงกุง หมู่ที่ ๕ ตำบลหนองกุงใหญ่ อําเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตบ้านอนามัย หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองกุงใหญ่ อําเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

๔) สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในแต่ละปีแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้

ฤดูร้อน สภาพอากาศค่อนข้างร้อนจัด ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน

ฤดูฝน สภาพอากาศค่อนข้างมีฝนตกชุก ระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว สภาพอากาศค่อนข้างหนาวจัด ระหว่างช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม

๕) ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อําเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น มีครัวเรือนทั้งหมด จำนวน ๑๙๘ ครัวเรือน ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำไร่ รับจ้าง และค้าขาย ส่วนอาชีพเสริม คือ ทอเสื่อ ทอผ้า จักสาน และหลังฤดูการทำนา มีอาชีพเสริมการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๖๕๖ คน โดยแยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน ๓๐๒ คน และประชากรเพศหญิง จำนวน ๓๕๔ คน (ที่มา: ข้อมูล จปฐ ปี ๕๙) ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ช่วงอายุ	จำนวนประชากร			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
น้อยกว่า ๑ ปีเต็ม	-	-	-	วัยเด็ก
๑ ปีเต็ม - ๒ ปี	๖	๘	๑๔	วัยเด็ก
๓ ปีเต็ม - ๕ ปี	๙	๑๕	๒๔	วัยเด็ก
๖ ปีเต็ม - ๑๑ ปี	๒๓	๒๕	๔๘	วัยศึกษา
๑๒ ปีเต็ม - ๑๔ ปี	๑๐	๒๐	๓๐	วัยศึกษา
๑๕ ปีเต็ม - ๑๗ ปี	๑๕	๑๑	๒๖	วัยศึกษา
๑๘ ปีเต็ม - ๒๕ ปี	๑๘	๑๙	๓๗	วันแรงงาน
๒๖ ปีเต็ม - ๔๙ ปีเต็ม	๘๐	๑๐๒	๑๘๒	วันแรงงาน
๕๐ ปีเต็ม - ๖๐ ปีเต็ม	๖๒	๖๑	๑๒๓	วันแรงงาน
มากกว่า ๖๐ ปีเต็มขึ้นไป	๗๙	๙๓	๑๗๒	วัยชรา
รวมทั้งหมด	๓๐๒	๓๕๔	๖๕๖	

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

๖) ข้อมูลผู้นำด้านต่างๆ ในชุมชน

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำด้านต่างๆ ในชุมชน ประกอบด้วย

ข้อมูลด้านการบริหารหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๑) นายวุฒิศักดิ์ แสนมนตรี	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
	๒) นางปาลิตา คณะมี	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
	๓) นายโต ศรีนางใย	ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบ
	๔) นางปณยา ไล่เขีย	แพทย์ประจำตำบล

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่ นายสมยศ แสนโคก

สมาชิก อบต. (หมู่บ้าน) จำนวน ๒ คน ได้แก่

- ๑) นางกรณิการ์ นารอง
- ๒) นายศักดิ์ดา ศรีแก้วใส

อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) หมู่บ้าน จำนวน ๔ คน ได้แก่

- ๑) นายสมพร จันคำหอม
- ๒) นายคำผาง บอมโคก
- ๓) นางจิราภา แสนมนตรี
- ๔) นางนคร สุตสนธิ์

คณะกรรมการหมู่บ้าน

๑) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	ประธานกรรมการ
๒) นายวุฒิศักดิ์ แสนมนตรี	รองประธาน
๓) นางปาลิตา คณะมี	เลขานุการ
๔) นางปณยา ไล่เขีย	ผู้ช่วยเลขานุการ
๕) นายโต ศรีนางใย	กรรมการ
๖) นางกรณิการ์ นารอง	กรรมการ
๗) นายศักดิ์ดา ศรีแก้วใส	กรรมการ
๘) นายทองม้วน แสนโคก	กรรมการ
๙) นายท่อน สำนัก	กรรมการ
๑๐) นายหนูเกณท์ น้อยสุข	กรรมการ
๑๑) นายสำอาง จันอำพันธ์	กรรมการ
๑๒) นายเฉลิม ดาวะที	กรรมการ
๑๓) นายประชัน เพ็งวิชัย	กรรมการ
๑๔) นายสมาน น้อยสุข	กรรมการ

๑๕) นายเคน ราชดา	กรรมการ
๑๖) นายชายน้อย พันธูลา	กรรมการ
๑๗) นายคำ แสนฤดี	กรรมการ

การแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม

บ้านหนองกุ้งใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุ้งใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน ๙ คุ้ม ประกอบด้วย

คุ้มที่ ๑ สามเหลี่ยมทองคำ	หัวหน้าคุ้ม:	นายชายน้อย ศรีแก้วน้ำใส
คุ้มที่ ๒ คุ้มไผ่สีทอง ๑	หัวหน้าคุ้ม:	นายชายน้อย พันธูลา
คุ้มที่ ๓ ไผ่สีทอง ๒	หัวหน้าคุ้ม:	นายสมาน น้อยสุข
คุ้มที่ ๔ คุ้มสุขสวัสดิ์	หัวหน้าคุ้ม:	นายประชัน เพ็งวิชัย
คุ้มที่ ๕ คุ้มสามัคคีธรรม ๑	หัวหน้าคุ้ม:	นายเฉลิม ดาวะที
คุ้มที่ ๖ คุ้มสามัคคีธรรม ๒	หัวหน้าคุ้ม:	นายธงชัย วิเศษลา
คุ้มที่ ๗ คุ้มศาลาเดิม	หัวหน้าคุ้ม:	นายมนูญ พันธูลาวัฒน์
คุ้มที่ ๘ คุ้มแหลมทะเลใต้	หัวหน้าคุ้ม:	นายสมบุญ มธิเปนา
คุ้มที่ ๙ คุ้มนาหนองพุ่ม	หัวหน้าคุ้ม:	นางราตรี พรหมชน

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๑) นางดวงจิต ภูเงิน	ประธาน
๒) นางนงค์ลักษณ์ พันธูลาภ	รองประธาน
๓) นางกรณิการ์ นารอง	เลขานุการ
๔) นางซ่อนกลิ่น พระโคตร	เหรัญญิก
๕) นางจิราภา แสนมนตรี	กรรมการ
๖) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	กรรมการ
๗) นางปณยา ไส้เขีย	กรรมการ
๘) นางประยुท ศรีนางไย	กรรมการ
๙) นางวรรณภา รอบแคว้น	กรรมการ
๑๐) นางสังวรม สำนัก	กรรมการ
๑๑) นางนคร สุดสนธิ์	กรรมการ
๑๒) นางสมยงค์ โพธิ์ศรี	กรรมการ
๑๓) นางประจักษ์ คำเชียง	กรรมการ
๑๔) นางแสงอรุณ คำบุตรดา	กรรมการ

คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน

๑) นางกรณิการ์ นางรอง	ประธาน
๒) นางดวงจิต ภูเงิน	รองประธาน
๓) นางนงค์ลักษณ์ พันธูลา	เลขานุการ
๔) นางซ่อนกลิ่น พระโคตร	เหรัญญิก
๕) นางจิราภา แสนมนตรี	กรรมการ

๖) นางปณยา ไไล้เชีย	กรรมการ
๗) นางประยูทธ ศรีนางใย	กรรมการ
๘) นางหนูเวียง เฟ็งวิชัย	กรรมการ
๙) นางจันทร์เพ็ญ เศษรักษา	กรรมการ
๑๐) นางนะนิพรวณ วิชัยวงศ์	กรรมการ
๑๑) นางบุญโฮม จันคำหอม	กรรมการ
๑๒) นางนคร สุตสนธิ์	กรรมการ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองกุ้งใหญ่ หมู่ที่ ๑

๑) นายสัมฤทธิ์ มงคุณคำชาว	ประธานกรรมการ
๒) นางกรณิการ์ นารอง	รองประธาน
๓) นางปณยา ไไล้เชีย	เลขานุการ
๔) นางจันทร์เพ็ญ เศษรักษา	ผู้ช่วยเลขานุการ
๕) นางนงศ์ลักษณ์ พันธจุลา	เหรัญญิก
๖) นางจิราภา แสนมนตรี	ผู้ช่วยเหรัญญิก
๗) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
๘) นายวุฒิศักดิ์ แสนมนตรี	ฝ่ายตรวจสอบ
๙) นายท่อน สำนัก	ฝ่ายตรวจสอบ
๑๐) นายสมบุญ มธิเปนา	ฝ่ายเงินกู้
๑๑) นางช่อนกลิน พรโคตร	ฝ่ายเงินกู้
๑๒) นายจิระ คำเชียง	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน
๑๓) นายคำผัน เชื้อฉลาด	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน

คณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

๑) นายเฉลิม ดาวะที	ประธาน
๒) นายประชัน เฟ็งวิชัย	รองประธาน
๓) นางจันทร์เพ็ญ เศษรักษา	เลขานุการ
๔) นางกรณิการ์ นารอง	เหรัญญิก
๕) นายบู่ ไชยจอกเกี้ย	กรรมการ
๖) นางสมพุล มธิเปนา	กรรมการ
๗) นางปณยา ไไล้เชีย	กรรมการ
๘) นางดวงจิต ภูเงิน	กรรมการ
๙) นายธงชัย วิเศษลา	กรรมการ
๑๐) นางคำผัน เชื้อฉลาด	กรรมการ
๑๑) นางนงลักษณ์ พันธจุลา	กรรมการ
๑๒) นางดวงเดือน แสนมนตรี	กรรมการ
๑๓) นางจิราภา แสนมนตรี	กรรมการ
๑๔) นางหนูเดช อินธิแสน	กรรมการ

๑๕) นายสันติ ตุ่มทอง	กรรมการ
๑๖) นางประยูทธ ศรีนางใย	กรรมการ
๑๗) นายพรไชยา พลทองวิจิตร	กรรมการ
๑๘) นางแสงอรุณ คำบุตตา	กรรมการ
๑๙) นางสาวาล หงษ์ศรีทอง	กรรมการ
๒๐) นางบรรจง แก้วใส	กรรมการ
๒๑) นายนรสิงห์ ปะวะเค	กรรมการ

คณะกรรมการอาสาป้องกันพลเรือน (อปพร.)

๑) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	ประธาน
๒) นายวุฒิศักดิ์ แสนมนตรี	รองประธาน
๓) นางสาวสมกร ทิพย์ฤาตรี	เลขานุการ
๔) นางปาลิตา คณะมี	เหรัญญิก
๕) นายโต ศรีนางใย	กรรมการ
๖) นายสุนิตย์ บุตรตะ	กรรมการ
๗) นายวิรัตน์ หงษ์ศรีทอง	กรรมการ
๘) นายคำมาย นันดี	กรรมการ
๙) นางกรณิการ์ นารอง	กรรมการ
๑๐) นางแสงอรุณ คำบุตตา	กรรมการ
๑๑) นายธงชัย วิเศษลา	กรรมการ
๑๒) นายเปลื้อง ยะราสิทธิ์	กรรมการ
๑๓) นายหนูปี ไล่เขีย	กรรมการ
๑๔) นายคำผาง บอมโคก	กรรมการ
๑๕) นายอุดม นางาม	กรรมการ
๑๖) นางจันทร์เพ็ญ เศษร์รักษา	กรรมการ
๑๗) นางปณยา ไล่เขีย	กรรมการ
๑๘) นายพรไชยา พลทองวิจิตร	กรรมการ
๑๙) นายศุภชัย แก้วใส	กรรมการ

คณะกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติดระดับหมู่บ้าน (๒๕ ตำบลประรด)

๑) นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	ประธาน
๒) นายวุฒิศักดิ์ แสนมนตรี	รองประธาน
๓) นางสาวปาลิตา คณะมี	เลขานุการ
๔) นายสัมฤทธิ์ มุงคุณคำขาว	กรรมการ
๕) นายโต ศรีนางใย	กรรมการ
๖) นายศักดิ์ดา ศรีแก้วใส	กรรมการ
๗) นางกรณิการ์ นารอง	กรรมการ
๘) นายสุวัจชัย เพ็งวิชัย	กรรมการ

๙) นายเฉลิม ดาวะที	กรรมการ
๑๐) นายชายน้อย พันธูลา	กรรมการ
๑๑) นายยงยุทธ สุตสนธิ์	กรรมการ
๑๒) นางปณยา ไไล้เขีย	กรรมการ
๑๓) นายสำอากค์ จันอำพันธ์	กรรมการ
๑๔) นางจิราภา แสนมนตรี	กรรมการ
๑๕) นายประชัน เพ็งวิชัย	กรรมการ
๑๖) นายสมาน น้อยสุข	กรรมการ
๑๗) นายคำ แสนฤดี	กรรมการ
๑๘) นางจันทร์เพ็ญ เศษรักษา	กรรมการ
๑๙) นายธงชัย วิเศษลา	กรรมการ
๒๐) นายหนูเกณท์ น้อยสุข	กรรมการ
๒๑) นายสมพร จันคำหอม	กรรมการ
๒๒) นายสมบุญณ์ มธิเปนา	กรรมการ
๒๓) นายเคน ราชดา	กรรมการ
๒๔) นายสมาน บุตรแสงจันทร์	กรรมการ
๒๕) นายเชียว โพธิ์ศรี	กรรมการ

๗) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน

บ้านหนองกุ้งใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุ้งใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้าน ประมาณ ๔,๓๔๖ ไร่ โดยแยกเป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน ประกอบด้วย

- (๑) พื้นที่ที่อยู่อาศัย จำนวน ๕๐ ไร่
- (๒) พื้นที่ทำนา จำนวน ๑,๕๐๐ ไร่
- (๓) พื้นที่ทำไร่ จำนวน ๒,๐๐๐ ไร่
- (๔) พื้นที่ทำสวน จำนวน ๒ ไร่
- (๕) พื้นที่สาธารณะ จำนวน ๗๙๔ ไร่

๘) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

บ้านหนองกุ้งใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุ้งใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ รวมทั้งหมด จำนวน ๑๗๖ ไร่ ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ที่	ประเภทแหล่งน้ำ	ชื่อแหล่งน้ำ	เนื้อที่	สภาพในปัจจุบัน	การใช้ประโยชน์
๑	หนองน้ำ	ฝายบักโค้ง	๗๖ ไร่	มีน้ำใช้ตลอดปี	ผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน
๒	หนองน้ำ	หนองคูไถ่	๒๖ ไร่	มีน้ำใช้ตลอดปี	ใช้เลี้ยงสัตว์/เกษตรกรรม
๓	หนองน้ำ	หนองคูเป้ง	๗๔ ไร่	มีน้ำใช้ตลอดปี	ใช้เลี้ยงสัตว์/เกษตรกรรม

ตารางที่ ๔.๒ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

๙) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเภทป่าไม้ ป่าชุมชน ๒ แห่ง จำนวน ๗๙๔ ไร่ ประกอบด้วย โคกทำเล จำนวน ๕๗๖ ไร่ และป่าช้าโคกม่วงหวาน จำนวน ๒๑๘ ไร่

๑๐) สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

(๑) ถนน เป็นถนนที่ใช้การเดินทางไปว่าการอำเภอเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง ๘ กิโลเมตร การคมนาคมไปมาสะดวก รถยนต์และรถบรรทุกพืชผลทางการเกษตรสามารถวิ่งได้ตลอดทั้งปี ส่วนถนนภายในหมู่บ้านร้อยละ ๘๐ เป็นถนน คสล. ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงใหญ่

(๒) ร้านค้าบริการ

- ร้านค้า ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด อาหารสด/แห้ง	จำนวน ๘ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุด	จำนวน ๑ แห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน ๑ แห่ง
- โรงสี มีการรับสีข้าวและจำหน่าย รำและปลายข้าว	จำนวน ๑ แห่ง
- ร้านตัดผม	จำนวน ๒ แห่ง

(๓) ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้า จำนวน ๑๙๘ ครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ครัวเรือนประชากรร้อยละ ๑๐๐% มีเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทโทรทัศน์ ตู้เย็น และพัดลม และครัวเรือนประชากรร้อยละ ๑๐๐% มีเครื่องอำนวยความสะดวกประเภทรถจักรยานยนต์ และโทรศัพท์มือถือ

(๔) การประปา น้ำประปาจำนวนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ จำนวน ๑๙๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐% น้ำดื่ม ประชาชนมีน้ำดื่มและบางครอบครัวซื้อน้ำดื่มจากภายนอก และน้ำใช้ ใช้ น้ำประปาทุกครัวเรือน

๑๑) ข้อมูลด้านสถานการศึกษา

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีสถานการศึกษา ประกอบด้วย

(๑) โรงเรียน มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จำนวน ๑ แห่ง มีครู ๑๕ คน ชาย ๔ คน หญิง ๑๑ คน มีนักเรียนทั้งหมด ๑๗๓ คน เป็นชาย ๖๕ คน เป็นหญิง ๑๐๘ คน เปิดสอนในระดับอนุบาล-มัธยมศึกษาตอนต้น

(๒) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑ แห่ง ครูผู้ดูแลเด็ก ๙ คน เด็กชาย ๕๗ คน เด็กหญิง ๘๕ คน รวมทั้งหมด ๑๔๒ คน

(๓) ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการศูนย์กลางในการรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ของหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา เป็นแหล่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของหมู่บ้านโดยมุ่งเน้นการพัฒนาพึ่งพาตนเองเป็นศูนย์กลางที่บริการจัดการดำเนินงานโดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน และให้เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านอย่างสูงสุด โดยศูนย์เรียนรู้จัดตั้งขึ้นที่ศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๑๒) ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนสถาน

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถาน จำนวน ๒ วัด ประกอบด้วย ๑) วัดมธุวันโณวาส มีพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๑๐ รูป และ ๒) วัดป่าบ้านหนองกุงใหญ่ มีพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๖ รูป

๑๓) ข้อมูลด้านประเพณีและวิถีชุมชน

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีปฏิทินชุมชนเกี่ยวกับประเพณีและวิถีชุมชนแต่ละเดือน ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ปฏิทินชุมชน: ประเพณีและวิถีชุมชน

เดือน	ประเพณี/วิถีชุมชน	ผลที่ได้รับ
มกราคม	- ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กุมภาพันธ์	- ทำบุญข้าวจี - ทำบุญวันวิสาขบูชา	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ทำนุบำรุงศาสนา
มีนาคม	- ทำบุญมหาชาติ	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
เมษายน	- รดน้ำขอพรผู้สูงอายุวันสงกรานต์	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
พฤษภาคม	- ทำบุญวันมาฆบูชา	ทำนุบำรุงศาสนา
มิถุนายน	- ประเพณีบุญบั้งไฟ - ทำบุญเบิกบ้าน	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กรกฎาคม	- ทำบุญเข้าพรรษา - ทำบุญวันอาสาฬหบูชา	ทำนุบำรุงศาสนา รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
สิงหาคม	- ทำบุญข้าวประดับดิน	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กันยายน	- ทำบุญข้าวสาก	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
ตุลาคม	- ทำบุญตักบาตรเทโว	ทำนุบำรุงศาสนา
พฤศจิกายน	- ทำบุญมหาจุลิน	ทำนุบำรุงศาสนา
ธันวาคม	-	

ตารางที่ ๔.๓ ปฏิทินชุมชน: ประเพณีและวิถีชุมชน

๑๔) ข้อมูลด้านสาธารณสุขมูลฐาน

บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลตั้งอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน ๑ แห่ง และยังสามารถเดินทางไปใช้บริการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชอำเภอกระนวน ได้อย่างสะดวก ภายในโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบล มีผู้ปฏิบัติงาน ๕ คน ประชาชนในหมู่บ้านมีสุขภาพดี มีส่วนใช้ทุกครัวเรือน หญิงมีครรภ์ มีการฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอ เด็กเล็กได้รับวัคซีนครบทุกคน และผู้สูงอายุถูกหลานคอยดูแลเอาใจใส่

๑๕) ข้อมูลผู้มีความรู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ประชาชนชาวบ้านด้านต่างๆ ในชุมชน

๑๒.๑ ด้านการเกษตร

ที่	ชื่อ - นามสกุล	บ้านเลขที่	อายุ	ประเภทการเกษตรที่ชำนาญ
๑	นางสมาน ทุมพงษ์	๗๗	๖๒	การเกษตร
๒	นายทองม้วน แสนโคก	๓๕	๗๓	การเกษตร

ตารางที่ ๔.๔ ด้านการเกษตร

๑๒.๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ที่	ชื่อ - นามสกุล	บ้านเลขที่	อายุ	ประเภทอุตสาหกรรม/ หัตถกรรมที่ชำนาญ
๑	นายพรไชยา พลทองวิจิตร	๒๙	๕๔	ช่างไม้
๒	นายชาญชัย คำบุตรดา	๑๐	๕๘	งานปั้น/แกะสลัก/วาดภาพ
๓	นายอินทร์ นามหานวล	๓๘	๗๘	จักสาน
๔	นายสุข สุภูธร	๒๒	๗๖	จักสาน
๕	นางจันทิ สุภูธร	๒๒	๗๕	จักสาน
๖	นางฮ่อม เศษรักษา	๒๐๙	๗๖	ทอผ้า/ทอเสื่อ
๗	นางบัวผัน สุภูธร	๗๒	๕๘	ทอผ้า/ทอเสื่อ

ตารางที่ ๔.๕ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

๑๒.๓ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อ - นามสกุล	บ้านเลขที่	อายุ	ประเภทการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ ชำนาญ
๑	นายเฉลิม ดาเวที	๒๐๓	๗๓	ดูแลสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน
๒	นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	๕๕	๓๙	กิจกรรมทำความสะอาดหมู่บ้าน
๓	นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์	๕๕	๔๑	หมอดินอาสา
๔	นายสมบูรณ์ มธิเปนา	๓๑๙	๕๘	เกษตรหมู่บ้าน

ตารางที่ ๔.๖ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๒.๔ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ที่	ชื่อ - นามสกุล	บ้านเลขที่	อายุ	ประเภทกองทุนและธุรกิจ ชุมชนที่ชำนาญ
๑	นายสัมฤทธิ์ มงคลคำขาว	๑๗๙	๖๑	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
๒	นางปณยา ไล่เชีย	๓๕	๕๑	ทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

๓	นางดวงจิต ภูเงิน	๔	๖๔	ประธานกลุ่มออมทรัพย์
---	------------------	---	----	----------------------

ตารางที่ ๔.๗ ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

๑๒.๕ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

ที่	ชื่อ - นามสกุล	บ้านเลขที่	อายุ	ประเภทปรัชญา ศาสนา ประเพณีที่ชำนาญ
๑	นายเม็ง แก้วใส	๘๘	๘๐	จำบ้าน
๒	นายเฉลิม ดาวะที	๒๐๓	๗๓	พิธีทางศาสนา
๓	นายสุวิชัย เพ็งวิชัย	๒๓๕	๖๖	พิธีทางศาสนา

ตารางที่ ๔.๘ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

๑๖) ข้อมูลกลุ่มอาชีพและกองทุนต่างๆ

บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น มีกลุ่มอาชีพและกองทุนต่างๆ จำนวน ๑๑ กลุ่ม ประกอบด้วย

- (๑) กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (ลดรายจ่าย)
- (๒) กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลไม้ (รายได้เสริม)
- (๓) กลุ่มผู้สูงอายุทำไม้กวาด (รายได้เสริม)
- (๔) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (การประหยัด)
- (๕) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน (กทบ. แหล่งเงินทุนสนับสนุนภายในหมู่บ้าน)
- (๖) กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน (สวัสดิการ)
- (๗) กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน
- (๘) กลุ่มเยาวชน ทูปี นัมเบอร์ วัน
- (๙) กลุ่มอาสาสมัคร อปพร.
- (๑๐) กลุ่มอาสาสมัคร อส.ตร.
- (๑๑) กลุ่ม อสม.

๔.๑.๔ บริบทชุมชน: บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น^๕

๑) ประวัติชุมชน

“บ้านหัวหนอง” หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง ตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๓ แยกออกจากบ้านฝาง ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยมีพ่อขุนพรม พลศักดิ์ขวา เป็นหัวหน้านำ

^๕คณะทำงาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒, “ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๕๗”, ใน เอกสารสรุปผลงานของผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๕๗ บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๗, (อัตสำเนา).

ลูกบ้านมาจัดตั้งขึ้นเป็นบ้านหัวหนอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้แยกออกจากตำบลบัวเงิน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยมีนายอวน ชัยดำรง เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีตระกูลใหญ่อยู่ประมาณ ๕ ตระกูล ดังนี้

- (๑) ตระกูล พลศักดิ์ขัว
- (๒) ตระกูล พินิจมนตรี
- (๓) ตระกูล ชัยดำรง
- (๔) ตระกูล เหลาหนอง
- (๕) ตระกูล คำบุญเกิด

สโลแกนประจำหมู่บ้านหัวหนอง

“หัวหนองดงไผ่มะไฟหวาน	ต้นไม้ในพุทธกาล
ตำนานต้นสาละ	ศิลปวัฒนธรรมไทย
สายใยการทอผ้า	ก้าวหน้าพัฒนาชุมชน”

วิสัยทัศน์การพัฒนาหมู่บ้านหัวหนอง

“สร้างความเข้มแข็งให้เกิดความรู้รักสามัคคีในการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สร้างรากฐานความมั่นคงให้กับชีวิตอย่างครบวงจร รู้จักการพึ่งพาตนเองเอื้อเนื้อเพื่อแม่ รู้จักความพอประมาณ ลด ละ เลิกอบายมุข นำพาซึ่งความสุขอย่างยั่งยืน”

พันธกิจประจำหมู่บ้านหัวหนอง

- (๑) ส่งเสริมการศึกษา
- (๒) ส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม
- (๓) สนับสนุนหรือส่งเสริมการกระทำที่ไม่ผิดต่อกฎหมายและศีลธรรม
- (๔) จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) ร่วมกันประเมินผลงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง

๒) ที่ตั้งชุมชน และการคมนาคม

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ อยู่ในเขตปกครองของตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านจากที่ว่าการอำเภอกระนวน ระยะทาง ๑๓ กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง การเดินทางจากศาลากลางจังหวัดขอนแก่น สามารถเดินทางโดยรถประจำทางสายกระนวน-ขอนแก่น จากศาลากลางจังหวัดขอนแก่นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอน้ำพอง ถึงอำเภอกระนวน รวมระยะทางประมาณ ๖๗ กิโลเมตร สามารถแวะเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญคือ หมู่บ้านงูจงอางตามสั่ง อำเภอกระนวนจากอำเภอกระนวนเดินทาง ถนนสายหนองโน-บ้านฝาง ประมาณ ๘ กิโลเมตร ถึงบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๓) สภาพภูมิประเทศและอาณาเขต

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ดอน ป่าถูกถางทำลายเพื่อทำการเพาะปลูกการเกษตร ประเภท อ้อย มันสำปะหลัง และดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ซึ่งหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอกระนวน ระยะทาง ๑๓ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตบ้านคำตานา หมู่ที่ ๖ ตำบลหัวนาคำ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
- ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตบ้านศรีภูธร หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบ้านศรีภูธร หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตบ้านโคกใหญ่ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๔) สภาพภูมิอากาศ

มีสภาพภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม ในแต่ละปีแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาล ดังนี้

- ฤดูร้อน สภาพอากาศค่อนข้างร้อนจัด มีอุณหภูมิสูงมากในเวลากลางวัน ระหว่างช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน
- ฤดูฝน สภาพอากาศค่อนข้างมีฝนตกชุก มีลมมรสุมพัดแรง แต่ปริมาณน้ำฝนมีน้อย ระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว สภาพอากาศค่อนข้างหนาว มีอุณหภูมิต่ำ ระหว่างช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม

๕) ข้อมูลครัวเรือน/ประชากร

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีครัวเรือนทั้งหมด จำนวน ๑๓๗ ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๕๘๓ คน โดยแยกเป็นประชากรเพศชาย จำนวน ๓๐๕ คน และประชากรเพศหญิง จำนวน ๒๗๘ คน (ที่มา: ข้อมูล จปฐ.ปี ๕๗)

๖) ข้อมูลผู้นำด้านต่างๆ ในชุมชน

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำด้านต่างๆ ในชุมชน ประกอบด้วย

ข้อมูลด้านการบริหารหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน	นายเข้มพลอย ชาวเหนือ	
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๑) นายสมยศ พิมพ์ไสดา	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
	๒) นายน้อย คำบุญเกิด	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง

สมาชิก อบต. (หมู่บ้าน) จำนวน ๒ คน ได้แก่

- ๑) นายแมว พลศักดิ์ขวา
- ๒) นายณรงค์ เจริญเข้า

คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

๑) นายเข้มพลอย ชาวเหนือ	ประธานกรรมการ
๒) นายสมยศ พิมพ์ไสดา	รองประธาน
๓) นายน้อย คำบุญเกิด	รองประธาน
๔) นายจรัส โภคาเทพ	เลขานุการ
๕) นายแมว พลศักดิ์ขวา	กรรมการ

๖) นายณรงค์ เจริญเข้า	กรรมการ
๗) นายบุญมี เหลาหนด	กรรมการ
๘) นายโสภาก เหลาหนด	กรรมการ
๙) นายทองปาน เหลาหนด	กรรมการ
๑๐) นายวิจิตร อาสาสนา	กรรมการ
๑๑) นายชาญ ไชยบัญญัติษฐ์	กรรมการ
๑๒) นายเฉลิม ชมพล	กรรมการ
๑๓) นายคำใบ้ ราชเสนา	กรรมการ
๑๔) นายสวิทย์ แดงน้อย	กรรมการ
๑๕) นายคำเบ็ง อ่อนพร้อม	กรรมการ
๑๖) นายสุวงศ์ เหลาหนด	กรรมการ
๑๗) นายสมชาย แก้วคำ	กรรมการ
๑๘) นายบุญมี ทองฟู	กรรมการ
๑๙) นายวิพล แก้วสุวรรณ	กรรมการ
๒๐) นายสำ ขวาลา	กรรมการ
๒๑) นายพงษ์ แข็งฤทธิ์	กรรมการ
๒๒) นายตะวัน วงษ์ขารี	กรรมการ
๒๓) นายวิชัย พิมพ์พงษ์	กรรมการ
๒๔) นายสุพจน์ ศรีโยธา	กรรมการ
๒๕) นายทองสา โพธิ์หล้า	กรรมการ
๒๖) นายพนม แก้ววิเศษ	กรรมการ
คณะกรรมการที่ปรึกษา	
๑) นายคำเบ็ง อ่อนพร้อม	ประธานที่ปรึกษา
๒) นายชาญ ไชยบัญญัติษฐ์	กรรมการ
๓) นายภิรมณ์ วันมะรักษา	กรรมการ
๔) นายบุญมี ทองฟู	กรรมการ
๕) นายเคน แสนโคตร	กรรมการ
๖) นายบุ ราชเสนา	กรรมการ
๗) นายเคน ลีพรทา	กรรมการ
๘) นายโสภาก เหลาหนด	กรรมการ
๙) นายบุญสงค์ คำเพ็ง	กรรมการ
๑๐) นายอ่อนสี เหลาหนด	กรรมการ
๑๑) นายพุทธา ช่วยศรี	กรรมการ
๑๒) นาสาร์ สมปัญญา	กรรมการ
๑๓) นางโม่ง คำหงษ์สา	กรรมการ

คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน

๑) นางกันหา ไชยบัณฺฑิษฐ์	ประธาน
๒) นางหลงมา แข็งฤทธิ์	รองประธาน
๓) นางสง่า ชาวเหนือ	กรรมการ
๔) นางถาวร ศรีโยธา	กรรมการ
๕) นางเข็ม เหลาหวด	กรรมการ
๖) นางอนันทา หงษ์อ่อน	กรรมการ
๗) นางรัตติกานต์ คำบุญเกิด	กรรมการ
๘) นางวิมลรัตน์ อาสานา	กรรมการ
๙) นางกำจัด พิมพ์โสภา	กรรมการ
๑๐) นางสาวฝน นามทัศน	กรรมการ
๑๑) นางวิมาน กระจุงคุณ	กรรมการ
๑๒) นางทองใส เจริญเข้า	กรรมการ
๑๓) นางนิคม ทิมมะลา	กรรมการ
๑๔) นางละมัย จันทร์โอม	กรรมการ
๑๕) นางอริต เหลาหวด	กรรมการ
๑๖) นางนวน แก้วไสย์	กรรมการ

๓) ข้อมูลทรัพยากร ศักยภาพของหมู่บ้าน / ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีป่าชุมชนจำนวนไม่แน่ชัด ไม้ที่มีในป่าชุมชน ได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้แดง ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยชาวบ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านหัวหนอง การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า ส่วนใหญ่เป็นแหล่งไม้ฟืนและของป่าบ้าง เช่น เห็ด การดูแลรักษาก็เช่นกัน ดูแลรักษาโดยชาวบ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านหัวหนอง ปัญหาการบุกรุกป่าของชาวบ้านไม่มี หากว่าป่าเกิดความเสื่อมโทรมหรือขาดต้นไม้ ก็จะขอรับการสนับสนุนกล้าไม้จาก อบต.บ้านฝาง เพื่อปลูกเสริมบริเวณที่ขาดต้นไม้ นอกจากนี้ ยังใช้เป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์อีกด้วย

๔) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านเป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ดิน ซึ่งดินร้อยละ ๘๐% เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการทำนา และทำไร่ ได้แก่ ไร่อ้อย ไร่มัน สำปะหลัง และยางพารา ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนิยมใช้ยาเคมี ซึ่งทำให้ต้นทุนในการทำการเกษตรสูงมากตามราคาปุ๋ยของท้องตลาด

๕) ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ อาทิเช่น หนองแวง เป็นหนองน้ำธรรมชาติมีน้ำตลอดปี ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรทุกประเภทและเลี้ยงสัตว์ ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ที่	ประเภทแหล่งน้ำ	ชื่อแหล่งน้ำ	สภาพในปัจจุบัน	การใช้ประโยชน์
๑	หนองน้ำ	หนองแวง	มีน้ำใช้ตลอดปี	ใช้เลี้ยงสัตว์/เกษตรกรรม
๒	ลำห้วย	ห้วยน้ำไหล	ตื้นเขิน	ทำนา พิษณุดูแล้ง

ตารางที่ ๔.๙ ทรัพยากรธรรมชาติประเภทแหล่งน้ำ

๑๐) สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย

(๑) ถนน เป็นถนนที่ใช้การเดินทางไปว่าการอำเภอเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง ๑๓ กิโลเมตร การคมนาคมไปมาสะดวก รถยนต์และรถบรรทุกพืชผลทางการเกษตรสามารถวิ่งได้ตลอดปี ส่วนถนนภายในหมู่บ้านร้อยละ ๘๐ ส่วนใหญ่เป็นถนนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝาง

(๒) ร้านค้า/บริการ

- ร้านค้าของชำ ขายสินค้าเบ็ดเตล็ด อาหารสด/แห้ง จำนวน ๔ แห่ง
- ร้านขายอาหาร ขายก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง อาหารพื้นบ้าน จำนวน ๒ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุด จำนวน ๑ แห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ แห่ง
- โทรศัพท์ประจำบ้าน จำนวน ๑ เครื่อง
- โรงเรียน มีการรับสี่ขาและจำหน่ายข้าวเปลือก รำ และปลายข้าว จำนวน ๒ แห่ง

(๓) ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้า จำนวน ๑๓๗ ครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน ครัวเรือนประชากรร้อยละ ๑๐๐% มีเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทโทรทัศน์ ตู้เย็น และพัดลม และครัวเรือนประชากรร้อยละ ๑๐๐%

(๔) การประปา จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ จำนวน ๑๓๗ ครัวเรือน มีน้ำประปาใช้ครบทุกครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐%

๑๑) ข้อมูลด้านสถานการศึกษา

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีสถานการศึกษา คือมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๑ แห่ง ชื่อโรงเรียนบ้านฝางวิทยา เปิดสอนในระดับอนุบาล ถึงระดับมัธยมต้น (เขตบริการร่วมกับบ้านหัวหนอง)

๑๒) ข้อมูลด้านศาสนสถาน

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถาน จำนวน ๑ วัด คือ เรียกว่า วัดศิรินทราวาส มีพระเถา จารุณโณ เป็นเจ้าอาวาส พระจำพรรษาในวัดจำนวน ๑ รูป เพื่อประกอบพิธีศาสนกิจต่างๆ

๑๓) ข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน: การประกอบอาชีพ / การมีงานทำ

บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ประชากรมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำอ้อย มันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา เมื่อถึงฤดูกาลชาวบ้านส่วนหนึ่งก็เริ่มเก็บผลผลิตจากสวนยางพารา ที่เป็นพืชเศรษฐกิจนำมาซึ่งรายได้หลักแก่ชาวบ้าน สำหรับวัยแรงงานร้อยละ ๙๐% จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๕๐% จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ส่วนสภาพปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อประชากร คือ ประชากรวัยทำงานไปรับจ้างต่างถิ่นวัยเด็กวัยชราอยู่บ้าน จึงทำให้หมู่บ้านขาดการพัฒนาการศึกษาของประชากรอยู่ในระดับต่ำ

๔.๑.๒ ศึกษาการวิเคราะห์ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการผลการศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังต่อไปนี้

๔.๑.๒.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์ห้วงสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

การวางแผนศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านการบริหาร ซึ่งทำให้ทราบถึงคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีคุณลักษณะของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่นำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญ จากการปฏิบัติงานในพื้นที่โครงการบ้านเลอตอ ทางโครงการได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนา กระบวนการ วิคิด วิถีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนได้ค้นพบแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้เป็นขบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้มี

การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้เห็นว่า ชุมชนมีศักยภาพในด้านต่างๆ หลายด้าน โดยศึกษาและวิเคราะห์จากผลการพัฒนาชุมชนภายใต้แผนพัฒนาสามปีย้อนหลัง (๒๕๖๐-๒๕๖๒) ชุมชนได้มีการนำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ (แผนดำเนินงาน) ซึ่งเป็นไปตามแผน แต่เนื่องจากโครงการ / กิจกรรม ทั้งตั้งไว้ในแผนพัฒนาสามปียังมีอีกมากประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยเตย มีงบประมาณจำกัดและไม่เพียงพอ ทำให้การนำแผนพัฒนาสามปีไปปฏิบัติสามารถดำเนินการได้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ที่มีผลต่อการพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนทำให้รู้ว่า ปัจจุบันชุมชนมีสถานภาพอยู่ในจุดไหน และหาวิธีการแก้ไขจุดด้อยและวิธีการพัฒนาจุดเด่นให้ดียิ่งขึ้น^๖

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านห้วยเตย ในจุดแข็งทั้ง ๔ คือ ด้านการบริหาร ซึ่งทำให้ทราบถึงคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีคุณลักษณะของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่นำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้^๗

ภาพที่ ๔.๑ ผักปลอดสารพิษ และผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๑) ด้านการลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลอดอบายมุข)

หมู่บ้านหรือชุมชน จัดให้มีกิจกรรมในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การถ่ายทอดความรู้โดยนำวิทยากรหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆในชุมชน การจัดการเสวนาแลกเปลี่ยน

^๖สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์พา, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๗ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

เรียนรู้ระหว่างประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการสาระและการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสาธิตกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ เพื่อการพึ่งตนเอง ในระดับครัวเรือน นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรมต่อไปนี้ ครบทุกกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน^๘

๑.๑ เศษผ้าฉีก

- เก็บเศษผ้าฉีก อย่างนำไปทิ้ง ให้เอามาซึบกับน้ำสบู่ เป็นผ้าล้างชาม

๑.๒ เก็บไปไว้กินนานๆ

- ซื่อไข่มาครวลอะมาก ๆ จะถูก จากนั้นใส่ล้างไข่มก่อน แล้วนำไปแช่ตู้เย็น จะเสียบากกว่าใส่ในช่องไข่มในตู้เย็น

๑.๓ ผ้ากันเปื้อนเลี้ยงเด็ก

- หลีกเลี้ยงการใช้กระดาษ เวลาเลี้ยงเด็ก ให้ใช้ผ้าเช็ดหน้า เปื้อนแล้วเอาไปซัก จะประหยัดกว่าซื้อกระดาษ

๑.๔ เก็บนมกล่องไว้กินได้นาน

- นมกล่อง นมกระป๋อง เปิดกินแล้วไม่หมด ต้องเก็บไว้ใกล้ชั้นที่ใกล้กับชั้นน้ำแข็ง จะเก็บได้นาน

๑.๕ ใช้แก๊สหุงต้ม

- อย่าใช้เปลวไฟสูงเกินกว่าก้นหม้อ จะทำให้หม้อไม่ร้อน อาหารสุกช้า ต้องปรับเปลวไฟให้ปะทะก้นหม้อ หรือสูงจากก้นหม้อสักครึ่งนิ้วก็พอ

๑.๖ เศษสบู่เหลือใช้

- เศษสบู่ก้อนเหลือใช้อย่าทิ้ง เอามาแช่น้ำ เขย่าจนสบู่ละลาย ใส่ขวด วางไว้หน้าอ่างล้างมือ ทำเป็นสบู่ล้างมือ

๑.๗ ใช้โทรศัพท์ทางไกล

- ค่าโทรศัพท์ทางไกลจะขึ้นอยู่กับระยะทางผู้รับสายกับผู้โทรไป และระยะเวลาที่พูด วิธีประหยัดค่าโทรศัพท์ที่ดี คือ ก่อนพูดให้จดข้อความเรื่องที่จะพูดย่อๆ จะได้ไม่เสียเวลานึก บางครั้งโทรจากเบอร์บ้านเข้าหาเมื่อถึงจะถูกกว่า ถ้าเมื่อถึงจดทะเบียนในเขตเดียวกันกับเบอร์บ้าน ทางที่ดีไม่จำเป็นก็ไม่ต้องโทร แล้วอย่าคุยเพื่อเจอไร้อะไร

๑.๘ เก็บปลาให้สดได้นาน

- นำปลาใส่ถุงพลาสติก เติมน้ำเต็มถุง ปิดปากถุงให้สนิท นำไปแช่ในช่องแช่แข็ง เวลาจะใช้ก็ทำให้น้ำแข็งละลาย

๑.๙ ทำกระถางต้นไม้จากยางรถยนต์เก่า

- นำเอายางนอกรถยนต์เก่ามาทำเก้าอี้ที่นั่ง ทำชิงช้าแกว่งกับต้นไม้ ทำกระถางปลูกต้นไม้ พืชสวนครัวกินได้ ประหยัดเงิน ทำรองเท้ายางรถยนต์

^๘ สัมภาษณ์, นางอาภรณ์ ศรีสมบัติ, ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

๑.๑๐ ถุงพลาสติกใช้แล้วเอามาใช้อีก

- ถุงพลาสติกที่ได้มาจากซูเปอร์มาร์เก็ต ที่ไม่ได้ใส่สารเคมียาฆ่าแมลง เอามาล้างตากให้แห้ง แล้วนำมาเก็บเอาไว้ ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ใส่เศษอาหาร บางคนเอามาตั้งเป็นเส้นเล็กๆ ยาวๆ ทำไหมขัดฟันก็ได้^๔

๑.๑๑ เสื้อผ้าใช้แล้วอย่าทิ้ง

- เสื้อผ้าใช้แล้ว หากบริจาคให้คนยากจนก็จะได้รับบุญกุศลมาก บางคนก็เอาไปขายเป็นสินค้าเก่า หรือตัดเป็นผ้าเช็ดมือ ผ้าถูพื้น ผ้าล้างจาน ก็จะประหยัดได้มาก

๑.๑๒ ไปรษณียบัตรจากบัตรรวยพร

- บัตรรวยพร การ์ดแต่งงาน การ์ดเชิญงานต่างๆ ส.ค.ส.แม่พิมพ์ตัดเอาแต่รูปภาพ แปะบนกระดาษไปรษณียบัตร ส่งคำอวยพรไปให้คนที่รู้จักเคารพนับถือได้

๑.๑๓ ขนมหุงป่นที่เหลือทาน

- ขนมหุงที่ทานไม่หมดอย่าทิ้ง เก็บสะสมไว้ในช่องแช่แข็งตู้เย็น พอได้มากพอก็เอามาตากแดด แล้วเครื่องปั่นให้สะอาด เก็บไว้ซุบกุ้ง ไก่ หมู เนื้อทอด รับประทานอร่อยดี

๑.๑๔ ถุงมือขวาชาด แต่ถุงมือซ้ายยังดีอยู่

- ใส่ถุงมือทำงานจนถุงมือขวาชาด ถุงมือซ้ายยังดีอยู่ ให้กลับในออกนอก แล้วเอามาใส่ในมือขวา ประหยัดเงิน รองจนกว่ามีเงินแล้วค่อยซื้อใหม่

๑.๑๕ ทาห้องสีขาวช่วยประหยัดไฟฟ้า

- ห้องน้ำ ห้องเล็กๆ มีดทับ ไม่มีหน้าต่าง ให้ทาสีขาวที่ผนังและเพดาน แล้วใช้หลอดไฟ ๑๐๐ วัตต์ จะมองเห็นภายในห้องได้ชัดเจน ไม่เปลืองไฟฟ้า เมื่อเลิกใช้งานกรุณาปิดไฟด้วย

๑.๑๖ ป้ายชื่อ – สกูล ใช้ได้ทั้งตระกูล

- ป้ายชื่อเด็กนักเรียนที่เป็นป้ายพลาสติก หากมีลูกต้องเรียนหนังสือไล่ๆ กัน ควรพิมพ์เฉพาะนามสกุล ส่วนชื่อให้เขียนด้วยหมึก เมื่อคนที่เลิกใช้ คนน้องก็เอามาลบชื่อแล้วเขียนใหม่ ใช้งานได้ไปอีก

๑.๑๗ วิธีใช้น้ำอย่างประหยัดในอ่างอาบน้ำ

- หลังจากอาบน้ำเสร็จในอ่างอาบน้ำ อย่าปล่อยน้ำทิ้ง ให้ใส่น้ำยาล้างจานลงไปล้างจนสะอาด จะช่วยประหยัดน้ำที่จะนำมาขัดล้างอ่าง

๑.๑๘ ชื่อของขวัญให้กันแบบประหยัด

- ให้ชื่อสิ่งของที่ระลึกสะสมไว้ เมื่อไปเจอตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แล้วห่อเก็บไว้ให้ดี เมื่อฤกษ์เทศกาลของขวัญ จึงค่อยนำมาปิดฝันท่อเป็นของขวัญ

๑.๑๙ ทำให้ผมหรือขนคิ้วตกโดยไม่ต้องใช้ยา

- ให้ผสมหัวกะทิกับน้ำมะกรูดขโหลมบนเส้นผมหรือขนคิ้วก่อนนอน ทิ้งไว้หนึ่งคืน แล้วจึงค่อยล้างออก ทำประมาณ ๔ สัปดาห์ จึงจะเห็นผล ประหยัดเงินที่จะไปหาหมอ

๑.๒๐ เมื่อทำอาหารมากจนกินไป

^๔ สัมภาษณ์, นางสมจิตร เทียมวงษ์, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอลำปาง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

- อาหารบางมื้อ หากประมาณการไม่ถูก ก็จะเหลือบานเบอะ จะทิ้งก็เสียดาย เก็บไว้ไม่นานก็เสีย ให้แบ่งอาหารออกเป็นส่วนๆ แจกคนไปเก็บแช่ในตู้เย็น สำหรับนำไปปรับประทานในมื้อต่อไป

๑.๒๑ ล้างภาชนะในครัวที่เปื้อนน้ำมันอย่างประหยัด

- ภาชนะในครัวเปื้อนน้ำมัน เวลาล้างจะล้างออกยาก เปลืองน้ำ และเปลืองน้ำยาล้างจานมาก ให้นำภาชนะนั้นมาเช็ดให้เกลี้ยงด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะช่วยดูดซับไขมันจนหมด จากนั้นให้ใช้น้ำยาล้างจานทำความสะอาดครั้งสุดท้าย (บางคนกลัวสารตะกั่วในหมึกพิมพ์)

๑.๒๓ ทำผ้าเช็ดฝุ่นอย่างประหยัด

- หาผ้าที่ไม่เป็นเศษขนแช่ลงในอ่างที่มีส่วนผสมของน้ำมันสน ๒ ช้อนชา กับน้ำร้อน ๔ ถ้วย แช่ทิ้งไว้หนึ่งคืน แล้วนำมาบิดตากให้แห้ง นำผ้านี้ไปเช็ดฝุ่นตามโต๊ะและภาชนะ สามารถทำความสะอาดได้ดี แถมยังเป็นเงางามอีกด้วย

๑.๒๔ สีทาบ้านแบบประหยัดต้องสีน้ำมัน

- คนส่วนใหญ่นิยมใช้สีพลาสติกทาบ้าน เพราะสีสวยราคาถูก กลิ่นไม่เหม็นมาก แต่มองระยะยาว ควรใช้สีน้ำมัน เพราะสามารถล้างทำความสะอาดง่าย ไม่ต้องเสียเงินทาสีซ้ำบ่อยๆ

๑.๒๕ ผักดองทานได้ไม่มีวันหมด^{๑๐}

- หากกินผักดองหมดขวดแล้ว ให้เก็บขวดและน้ำดองที่เหลือเอาไว้ในตู้เย็น เมื่อมีผักเหลือจากการทำอาหาร ก็นำมาเก็บผักไว้ในขวดนั้น นานเข้าผักนั้นก็กลายเป็นผักดอง เก็บไว้กินได้นาน

๑.๒๖ ใช้ตู้เย็นแบบประหยัดพลังงานช่วยรักษาความเย็นได้ดียิ่ง ในการเปิดตู้เย็นแต่ครั้ง

- หากต้องการประหยัดพลังงานแบบสุดๆ ต้องใส่ของเท่าที่จะใส่ไว้ในตู้เย็นให้เต็ม ของที่ใส่ไว้

๑.๒๗ ถูจนอนเด็กจากผ้าคลุมเตียง

- ตัดแปลงผ้าคลุมเตียงเก่าหรือผ้ารวมที่ไม่ใช้แล้วเอามาพับครึ่ง เย็บด้านข้างและด้านล่าง สำหรับด้านบนเปิดไว้ เป็นที่ให้เด็กแทรกตัวเข้าไปนอนได้

๑.๒๘ เศษสบู่แทนครีมโกนหนวด

- เราสามารถใช้เศษสบู่หลายๆ ก้อนมาห่อผ้าแล้วชุบน้ำ ถูบริเวณที่จะโกนหนวด แทนครีมโกนหนวดราคาแพงได้

๑.๒๙ ผลไม้แตกมีรอยชำ

- ผลไม้แตกพิกขามีตำหนิ ให้ล้างน้ำให้สะอาด ผ่านส่วนที่ชำออก เลือกส่วนที่ดีใส่เครื่องปั่น ใส่น้ำแข็งปรุงรส ด้วยน้ำเชื่อม เกลือ ทำเป็นน้ำผลไม้ปั่น อร่อย ชื่นใจ

๑.๓๐ ซ้อยกโหลตลาดใหญ่ถูกกว่า

- ของจำเป็นต้องบริโภคทุกๆ วัน ซ้อย่อยๆ ควรซ้อยกโหลจะถูกกว่า แต่ต้องระวังปัญหาของเสีย หากเก็บนานเกินไปเพราะกินไม่ทัน

๑.๓๑ ผักดองทานได้ไม่มีวันหมด

^{๑๐} สัมภาษณ์, นางสมัย เลอะบุตร, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

- เจริญ (สะพานใหม่) ในกรุงเทพมหานคร อาจไปอาทิตย์ละครึ่ง ชื่อของสดมาเก็บไว้
รับประทาน สำหรับต่างจังหวัดอาจเป็นตลาดในอำเภอหรือตลาดในตัวเมือง

๑.๓๒ ในขณะที่ท้องหิวไม่ควรจ่ายตลาด

- เวลาท้องหิว เมื่อเห็นอะไรก็อยากทานไปหมดแล้วมักจะซื้อเกินรายการที่คิดเอาไว้
กินไม่หมดต้องทิ้งไป ควรไปจ่ายตลาดช่วงท้องอิ่ม จะได้แต่ของที่จำเป็นจริงๆ

๑.๓๓ เก็บขนมปังแผ่นไว้กินนานๆ

- ขนมปังปอนด์เป็นแผ่นๆ จะเก็บได้นานเมื่อเก็บในตู้เย็น หากกินไม่ทันก่อนวัน
หมดอายุ ให้แบ่งใส่ถุงพลาสติกเป็นหลายถุง แช่แข็งไว้ เวลาจะรับประทานให้นำเก็บมาแช่ในช่องตู้เย็น
ธรรมดา ๑ คืน ขนมปังจะนุ่มเหมือนเดิม วิธีนี้จะไม่เหมาะกับขนมปังมีไส้ เพราะจะไม่น่ากินที่ไส้และ^{๑๑}

๑.๓๔ วิธีเลือกเนื้อไก่ให้เก็บไว้ได้นาน

- เนื้อไก่ทั้งตัว จะมีราคาถูกกว่าเนื้อไก่ที่หั่นเป็นชิ้นขายเป็นส่วน ๆ ถ้าต้องการซื้อเนื้อไก่
ให้เก็บไว้นาน ๆ ควรซื้อเนื้อไก่สด ๆ แล้วเอามาแช่แข็งเอง ดีกว่าที่จะซื้อแบบที่ร้านค้าแช่แข็งมาแล้ว
เพราะคุณอาจจะได้น้ำหนักของน้ำที่แข็งเข้ามาด้วย

- เนื้อไก่ที่ดีต้องเนื้อนุ่มไม่เหนียว เนื้อไม่เป็นสีเขียว เนื้อบริเวณข้อกระดูกจะหนา ถ้าซื้อ
เป็นตัว ลองกดบริเวณกระดูกหน้าอกจะยุบเล็กน้อยตามแรงกด

๑.๓๕ เลือกซื้อน้ำยาล้างจานและประหยัด

- น้ำยาล้างจาน ควรเลือกซื้อแบบที่มีลักษณะคุณภาพดี ราคาจะแพงสักหน่อย เรา
สามารถนำตัวยาไปผสมกับน้ำเปล่าทำให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว สำหรับน้ำยาล้างจานอย่างถูก
มักจะไม่เข้มข้น ผสมน้ำแล้วจะใช้ไม่ได้เลย

๑.๓๖ สินค้ามีตำหนิจากโรงงานราคาถูกกว่า

- ปัจจุบันมีการนำสินค้าเครื่องใช้ในบ้าน ที่มีตำหนิจากโรงงานออกมาขายในราคาถูก
ความสวยลดลงหน่อย แต่ประสิทธิภาพการทำงานก็คล้ายคลึงกับเครื่องที่ไม่มีตำหนิตกทุกประการ

๑.๓๗ ของเก่ามาแลกของใหม่

- ตามหน้าหนังสือพิมพ์ บางครั้งเห็นโฆษณาขายสินค้าบางประเภท ที่เรียกร้องให้นำ
ของเก่ามาแลกของใหม่ในราคาพิเศษ ถูกกว่าหลายเปอร์เซ็นต์ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า เป็น
การระบายของเก่า แล้วได้ของใหม่มาทดแทนอีกด้วย

๑.๓๘ ใช้สินค้ามือสองแต่ประสิทธิภาพดี

- ใช้สินค้ามือสองราคาถูกกว่าไปซื้อของใหม่เต็มราคา แต่ต้องอาศัยความชำนาญใน
การพิจารณา จึงจะได้ของดี ระวังถูกหลอกย้อมแมวขาย หากของเก่าชำรุดมาก อาจไม่คุ้มค่าซ่อม
ระวังเรื่องสุขภาพอนามัยจากการใช้สินค้ามือสอง และทดสอบการทำงานก่อนซื้อด้วย จะได้ไม่
ผิดหวัง^{๑๒}

^{๑๑}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ,
๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๒}สัมภาษณ์, นายจันทร์สาย โพธิ์ศรี, ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วย
เตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

- ๑.๓๙ ซ่อมพรมที่ขาดโดยไม่ต้องเปลี่ยนใหม่
- ถ้าพรมที่บ้านเปื่อยขาดเป็นรอยเปื้อนชักไม่ออก ให้ซ่อมโดยการตัดพรมบริเวณที่เปื่อยเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วตัดพรมสำรองให้พอดีรูป จากนั้นให้ใช้ผ้าใบธรรมดาติดกาวปิดด้านใต้พื้นพรมก่อน จากนั้นค่อยติดกาวพรมสำรองลงในรูปที่ตัดเอาไว้
- ๑.๔๐ ใช้ถ่านที่ชาร์ตไฟได้ประหยัดกว่าถ่านธรรมดา
- ควรเปลี่ยนเป็นถ่านที่สามารถชาร์ตไฟได้ แม้จะมีราคาแพงกว่า แต่ใช้ได้ยาวนานถึง ๑,๐๐๐ ครั้ง คือ ประมาณ ๑ – ๔ ปี ประหยัดกว่าใช้ถ่านธรรมดาเยอะ
- ๑.๔๑ ซื้อถุงขยะใช้อย่างประหยัด
- ถุงขยะสีดำ มีหลายขนาด ไม่ควรซื้อหลายขนาด ทางประหยัดใช้ถุงที่ใส่ของอื่นใส่ขยะแทน แล้วซื้อถุงขยะใบใหญ่มาใส่ขยะจากถุงใบเล็กๆ
- ๑.๔๒ เคล็ดลับการเลือกซื้อชุดชั้นในที่มีมูลราคา
- ซื้อชุดชั้นใน (ยกทรง) ที่มีมูลราคา ให้ทดลองสวมดูให้พอดีกับตะขอนอก ใช้ไปนานๆ ยางก็จะยืดก็ไปติดที่ตะขอใน
- ๑.๔๓ ใช้รถยนต์ให้ประหยัดน้ำมัน
- การดับเครื่องยนต์ระหว่างติดไฟแดง ไม่เป็นการประหยัดน้ำมัน เพราะใช้เวลาเพียงน้อยนิด เว้นแต่หยุดรอเพื่อนเป็นเวลานานก็ควรดับเครื่องยนต์รอ ประหยัดน้ำมันโดยไม่บรรทุกของหนักเกินไป วางแผนการเดินทางก่อนออกจากบ้านทุกครั้ง ขับรถด้วยความเร็ว ๖๐ – ๗๐ กม./ชั่วโมง
- ๑.๔๔ ปลุกพืชสวนครัวไว้รับประทานเอง
- คนที่อยู่บ้านในเมือง ควรปลุกพืชสวนครัว เช่น กะเพรา พริกขี้หนู ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง ลงในกระถางดินในบ้าน ไว้ประกอบอาหารรับประทาน ไม่ต้องซื้อหาใคร แถมยังปลอดภัยอีกด้วย^{๑๓}

ภาพที่ ๔.๒ ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเตย

^{๑๓} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง ,นายอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

ปัจจุบันผู้นำชุมชนบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนในรูปแบบของการรวมกลุ่ม องค์กร เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและประชาชนโดยทั่วไป ตลอดจนผู้เข้าร่วมกลุ่ม องค์กร ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมรายได้ ลดรายจ่ายช่วยปรับทัศนคติ เสริมสร้างความรู้ ความรักความสามัคคี ภายในกลุ่ม องค์กร ชุมชน นั้นๆ^{๑๔} ผู้นำชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ นั้น ซึ่งมีนายประเวช วงศ์ษา ที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนที่ ๙ ในปัจจุบัน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูงทรงภูมิรู้มีความเป็นผู้ใหญ่ที่นำเคารพนับถือของคนในชุมชน เป็นผู้มีความกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ตามกรอบระยะเวลา มีความตระหนักในความรับผิดชอบ เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำชุมชน^{๑๕} นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนท่านนี้ ยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอ้อ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม^{๑๖} เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง เป็นคนอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว^{๑๗} เป็นคนไม่เกรี้ยวกราดไม่ถืออำนาจบาตรใหญ่ เป็นคนไม่เบียดเบียนโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้^{๑๘} และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องใจ มีความตั้งใจในการทำงานสูง ได้เตรียมความพร้อมทางอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ที่เพียงพอในการปฏิบัติงานเพื่อกลุ่มองค์กรและกลุ่มอาชีพในชุมชนต่าง ๆ^{๑๙} มีความคล่องตัวสูงในการตัดสินใจและบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีที่ทำการอยู่ติดถนนสายหลักทำให้การติดต่อประสานงานต่าง ๆ สะดวกรวดเร็ว สมาชิกกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มทอผ้า ทอเสื่อ เกษตรปลอดสารพิษ ให้ความสนใจในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพต่าง ๆ^{๒๐} เนื่องจากผู้บริหารมีนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น

^{๑๔} สัมภาษณ์, นางวิรงรอง คำสอนพันธ์ ,พัฒนาการอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น , ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต ,วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม,ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ ,บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๗} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิฐรูปญโญ, ป.ธ. ๙ ดร. ,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์, พระมหาภิรัฐกรณ์ อัสมาลี, ป.ธ. ๙, ดร. ,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙} สัมภาษณ์, พระมหาโยธิน โยธโก, ป.ธ. ๙, รศ. ดร. ,ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์ษา , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

ๆ ตามมา^{๒๑} ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรดินและน้ำที่เหมาะสมกับการเกษตร มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำใต้ดินเป็นบริเวณกว้าง^{๒๒} รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนมีความเข้มแข็งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับประเพณีท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวแทนเยาวชนที่ร่วมสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๒๓}

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

ประเด็นการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็งด้านการบริหารนั้น มีการนำมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการของผู้นำชุมชนสามารถกำหนดแผนงานระยะสั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของงานในความรับผิดชอบในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมระยะสั้น^{๒๔} รวมถึงการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการชุมชนตามมาตรฐานการควบคุมภายในได้เป็นอย่างดี^{๒๕}

ผู้นำหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน พร้อมคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ได้แสดงความเป็นกันเองกับทุกคน ทำงานด้วยความจริงใจ ทักทายปราศรัยกับบุคคลทั่วไป ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักรับฟังให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูดเสมอ^{๒๖} รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีเมตตาธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ลงมือปฏิบัติร่วมกับคณะทำงาน^{๒๗} ทางพระพุทธศาสนานั้นได้มีหลักธรรมของผู้นำข้อหนึ่งที่ปรากฏในทศตปิปาณิกสูตร ว่า “นิสสยสมปนโน” หรือนิสสยสัมป็นนธรรม คือเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยการเป็นที่พึ่งพาอาศัยให้กับผู้ได้บังบัญชาหรือลูกบ้านของตนเองได้ หรือเป็นผู้มีอัธยาศัยที่ดีมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้ง่าย สามารถประสานงาน ประสานธุระต่าง ๆ ให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๒๘} เพราะการจะเป็นผู้นำที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคนหรือคนรอบข้าง เหตุผลไม่เพียงแต่จะสร้างความสุขในชุมชนของตนเองได้แล้ว ทั้งเพื่อนร่วมงานตัวเอง และลูกน้องคือผู้ตาม ก็จะทำให้เกิดความรักใคร่เมตตาที่เกื้อหนุนระหว่งมนุษย์ที่ทำงานร่วมกันถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่มีคุณค่า ทำให้ทุกฝ่ายมีความสุขทั้งปัจจุบันและอนาคต^{๒๙} การมอบหมายงานตามภาระหน้าที่ของ

^{๒๑} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๒๒} สัมภาษณ์, นางอาภรณ์ ศรีสมบัติ, ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓} สัมภาษณ์, นางสมจิตร เทียมวงษ์, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์, นางสมัย เลอะบุตร, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์, นางพันธ์ สุริยวงศ์, คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๖} สัมภาษณ์, นายจันทร์สาย โพธิ์ศรี, ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง, นายอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง, นายอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น.

คณะทำงานตามแนวนโยบาย การบริหารจัดการชุมชนเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นต้นนั้น ต้องมีการวางแผน การเตรียมการ และดำเนินงานอย่างดี แบ่งงานกันทำอย่างมีระบบ ระบุความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงทั้งตัวงานที่มอบหมาย ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานของผู้รับมอบ ต้องมีการสื่อสารให้ชัดเจนทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษร^{๓๐} รวมทั้งการให้อำนาจในการดำเนินงานสนับสนุนทรัพยากรอย่างเต็มที่ บอกถึงความสำคัญของงาน สร้างแรงจูงใจ และมีการติดตามผล อันจะนำไปสู่การทำงานที่บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ^{๓๑} การจัดให้คณะทำงานต้องทำงานสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบวัตถุประสงค์เป้าหมาย และแนวการปฏิบัติของชุมชนเป็นหลัก^{๓๒} ต้องมีการจัดระเบียบวิธีการทำงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลาและกิจกรรมที่ต้องกระทำ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยไม่ทำให้เกิดความสับสน ชัดแย้งหรือเลื่อมล้ำกัน^{๓๓} ทั้งนี้ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ก็เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้ความสุภาพ ให้เกียรติ แม้บุคคลอื่นมีตำแหน่งที่ต่ำกว่าก็ไม่ยกตนข่มท่าน มีความจริงใจ ความอดทน อดกลั้น มีความยิ้มแย้มแจ่มใสในการติดต่อกับบุคคลอื่น เพื่อขอรับการสนับสนุนขอความร่วมมือ ทำให้ได้มาซึ่งงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๓๔} เพราะวิธีการที่จะทำให้คณะทำงานเกิดกำลังใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการแก้ไข เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงงาน ฟังความคิดเห็นทุกฝ่าย ช่วยกันแก้ปัญหาแบบค่อยเป็นค่อยไป แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ๆ ไปหาจุดใหญ่ ๆ ให้คำแนะนำคำปรึกษาหารือกัน มีการศึกษาดูงาน ให้ความรู้ โดยจัดอบรม และให้กำลังใจกับทุกคน^{๓๕} นอกจากการบริหารชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชน เอาชนะยาเสพติด การดำเนินการให้ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพผู้ติดยาแบบบูรณาการการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไข ดังนี้

- ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล
- ดำเนินการให้ผู้เสพผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู

^{๓๐} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต , วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์, พระครูโอภาสกิจจานุกิจ , วัดโพธิ์ชัย เจ้าคณะอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๒} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ, วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์, พระมหาภริรัฐกรณ์ อัสมาลี, วัดธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์, พระมหาโยธิน โยธโก , ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์พา , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

- ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง^{๓๖}

จากการดำเนินการของผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นได้ว่า ชุมชนบ้านห้วยเตย มีจุดแข็ง ด้านการบริหารจัดการชุมชน ดังนี้

(๑) มีกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานคั้นยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับประรด) ฯลฯ (โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ อย่างเป็นทางการลักษณะอักษร) โดยให้มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน โดยดำเนินการเป็นประจำต่อเนื่อง มีป้อมยามจำนวน ๑ ป้อมยาม คอยตรวจตราการผ่านเข้าออกของรถดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) กลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

(๓) มีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน (ธรรมนูญหมู่บ้าน)

(๔) มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านที่นำผลประโยชน์มาใช้แก้ไขปัญหาเสพติด ฯลฯ และมีผลการดำเนินงานที่เข้มแข็ง อาทิเช่น การระดมทุนต่อยอดและกำหนดเวรยามหมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยเตย ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างป้อมยาม จากกองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดของหมู่บ้านชุมชน ต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพื่อร่วมกันสนองพระราชปณิธานการแก้ไขปัญหาเสพติดภายใต้พระบารมีต่อไป

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๑ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่นตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตามสามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ สรุปได้ดังนี้

Plan	- ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารวางแผนการทำงานจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนา กระบวนการ วิถีคิด วิถีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน
Do	- นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรมต่อไปนี้ ครอบคลุมกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน

^{๓๖} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ ,บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

	<ul style="list-style-type: none"> - การทำของใช้เพื่อใช้เอง - ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน - กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน
Check	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบคุณภาพของเพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และประชาชนโดยทั่วไป - องค์กร ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
ACTION	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ตารางที่ ๔.๑๐ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่นคุณภาพ ด้วย PDCA

๔.๑.๒.๒ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

ประเด็นคำถามข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ“ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรบ้าง สามารถวิเคราะห์ห้บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

การวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอ้อ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง เป็นคนอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว^{๓๗} เป็นคนไม่เกรี้ยวกราดไม่ถืออำนาจบาตรใหญ่ เป็นคนไม่เบียดเบียนโดยไม่สร้างความเดือนร้อนให้ผู้อื่น เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องใจ มีความตั้งใจในการทำงานสูง มีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ที่เพียงพอ ในการปฏิบัติงาน มีความคล่องตัวสูงในการตัดสินใจและบริหารจัดการ มีที่ทำการอยู่ติดถนนสายหลักทำให้การติดต่อประสานงานต่าง ๆ

^{๓๗} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น.

สะดวกรวดเร็ว วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนมีความเข้มแข็งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ประชาชนมีความผูกพันกับประเพณีท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวแทนเยาวชนที่ร่วมสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๓๘}

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

การกำหนดจุดแข็งของการปฏิบัติงานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ผู้นำหมู่บ้านมีการขับเคลื่อนการทำงานด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทำให้เกิดการยอมรับและมีส่วนร่วม ใช้หลักข้อมูลการไหลเวียนของข้อมูลที่ทำให้คนทุกระดับ ได้รับผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง^{๓๙} ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด การดำเนินการให้ผู้เสพ /ผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู สมรรถภาพผู้เสพผู้ติดยาแบบบูรณาการการดำเนินการแก้ไขปัญหาในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่

- ดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล
- ดำเนินการให้ผู้เสพติดผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู
- ดำเนินการแก้ไขปัญหาในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

มีกลุ่มหรือองค์กรที่มีการตรวจสอบที่ปฏิบัติงานค้ายาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตำบลประชา) ฯลฯ (โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร) โดยให้มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน โดยดำเนินการเป็นประจำต่อเนื่อง มีป้อมยามจำนวน ๑ ป้อมยาม คอยตรวจตราการผ่านเข้าออกของรถดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

๑) ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๒) มีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)

๓) มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านที่นำผลประโยชน์มาใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด ฯลฯ และมีผลการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เช่น การระดมทุนต่อยอด^{๔๐}

เวรยามหมู่บ้าน หมู่ที่ ๙ บ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างป้อมยาม จากกองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพ

^{๓๘} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสือก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๙} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๔๐} สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ติดของหมู่บ้านชุมชน ต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพื่อร่วมกันสนองพระราชปณิธานการแก้ไข
ปัญหาเสพติดภายใต้พระบารมีต่อไป^{๔๑}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๑ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจ
พอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัด
ขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถ
วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ใน
จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

Plan	- มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล - การวางแผนกำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการ ปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น
Do	- ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่ - ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล - ดำเนินการให้ผู้เสพติดผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู - ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง
Check	- ตรวจสอบที่ปฏิบัติงานคั้นยาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน - คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) - ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับปะรด)
ACTION	- ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง - ปรับปรุงข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมี การประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)

ตารางที่ ๔.๑๑ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน
จังหวัดขอนแก่น : : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิด
การบริหารงานคุณภาพด้วย PDCA

๔.๑.๒.๓ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัด
ขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ“ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำ

^{๔๑} สัมภาษณ์, นางพิกุล โปธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง
จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

โดยได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้แล้ว การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาที่มีได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณที่สามารถจับต้อง วัดได้ เท่านั้น แต่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพด้วย เนื่องจากผู้นำชุมชนซึ่งมี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ในอดีตเคยได้รับผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๕๗ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน^๒ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง เป็นคนอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายาม เด็ดเดี่ยว เป็นคนไม่เกรี้ยวกราดไม่ถืออำนาจบาตรใหญ่ เป็นคนไม่เบียดเบียนโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนมีความเข้มแข็งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ประชาชนมีความผูกพันกับประเพณีท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวแทนเยาวชนที่ร่วมสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น^๓

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

การดำเนินการด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน โดยมีกฎหมายหมู่บ้านดังนี้

๑. ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาท
๒. ผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาท
๓. ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาท
๔. ผู้ใดขับรถส่งเสียงดังจงใจก่อวุ่นให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญในหมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาท
๕. ผู้ใดซื้อตปลา เบื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาทและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย
๖. ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายสุราหรือของมีนเมาในบริเวณวัด ฝ่าฝืนปรับ๕๐๐.บาท
๗. ห้ามมิให้เล่นการพนันในเขตหมู่บ้าน รวมทั้งมิให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใดฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาท^๔

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

^๒ สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์, นายน้อย คำบุญเกิด, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ตรวจสอบทางด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด การดำเนินการให้ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู สมรรถภาพผู้เสพผู้ติดยาแบบบูรณาการการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่

- ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล
- ดำเนินการให้ผู้เสพติดยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู
- ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

มีกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตำบลประรด) ฯลฯ (โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร) โดยให้มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน โดยดำเนินการเป็นประจำต่อเนื่อง มีป้อมยามจำนวน ๑ ป้อมยาม คอยตรวจตราการผ่านเข้าออกของรถดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

๒) กลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

๑) มีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)

๒) มีการจัดตั้งกองทุนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านที่นำผลประโยชน์มาใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด ฯลฯ และมีผลการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เช่น การระดมทุนต่อยอด^{๔๕}

๓) เเวรยามหมู่บ้าน หมู่ที่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลบ้านฝาง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างป้อมยาม จากกองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านชุมชน ต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพื่อร่วมกันสนองพระราชปณิธานการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้พระบารมีต่อไป^{๔๖}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๑ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

Plan	- การวางแผนเป็นการเตรียมตนให้พร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรับกับสถานการณ์
------	--

^{๔๕} สัมภาษณ์, นายวิจิตร อาสาสนา, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๖} สัมภาษณ์, นายบุญมี ทองฟู, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

	ทั้งหลายได้ด้วยความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
Do	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินการด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน โดยมีกฎหมายหมู่บ้านดังนี้ - ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาท - ผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐-บาท - ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาท - ผู้ใดขับรถส่งเสียงดังจงใจก่อความรำคาญให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญในหมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาท - ผู้ใดซื้อตปลา เบื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาทและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย - ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายสุราหรือของมีมาในบริเวณวัด ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาท - ห้ามมิให้เล่นการพนันในเขตหมู่บ้าน รวมทั้งมิให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใด ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาท
Check	- ตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบทางด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด
ACTION	- พัฒนาปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นการวางแนวทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ

ตารางที่ ๔.๑๒ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองสูง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDC

๔.๑.๒.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองสูงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองสูงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

เนื่องจากแนวคิดในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองสูงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองสูงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นจึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยการดำเนินงานหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน คือ ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลูกออบายมุข)^{๔๗} เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด(มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์^{๔๘}) การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(ใช้วัสดุขุดดินในชุมชน ประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน(ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี)

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด ดังนี้^{๔๘}

- ด้านจิตใจและสังคม(สามัคคี มีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัย)
- ด้านเศรษฐกิจ(จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออมมีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน)
- ด้านการเรียนรู้(มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา)

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

การตรวจสอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฯ มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)แบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น ๓ ระดับ คือ^{๔๙}

- ระดับ “พออยู่” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม
- ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปแบบกลุ่ม การพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน
- ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการจัดสวัสดิการในกับคนในหมู่บ้านชุมชน

ทั้ง ๓ ระดับนี้ สามารถพัฒนาไปได้ทั้งในระดับของตนเอง หรือพัฒนาเป็นระดับ หรือ ขึ้นต่อกันไป^{๕๐}

^{๔๗} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น.

^{๔๘} สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๙} สัมภาษณ์, นายจรูญ รุ่งเนียม, สมาชิกกลุ่มแปรรูปกะลามะพร้าว บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๐} สัมภาษณ์, นายคำผาง บอมโคก, หัวหน้าคุ้มหมู่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

การปรับปรุงแผนพัฒนาความสำคัญต่อบุคคลอื่น เนื่องจากบุคคลย่อมต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน การพัฒนาในบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลต่อบุคคลอื่นด้วย การปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงเป็นการเตรียมตนให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของผู้อื่น ทั้งบุคคลในครอบครัวและเพื่อนในที่ทำงาน สามารถเป็นตัวอย่างหรือเป็นที่อ้างอิงให้เกิดการพัฒนาในคนอื่น ๆ ต่อไป เป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในชุมชน ที่จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๕๑}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๑ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

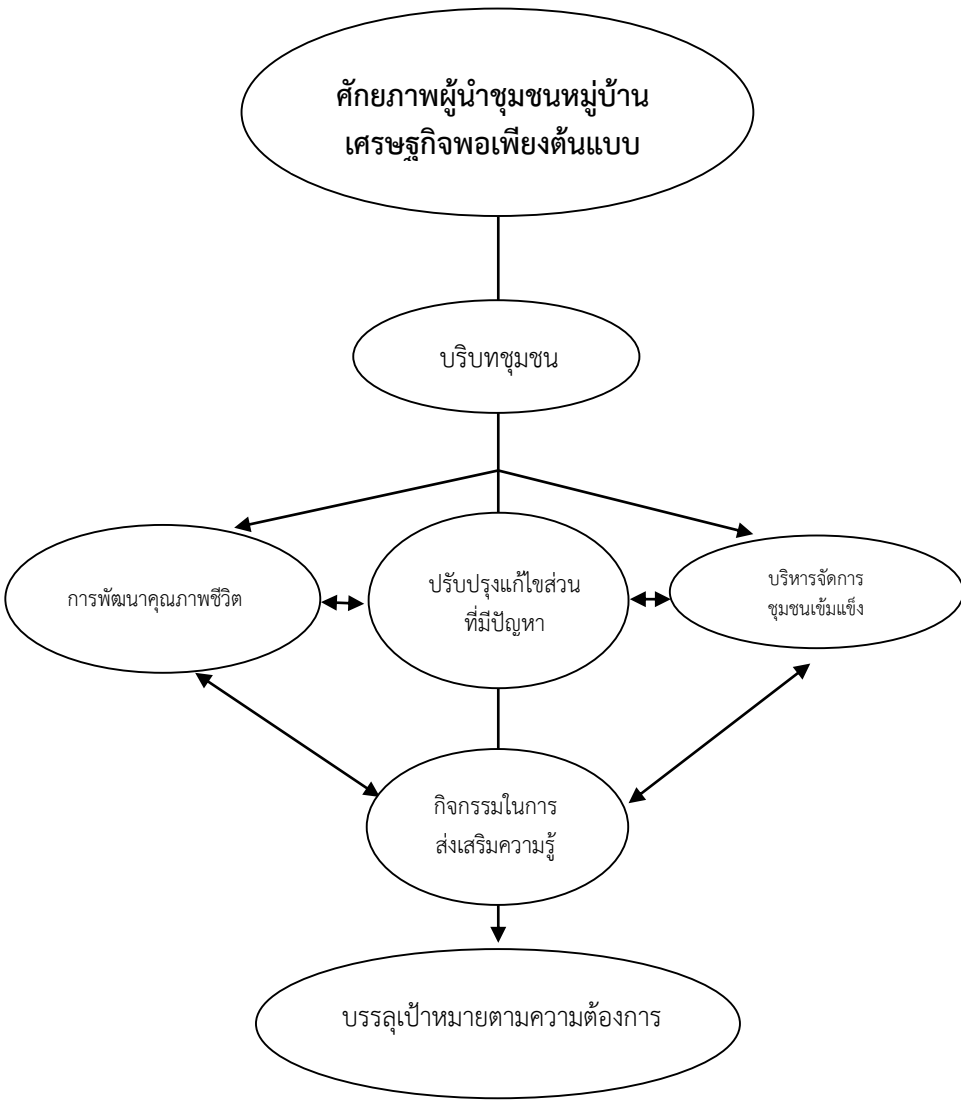
Plan	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน - ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลอดอบายมุข) - เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) - ประหยัด(มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) - การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) - อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม(ใช้วัสดุดีในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) - - เอื้ออารีต่อกัน(ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี)
Do	<ul style="list-style-type: none"> - กรมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด
Check	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับ “พออยู่” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออม - ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปแบบกลุ่ม การพัฒนารายได้ ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน - ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย
ACTION	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA

^{๕๑}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น.

จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพความสัมพันธ์ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ปัจจัยได้ดังนี้

สรุป ความสัมพันธ์ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” จากการศึกษา ด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ด้วยทฤษฎี PDCA

แผนภาพที่ ๔.๑ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๔.๑.๓.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัด
 ขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอคำสูง
 จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้าน
 เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ
 ผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตาม
 แนวคิด “SWOT” ดังต่อไปนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

จุดแข็งด้านคุณธรรมของผู้นำชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น ในการมุ่ง
 ผลสัมฤทธิ์เพื่อการสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายตามบทบาท
 หน้าที่เพื่อส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งในด้านคุณธรรม ในลักษณะการจัดสวัสดิการหรือจัด
 สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งเสริมสุขอนามัยในชุมชนนั้น มีจุดแข็งในประเด็นที่บุคลากรสามารถศึกษา
 เข้าใจรายละเอียด ที่มีความสำคัญขั้นพื้นฐานต่องานการจัดสวัสดิการหรือจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม
 ที่ส่งเสริมสุขอนามัยในชุมชนที่ได้รับมอบหมาย สามารถเข้าใจแผนงานเฉพาะหน้า และบทบาทที่
 ถูกต้องตามแผนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี^{๕๒}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรมยังมีความอ่านแอกจากการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักฆราวาสธรรม ๔
 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
 สามารถสรุปจำแนกรายละเอียดของหลักธรรมฆราวาสธรรม ๔ ทั้ง ๔ องค์ประกอบ ตามความคิดเห็น
 ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ ดังนี้

๑) สัจจะ หมายถึง การที่ผู้นำมีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกันและกัน ยึดถือความจริงเป็น
 หลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและมีไมตรีจิตสนิทต่อกันกับคนรอบข้าง^{๕๓}

๒) ทมะ หมายถึง การที่ผู้นำต้องรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุ
 บกพร่องของกันและกันได้^{๕๔}

๓) ขันติ หมายถึง การที่ผู้นำมีความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบากที่ประสบทั้งในด้าน
 ร่างกายและจิตใจ เพราะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น^{๕๕}

^{๕๒} สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์พา , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอคำสูง
 จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๓} สัมภาษณ์, นางสมัย เลวะบุตร ,อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่
 ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๔} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง ,นายอำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๕} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ,
 ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ ,บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น.

๔) จาคะ หมายถึง การที่ผู้นำความเสียสละ ความเพียร แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจ เอื้อเอื้อให้กันและกัน^{๕๖} การให้ในบริบทนี้ มิใช่เพียงการเอื้อแบ่งปันสิ่งของเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเอื้อต่อกัน^{๕๗} ตลอดจนสามารถเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้^{๕๘} ทำให้เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ไม่เห็นแก่ตัว^{๕๙}

๓) Opportunities = (โอกาส)

การที่ผู้นำชุมชนที่จะแบ่งองค์ความรู้โดยเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนได้นั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา เช่น การเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียร อดทน เป็นคนใฝ่หาความรู้ เป็นต้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนมองเห็นได้ตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อร่วมกันสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาจิตสำนึกให้เข้มแข็งและมั่นคง^{๖๐}

๔) Threats=(อุปสรรค)

การที่ในชุมชนก็จะเรียกได้ว่าคนหนุ่มมากที่ยังขาดความเข้าใจความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ขาดผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง ร่วมแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ไม่มีเหตุผลยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม^{๖๑}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๒ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

Strengths	- การสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมาย
-----------	---

^{๕๖}สัมภาษณ์, นางวิจิตรอง คำสอนพันธ์ ,พัฒนาการอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น , ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๗}สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต ,วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๘}สัมภาษณ์, พระครูโสภาสกิจจานุกิจ ,วัดโพธิ์ชัย เจ้าคณะอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๙}สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐูปถุญ,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๐}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม,ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ ,บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๖๑}สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

(จุดแข็ง)	- บทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งในด้านคุณธรรม
Weaknesses (จุดอ่อน)	- การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรมยังมีความอ่อนแอจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ - คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรม - ขาดเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
Opportunities (โอกาส)	- ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ
Threats (อุปสรรค)	- การยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด - ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะ ความสมานฉันท์ เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - รัฐบาลของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี

ตารางที่ ๔.๑๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

๔.๑.๓.๒ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT” ดังต่อไปนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

จากผลสัมฤทธิ์ เพื่อการสร้างสรรคพัฒนาศักยภาพหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายตามหน้าที่เพื่อส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรมของชุมชน ผู้ใหญ่บ้านนำพาประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น และร่วมส่งเสริมคนดีในสังคม ประชาชนได้รับการบริการจากวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ในการทำงานบริการของผู้ใหญ่บ้านเพื่อประชาชนจุดแข็งที่สำคัญอีกประการหนึ่งในประเด็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรม คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการใช้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักศีล ๕ เพื่อความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจ้างงานอย่างกว้างขวาง ในพื้นที่ชนบทและในตัวเมืองมีการเชื่อมโยงอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ^{๖๒}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

^{๖๒}สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ประชาชนบางคนยังไม่เคารพกฎหมาย กฎระเบียบในชุมชนเท่าที่ควร และยังขาดการเสียดสี อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม จากเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายประเด็น^{๖๓}

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ การสร้างโอกาสในลักษณะการช่วยเหลือสงเคราะห์จัดสวัสดิการในชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี มีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีระบบอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สื่อสารได้รวดเร็ว และมีนโยบายสนับสนุนจากรัฐชัดเจน^{๖๔}

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า อุปสรรคต่อการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดในเชิงการบริหาร ที่การกำหนดแผนงานหรือโครงการในเชิงการจัดสวัสดิการของชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ของส่วนร่วม นโยบายหรือแนวปฏิบัติของผู้นำชุมชนไม่ได้ยอมรับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาแต่ไม่ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพราะบางคนบางกลุ่มยังขาดความเป็นจิตอาสา ต้องการเป็นผู้รับมากกว่าเป็นผู้ให้^{๖๕}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๒ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

Strengths (จุดแข็ง)	- ผู้ใหญ่บ้านนำพาประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น และร่วมส่งเสริมคนดีในสังคม ประชาชนได้รับการบริการจากวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ในการทำงานบริการ
Weaknesses (จุดอ่อน)	- ประชาชนบางคนยังไม่เคารพกฎหมาย กฎระเบียบในชุมชนเท่าที่ควร และยังขาดการเสียดสี อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม จากเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายประเด็น
Opportunities (โอกาส)	ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ การสร้างโอกาสในลักษณะการช่วยเหลือสงเคราะห์จัดสวัสดิการในชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมส่งเสริมสุขอนามัยที่ดี
Threats (อุปสรรค)	- นโยบายหรือแนวปฏิบัติของผู้นำชุมชนไม่ได้ยอมรับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาแต่ไม่ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพราะบางคนบางกลุ่มยังขาดความเป็นจิตอาสา

^{๖๓} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสื่อกก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๔} สัมภาษณ์, นางบุญสาย พันธุ์ชิน, ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๕} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น.

ตารางที่ ๔.๑๕ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น: ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่นตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

๔.๑.๓.๓ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT” ดังต่อไปนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

มีทุนทางสังคมที่แน่นหนา เป็นพี่น้องเครือญาติ การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าที่ดี การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีการปกครองที่ดี การมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรได้อย่างสะดวก การมีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกได้อย่างรวดเร็ว การมีความสามัคคี การมีส่วนร่วมและการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนจึงทำให้สามารถต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ และกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป และที่สำคัญชุมชนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างทั่วถึง^{๖๖}

รางวัลและความภาคภูมิใจของคนในชุมชน

๑.ได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศการขับร้องสรภัญญ์จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

๒.ได้รับรางวัลโครงการ SML ดีเด่น

๓.ได้รับรางวัลกรรมการหมู่บ้าน (ก.ม.) ดีเด่น ระดับอำเภอ

๔.ได้รับรางวัล ชมเชย จากการประกวดกองทุนแม่ของแผ่นดินระดับจังหวัด

๕.ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้าน บวร ระดับจังหวัด

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ภายใต้อาณาเขตบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วย การประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรในสังคมไทยมีปริมาณมากขึ้นทุกวัน ไม่มีวินัยต่อตนเอง บางกลุ่มยังขาดการเสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม จึงทำให้ผู้นำชุมชนบริหารจัดการเชิงรุก ยากที่จะประสบความสำเร็จ โครงการที่เกิดสาธารณประโยชน์จึงไม่ได้รับการต่อเนื่อง (ป้ายลัม) จากเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายประเด็น^{๖๗}

^{๖๖} สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๗} สัมภาษณ์, นายจรูญ รุ่งเนียม, สมาชิกกลุ่มแปรรูปกะหล่ำมะพร้าว บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรม คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการใช้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักศีล ๕ เพื่อความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจ้างงานอย่างกว้างขวาง ในพื้นที่ชนบทและในตัวเมืองมีการเชื่อมโยงอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ และที่สำคัญผู้นำชุมชนร่วมมือกันกับประชาชนทำกิจกรรม ให้ความสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำตลอดทั้งปีมิได้ขาด เพื่อปลูกฝังความเป็นคนไทยวิถีพุทธให้แก่คนรุ่นหลัง^{๖๘}

ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณี

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน ๒ วัด ๑.) วัดมธวัธโนวาส มีพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๑๐ รูป ๒.) วัดป่าบ้านหนองกงใหญ่ มีพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๖ รูป

ประเพณีและวิถีชุมชน

เดือน	ประเพณี/วิถีชุมชน	ผลที่ได้รับ
มกราคม	- ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กุมภาพันธ์	- ทำบุญข้าวจี๋ - ทำบุญวันวิสาขบูชา	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ทำนุบำรุงศาสนา
มีนาคม	- ทำบุญมหาชาติ	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
เมษายน	- รดน้ำขอพรผู้สูงอายุวันสงกรานต์	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
พฤษภาคม	- ทำบุญวันมาฆบูชา	ทำนุบำรุงศาสนา
มิถุนายน	- ประเพณีบุญบั้งไฟ - ทำบุญเบิกบ้าน	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กรกฎาคม	- ทำบุญเข้าพรรษา - ทำบุญวันอาสาฬหบูชา	ทำนุบำรุงศาสนา รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
สิงหาคม	- ทำบุญข้าวประดับดิน	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
กันยายน	- ทำบุญข้าวสาก	รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี
ตุลาคม	- ทำบุญตักบาตรเทโว	ทำนุบำรุงศาสนา
พฤศจิกายน	- ทำบุญมหากรรม	ทำนุบำรุงศาสนา
ธันวาคม	- สวดมนต์ข้ามปีทำความดีข้ามพ.ศ.	ทำนุบำรุงศาสนา รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

^{๖๘} สัมภาษณ์, นายคำวาง บอมโคก, หัวหน้าคุ้มหมู่บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑๖ ประเพณีและวิถีชุมชน ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า อุปสรรคต่อการสร้างสรรค์พัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัด บ้านหัวหนองได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรมในเมือง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเป็นผู้สร้างปัญหา ประพฤติตนไม่เหมาะสม ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน ปัจจุบันยังเกิดสถานการณ์อันน่าเป็นห่วง เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง ส่วนมากไร้คุณธรรม ผู้ใหญ่อบรมสั่งสอนไม่ฟัง ลงโทษไม่ได้ มีกฎหมายคุ้มครองเอื้อต่อตัวเด็กและเยาวชนมากเกินไปจนได้ใจและเสียคนในที่สุด บาทตราไม่ใส่ วัดไม่เข้า ติดเที่ยว เล่นการพนัน มั่วสุมเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ เกิดขึ้นกับทุกชุมชนในปัจจุบัน^{๒๙}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๒ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

Strengths (จุดแข็ง)	<ul style="list-style-type: none"> - สังคมที่แน่นแฟ้น เป็นพี่น้องเครือญาติ การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน - การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีการปกครองที่ดี - การมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรได้อย่างสะดวก - การมีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกได้อย่างรวดเร็ว การมีความสามัคคี
Weaknesses (จุดอ่อน)	<ul style="list-style-type: none"> - บางกลุ่มยังขาดการเสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม จึงทำให้ผู้นำชุมชนบริหาร -โครงการที่เกิดสาธารณประโยชน์จึงไม่ได้รับการต่อเนื่อง (ป้ายล้ม) จากเหตุปัจจัยดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายประเด็น
Opportunities (โอกาส)	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรม - การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมมาภิบาลมาบูรณาการใช้พัฒนา ศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักศีล ๕ - มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
Threats (อุปสรรค)	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและเยาวชนเป็นผู้สร้างปัญหา ประพฤติตนไม่เหมาะสม ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน - เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง ส่วนมากไร้คุณธรรม ผู้ใหญ่อบรมสั่งสอนไม่ฟัง ลงโทษไม่ได้ - มีกฎหมายคุ้มครองเอื้อต่อตัวเด็กและเยาวชนมากเกินไปจนได้ใจและเสียคนในที่สุด บาทตราไม่ใส่ วัดไม่เข้า ติดเที่ยว เล่นการพนัน มั่วสุมเสพยาเสพติด

^{๒๙} สัมภาษณ์, นางปณยา ไส้เสียว, แพทย์ประจำตำบล บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑๗ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น: ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

๔.๑.๓.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์ห้บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT” ดังต่อไปนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

พบว่า ความมีทุนทางสังคมที่แน่นหนา เป็นพี่น้องเครือญาติ การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ที่จะพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าที่ดี การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีการปกครองที่ดี การมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรได้อย่างสะดวก แผนคุณธรรม นโยบายปรองดองแห่งชาติ ๕ ประการคือ

๑. การเทิดทูน ปกป้อง สถาบันพระมหากษัตริย์
๒. สร้างความเสมอภาคในสังคม การบริหารภาครัฐ
๓. การทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการอิสระ
๔. การให้ข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงต่อสื่อมวลชน
๕. การเผยแพร่วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย^{๗๐}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ประชาชนบางคนยังไม่เคารพกฎหมาย กฎระเบียบในชุมชนเท่าที่ควร และยังขาดการเสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม จากเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายประเด็น และยังขาดความสนใจขาดจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ในสังคมจะแสดงออกซึ่งการมีจิตสาธารณะนั้นเป็นเรื่องที่ยาก หากไม่ได้รับการเลี้ยงดูมาแบบส่งเสริมหรือเอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ สังคมก็จะเป็นไปแบบเห็นแก่ตัว คือ ตัวใครตัวมัน ไม่สนใจสังคมรอบข้างคิดแต่ประโยชน์แห่งตนเท่านั้น ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไรก็ยังคงเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น จิตสำนึกของเด็กและเยาวชนนั้นเป็น

^{๗๐} สัมภาษณ์, นายเข้มพลอย ชาวเหนือ, ผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

เรื่องสำคัญที่เราควรกระทำ เพื่อสังคมที่น่าอยู่ต่อไป และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสังคม ส่งผลให้การเมือง เศรษฐกิจ ศิลธรรมในสังคมนั้นดีขึ้น^{๗๑}

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า โอกาสที่สำคัญอีกประการหนึ่งในประเด็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านคุณธรรม คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักศีล ๕ เพื่อความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญผู้นำชุมชนร่วมใจกันกับประชาชนทำกิจกรรม ให้ความสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำตลอดทั้งปีมิได้ขาด เพื่อปลูกฝังความเป็นคนไทยวิถีพุทธให้แก่คนรุ่นหลัง^{๗๒}

๔) Threats= (อุปสรรค)

พบว่า ศาสนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์แสดงให้เห็นความเป็นตัวตนของชุมชนถูกละเลยและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ขาดคุณธรรม จริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน สถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดน้อยลง ขาดการเอาใจใส่และละเลยในการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของสังคมให้กับเยาวชนเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กดังนี้^{๗๓}

๑. คนที่ขาดความรับผิดชอบยอมทำงานทุกอย่างไม่สำเร็จตามเป้าหมายและไม่ทันเวลา
๒. คนที่ขาดความรับผิดชอบยอมขาดความน่าเชื่อถือ ไม่ได้รับการยกย่องและยอมรับจากผู้อื่น
๓. คนที่ขาดความรับผิดชอบจะทำให้ตนเองเสื่อมเสียและสังคมเสียหาย
๔. คนที่ขาดความรับผิดชอบย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใดๆและมักจะได้รับคำตำหนิในการทำงาน
๕. คนที่ขาดความรับผิดชอบจะเป็นคนเฉื่อยชา ไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใดๆได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถและไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง^{๗๔}

^{๗๑} สัมภาษณ์, นายน้อย คำบุญเกิด, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๒} สัมภาษณ์, นายบุญมี ทองฟู, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๓} สัมภาษณ์, นายสำ ขวลา, ปราชญ์ชาวบ้านด้านจักสานบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๔} สัมภาษณ์, นายสมยศ พิมโสภา, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

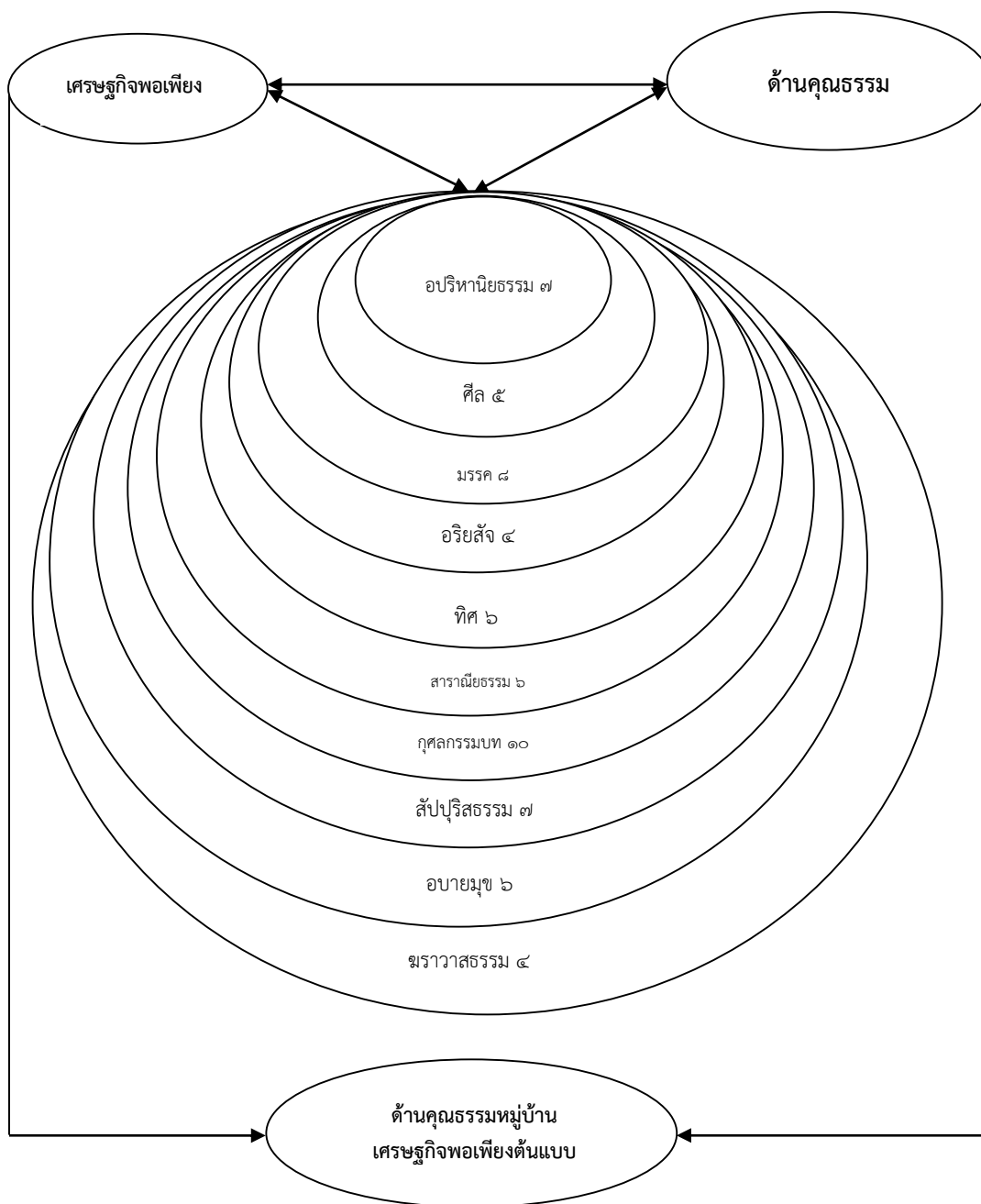
สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๒ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

<p>Strengths (จุดแข็ง)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีการปกครองที่ดี - การมีระบบการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรได้อย่างสะดวก
<p>Weaknesses (จุดอ่อน)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สนใจสังคมรอบข้างคิดแต่ประโยชน์แห่งตนเท่านั้น ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา - อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา
<p>Opportunities (โอกาส)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญผู้นำชุมชนร่วมใจกันกับประชาชนทำกิจกรรม ให้ความสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำตลอดทั้งปีมิได้ขาด
<p>Threats (อุปสรรค)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดน้อยลง - ขาดการเอาใจใส่และละเอียดในการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม - ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของสังคมให้กับเยาวชนเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก

ตารางที่ ๔.๑๘ วิเคราะห์ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น: ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ตามแนวคิด“SWOT”

จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้

สรุป ความสัมพันธ์“ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น”จากการศึกษา ด้านคุณธรรมของผู้นำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๔.๑.๔.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอ
ซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์ห้บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ

ผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อการสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพหรือกระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายตามหน้าที่ เพื่อส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความพยายามทำงานในหน้าที่ให้ดีและถูกต้อง โดยวางแผนการดำเนินงานตามมาตรฐาน เป็นผลที่เกิดมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของการต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง^{๗๕} เหตุผลแรกของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน^{๗๖} เพราะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งได้นั้น สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาจะต้องเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หลักการในการพัฒนาชุมชน^{๗๗} รวมถึงจะต้องสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และสิ่งสำคัญในการพัฒนาคือคนในชุมชนจะต้องมีความคิดเห็นอย่างสอดคล้องกันเพราะคนเป็นศูนย์กลาง^{๗๘} และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี^{๗๙}

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

พบว่า ชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนนวัตกรรมตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างของชุมชนอื่น ๆ ได้เข้าศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องเพราะมีผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน^{๘๐}จากการที่ได้ลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการให้บรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จ โดยยึดหลักการหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่

^{๗๕}สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์ฟ้า , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๖}สัมภาษณ์, นายธนุศิลป์ หนูอินทร์ ,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๗} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ, ป.ธ. ๙ ดร. ,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๗๘}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม,ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ ,บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๗๙}สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์ฟ้า , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๐}สัมภาษณ์, นายธนุศิลป์ หนูอินทร์ ,ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

เปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสามารถแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้^{๘๑} ดังนี้

๑) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์^{๘๒}

๒) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์^{๘๓}

๓) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ^{๘๔}

๔) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ^{๘๕}

๕) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการของประชาชน เป็นต้น^{๘๖}

^{๘๑} สัมภาษณ์, นายจันทร์สาย โพธิ์ศรี, ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๒} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต, วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๓} สัมภาษณ์, พระมหาภิรัฐภรณ์ อัสมาลี, วัดธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๔} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๘๕} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต, วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๖} สัมภาษณ์, พระครูโอภาสกิจจานุกิจ, วัดโพธิ์ชัย เจ้าคณะอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

พบว่า ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ยังมีการตรวจสอบการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เพราะถือว่าการท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง^{๘๗} เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม^{๘๘} การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนด “สินค้า” และ “บริการ” ได้ตามความต้องการ^{๘๙} ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกรอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว เป็นดาบสองคม และมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา โดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงานที่รอบคอบ^{๙๐} ดังผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ที่ให้ข้อมูลสำคัญต่างก็ให้ความเห็นร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนชุมชนบ้านห้วยเตยให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

ขั้นที่ ๑ ตรวจสอบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยให้คนในชุมชนร่วมกันพิจารณาทั้งด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มที่สนใจ^{๙๑}

ขั้นที่ ๒ ตรวจสอบการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอากลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ และผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน^{๙๒}

ขั้นที่ ๓ ตรวจสอบชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อ^{๙๓} ดังนี้

๑) การสำรวจทางกายภาพ โดย ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน) และทำแผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้างและทรัพยากรธรรมชาติ)^{๙๔}

^{๘๗} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐุปญโญ, วัตรธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๘} สัมภาษณ์, พระมหาภิรัฐภรณ์ อัสมาลี, วัตรธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๘๙} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๙๐} สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์หา , ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๑} สัมภาษณ์, นายธนูศิลป์ หนูอินทร์ , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๒} สัมภาษณ์, นางอารภรณ์ ศรีสมบัติ , ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๓} สัมภาษณ์, นางสมจิตร เทียมวงษ์ , ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น , ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

- ๒) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน^{๙๕}
- ๓) ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว^{๙๖}
- ๔) ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน^{๙๗}

ขั้นที่ ๔ ตรวจสอบด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่า เพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็เป็นได้^{๙๘}

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

การร่วมกันปรับปรุงพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน^{๙๙}

๑) รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป^{๑๐๐}

๒) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา เป็นต้น^{๑๐๑}

๓) ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของชุมชนแต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ^{๑๐๒}

๔) ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติ

^{๙๕} สัมภาษณ์, นางสมัย เลวะบุตร ,อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๕} สัมภาษณ์, นางพันธ์ สุริยวงค์ ,คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๖} สัมภาษณ์, นายจันทร์สาย โพธิ์ศรี ,ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๗} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง,นายอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๘} สัมภาษณ์, นางวิจรรอง คำสอนพันธ์ ,พัฒนาการอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น , ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๙๙} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต ,วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, พระครูโอภาสกิจจานุกิจ ,วัดโพธิ์ชัย เจ้าคณะอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์, พระมหาภิรัฐภรณ์ อัสมาลี,วัดธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

และรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน^{๑๐๓} วางรูปแบบการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้ จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์กรที่ชุมชนมีอยู่เดิม แต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการจัดสรร ผลประโยชน์สู่ชาวบ้านและชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ- กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว^{๑๐๔}ตลอดถึงการประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง^{๑๐๕}อาจมีการจัดท่องเที่ยวนำร่อง เพื่อทดสอบ ความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นทิศทางต่อไป ในอนาคต^{๑๐๖}การประเมินผล ในขั้นตอนประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น ๒ ส่วน คือ การประเมินผล และสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วงๆ ทุกๆ ๓-๖ เดือน เป็นต้น ซึ่ง การประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง^{๑๐๗}

การพัฒนาองค์กร มีหลักสำคัญใหญ่ๆ ๒ ประการ^{๑๐๘} คือ

- ๑) การฝึกอบรม อาทิเช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย
- ๒) การศึกษาดูงาน สำหรับแบกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเสริมโลกทัศน์

พัฒนา

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๓ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามทฤษฎี PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถ วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ใน จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

Plan	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำประชาชนสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพ - กระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายตามหน้าที่เพื่อส่งเสริมผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน จากการกำหนดปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน
------	---

^{๑๐๓}สัมภาษณ์, พระมหาโยธิน โยธโก, ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๔}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์, นายประเวช วงศ์พา, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๖}สัมภาษณ์, นายธนุศิลป์ หนูอินทร์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๗}สัมภาษณ์, นางอาภรณ์ ศรีสมบัติ, ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบล ห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๘}สัมภาษณ์, นางสมจิตร์ เทียมวงษ์, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

Do	<ul style="list-style-type: none"> - วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ - กระบวนการที่เปิดให้ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ - การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ - การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูง
Check	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว - กำกับข้อมูลสำคัญต่างก็ให้ความเห็นร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนชุมชนบ้านห้วยเตยให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี - ตรวจสอบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยให้คนในชุมชนร่วมกันพิจารณาทั้งด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว - ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน - ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว - ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน
ACTION	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน - ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว - ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน - รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน - ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา - ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนหมู่บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานด้วยทฤษฎี PDCA

๔.๑.๔.๒ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ“ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์ทหสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว อำเภอบ้านโนน จังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้าน นำพาประชาชนร่วมจัดกิจกรรมในการหางบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนา พิธีกรรม^{๑๐๙} ร่วมกิจกรรมสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหางบประมาณในการพัฒนาทำนุบำรุงวัดเพื่อให้เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของประชาชนในหมู่บ้าน และประพฤติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนหันมาสนใจและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาประพฤติตนอยู่ในความพอดีและไม่ประมาท ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙^{๑๑๐}

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

สำหรับการที่ผู้นำชุมชนมีการบูรณาการเพื่อชุมชนการก่อสร้าง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ให้ประชาชนได้รับ ความสะดวกในบริการขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม แนวคิดในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาขีดความสามารถผู้นำชุมชน รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกในงานด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนมีการบำรุงรักษา พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรพัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ แหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนกับของชุมชนเป็นหลัก เกี่ยวขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีลักษณะสนับสนุนการพัฒนา^{๑๑๑} ประเพณีในท้องถิ่นให้ได้มีบทบาทในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับพระและวัด ทำให้ได้มีโอกาสซึมซับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระผู้ทรงศีล แต่ในสังคมปัจจุบัน ด้วยข้อจำกัดหลายประการ เพราะวัดสามารถทำอะไรได้มากมาย ไม่ใช่แค่เรื่องของพิธีกรรมเท่านั้น โดยเฉพาะบทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชน เรียกได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งคนทุกเพศทุกวัยตั้งแต่คนเฒ่าคนแก่ เยาวชนคน

^{๑๐๙} สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสื่อกก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

หนุ่มสาวรวมถึงเด็กเล็กๆ สามารถมาเรียนรู้ร่วมกันได้ที่วัด เราจึงต้องทำให้คนกลับมาหาวัด แต่การจะทำเช่นนั้นได้^{๑๑๒}

โดยมีกิจกรรม^{๑๑๓} (วัด-วัตร-วัฒนธรรม) โดยอาศัยหลักการของพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยองค์ ๓ ของไตรสิกขา คือ

๑. สะอาด ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ ศีล
๒. สงบ ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ สมาธิ
๓. สว่าง ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ ปัญญา

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

การส่งเสริมพัฒนาอาชีพของประชาชนและ กลุ่มอาชีพ ให้มีมาตรฐานรายได้เฉลี่ยที่สูงขึ้น และหายจากความยากจนตลอดถึงการศึกษาศึกษาและพัฒนาประชากรทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุขมีสุขอนามัยที่ดี มีการออกกำลังกาย มีความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง และบุคคลในครอบครัว ตลอดจนมีความรู้ในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่สำคัญต่างๆ ยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนให้มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ห่างไกลปลอดภัยจากยาเสพติด มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน จุดเริ่มต้นของแนวคิดเกิดจากการที่กรมการพัฒนาชุมชนเตรียมไว้สำหรับเป็นพลังขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการติดตามการพัฒนาที่เป็นแนวทางที่มีศักยภาพ และมีทุนชุมชนที่หลากหลาย^{๑๑๔} หากสามารถจัดรูปแบบการบริหารจัดการทุนชุมชนให้สนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นการใช้จ่ายพลังชุมชน โดยทุนชุมชนก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถมีทักษะพัฒนาสู่ความยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นศูนย์เรียนรู้ชุมชนถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชนที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชน คือเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคน

^{๑๑๒} สัมภาษณ์, นางบุญสาย พันธุ์ชิน, ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๓} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

สามารถเข้ามาเรียนรู้^{๑๑๕} ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน^{๑๑๖}

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนถือว่าเป็นประโยชน์กับประชาชนเพราะเป็นโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพึ่งตนเอง ดังนั้น หากได้มีการวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม เพื่อประเมินความคุ้มค่าด้านผลประโยชน์ทางสังคมจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเพื่อการประเมินคุณค่าที่แผนงานหรือโครงการได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่งคล้ายกับการวิเคราะห์ผลตอบแทนต่อการลงทุนที่ทำกันอย่างแพร่หลายในภาคธุรกิจ การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมมีหลักการโดยทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ถูกต้องและแปลงค่าเป็นหน่วยเงินเทียบกับเงินลงทุนที่ใช้ไป แต่ทั้งนี้การวิเคราะห์นี้ไม่ได้มุ่งไปที่ผลตอบแทนทางธุรกิจหรือผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจะรวมไปถึงผลลัพธ์จากปัจจัยพื้นฐาน ๓ ด้าน^{๑๑๗} คือ ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสิ่งแวดล้อม และผลทางสังคม ซึ่งทำให้การวิเคราะห์นี้มีการใช้อย่างแพร่หลายเพื่อประเมินการลงทุนในภาคสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมซึ่งการวัดผลประโยชน์เพียงผลลัพธ์ทางการตลาดเพียงอย่างเดียวอาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ การวิเคราะห์นี้ยังสามารถประเมินผลตอบแทนที่เป็นผลโดยตรง การวิเคราะห์อาจเป็นทั้งเพื่อการประเมินโครงการที่ได้ทำไปเสร็จแล้ว หรืออาจวิเคราะห์ผลตอบแทนเพื่อคาดการณ์ผลตอบแทนที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมมีหลักการโดยทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ถูกต้องและแปลงค่าเป็นหน่วยเงินเทียบกับเงินลงทุนที่ใช้ไป^{๑๑๘}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๓ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามทฤษฎี PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

^{๑๑๕} สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสื้ออก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์, นางบุญสาย พันธุ์ชิน, ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๘} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

Plan	- สนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี - การบูรณาการเพื่อชุมชนการก่อสร้าง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์
Do	- การควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่สำคัญต่างๆระดับ คุณภาพชีวิตประชาชน - สร้างกระบวนการความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนให้มีความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สิน ห่างไกลปลอดภัยจากยาเสพติด
Check	- ประเมินความคุ้มค่าด้านผลประโยชน์ทางสังคมจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ - ประเมินคุณค่าที่แผนงานหรือโครงการได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่ง คล้ายกับการวิเคราะห์ผลตอบแทนต่อการลงทุนที่ต่างกันอย่างแพร่หลายในภาค ธุรกิจ
ACTION	- วิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมมีหลักการโดยทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ - พัฒนาผลกระทบที่ถูกต้องและแปลงค่าเป็นหน่วยเงินเทียบกับเงินลงทุนที่ใช้ไป

ตารางที่ ๔.๒๐ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำ
สูง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานด้วยทฤษฎี PDCA

๔.๑.๔.๓ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ
ผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า ” ศักยภาพผู้นำ
ชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

พบว่า กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนการเข้าร่วมพัฒนา
ชีวิตความเป็นอยู่หรือร่วมกันแก้ปัญหาของตนเองให้ดีขึ้น มีโอกาสจากปัจจัยภายนอก ในประเด็นที่
การบริหารงานในชุมชนนี้ได้ถูกกำหนดให้ทำตามนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้
การเมืองในชุมชนมักจะมีเสถียรภาพ สามารถสนองต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่าง
รวดเร็ว และเนื่องจากชุมชนมีการใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน แบบพี่ แบบน้องและเครือญาติ การร่วม
แรงร่วมใจและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนรวมถึงการมีผู้นำที่เข้มแข็ง จึงทำให้ชุมชนมีการก่อตั้ง
กลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมาได้อย่างมากภายในหมู่บ้าน ^{๑๑๙}ในการปฏิบัติงานของผู้นำ ลักษณะการทำงานของ

^{๑๑๙}สัมภาษณ์, นายเข้มพลอย ชาวเหนือ, ผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอ
กระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

องค์การบริหารส่วนตำบล ลงมาสู่การบริหารของผู้นำในชุมชนที่ขาดการบูรณาการภายใน ผู้นำมีศิลปะการโน้มน้าวจิตใจ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

การจัดทำแผนชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของชุมชน กำหนดอนาคตของชุมชนตนเองให้เกิดกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มคุณค่าทางสังคม และทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การวางแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาและชุมชนที่ชัดเจนในการพัฒนาให้คนรองรับการสนับสนุนจากภายนอกได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ ในการส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชนที่ผ่านมา กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนไว้

ขั้นตอนที่ ๑ เตรียมความพร้อมชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน เพื่อให้ทีมงานระดับชุมชนมีความพร้อมและมีแนวทางในการจัดการกระบวนการแผนชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถระบุความจำเป็นในการจัดการกระบวนการแผนชุมชน พร้อมมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชนประเด็นการเรียนรู้^{๑๒๐}

- เป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนและความสำคัญของประชาชนทุกคนในการทำงานเพื่อชุมชน

- สถานการณ์ของชุมชน

- สถานการณ์การทำงานจากภาครัฐ ได้แก่การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐

- แนวคิดการจัดการกระบวนการแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดแผนงานโครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาชุมชน สู่การเป็นชุมชนที่ปรารถนาการปฏิบัติตามแผนชุมชน กลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการบริหารชุมชน อบต. หน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่อาจปรับให้เข้ากับบริบทล้อมรอบหรือภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ^{๑๒๑}

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

พบว่า ผู้นำชุมชนมีการจัดหน่วยติดตามประเมินผลกิจกรรม สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิต และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อวางแผนและจัดการโครงการพิเศษเพื่อการบริหารที่เจาะจงเฉพาะอย่างการผลิต และการพัฒนาความจำเป็นของชุมชน ผู้ใหญ่บ้านให้การกระตุ้น และกำหนดการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหาและชี้แจงข้อมูลข่าวสารสำคัญอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง การกระตุ้นและเป็นแกนนำด้านสุขภาพในการให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจนสามารถ

^{๑๒๐} สัมภาษณ์, นายน้อย คำบุญเกิด, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์, นายวิจิตร อาสาสนา, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

สุขภาพของตนเองและครอบครัวได้ และด้านการน้อมนำและปฏิบัติตามแนวพระราชดำริและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว^{๑๒๒} ในการปรับใช้และพัฒนาพื้นที่จนเกิดผลสัมฤทธิ์ ได้น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในความเข้าใจ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำมีความสามารถในการประสานการดำเนินงานกิจกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำในระดับกลุ่มชุมชน และท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านมีจิตใต้สำนึกร่วม และพร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม และชุมชนในทุกมิติ เจ้าอาวาสวัดบ้านแห้ว พร้อมใจกันกับผู้ใหญ่บ้านนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการส่งเสริมความสามัคคีชุมชนเข้ากับบวร (บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ)

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

พบว่า จากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขของประชาชนในสังคม มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ งานชุมชน และมวลชนป้องกันนำการปราบปราม ควบคุมกับหลักการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดดำเนินงานตามโครงการชุมชน^{๑๒๓} และมวลชนสัมพันธ์ มีจุดมุ่งหมายแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อตำรวจ แสดงถึงความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหากับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างมีระบบ และต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง^{๑๒๔}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๓ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามทฤษฎี PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

Plan	- กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนการเข้าร่วมพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่หรือร่วมกันแก้ปัญหา - การก่อตั้งกลุ่มให้คำปรึกษาชาวบ้าน(คลีชุมชน) ขึ้นมาได้อย่างมากภายในหมู่บ้าน
Do	- กำหนดอนาคตของชุมชนตนเองให้เกิดกระบวนการในการจัดการชุมชน

^{๑๒๒} สัมภาษณ์, นายบุญมี ทองฟู, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์, นายสำ ขวาลา, ปราชญ์ชาวบ้านด้านจักสานบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์, นายสมยศ พิมโสดา, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

	<p>ขั้นตอนที่ ๑ เตรียมความพร้อมชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อให้ทีมงานระดับชุมชน</p> <p>ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดแผนงานโครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาชุมชน สู่การเป็นชุมชนที่ปรารถนาการปฏิบัติตามแผนชุมชน</p>
Check	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดหน่วยติดตามประเมินผลกิจกรรม สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิต และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน - การปรับใช้และพัฒนาพื้นที่จนเกิดผลสัมฤทธิ์ ได้น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงมาใช้ในการปฏิบัติงาน
ACTION	<ul style="list-style-type: none"> - แสวงหาความร่วมมือจากประชาชน โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดดำเนินงานตามโครงการชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ มีจุดมุ่งหมายแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน กลุ่มเป้าหมาย - การแก้ไขปัญหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างมีระบบและต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ตารางที่ ๔.๒๑ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดการบริหารงานด้วยทฤษฎี PDCA

๔.๑.๔.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนี้

๑) P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

พบว่า บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ เป็นหมู่บ้านที่มีทั้งผู้นำและชาวบ้านมีความรัก ความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้านทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ^{๑๒๕} ในยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาต่างๆ มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็วยิ่งขึ้น การแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีความรอบคอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน ต้องมีความรอบรู้ และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นองค์ความรู้ และต่อเชื่อม ประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน สร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องสร้างการบริหารจัดการ

^{๑๒๕}สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก ให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิ หน้าที่ และบทบาทในการจัดการทรัพยากรสาธารณะมากขึ้น ทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง เกิดการประสานงานงบประมาณระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งในแนวราบกับท้องถิ่น/หน่วยงานอื่นๆ และในแนวตั้งกับส่วนกลาง

การส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชน โดยใช้กระบวนการแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แผนชุมชนได้รับการนำไปใช้ประโยชน์จากส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นแผนชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่พัฒนา-ชุมชน ภาศิการพัฒนา ผู้นำชุมชน และผู้อาศัยในชุมชนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการแผนชุมชนอย่างชัดเจน แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพันหรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกันโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ในทางการบริการสังคมร่วมกัน^{๑๒๖}

การให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน จัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเองมีแนวคิดหลักการและความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน เช่น

๑. แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสากลที่บอกว่าชาวบ้านมีศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าให้โอกาส และการพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน

๒. แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง

๓. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือการให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน

๔. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือการสร้างพลังชุมชน ใช้พลังชุมชน ในการพัฒนาชุมชน

๕. แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคนในชุมชน

๒) D = Do (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

พบว่า โครงการหน้าบ้านน่ามอง เป็นโครงการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้เป็นรายบุคคล เป็นได้ทั้งกิจกรรมสั้นๆและกิจกรรมต่อเนื่องในระยะยาว มีจุดประสงค์ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน โดยเริ่มจากหน้าบ้านหรือพื้นที่โดยรอบที่พักอาศัยของผู้เรียนเอง ได้ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ช่วยลดมลพิษ และภาวะโลกร้อน กิจกรรมต้องปฏิบัติ^{๑๒๗} ได้แก่

๑. ร่วมรณรงค์ เสริมสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการรักษาความสะอาดภายในชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการปลูกต้นไม้ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดย

^{๑๒๖} สัมภาษณ์, นายจรูญ รุ่งเนียม, สมาชิกกลุ่มแปรรูปกะหล่ำมะพร้าว บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์, นายคำผาง บอมโคก, หัวหน้าคุ้มหมู่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

เริ่มจากภายในบริเวณบ้านของตน ตลอดจนการเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ ด้วยการจัด นิทรรศการ เติมนรณรงค์ เสียงตามสาย/หอกระจายข่าว ติดแผ่นป้ายตามที่ชุมชน หรือวิธีการอื่นๆ^{๑๒๘}

๒. เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ เช่น การปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ผล ไม้ประดับไว้รอบที่พักอาศัย และการทำความสะอาดบริเวณหน้าบ้านและพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น

๓. ร่วมกิจกรรมเสริมต่างๆ เช่น การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะใกล้เคียงเนื่องในโอกาสต่างๆ การปลูกสวนหย่อมภายในชุมชน ฯลฯ

๓) C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

พบว่า เมื่อสิ้นสุดโครงการตามกำหนดระยะเวลาของการดำเนินโครงการ พบว่าผู้ร่วมโครงการมีจิตใจที่เป็นจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นเห็นได้จากการเสียสละ การอดทน การมีความรับผิดชอบในตนเองและผลจากการปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติกิจกรรมจนเสร็จแล้วเราใช้แบบประเมิน ทีมติดตาม สนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน (หัวหน้าทีม) ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน พร้อม ด้วยทีมงานสำนักงานพัฒนาชุมชน ลงพื้นที่ติดตาม สนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน^{๑๒๙} โดยติดตามผลการดำเนินงาน และปัญหา/อุปสรรค พร้อมให้กำลังใจ เพื่อเผยแพร่เนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับโครงการ กิจกรรม ภารกิจ ผลลัพธ์ และผลงานของกรมการพัฒนาชุมชน อาทิ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ จัดทำคลิปวิดีโอ ที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์และสอดคล้องความคิดสร้างสรรค์และรูปแบบการนำเสนอ โดยต้องมีรายละเอียดสำคัญปรากฏอยู่ในคลิปวิดีโออย่างน้อยได้แก่ ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดผู้ส่งผลงานต้อง “ตั้งชื่อผลงาน” ที่ส่งเข้าประกวดอย่างสร้างสรรค์ระบุ ชื่อ – นามสกุล จริง และหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ หากเป็นบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชน จะต้องระบุสังกัดปัจจุบันในวันที่ส่งผลงานมาพร้อมกันด้วย ประเภทบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชนเอกสารหลักฐาน ผู้ส่งผลงานสามารถส่งคลิปวิดีโอได้ ๑ คน ต่อ ๑ ผลงาน เท่านั้น ในกรณีที่เป็นผลงานซึ่งจัดทำโดยหมู่คณะจะต้องระบุชื่อตัวแทนผู้ส่งผลงานเพียง ๑ คน เท่านั้นเป็นผลงานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ ไม่เคยเผยแพร่ในที่สาธารณะ การนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือได้รับรางวัลจากการประกวดใดๆ มาก่อนสามารถทำได้โดยไม่จำกัดอุปกรณ์ อาทิ กล้อง โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ ฯลฯ และไม่จำกัดเทคนิคการถ่ายทำ^{๑๓๐}

๔) A = Action (ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา)

พบว่า ควบคุมอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมและพัฒนาสุขภาพของบุคคลในชุมชน คือการร่วมกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้คนในชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจจัดโดยเจ้าหน้าที่องค์กรของภาครัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือการร่วมกลุ่มกันของประชาชนในชุมชน ตัวอย่างกลุ่มหรือชมรมที่ทำงานด้านการพัฒนาสุขภาพ

^{๑๒๘} สัมภาษณ์, นางปณยา ไกลเชีย, แพทย์ประจำตำบล บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์, นางดวงจันทร์ สีลาวิทย์, ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์, นางกัญญา เพ็ญวิชัย, สมาชิกกลุ่มสินค้า OTOP บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ของบุคคลในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มประชาคม/ชมรมสร้างสุขภาพ กลุ่มกีฬา กลุ่มเกษตร ปลอดภัย กลุ่มแพทย์พื้นบ้าน/สมุนไพร ชมรมรำไม้พลอง กลุ่มพิทักษ์สิทธิ สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสุขภาพในชุมชน^{๑๓๑}

๑. กิจกรรมด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ การดูแลรักษาสุขภาพ การออกกำลังกาย การเฝ้าระวัง ปัญหาสารเสพติดในชุมชน การเฝ้าระวังและรักษาสิทธิผู้บริโภค การดำเนินโครงการอาหารปลอดภัย การส่งเสริมพัฒนาการและดูแลการได้รับวัคซีนในเด็กอายุต่ำกว่า ๖ ปี การตรวจสุขภาพตนเองในเบื้องต้น การใช้อินทรีสารและการทำเกษตรอินทรีย์^{๑๓๒}

๒. กิจกรรมด้านการเข้ารับบริการสุขภาพของประชาชน ได้แก่ การรับบริการสุขภาพจากศูนย์สุขภาพชุมชนหรือสถานีนามัย เช่น การทำบัตรทอง การรับการตรวจวัดความดันเลือด การฝากครรภ์

๓. กิจกรรมด้านการเข้ารับการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสุขภาพในชุมชน ได้แก่ การเข้ารับอบรมความรู้ การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม หรือการจัดเวทีเรียนรู้ การรับฟังความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าว

๔. กิจกรรมด้านการให้ความร่วมมือในการควบคุมและป้องกันโรค ได้แก่ การไม่สูบบุหรี่ การป้องกันอุบัติเหตุ การป้องกันการแพ้พิษ/สารเคมี การร่วมรณรงค์ป้องกันโรคตามฤดูกาล เช่น โรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก อูจจาระร่วง ไข้ฉี่หนูเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสุขภาพโดยใช้ทรัพยากรชุมชนเป็นหลัก มีส่วนร่วมดำเนินงานกับหน่วยราชการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ ป้องกันโรค สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ใช้แฟ้มครอบครัวเพื่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ใช้แฟ้มชุมชนเพื่อการวางแผนแก้ไขปัจจัยเสี่ยงในระดับชุมชน^{๑๓๓}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๓ ได้ว่าศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ตามทฤษฎี PDCA

ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ การบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA สรุปได้ดังนี้

Plan	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย การแลกเปลี่ยนความคิด องค์กรความรู้ และต่อเชื่อม ประสพการณ์ - สร้างการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก ให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิ หน้าที่ และบทบาทในการจัดการทรัพยากรสาธารณะมากขึ้น
------	--

^{๑๓๑}ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม,ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๓๒}สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

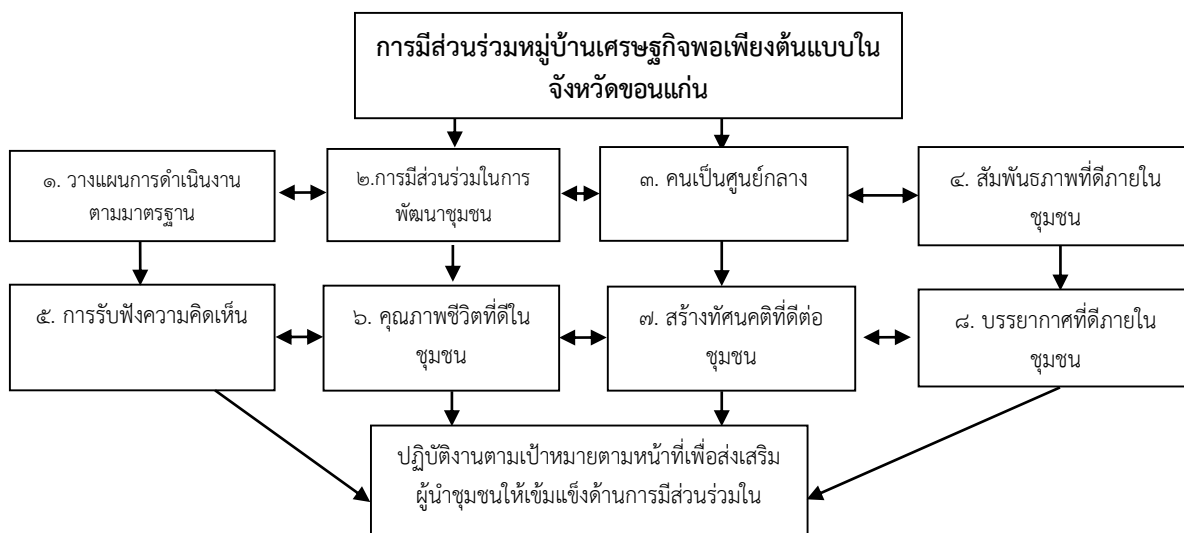
^{๑๓๓}สัมภาษณ์, นายจรูญ รุ่งเนียม, สมาชิกกลุ่มแปรรูปกะหล่ำม่วง บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

Do	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมรณรงค์ เสริมสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการรักษาความสะอาดภายในชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการปลูกต้นไม้ โดยเริ่มจากภายในบริเวณบ้านของตน ด้วยการจัดนิทรรศการ เดินรณรงค์ เสียตามสาย/หอกระจายข่าว ติดแผ่นป้ายตามที่ชุมชน หรือวิธีการอื่นๆ - กิจกรรมในโครงการ เช่น การปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ผล ไม้ประดับไว้รอบที่พักอาศัย และ การทำความสะอาดบริเวณหน้าบ้านและพื้นที่โดยรอบ
Check	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดระยะเวลาของการดำเนินโครงการ ให้มีจิตใจที่เป็นจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้นเห็นได้จากการเสียสละ การอดทน - ปฏิบัติกิจกรรมจนเสร็จแล้วเราใช้แบบประเมิน ทิมติดตาม สนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน - การนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือได้รับรางวัลจากการประกวดใดๆ มาก่อนสามารถถ่ายทำได้ โดยไม่จำกัดอุปกรณ์ อาทิ กล้องโทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ ฯลฯ และไม่จำกัดเทคนิคการถ่ายทำ
ACTION	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับการควบคุมและป้องกันโรค ได้แก่ การไม่สูบบุหรี่ การป้องกันอุบัติเหตุ การป้องกันการแพ้พิษ/สารเคมี - หลักจากการทำแผนมีการติดตามเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก อูจจาระร่วง ไข้ฉี่หนูเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสุขภาพโดยใช้ทรัพยากรชุมชนเป็นหลัก มีส่วนร่วมดำเนินงานกับหน่วยราชการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ

ตารางที่ ๔.๒๒ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นโดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพความสัมพันธ์ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ปัจจัยได้ดังนี้

สรุป ความสัมพันธ์ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” ด้านการมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๓ สังเคราะห์ความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๔.๑.๕.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

พบว่า ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ในการพัฒนาโครงการในพื้นที่ชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๓๔} ดังนั้น ศักยภาพผู้นำชุมชนและความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อวางแผนและจัดการโครงการพิเศษเพื่อการบริหารที่เจาะจงเฉพาะอย่าง การผลิต และการพัฒนาความจำเป็นของชุมชน ในชุมชนบ้านห้วยเตย ได้มีการจัดทำโครงการต่างๆ มากมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชน โดยการนำของผู้นำชุมชน^{๑๓๕}

๑. โครงการก่อสร้างลานกีฬาอเนกประสงค์พร้อมอุปกรณ์ เพื่อเป็นลานออกกำลังกาย มีความกว้าง ๑๗ เมตร ยาว ๔๒ เมตร งบประมาณในการสร้าง ๓๕๐,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ ชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกายให้กับชุมชนบ้านห้วยเตยทั้ง ๒๑๔ ครัวเรือน ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้าง คือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย^{๑๓๖}

๒. โครงการก่อสร้างโรงล้างผัก เพื่อคัดกรองสินค้าให้บริโภคได้ปลอดภัย งบประมาณในการก่อสร้าง ๒๕๐,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ ชุมชนมีสุขภาพปลอดภัย แข็งแรง ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้าง คือ สำนักงานเกษตรอำเภอชำสูง

๓. โครงการส่งเสริมอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่ทุกครัวเรือน ประโยชน์ที่ได้รับ ประชาชนมีงานทำมีรายได้ลดรายจ่าย มีสุขภาพแข็งแรง ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ สำนักงานเกษตรอำเภอชำสูง

๔. โครงการเลี้ยงไก่ครัวเรือนละ ๕ ตัว เพื่อสร้างรายได้ลดรายจ่ายแก่ทุกครัวเรือน งบประมาณในการสร้าง ๒๕๘,๗๕๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ เสริมรายได้ลดรายจ่าย ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ พัฒนาชุมชนอำเภอชำสูง^{๑๓๗}

๕. โครงการทอผ้าไหม เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔๐ ครัวเรือน

๖. โครงการโรงสูบน้ำไฟฟ้าจากลำห้วยสายบาตร เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการบริโภคและอุปโภคการเกษตร งบประมาณในการก่อสร้าง ๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ มีพื้นที่ทำการเกษตร ๙๐๐ ไร่ ๑๒๐ ครัวเรือน ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย

^{๑๓๔} สัมภาษณ์, นางพันธ์ สุริยวงศ์ ,คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์, นายจันทร์สาย โพธิ์ศรี ,ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์, นายเฉลิมชัย ขวัญเมือง ,นายอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์, นางวิรงรอง คำสอนพันธ์ ,พัฒนาการอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น , ๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

๗. โครงการก่อสร้างวางระบายน้ำและขยายผิวจราจร คอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนกลางบ้าน หมู่ที่ ๑ เพื่อเป็นการระบายน้ำที่รวดเร็วและป้องกันถนนชำรุด ความยาวขยายผิวจราจรข้างละ ๑.๒๐ เมตร งบประมาณในการก่อสร้าง ๕๖,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ ประชาชนในชุมชนได้รับความสะดวก และสะอาดถูกหลักอนามัย ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย

๘. โครงการสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก รอบหนองตะนา เพื่อให้ประชาชนสัญจรปลอดภัย มีความกว้าง ๔ เมตร ยาว ๙๐๐ เมตร งบประมาณในการก่อสร้าง ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ ประชาชนในชุมชนได้รับความสะดวกสบายสำหรับขนส่งสินค้าการเกษตร ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย

๙. โครงการขยายไฟฟ้ารอบหนองตะนาเพื่อการเกษตร มีความยาว ๙๐๐ เมตร ประชาชนได้รับความปลอดภัย งบประมาณในการก่อสร้าง ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย

๑๐. โครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก สายบ้านห้วยเตย-บ้านนาฝาย เพื่อให้การคมนาคมสะดวก เชื่อมต่อระหว่าง อำเภอข้าสูง กับ อำเภอชื่นชม มีความยาว ๘๐๐ เมตร กว้าง ๔ เมตร ถนนสายสามแยกป้อมยามบ้านนาฝาย งบประมาณในการก่อสร้าง ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท ประโยชน์ที่ได้รับ ประชาชนสัญจรไปมาสะดวกขึ้น ผู้จัดหาทีมช่างผู้รับเหมาก่อสร้างคือ กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยเตย^{๑๓๘}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น สาเหตุของปัญหาสังคมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเป็นค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นเกิดจากสมาชิกในสังคมบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้^{๑๓๙} เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทำให้เกิดการขาดระเบียบและเป็นปัญหาทางสังคมขึ้น การที่กลุ่มสังคมต่าง ๆ มีความคิดเห็นความต้องการ และผลประโยชน์ขัดกัน ไม่ยอมร่วมมือแก้ไขปัญหาของสังคม เช่น การเอาเปรียบลูกจ้าง เป็นต้น^{๑๔๐}

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น: ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชน ได้ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์ที่

^{๑๓๘} สัมภาษณ์, พระครูศีลสารโสภิต, วัดศรีสำราญ เจ้าคณะตำบลห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์, พระครูโสภาสกิจจานุกิจ, วัดโพธิ์ชัย เจ้าคณะอำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น, ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์, พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ, วัดธาตุ (พระอารามหลวง) เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น, ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒.

เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการประสานการดำเนินงาน กิจกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำในระดับกลุ่มชุมชน และท้องถิ่น ผู้นำชุมชนมีจิตได้สำนึกร่วม และพร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม และชุมชนในทุกมิติ ผู้นำมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง พัฒนาและบริหารจัดการกลุ่มในชุมชนและท้องถิ่น เป็นผู้นำชุมชนที่มีจิตใจเป็นอาสาสมัครที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และผู้นำชุมชนมีข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการทำงานในระดับกลุ่มและระดับพื้นที่

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น สาเหตุของปัญหาสังคมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเป็นค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นเกิดจากสมาชิกในสังคมบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้^{๑๔๑} เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทำให้เกิดการขาดระเบียบและเป็นปัญหาทางสังคมขึ้น การที่กลุ่มสังคมต่าง ๆ มีความคิดเห็นความต้องการ และผลประโยชน์ขัดกัน ไม่ยอมร่วมมือแก้ไขปัญหาของสังคม เช่น การเอาเปรียบลูกจ้าง^{๑๔๒}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) สรุปได้ดังนี้

Strengths (จุดแข็ง)	- การจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ - วางแผนและจัดการโครงการพิเศษเพื่อการบริหารที่เจาะจงเฉพาะอย่าง การผลิต และการพัฒนาความจำเป็นของชุมชน ในชุมชนบ้านห้วยเตย
Weaknesses (จุดอ่อน)	- การเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเป็นค่านิยมใหม่ ๆ - เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม
Opportunities (โอกาส)	- ผู้นำชุมชน ได้ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการประสานการดำเนินงาน - ผู้นำชุมชนมีจิตได้สำนึกร่วม และพร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม และชุมชนในทุกมิติ

^{๑๔๑} สัมภาษณ์, พระมหาภิรัฐภรณ์ อัสมาลี, วัดธาตุ (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๒} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

Threats (อุปสรรค)	- การเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเป็นค่านิยมใหม่ ๆ
----------------------	---

ตารางที่ ๔.๒๓ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

๔.๑.๕.๒ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า “ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

พบว่า ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ ศักยภาพผู้นำชุมชนและความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อวางแผนและจัดการโครงการพิเศษเพื่อการบริหารที่เจาะจงเฉพาะอย่างการผลิต และการพัฒนาความจำเป็นของชุมชน ผู้ใหญ่บ้านให้การกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การมุงนนั้นให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้ถึงประโยชน์และมีส่วนร่วมในการประชุมหรือกระทำประชาคมของหมู่บ้านโดยกำหนดการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหาและชี้แจงข้อมูลข่าวสารสำคัญอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง^{๑๔๓} การกระตุ้นและเป็นแกนนำด้านสุขภาพในการให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจนสามารถสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้ และด้านการน้อมนำและปฏิบัติตามแนวพระราชดำริและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการปรับใช้และพัฒนาพื้นที่จนเกิดผลสัมฤทธิ์ ได้น้อมนำหลักการทรงงานของในหลวงมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ใช้หลักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ ประชาชนในหมู่บ้านร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็น และยึดตามเสียงส่วนใหญ่ ทำงานด้วยความ پاکเพียร ซื่อสัตย์สุจริต และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^{๑๔๓} สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

มาใช้ในการดำรงชีวิต และส่งเสริมให้ครัวเรือน หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อยู่อย่างพอเพียง พึ่งตนเองรู้ รัก สามัคคี^{๑๔๔}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจเชิงเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดแรงจูงใจหรือแรงขับเคลื่อน ความรู้ หรือทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นของตัวบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น ศักยภาพในการพูด การเขียนโครงการเพื่อของบประมาณมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชน^{๑๔๕} และโครงการระยะยาวบางโครงการขาดการต่อเนื่องหรือสืบสาน สืบทอด ของผู้นำชุมชนคนก่อนได้ทำไว้ ซึ่งเป็นโครงการที่สร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนคนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้านได้ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำมีความสามารถในการประสานการดำเนินงาน กิจกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำในระดับกลุ่มชุมชน^{๑๔๖} และท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านมีจิตใต้สำนึกร่วม และพร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน และชุมชนในทุกมิติ เจ้าอาวาสวัดบ้านแห้ว พร้อมใจกันกับผู้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการส่งเสริมความสามัคคีชุมชนเข้ากับบรรดา (บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ) และสิ่งที่เห็นในชุมชนแสดงว่า ความสามัคคีเข้มแข็งของชาวบ้าน มีมาก่อน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันจะมาขับเคลื่อน สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนบ้านแห้ว มีการพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากรุ่นสู่รุ่น^{๑๔๗}

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านโภชนาการ และการแพทย์ แหล่งเรียนรู้สำคัญของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว สร้างความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต๑) ปัญหาถนนคับแคบชำรุดเสียหาย^{๑๔๘} เนื่องจากถนนโดยทั่วไปในสภาพคับแคบ ไม่สามารถขยายผิวจราจรเพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ประชาชนตั้งร้านค้าและปลูกบ้านพักอาศัยอย่างหนาแน่น ถนนบางสายใช้งานมานานมีสภาพชำรุดทรุดโทรม จำเป็นต้องปรับปรุง

^{๑๔๔} สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสื่อกก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์, นายชาติชาย เศษภักดี, ผู้ใหญ่บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๗} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์, นางพิกุล โพธิ์ศรี, ผู้นำกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ซ่อมแซมเพื่อให้การจราจรเป็นไปอย่างสะดวก ๒) ปัญหาทางเท้ามีจำนวนไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐาน ถนนของเทศบาล ส่วนใหญ่จะไม่มีทางเท้า บางแห่งมีถนนไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับบางแห่งประชาชนได้วางสิ่งของบนทางเท้าทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง ๓) ปัญหาการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะให้แสงสว่างยังไม่ทั่วถึง ตามถนนสายรองตามซอยต่าง ๆ ยังมีไม่เพียงพอและไฟฟ้าสาธารณะบางจุดดวงโคมยังไม่ได้มาตรฐานทำให้ แสงสว่างในเวลากลางคืนมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องปรับปรุงทั้งนี้เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนและให้ความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมาช่วงเวลากลางคืน^{๑๔๙} ๔) ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ เนื่องจากในมีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีการตั้งวางสินค้าเข้ามาในถนนบางสาย และมีการจอดรถยนต์ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ประสบปัญหาการจราจรติดขัด และเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาเร่งด่วนจะประสบปัญหาหนัก ซึ่งถนนที่ประสบปัญหา ๕) ปัญหาการระบายน้ำและน้ำท่วมขัง เนื่องจากชุมชนหลายแห่งยังมีท่อระบายน้ำไม่เพียงพอ และบางแห่งมีขนาดไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ฝนตกหนัก

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) สรุปได้ดังนี้

Strengths (จุดแข็ง)	- ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน - คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหาและชี้แจงข้อมูลข่าวสารสำคัญอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง
Weaknesses (จุดอ่อน)	- ผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจเชิงเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ความรู้ หรือทักษะพื้นฐาน - ขาดศักยภาพในการพูด การเขียนโครงการเพื่อของบประมาณมาบริหารจัดการพัฒนาชุมชน
Opportunities (โอกาส)	- ผู้ใหญ่บ้านมีจิตใต้สำนึกร่วม และพร้อมจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม และชุมชนในทุกมิติ
Threats (อุปสรรค)	- ปัญหาการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะให้แสงสว่างยังไม่ทั่วถึง ตามถนนสายรองตามซอยต่าง ๆ ยังมีไม่เพียงพอและไฟฟ้าสาธารณะบางจุดดวงโคมยังไม่ได้มาตรฐาน

ตารางที่ ๔.๒๔ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

^{๑๔๙} สัมภาษณ์, นางวีระดา แก้วใส, ผู้นำกลุ่มสตรีทอเสื่อกก บ้านแห้ว หมู่ ๘ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

๔.๑.๕.๓ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

พบว่า ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รณรงค์ลดการใช้ของหรุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙^{๑๕๐} ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๑. ส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ลดต้นทุนการผลิตปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

๒. มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ความรู้ทางวิชาการ ฝึกอบรม

๓. สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานในหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นต้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน

๔. มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่นแหล่งขายหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้า

ที่เป็นผลผลิตจากโครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๕. มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้ความ

ร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล

๖. มีการประสานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ ๆ

^{๑๕๐}สัมภาษณ์, นายน้อย คำบุญเกิด, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

๗. สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

๘. ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดร้านค้า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการเกษตร

๙. มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยใช้กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นภายในหมู่บ้านดังนี้

๑) กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการจัดสรร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๘ ราย มีเงินกองทุน ๒,๐๐๙,๔๐๓ บาท ให้สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ นายจำรัส โภคาเทพ เป็นประธาน

๒) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๕๘ คน มีเงินกองทุน ๒,๗๒๙,๖๓๖ บาท ให้สมาชิกกู้เงินดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี มีการจัดสรรผลกำไรทุกปี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นประธาน^{๑๕๑}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น มีปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เนื่องจากเป็นท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของ ซึ่งมีปัญหาในการป้องกันและระงับอัคคีภัย นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีคนเคลื่อนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ^{๑๕๒} ทำได้ยากลำบาก ปัญหาการให้บริการทางด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลมีสถานี ตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่เพียงพอสำหรับการรองรับบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง ปัญหาการติดยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในชุมชน^{๑๕๓}

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การพัฒนาความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็น

^{๑๕๑} สัมภาษณ์, นายวิจิตร อาสาสนา, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์, นายบุญมี ทองฟู, กรรมการหมู่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์, นายสำ ขวาลา, ปราชญ์ชาวบ้านด้านจักสานบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงมีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สามารถเลือกรับและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของทั้งในเชิงสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเท่าที่ควร น้ำใช้อุปโภค/บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มีความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่แปรผันตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง^{๑๕๔} ถูกเผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหากับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๕๕}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) สรุปได้ดังนี้

Strengths (จุดแข็ง)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการค้า - การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน - มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้มีความร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล
Weaknesses (จุดอ่อน)	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาในการป้องกันและระงับอัคคีภัย นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีคนเคลื่อนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ

^{๑๕๔} สัมภาษณ์, นายสมยศ ทิมโสภา, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๕} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

	- ปัญหาการติดยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในชุมชน
Opportunities (โอกาส)	- การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
Threats (อุปสรรค)	- การสนับสนุนอย่างไม่เท่าที่ควร น้ำใช้อุปโภค/ไม่บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ

ตารางที่ ๔.๒๕ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

๔.๑.๕.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามข้อที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อย่างไรก็ตาม สามารถวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า ” ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑) Strengths = (จุดแข็ง)

พบว่า ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของครัวเรือน การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้^{๑๕๖}

^{๑๕๖}สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ (ลดรายจ่าย)

นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ ประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม จัดตั้งขึ้นเพื่อลดรายจ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพงช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาเป็นส่วนผสม ได้แก่ ชีลี้อย แกลบ แกลบดำ มูลสัตว์ น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น สมาชิกกลุ่มมีทั้งหมด ๓๖ คน^{๑๕๗}

กลุ่มแม่บ้าน แปรรูปผลไม้ (รายได้เสริม)

นางดวงจิต ภูเงิน ประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม เพื่อหารายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนมาแปรรูป ได้แก่ มะม่วงแช่อิ่ม มะขามคลุก ก๋วยเตี๋ยวสมุนไพร มะยมหยี เป็นต้น สมาชิกกลุ่มมีทั้งหมด ๑๖๗ คน^{๑๕๘}

กลุ่มผู้สูงอายุทำไม้กวาด (รายได้เสริม)

นายเฉลิม ดาวะที ประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม เพื่อหารายได้ให้ผู้สูงอายุภายในชุมชน สมาชิกกลุ่มมีทั้งหมด ๓๕ คน^{๑๕๙}

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (การประหยัด)

นางดวงจิต ภูเงิน ประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม เพื่อเป็นการออมเงินให้แก่สมาชิกภายในหมู่บ้าน โดยการฝากออมทรัพย์ เดือนละ ๔๐-๑,๐๐๐ บาท ต่อสมาชิก ๑ คน สมาชิกกลุ่มมีทั้งหมด ๑๔๖ คน

กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน (กทบ. แหล่งเงินทุนสนับสนุนภายในหมู่บ้าน)

นายสัมฤทธิ์ มุ่งคุณคำขาว ประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม เพื่อเป็นการช่วยเหลือ และสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกภายในหมู่บ้านพร้อมกับการฝากออมทรัพย์ เดือนละ ๒๐ บาทต่อสมาชิก ๑ คน สมาชิกกลุ่มทั้งหมดมี ๑๔๗ คน^{๑๖๐}

กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน (สวัสดิการ)

นายยงยุทธ สุตสนธิ์ และนายสมพร จันคำหอม เป็นคณะกรรมการผู้จัดเก็บเงิน ฌาปนกิจหมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ โดยเงินฌาปนกิจหมู่บ้านได้จัดตั้งขึ้นรวมกัน ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑, ๕, ๖, ๙ ในแต่ละหมู่บ้านได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบเก็บเงิน ๒ คน เมื่อมีผู้เสียชีวิตจะเก็บเงินจากสมาชิกศพละ ๕๐ บาท แล้วคณะกรรมการทั้ง ๔ หมู่ บ้านจะนำเงินมารวมกันเพื่อมอบให้ญาติผู้เสียชีวิตเป็น

^{๑๕๗} สัมภาษณ์, นายจรรุญ รุ่งเนียม, สมาชิกกลุ่มแปรรูปกะหล่ำมะพร้าว บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์, นายคำผาง บอมโคก, หัวหน้าคุ้มหมู่บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์, นางปณยา ไส้เชีย, แพทย์ประจำตำบล บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์, นางดวงจันทร์ สีลาวิทย์, ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์, นางกัญญา เพ็งวิชัย, สมาชิกกลุ่มสินค้า OTOP บ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

เงิน ๓,๕๐๐ บาท^{๑๖๑} และหมู่ที่หนึ่งมีฉาบปกิคร้วเรือนละ ๑๐๐ บาท อีก ขึ้นกับครอบครัวไหนจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกปัจจุบันได้รับ ๑๒,๐๐๐ บาท

กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน

นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ ประธานกลุ่ม วัดฤๅษะสงฆ์ เป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านแม่ของแผ่นดินเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องของการป้องกันปราบปรามยาเสพติดปัจจุบันมียอดเงินรวบรวมทั้งสิ้น ๕๖,๓๖๘ บาท (ห้าหมื่นหกพันสามร้อยหกสิบแปดบาทถ้วน) สำหรับกิจกรรมที่ทำให้กองทุนเจริญเติบโต คือ การได้รับเงินบริจาคจากเจ้าภาพในงานพิธีต่าง ๆ เช่นงานฉาบปกิคร้ว งานแต่งงาน งานบุญประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้านและกิจกรรมการทำผ้าป่ากองทุนภายในวันที่ ๑๒ สิงหาคมของทุกปี โดยสมาชิกภายในหมู่บ้านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทุกหลังคาเรือน^{๑๖๒}

กลุ่มเยาวชน ทูปี นัมเบอร์ วัน

นายธีรภัทร ดินเมืองชน ประธานกลุ่ม วัดฤๅษะสงฆ์กลุ่ม เพื่อทำการรวมกลุ่มทำกิจกรรมและช่วยเหลืองานสังคมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น ตีกลองยาวขบวนแห่ รำหน้าไฟ บริการเสิร์ฟอาหาร/เครื่องดื่ม ภายในงานบุญต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มมีทั้งหมด ๕๐ คน

กลุ่มอาสาสมัคร อปพร.

นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ ประธานกลุ่ม วัดฤๅษะสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือบริการ ให้ความร่วมมือกับทางหน่วยงานราชการและหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวนสมาชิก อปพร. ๑๙ คน

กลุ่มอาสาสมัคร อส.ตร.

นางสยามกร ทิพย์ฤๅษตรี ประธานกลุ่ม วัดฤๅษะสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือ ให้บริการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวนสมาชิก อส.ตร. ๕ คน

กลุ่ม อสม.

นายเฉลิม ดาวะที ประธานกลุ่ม วัดฤๅษะสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือประสานงานกับทางหน่วยงานราชการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และให้บริการสมาชิกภายในหมู่บ้าน/ชุมชนด้านสาธารณสุข ความเป็นอยู่ และสุขภาพอนามัย จำนวนสมาชิก อสม.ทั้งหมด ๒๑ คน

จุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ

หนองคูไถ่ เป็นหนองน้ำที่ชาวบ้าน ได้อาศัยน้ำปลูกผักสวนครัว และใช้ในการทำการเกษตร รวมทั้งได้จัดบริเวณรอบหนองน้ำเป็นสาธารณะแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ มีการปรับปรุงให้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย รวมทั้งหนองคูไถ่ยังเป็นสถานที่จุดบั้งไฟ ในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟประจำปี

ฝายบั๊กโค้ง เป็นหนองน้ำที่อยู่นอกบริเวณหมู่บ้าน และชาวบ้านได้นำน้ำจากฝายบั๊กโค้งแห่งนี้มาทำน้ำประปาใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันสมาชิกผู้ใช้น้ำประปา มีด้วยกันทั้งหมด ๔ หมู่บ้าน

หนองคูโป่ง เป็นหนองน้ำที่ชาวบ้าน ได้อาศัยนำน้ำมาใช้ในภาคการเกษตรและใช้เป็นที่ทำอาหารเพื่อนำมาบริโภค

^{๑๖๑} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒, บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์, นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

ป่าชุมชน เป็นสถานที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดป่าบ้านหนองกงใหญ่ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสถานที่บริเวณเดียวกันก็ได้ จึงเป็นผลดีที่ทางวัดป่าบ้านหนองกงใหญ่ได้ถือโอกาสดูแลรักษาป่าชุมชนไปในตัวด้วย ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ชุมชนหมู่บ้านได้รับคือ อนุรักษ์สัตว์ป่า รักษาป่าไม้ ใช้เป็นแหล่งหาอาหารสำหรับชุมชน เช่น เป็นที่เก็บเห็ด หาของป่า เป็นต้น^{๑๖๓}

๒) Weaknesses = (จุดอ่อน)

พบว่า ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจเชิงนวัตกรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ไม่เท่าที่ควร ขาดแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ความรู้ หรือทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นของตัวบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ และในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ผู้นำมีศักยภาพในการมุ่งเน้นขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ แต่บางครั้งเกิดปัญหาที่ผู้ตามคือประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าใจจุดประสงค์ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว จึงทำให้มุ่งผลสัมฤทธิ์โครงการนั้น ๆ สำเร็จได้ล่าช้า ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตรขั้นพื้นฐาน เช่น ทำนา ทำไร่ อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง สวนยาพารา และสัตว์เลี้ยง ได้แก่ วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น อาศัยผลผลิตทางการเกษตรเป็นรายได้ บางครั้งต้นทุนการผลิตสูง ราคาสินค้าตกต่ำทำให้ขาดทุนเป็นปัญหาระดับชาติของชุมชน

๓) Opportunities = (โอกาส)

พบว่า ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายระดับชาติ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาค่าได้รวดเร็ว นโยบายรัฐบาลให้ความสำคัญกับการจัดการส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน การอบรมวิชาชีพ การละเล่นกีฬา นโยบายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้ความสำคัญกับทรัพยากรน้ำ นโยบายรัฐบาลเร่งยกระดับสินค้าทางการเกษตร ผลักดันราคาขายสินค้าเกษตรในราคาที่สูง ช่วยสร้างความมั่นคงด้านรายได้ แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นได้เน้นให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าควบคู่กับการฟื้นฟูและแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสนับสนุนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่น

๔) Threats=(อุปสรรค)

พบว่า ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร น้ำใช้อุปโภค/บริโภคไม่เพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มีความชำนาญ พิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว^{๑๖๔} และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง ถูกเผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือ

^{๑๖๓} สัมภาษณ์, นางกัญญา เพ็งวิชัย, สมาชิกกลุ่มสินค้า OTOP บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๔} ถอดบทเรียนสนทนากลุ่ม, ศักยภาพผู้นำชุมชนด้านคุณธรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ , บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น.

จากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๖๕}

สรุปประเด็นคำถามข้อที่ ๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) สรุปได้ดังนี้

Strengths (จุดแข็ง)	- การพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ - โครงการกองทุนหมู่บ้านแม่ของแผ่นดินเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องของการป้องกันปราบปรามยาเสพติด
Weaknesses (จุดอ่อน)	- ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจเชิงนวัตกรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ไม่เท่าที่ควร - ขาดแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ความรู้ หรือทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นของตัวบุคคล
Opportunities (โอกาส)	- นโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายระดับชาติ จึงทำให้การแก้ไขปัญหามีได้รวดเร็ว - เน้นให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าควบคู่กับการฟื้นฟู และแผนพัฒนา
Threats (อุปสรรค)	- โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มี ความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ

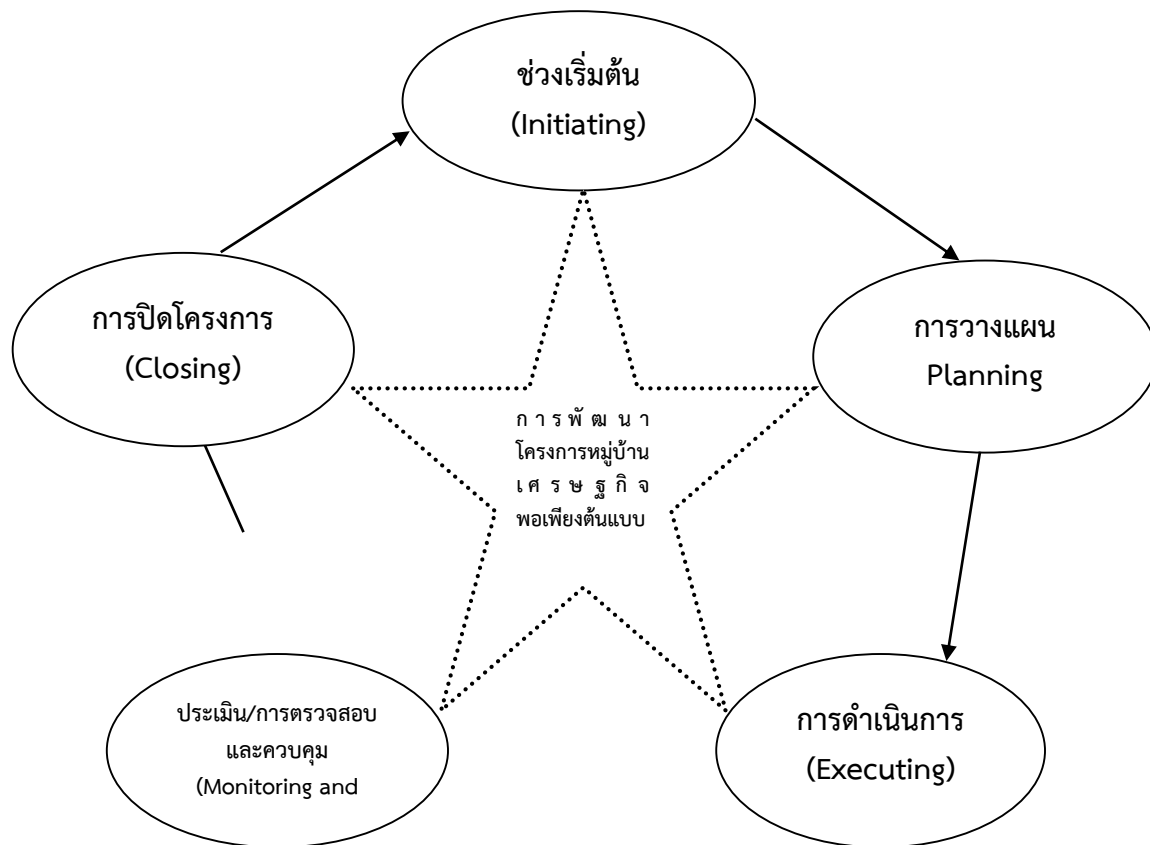
ตารางที่ ๔.๒๖ สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

จากประเด็นสำคัญดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพความสัมพันธ์ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ปัจจัยได้ดังนี้

สรุป ความสัมพันธ์ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” ด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths

^{๑๖๕} สัมภาษณ์, นางดวงจันทร์ สีลาวิทย์, ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น, ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๔ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านการพัฒนาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน จังหวัดขอนแก่น

๔.๑.๖ สรุปผลการศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

สรุปได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ด้วย PDCA และโดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)จริงสามารถสรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารวางแผนการทำงานจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนา กระบวนการ วิเคราะห์ วิถีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรม ครบทุกกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน การทำของใช้เพื่อใช้เอง ตลอดจนการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน ด้วยทางด้านผู้นำชุมชนได้จัดกิจกรรมกิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวันโดยตรวจสอบคุณภาพของเพื่อให้การดำเนินงานของกิจกรรมองค์กรเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกประชาชนโดยทั่วไป องค์กรในชุมชน ทุกครัวเรือน ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน อย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นดำเนินการแก้ไขปัญหาหากกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่แก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาลเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู ดำเนินการแก้ไขปัญหากกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงตรวจสอบที่ปฏิบัติงานค้ายาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับประรด) ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้งปรับปรุงข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาทผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาท ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาทผู้ใดขี้บรดส่งเสียงดังจงใจก่อกวนให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญในหมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาทผู้ใดซื้อตปลา เบื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-รวมทั้งมิให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใดฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาทพร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบทางด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด พัฒนาปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และ

พัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นการวางแนวทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ การวางแผนงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑) ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลูกดอกบวบ) ๒) เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ๓) ประหยัด มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ ๔) การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้วัตถุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้ ๖)เอื้ออารีต่อกันช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี

ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รณรงค์ลดการใช้ของหรุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รณรงค์ลดการใช้ของหรุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑) ส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ลดต้นทุนการผลิตปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

๒) มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ความรู้ทางวิชาการ ฝึกอบรม

๓) สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานในหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นต้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน

๔) มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่นแหล่งขายหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้า

ที่เป็นผลผลิตจากโครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๕) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้ความ

ร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล

๖) มีการประสานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ ๆ

๗) สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

๘) ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดร้านค้า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการเกษตร

๙) มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยใช้กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นภายในหมู่บ้านดังนี้

- กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการจัดสรร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๘ ราย มีเงินกองทุน ๒,๐๐๙,๔๐๓ บาท ให้สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ นายจำรัส โภคาเทพ เป็นประธาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๕๘ คน มีเงินกองทุน ๒,๗๒๙,๖๓๖ บาท ให้สมาชิกกู้เงินดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี มีการจัดสรรผลกำไรทุกปี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นประธาน

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีคนเคลื่อนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ทำได้ยากลำบาก ปัญหาการให้บริการทางด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลมีสถานี่ตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่เพียงพอสำหรับการรองรับบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง ปัญหาการติดยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในชุมชน ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การพัฒนาความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สามารถเลือกรับและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของทั้งในเชิงสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากบางหมู่บ้านขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเท่าที่ควร นำใช้อุปโภค/บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มี ความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่แปรผันตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง ถูกเผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน

ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔.๒ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้ง ๔ ชุมชน

ชุมชนหรือหมู่บ้านเป็นสถานที่ที่ขึ้นตรงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการทำงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถเข้าถึงประชาชนได้เร็วที่สุด ดังนั้นการทำงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านจึงต้องมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์สุขให้กับประชาชน ด้วยเหตุนี้เรื่องศักยภาพของผู้นำจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคน งาน และเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ในทางพระพุทธศาสนาให้ทัศนะที่น่าสนใจไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีพัฒนาการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดสามารถฝึกอบรมพัฒนาตนเองจนมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบอยู่ได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ แปลความว่า บุคคลที่ฝึกอบรมแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์

จะเห็นได้ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ประชาชนทุกคนก็เช่นกันสามารถพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับกับภาระงานได้เป็นอย่างดี เพียงแต่การพัฒนาต้องเป็นไปตามวิธีการที่ถูกที่ควร ต้องเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดเสถียรภาพ (ความยั่งยืน) คำว่า "ศักยภาพ" เป็นคำที่มีความหมายที่ชัดเจนในตัวอยู่แล้วนั่นก็คือ "ความสามารถ" การพัฒนาศักยภาพก็คือการพัฒนาบุคลากรในเรื่องความสามารถ แต่ในเบื้องต้นของการพัฒนาก็จำเป็นต้องตรวจสอบขีดความสามารถของบุคลากรก่อนว่ามีมากน้อยเพียงใด มีความเหมาะสมกับภาระงานที่รับผิดชอบหรือไม่ เรื่องความเหมาะสมระหว่างคนกับงานเป็นเรื่องสำคัญ ความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีขีดจำกัดก็จริงอยู่ แต่มนุษย์ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความสามารถต่างกัน เมื่อความสามารถต่างกันก็เป็นผลดีต่อภาระงานที่ต่างกัน ต้องใช้คนให้ถูกกับงาน เพื่อที่เขาเหล่านั้นจะดึงความสามารถเฉพาะตนออกมาใช้กับงานได้อย่างเต็มที่

สรุปว่าวิธีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องพัฒนาคนให้มีศักยภาพที่เหมาะสมกับงานจากที่สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น เป็นสถาบันที่มีวิสัยทัศน์ในด้านการพัฒนาบุคลากร คือเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีศักยภาพ คุณธรรม และจริยธรรม ความงาม เป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาศักยภาพบุคลากรคือ สร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เพิ่มเติมและแก้ไขปัญหาได้ จะต้อง

แยกก่อนระหว่าง ฝ่ายการเมือง กับฝ่ายประจำ คือ ฝ่ายการเมือง ผู้นำชุมชนจะเข้ามาต้องเข้ามาตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จะต้องรับแต่คนดีเข้ามา และการปกครองต้องใช้หลักของในหลวงคือ ทศพิธราชธรรม และหลักธรรมาภิบาลฝ่ายข้าราชการประจำ จะพัฒนาบุคลากรได้ ต้องมาจากบนลงสู่ล่าง ทั้งนี้เมื่อผ่านกระบวนการคัดสรรคนเข้าทำงานแล้วก็พัฒนาโดยกระบวนการฝึกอบรมซึ่งแบ่งได้ ๒ แบบคือ ๑) การจัดฝึกอบรมระยะสั้นไม่เกิน ๒ วัน ๒) การจัดฝึกอบรมโดยหลักสูตรระยะยาว โดยมีแนวทาง ๒ แนวทางคือ ๑) การฝึกอบรม (training) เน้นความสามารถเฉพาะอย่างในการปฏิบัติงานให้มีการสอนงานเป็นกลุ่มชั้น และเรียกมาทบทวนสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง แทรกเนื้อหาวิทยุข้าราชการ พัฒนา๒)การศึกษา (education or further study) เน้นถึงความพยายามที่จะเพิ่มเติมความรู้สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนศึกษาต่อหรือการศึกษาดูงานโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบสองทาง (two way) ทั้งการฝึกอบรมและการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ต้องได้รับสนับสนุนงบประมาณจากองค์กร แต่ต้องใช้หลักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ให้รู้จักประมาณตัวเอง ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนี้ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) นำเสนอข้อมูลที่เป็นปัญหา การที่จะพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้ต้องสร้างคนให้มีความพร้อมที่จะบริหารราชการและพร้อมที่จะบริการประชาชน เน้นการให้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาพัฒนาบุคลากร เพื่อพัฒนาวิถีคิดและการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

สรุปได้ว่า เรื่องศักยภาพหรือสมรรถนะ อันหมายถึงขีดความสามารถในการทำงานของผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ที่เพียงพอต่อการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ศักยภาพของผู้นำชุมชนนั้นย่อมมีความแตกต่างกันตามขอบเขตภาระงานที่ได้รับผิดชอบ ดังนั้นการให้คนให้ถูกกับงานจึงถือเป็นเรื่องสำคัญเพราะจะสามารถดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีกลวิธีในการจัดสรรคนให้เหมาะกับงานซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธรรมตามนุษย์เรานั้นมีศักยภาพไม่คงที่ กล่าวคือ ไม่มีขีดจำกัดในการพัฒนา สามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ขึ้นอยู่กับการสร้างรูปแบบที่จะพัฒนาให้เหมาะสมกับคนและงาน และต้องพัฒนาเป็นองค์รวมจากระดับบนสู่ล่างให้มีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันกับนโยบายของภาครัฐ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนนั้นสามารถทำได้ด้วยหลายวิธีขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กรว่ามีความพร้อมในการพัฒนามากน้อยเพียงใด การพัฒนาอาจเกิดได้ด้วยการศึกษา การฝึกอบรม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน วิธีการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการในการพัฒนาศักยภาพนั้น ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมและความพร้อมของบุคลากร เมื่อมีการพัฒนาด้านศักยภาพผู้นำชุมชนมากเท่าไรก็จะเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากเท่านั้น ศักยภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้ทำงานที่ได้ใช้ศักยภาพความถนัดเฉพาะด้านของตนเองจริง ๆ ดังนั้นเรื่องภาระงานที่เหมาะสมจึงถือเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้นำใช้คนให้ถูกกับงาน ใช้คนให้ถูกเวลา และใช้คนให้ถูกกับสถานที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพหรือดึงเอาศักยภาพผู้นำชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนอกจากการพัฒนาศักยภาพแล้ว ต้องมีการพัฒนาด้านจิตเป็นเบื้องต้นด้วย กล่าวคือ

จะต้องมีจิตตวิสัยต่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ เมื่อมีจิตตวิสัยเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะส่งผลต่อการดึงเอาศักยภาพที่สมบูรณ์พร้อมมาใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

๔.๒.๒ โครงการวางแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้ง ๔ ชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น

การแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้จำเป็นต้องแก้ไขในขั้นตอนของการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานในชุมชน ต้องรับคนเข้ามาทำงานในองค์กรที่มีความสามารถตรงกับสายงาน การคัดเลือกต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ปราศจากระบบอุปถัมภ์เส้นสายพวกพ้อง เพราะจะทำให้เป็นปัญหาในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระยะยาว ด้วยว่าเมื่อเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับภาระงานของชุมชนแล้วในขั้นตอนของการพัฒนาศักยภาพผู้นำก็ไม่ใช่เรื่องยาก เหมือนคำพูดที่ว่าสอนต่อย่อมดีกว่าสอนใหม่ สร้างเพิ่มเติมย่อมเร็วกว่าสร้างใหม่ การพัฒนาศักยภาพผู้นำที่มีพื้นฐานในเรื่องความสามารถเฉพาะงานดีอยู่แล้วจะทำให้เกิดประสิทธิผลของการพัฒนารวดเร็วกว่าการสร้างความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรใหม่ ๆ โดยการฝึกอบรม (Training) เน้นความสามารถเฉพาะอย่างในการปฏิบัติงาน การศึกษา (Education or Further Study) เน้นถึงความพยายามที่จะเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจของการปฏิบัติงานเพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของงาน และพัฒนาส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้ในงานด้านการฝึกอบรมและกระบวนการแก้ปัญหาโดยสร้างสภาพการณ์ หรือได้จากประสบการณ์จริง งานจะสำเร็จได้ต้องใช้งานเข้าควบคุม คือ ถ้างานไม่เสร็จก็จะมีบทลงโทษ กำหนดแผนการพัฒนา "คน" ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ เพิ่มศักยภาพให้กับบุคลากร สนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ปลูกฝังความเป็นไทย วิถีพุทธ อนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และต้องจัดสรรคนให้เข้ากับงาน โดยยึดแนวทางตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงรัชกาลที่ ๙

แผนภาพที่ ๔.๕ กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหลวงรัชกาลที่ ๙

เนื่องจากต้องทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนและพยายามจัดประชุมในพื้นที่ จัดอบรมเรื่อง KPI เรื่องคุณธรรม จริยธรรม เราต้องพูดคุยเป็นประจำ เพื่อสร้างทัศนคติด้านบวกให้เค้าอบรมพัฒนาตัวเองให้มาก ต้องให้รู้ว่าการพัฒนาศักยภาพตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญและต้องยกตัวอย่างของผู้นำตัวอย่าง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ แรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง โดยส่งเสริมให้แสวงหาความรู้และสอบแข่งขัน ต้องมีการฝึกอบรมบ่อย ๆ ต้องเพิ่มวุฒิการศึกษาให้สูงขึ้น ต้องพัฒนาผู้นำ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกัน ต้องศึกษาดูงานต้นแบบที่สำคัญต้องให้เรียนรู้ และเข้าใจเป้าหมายของภาครัฐ ดังนั้นวิธีแก้ปัญหาข้างต้น ต้องมีไหวพริบ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาว่า ปัญหาเกิดขึ้นที่จุดไหน ปัญหาเกิดขึ้น

ที่บุคคลใด เมื่อวิเคราะห์เสร็จแล้ว จะรู้วิธีการแก้ปัญหาได้ถูกวิธี และถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม วิธีการแก้ไขปัญหานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จากปัจจัยภายนอก และจะต้องยึดตัวผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือจะต้องนำเอาหลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์มาใช้แบบเข้มงวด เริ่มตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรม และการธำรงรักษา ชุมชนต้องคัดเลือกเอาผู้นำที่มีศักยภาพ ตรงต่อภาระงานเข้ามาทำงาน มีระบบการคัดเลือกอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม จะได้บุคลากรที่มีศักยภาพเข้ามาทำงาน

สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ในการนำพาชุมชนก้าวหน้าไปสู่มาตรฐานในระดับที่สังคมให้การยอมรับ เพราะตอนเกิดปัญหาขึ้นมา ผู้นำชุมชนจะโดนตำหนิ เป็นประการแรก ในทางตรงกันข้าม ถ้าชุมชนประสบความสำเร็จ มีความเจริญก้าวหน้าตามยุค ตามสมัย ผู้นำชุมชนจะได้รับความดี ความชอบ จะถูกกล่าวขานเป็นอันดับแรก ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ก็เฉกเช่นกับ “เครื่องจักรเก่าที่ควรได้รับการซ่อมแซม”

ก. โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ: ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรม

เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อแสดงว่าโครงการพัฒนาต่างๆ ที่นำไปให้ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ นั้น ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมบ้าง ก็บอกว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยชุมชนมีส่วนสมทบงบประมาณ ๕-๑๐% ถ้าไม่มีเงินก็คิดจากมูลค่าแรงงาน วัสดุสิ่งของหรือวัสดุแรงงาน หรืออะไรก็ได้ที่มาจากชุมชนงบประมาณเกือบทั้งหมด รวมทั้งการคิดและวางแผนแผนการปฏิบัติ และประเมินผล และอ้างว่านี่คือกระบวนการที่มาจากข้างล่าง รวมทั้งอ้างว่าได้มีการทำประชาพิจารณ์แล้ว ซึ่งหมายถึงว่าได้รับการ รับรอง จากชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการกิจการชุมชน คน ทุนของชุมชน จึงต้องมีการแยกแยะเนื้อหาและรูปแบบของ “การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวพระพุทธศาสนา” ให้เหมาะสมกับในแต่ละเรื่อง พร้อมกับวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสม

๒.วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

๑) เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ได้พัฒนาโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ

๒) เพื่อให้ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกันแก้ไขปัญหา

๓) เพื่อให้ผู้นำชุมชน รวมทั้งการคิดและวางแผนแผนการปฏิบัติ และประเมินผล

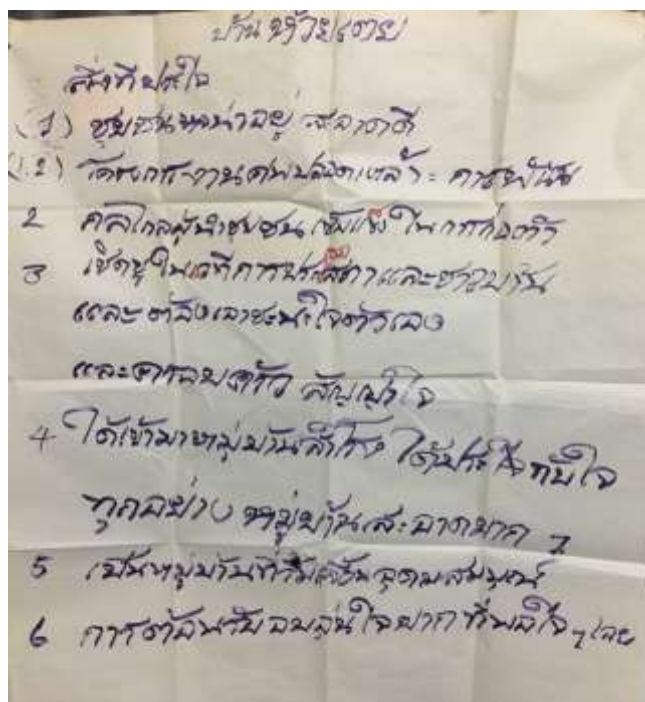
๔) เพื่อให้ผู้นำชุมชนทำประชาพิจารณ์แล้วซึ่งหมายถึงว่าได้รับการ รับรอง จากชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๕) เพื่อการบริหารจัดการกิจการชุมชน คน ทุนของชุมชน จึงต้องมีการแยกแยะเนื้อหาและรูปแบบของ “การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวพระพุทธศาสนา”

๓. วิธีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	รายละเอียดการดำเนินงาน	สถานที่ดำเนินงาน
ขั้นวางแผน (Plan)	๑. ขออนุมัติโครงการฯ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
	๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
	๓. ประชุมคณะกรรมการดำเนินโครงการ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
	๔. บันทึกข้อความขออนุมัติกิจกรรมและยืมเงินทรวง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ขั้นดำเนินงาน (Do)	ดำเนินงานตามแผน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ขั้นตรวจสอบ (Check)	๑. แบบประเมินความพึงพอใจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
	๒. สรุปผลการดำเนินงาน	อาคารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ขั้นปรับปรุง (Act)	๑. นำผลการวิเคราะห์มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพัฒนาในการดำเนินงานครั้งต่อไป	อาคารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตารางที่ ๔.๒๗ วิธีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ

๔. ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ

จุดเน้น	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
๑. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน มีความสำนึกในความ เป็นไทย มีจิตสาธารณะ และอยู่ อย่างพอเพียง	<p>-ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน</p> <p>-ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นชาติไทยใน สถาบัน ชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ การปกครองตาม ระบอบ ประชาธิปไตย อัน มี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>	<p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน คุณลักษณะอันพึง ประสงค์</p> <p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน มีความสำนึกใน ความรักชาติ</p>
	<p>-ส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชาติไทย สังคมศึกษา ประชาธิปไตย มีความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก</p> <p>-ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในสถานศึกษา</p>	<p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่ บ้าน ประชาชน ได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชาติไทย สังคมศึกษา ประชาธิปไตย มีความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก</p> <p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน จัดกิจกรรม เสริมสร้างคุณธรรม</p> <p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่ บ้าน ประชาชน มีคุณธรรม จริยธรรม (คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ) และ กตัญญู</p> <p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ประกอบกิจกรรม ทางศาสนา และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ</p>
	-ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม	-โรงเรียนร้อยละ ๑๐๐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ ความ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
	<p>-ส่งเสริมการดำรงตนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>-ขยายผลสถานศึกษาต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียง</p>	<p>-ร้อยละ ๑๐๐ ของโรงเรียนจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>-ร้อยละ ๘๐ ของโรงเรียนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงผ่านการประเมินตาม เกณฑ์มาตรฐาน</p>

ตารางที่ ๔.๒๘ ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ

ผลการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ: ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น : ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ข. โครงการผู้นำชุมชนเข้มแข็งตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันตามหลักการพอเพียง : ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรม

การนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนา โดยรวมของผู้นำชุมชนเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการดำเนินการพัฒนาใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่ดีงามตามหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาทักษะ ความสามารถ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการปฏิบัติงาน มีความรู้ มีความเข้าใจตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างยั่งยืนต่อไป

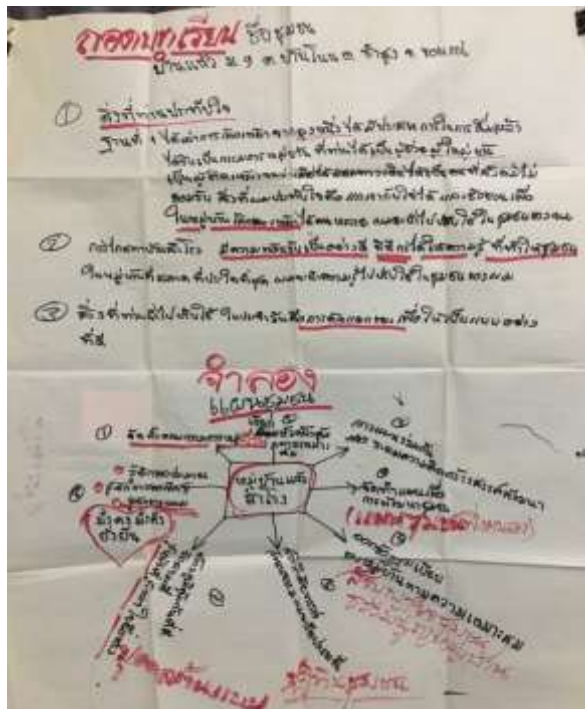
๒. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะต่างๆ และทัศนคติที่ดี นำความรู้ประสบการณ์จากการอบรมและศึกษาดูงานไปพัฒนาตนเองและถ่ายทอดให้กับกลุ่มที่รับผิดชอบต่อไป

๓. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ประกอบอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำแนวพระราชดำริ มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันตามหลักการพอเพียง ความพอดี การใช้ชีวิต

๓. วิธีการดำเนินกิจกรรม

๓.๑ **ขั้นตอนที่ ๑** จัดทำโครงการเสนอผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ จัดประชุมชี้แจงโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ผู้บริหาร สมาชิก พนักงาน พนักงานจ้าง เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน ในการดำเนินการและศึกษาดูงานนอกสถานที่

๓.๒ **ขั้นตอนที่ ๒** ดำเนินการตามโครงการประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนข้อเสนอแนะ ปัญหาต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงและเป็นข้อมูลในการดำเนินโครงการต่อไปรายงานผลการดำเนินงานให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนน

๔. ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

๑. ศิล (พฤติกรรม)

- ๑) มีกิริยามารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น
- ๒) รู้จักพิจารณาเลือกเสพสิ่งบริโภค และสื่อต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ด้วยปัญญา
- ๓) รู้จักความพอดี พอประมาณ ในการแสวงหา บริโภค สะสมสิ่งต่าง ๆ
- ๔) ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ภายนอกที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดวินัยในตนเอง
- ๕) ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นโดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต
- ๖) มีชีวิตที่สัมพันธ์ด้วยดีกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม

๒. จิตใจ (สมาธิ)

๑) มีสมรรถภาพที่ดี คือ มีสมาธิ มีความตั้งมั่น เข้มแข็ง มุ่งมั่นทำดี ด้วยจิตใจกล้าหาญ อดทน สู้สิ่งยาก ขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อสามารถฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความยากลำบากไปได้ พึ่งตนเองได้

๒) มีคุณภาวะ คือ มีความกตัญญูรู้คุณ มีจิตใจเมตตา กรุณาโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ละอายชั่วกลัวบาป ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กล้ารับผิดชอบ เกิดจิตที่เป็นบุญกุศลอย่างสม่ำเสมอ

๓) มีสุขภาวะที่ดี คือ มีความสุข ความร่าเริง เบิกบาน มองโลกในแง่ดี มีกำลังใจ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ในการร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ

๓) ปัญญา

๑) มีศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญ คุณโทษ

๒) มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจ ใฝ่รู้ รู้จักการค้นคว้า การจดบันทึกให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ประมวลผล สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล

๓) มีทักษะชีวิตเท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอก และกิเลสภายในตนสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้มีฐานชีวิตที่ดีมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรม เกิดปัญหาเข้าใจในสังขารธรรมในชีวิตได้ตามวุฒิภาวะของตน สามารถต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป

ค. โครงการศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และครอบครัวในชุมชน : ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรม

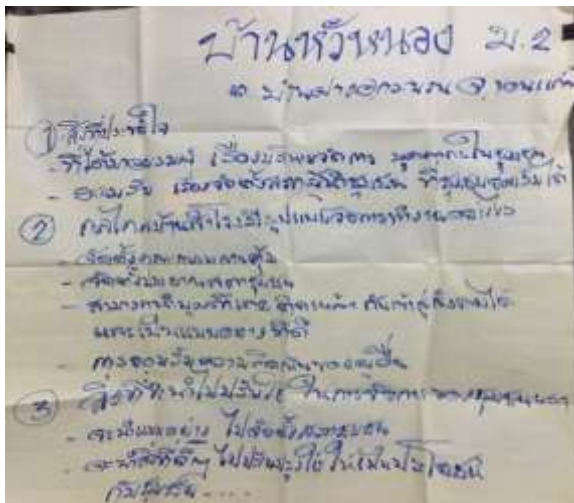
ในอดีตสถาบันครอบครัวมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เข้มแข็ง มีระบบเครือญาติ และสายใย ความผูกพันที่เหนียวแน่นมั่นคง ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันความเป็นครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยพบว่าครอบครัวไทยกำลังประสบปัญหาที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ปัญหาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง
๒. ปัญหาการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างมีคุณภาพลดน้อยลง
๓. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจยังเป็นปัญหาที่สำคัญของครอบครัว

จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล และนำไปสู่การเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาผู้สูงอายุขาดการดูแล ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น ปัญหายาเสพติดและอื่นๆ จากความรุนแรงของปัญหาซับซ้อนที่เกิดขึ้นกับครอบครัวดังกล่าว ทุกภาคส่วนจึงเห็นพ้องร่วมกันถึงความสำคัญและ ความจำเป็นของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว และมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชน (ศพค.) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวตามนโยบายของรัฐบาล ในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่นเข้มแข็ง และเป็นหน่วยพื้นฐานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา สังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัว

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

๑. เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในลักษณะบูรณาการจากทุกภาคส่วนในสังคม
๒. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาสถาบันครอบครัว วัด ท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. เพื่อให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาครอบครัว สังคม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่นในการบริหารงานและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

๓. วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

๑. จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๒. สำรวจปัญหาและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพครอบครัว สตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ชุมชน/หมู่บ้าน

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านครอบครัวและจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน

๔. สร้างระบบเครือข่ายครอบครัวในชุมชน เพื่อการดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน

๔. ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานกิจกรรม

๑) สิ่งที่ประทับใจสู่การสร้างแรงบันดาลใจ

- เรื่องบริหารจัดการบุคลากรในชุมชน โดยส่วนมากจะให้ความร่วมมือ และรับผิดชอบหน้าที่ตนเองค่อนข้างดี เป็นที่น่ายอมรับ

- เรื่องจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน โดยใช้ระบอบประชาธิปไตย ให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้เลือก เป็นที่น่ายอมรับ

๒) รูปแบบการบริหารจัดการ: กลไกสภาผู้นำชุมชน

- ผู้นำชุมชนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน สร้างทักษะให้กับตนเองตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง

- จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครอง

- จัดตั้งประธานสภาผู้นำชุมชน

- สามารถนำบุคคลที่เคยติดเหล้าติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคมได้ และเป็นแบบอย่าง

ที่ดี

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

- ผู้นำกับผู้ตามยึดหลักการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

- เป็นผู้นำชุมชนที่มีศีลธรรม

๓) สิ่งที่ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการชุมชนบ้านหัวหนอง

- จะนำแบบอย่างไปจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน

- จะนำแบบอย่างที่ดีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
- การลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง
- มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และผู้นำกับผู้ตามคือชาวบ้านต่างเอาใจใส่ต่อกิจกรรมทุกอย่าง มีความต่อเนื่อง ยั่งยืน และเป็นแบบอย่างที่ดี

ง. โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง : ชุมชนบ้านหนองงูใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรม

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่เป็นหลักสำคัญที่สุดของสังคม เป็นรากฐานของการพัฒนาคนและสังคม โดยทำหน้าที่หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกในครอบครัวด้วยการอบรมเลี้ยงดู พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกครอบครัว เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีพัฒนาการตามวัยและเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

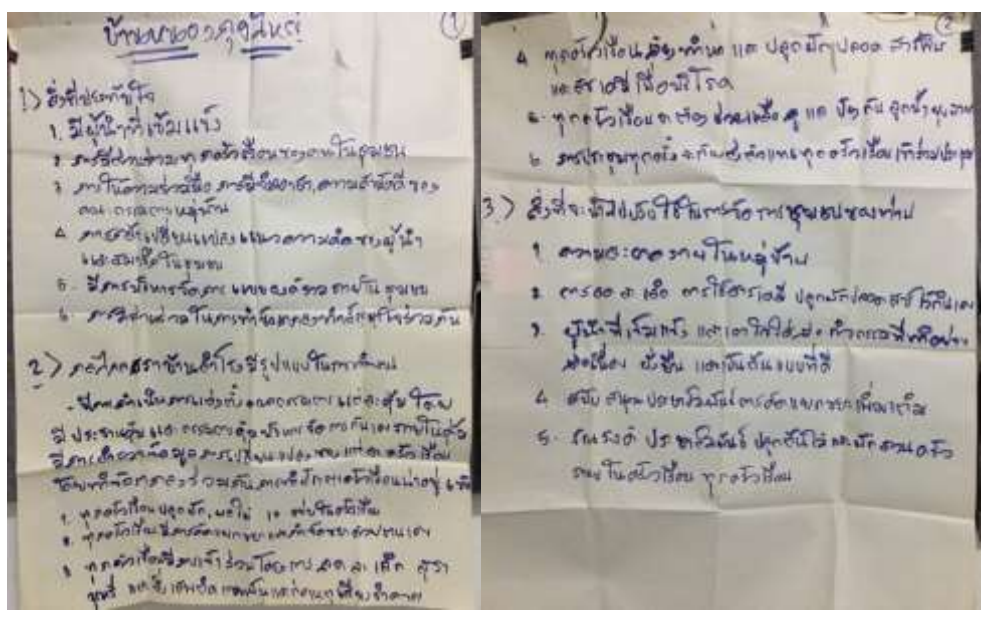
สถาบันครอบครัวได้เริ่มอ่อนแอลงนับจากที่ประเทศไทยได้เผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ (เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๕๓) ทำให้ตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้เผชิญกับสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่ความอ่อนแอของครอบครัวโดยได้ซึมซับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างต่อเนื่องจนทำให้สังคมไทยและคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ขณะที่โครงสร้างทางสังคมไทยยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน คนไทยจึงต้องเผชิญกับวิกฤตเรื่อง ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่มีการเลียนแบบวัฒนธรรมการบริโภคนิยม วัตถุนิยม และการให้ความสำคัญกับเงินตราเป็นตัวตั้ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มต้นจากเมืองหลวงและกระจายตัวไปสู่เมืองใหญ่ และจากเมืองใหญ่ไปสู่นับพัน โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและสื่อทุกแขนงเป็นตัวเชื่อมร้อยให้ทุกพื้นที่ของประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากวิกฤติทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง ผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวทำให้ครอบครัวไทยประสบปัญหาอย่างรุนแรง ปัญหาที่ครอบครัวได้รับผลกระทบ ได้แก่ การหย่าร้าง สัมพันธภาพในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ฯลฯ ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัวต้องดิ้นรนและแข่งขันกัน ทำมาหากิน ส่งผลให้สัมพันธภาพและความเกื้อกูลของคนในครอบครัว และชุมชนลดน้อยลง พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนและขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีการเจริญเติบโตตามวัย จึงทำให้เด็กไทยในปัจจุบันตกเป็นเหยื่อของค่านิยมผิด ๆ ในด้านวัตถุนิยม บริโภคนิยม ติดอบายมุข ติดยาเสพติด มีนิสัยก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง ขาดความอดทนอดกลั้น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ไม่สนใจเรียน และออกจากโรงเรียนกลางคัน

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องร่วมกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวในทุกพื้นที่ให้มีความอบอุ่นเข้มแข็ง

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

๑. เพื่อสร้างความรักความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

- ๒. เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว
- ๓. เพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว (บทบาทของสามี ภรรยา บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของลูก) และปลูกฝังวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี
- ๔. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อจะได้ไม่สร้างปัญหาให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓.วิธีการดำเนินกิจกรรม

ฐานที่ ๑ สำหรับพ่อแม่ เนื้อหาประกอบด้วย การสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์/ความรัก/ความเข้าใจและความผูกพันระหว่างพ่อ แม่ ลูก สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ สร้างการสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว และ การใช้หลักธรรม (คุณธรรม/จริยธรรม ฯลฯ) ในการดำเนินชีวิตครอบครัว การป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว เช่น การมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวันอันควรของลูกวัยรุ่น โรคเอดส์และโรคทางเพศสัมพันธ์ ยาเสพติด แก๊งเด็กซิ่ง การยกพวกตีกัน และการติดเกมส์ เป็นต้น

ฐานที่ ๒ สำหรับลูกวัยรุ่น เนื้อหาประกอบด้วย การสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย การสอนเรื่องคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสอนให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ ของลูก ต่อพ่อและแม่ ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน การมีพฤติกรรมที่ดีงามและการมีพัฒนาการตามวัยอันสมควร การสอนให้เด็กวัยรุ่นผู้หญิงรักษาวนสงวนตัว สอนเด็กผู้ชายให้รู้จักความอดทนอดกลั้น เห็นคุณค่าของผู้หญิง การให้รู้จักปัญหา/พฤติกรรมเสี่ยง/ผลกระทบต่าง ๆ การอบรมหลักธรรมและหลักคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

๔.ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

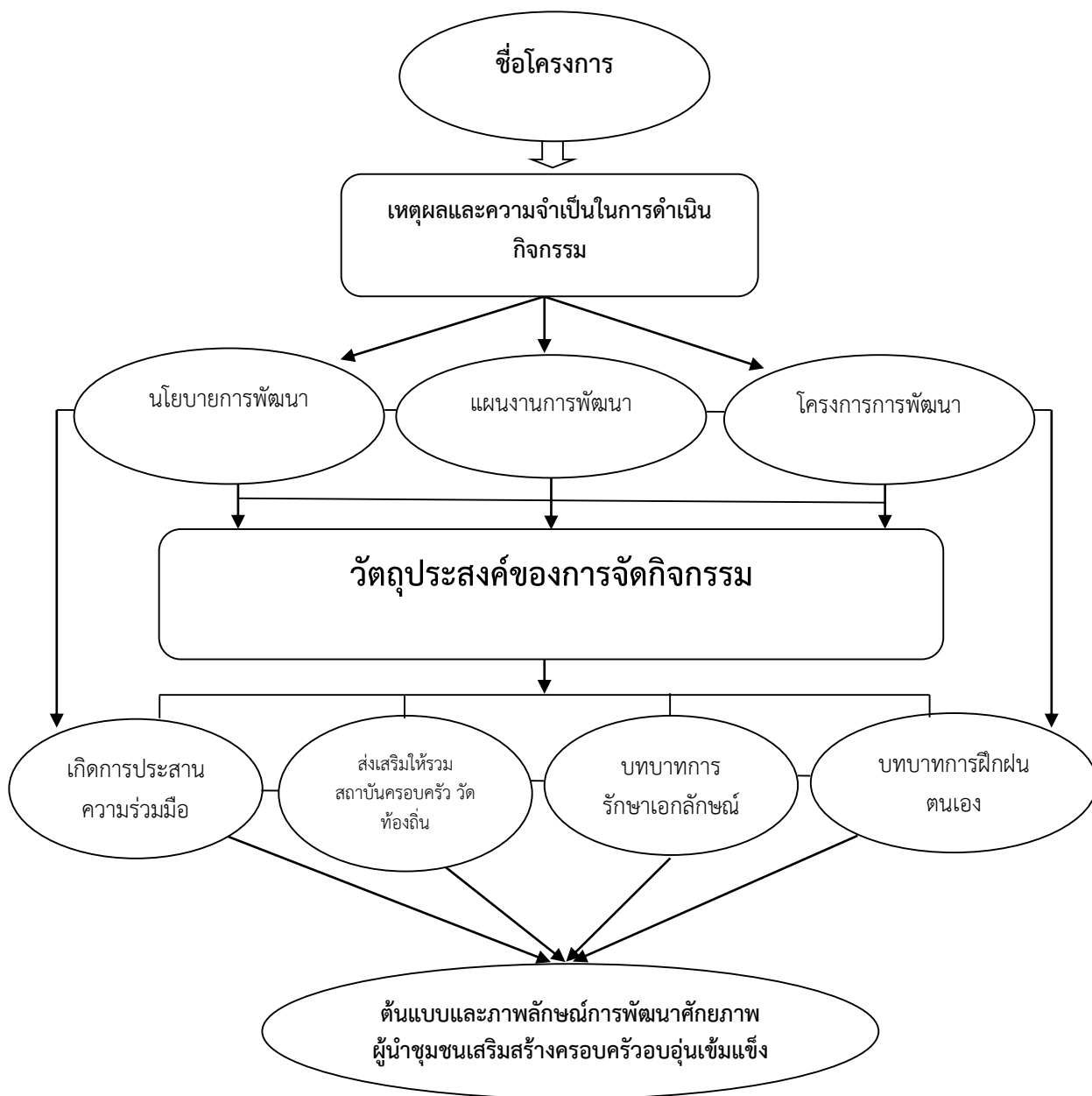
- ๑)สิ่งที่ประทับใจสู่การสร้างแรงบันดาลใจ
 - ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง

- มีความรู้รักสามัคคี การมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบทุกครัวเรือนในชุมชน
- การให้ความร่วมมือ การมีจิตอาสา อุทิศร่างกายแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และความสามัคคีของคณะกรรมการหมู่บ้าน
- การกล้าเปลี่ยนแปลงแนวความคิดดั้งเดิม เพื่อความเจริญก้าวหน้าในชุมชน และกล้าที่จะคัดค้านแนวความคิดของผู้นำ โดยยึดหลักความถูกต้อง เทียงธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชน
- มีการบริหารจัดการแบบองค์รวมภายในชุมชน การมีส่วนร่วมในการทำข้อตกลงหรือทำสัญญาใจในหมู่บ้าน/ชุมชน

๒) รูปแบบการบริหารจัดการ: กลไกสภาผู้นำชุมชน

- มีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการ แต่ละกลุ่ม โดยมีประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม มีการสำรวจข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของแต่ละครัวเรือน โดยทำข้อตกลงร่วมกัน การทำสัญญาใจครัวเรือนนำอยู่ ๖ ข้อ (สัญญาใจแล้วแต่บริบทของชุมชน) คือ

- ๑) ทุกครัวเรือนปลูกผัก ผลไม้ ๑๐ อย่างในครัวเรือน
- ๒) ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ และแผนกำจัดขยะด้วยตนเอง
- ๓) ทุกครัวเรือนให้การร่วมมือเข้าร่วมโครงการ ลด ละ เลิก บุหรี่/สุรา การพนันและสิ่งเสพติดทุกชนิด อันก่อให้เกิดความเสียหายในชุมชน
- ๔) ทุกครัวเรือนต้องทำนา และปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อบริโภค
- ๕) ทุกครัวเรือนจะต้องช่วยเหลือ ดูแล ป้องกันลูกน้ำยุงลาย
- ๖) การประชุมทุกครั้งจะต้องส่งตัวแทนทุกครัวเรือนเข้าร่วมประชุม

แผนภาพที่ ๔.๕ ต้นแบบและภาพลักษณ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์จากกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น

จากการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งมีการศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยกำหนดเลือกชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง จำนวน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นและ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ๔ ชุมชน รวมจำนวน ๔๐ รูป/คน ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๑๒ คน ๓) พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๔ คน สามารถวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎี KSA Model มาใช้เป็นเทคนิคการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ประกอบด้วย ด้าน ดังนี้

๑) กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำด้านการบริหาร แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

ศักยภาพด้านความรู้ (Knowledge: K) พบว่า ผู้นำต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มพูนสติ ปัญญา ให้มีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำต้องมีความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมาย และระเบียบวิธีปฏิบัติของทางราชการ มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ผลิตภัณฑ์ และบริการของชุมชน (ข้อกำหนดทางเทคนิค จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้อจำกัด) ซึ่งผู้นำจะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องวิธีการ กระบวนการ ระเบียบปฏิบัติ เทคนิค และสามารถใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำงานได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำร่วมจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย โดยใช้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งสมรรถนะทางธุรกิจการค้า ที่จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามผู้นำชุมชน

ศักยภาพด้านทัศนคติ (Attitudes - A) พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการเข้าใจ สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการพัฒนาสายสัมพันธ์อันดีที่มีพื้นฐานมาจากหลาย ๆ เทคนิคด้วยกัน เช่น สร้างวิสัยทัศน์ มีเทคนิคในการทำงานเป็นทีม การมีอำนาจทางการเมือง กล้าพูด กล้าเจรจาต่อรอง กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง มีการสร้างเครือข่าย สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ การขจัดข้อขัดแย้ง และการจัดการความแตกต่างระหว่างบุคคล

ศักยภาพด้านทักษะ (Skills-S) พบว่า ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นด้านคนเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และใช้ควบคู่กับสมรรถนะด้านการบริหารงาน เพื่อผลักดันให้งานประสบความสำเร็จ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด ผู้นำต้องมีทักษะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างความท้าทาย และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ ผู้นำมีการกระตุ้นและเป็นแกนนำด้านสุขภาพในการให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจนสามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัวในเบื้องต้นได้ ผู้นำต้องเป็นแกนนำหมู่บ้านส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกา ของหมู่บ้าน และมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุป ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้ ผู้นำต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีทักษะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม

เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม อันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

๒) กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำด้านคุณธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

ศักยภาพด้านความรู้ (Knowledge: K) พบว่า ผู้นำต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มพูนสติ ปัญญา ให้มีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักสังคหัตถุ ๔ กับการศึกษาหาความรู้ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาศักยภาพผู้นำ เพราะผู้นำชุมชนจำเป็นจะต้องมีความรู้ที่เหมาะสมกับระดับการปฏิบัติการตามภาระงานในชุมชน หลักสังคหัตถุ ๔ มีส่วนเกี่ยวพันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สังคหัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจรรงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้ ๒) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็ประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างมาก เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจา นั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (๑) เว้นจากการพูดเท็จ (๒) เว้นจากการพูดส่อเสียด (๓) เว้นจากการพูดคำหยาบ (๔) และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ๓) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่ผู้อื่น และ ๔) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่น

ศักยภาพด้านทักษะ (Skills - S) พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์ความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น โดยผู้นำชุมชนควรนำคุณธรรม ๘ ประการ ของ ขงจื้อ นักปรัชญาเมธีที่มีชื่อเสียงที่สุดของจีนมาพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้ผู้นำที่สมบูรณ์ที่สุด การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นต้องปฏิบัติตาม คุณธรรม ๘ ประการ ท่านขงจื้อได้สอนเกี่ยวกับ คุณธรรม ๘ ประการ ไว้ดังนี้

๑) กตัญญู (กตัญญู อักษรจีนอ่านว่า เซี่ยว ครึ่งบนเป็นตัวชรา ครึ่งล่างเป็นตัวลูก ประกอบกัน) ความหมายในตัวอักษร แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่นั้นแก่เฒ่า ลูกอยู่เบื้องล่าง เหมือนมือเท้าเฝ้ารับใช้ กตัญญูเป็นคุณธรรมอันดับแรก เป็นต้นกำเนิดของความดีงาม เป็นคุณธรรมสำนึกที่ควรปฏิบัติรักษาเป็นสำคัญ ซึ่งคนจะขาดเสียมิได้ ขาดความกตัญญู เหมือนต้นไม้ไม่มีราก เหมือนน้ำไม่มีต้นน้ำ พ่อแม่เลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ บุญคุณลึกล้ำกว่ามหาสมุทร คุณธรรมท่านสูงกว่าขุน เขาไฟชัน ทุกคำทุกเช้า ทุกสิ่งทุกอย่าง พ่อแม่ให้ความรักดูแลเอาใจใส่ลูก จนสุดที่จะ บรรยายได้ ไม่ว่าจะลำบากฝ่าฟันอันตรายอย่างไร ก็ไม่เห็นย่อหน้าย้อท้อถอย ความรักลูกนั้น ไม่เปลี่ยนผันจนวันตาย

๒) พี่น้องปรองดอง (อักษรจีน อ่านว่า ที จุดแรกเป็นที่ จุดทีหลังเป็นน้อง โคง์ตัวเคาพร ครบมือครบเท้าในร่างเดียวกัน คือพ่อแม่เดียวกัน) สายเลือดที่สนิทชิดเชื้อที่สุด คือ พี่น้อง เหมือนกิ่งก้านสาขาของต้นไม้ต้นเดียวกัน ให้สำนึกว่าเกิดมาจากแม่เดียวกัน ตีมนมจากแม่เดียวกัน พี่จึงควรรู้จักอภัย น้องให้รู้อดทน ไม่ตัดมือตัดเท้า ความเจริญของครอบครัวเกิดได้เพราะพี่น้องปรองดองกัน

๓) ชื่อสัตย์ จงรักภักดี (อักษรจีน อ่านว่า จง คือวางใจไว้ให้ตรง) จะทำการใด ๆ ให้ถูกต้อง ยุติธรรม ไม่พูดปดหลอกลวง ไม่ทำสิ่งน่าละอายต่อตนเองและผู้อื่น ถูกต้องตรงต่อฟ้าดิน ตรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตรงต่อบ้านเมือง ตรงต่อสังคม ตรงต่อพ่อแม่ ตรงต่อพี่น้อง บุตร และภรรยา ทุกสิ่งที่ทำไปโดยไม่ผิดต่อมโนธรรม เรียกว่า จง

๔) ความสัตย์จริง (อักษรจีน อ่านว่า ซิน ประกอบด้วยตัวคน และวาจาหมายความว่า คนควรมีความสัตย์) วาจาสัตย์ เป็นบรรทัดฐานแห่งมนุษยธรรมอันล้ำค่า กิจการใดจะรุ่งเรืองล้มเหลวอย่างไร เริ่มต้นได้ที่วาจาสัตย์ ดังคำที่กล่าวว่า กัลยาณชนเอ๋ยวาจาใด ต่อให้ม้าเฝ้าเท้าไว้ก็ไม่อาจตามคืนมากัลยาณชน เมื่อลั่นวาจาว่าจะบำเพ็ญธรรม คำไหนเป็นคำนั้น เชื่อในวิถึธรรม เชื่อในมหันตภัย เชื่อในกฎแห่งกรรม การใดที่ได้พูดจានัดหมายกับใคร จะเป็นชื้อขาย หรือการงานก็ตาม หากคำนี้ถึงแต่ผลประโยชน์แห่งตนแล้วผิดสัญญาคำสัตย์ หลอกลวงเหลวไหลล้วนถือเป็นขาดความสัตย์จริง ฉะนั้น เมื่อพูดให้คิดถึงการกระทำ เมื่อจะกระทำให้คิดถึงที่พูด ปากกับใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชื่อสัตย์ต่อการกระทำตามสั่งวาจา

๕) จริยธรรม (อักษรซี อ่านว่า หลี หมายถึงการปฏิบัติที่ถูกแบบแผนอันดีงามตามหลักธรรม) คนประเสริฐกว่าสรรพสัตว์ใด ๆ หากไม่มีจริยธรรมก็จะไม่ต่างอะไรกับเครื่องจานและจะไม่ได้รับการยกย่อง จริยธรรมแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของตน ด้วยอาการที่อ่อนน้อมถ่อมตน ท่าทีสุภาพสง่างาม อยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่มีความกรุณาปรานีต่อผู้น้อยทั่วไป เรามีจริยธรรมต่อเขา เขาย่อมตอบสนองต่อเราด้วยจริยธรรม ฉะนั้น การบำเพ็ญธรรม จึงให้เห็นความสำคัญของแบบแผนจริยธรรม รักตัวสวจน ตัว รักผู้อื่นเคารพให้เกียรติผู้อื่น เช่นนี้ จึงเป็นผู้มีคุณสมบัติสูงส่ง ไม่ละอายต่อจริยธรรม

๖) มโนธรรม (อักษรจีน อ่านว่า อี้ หมายถึง การกระทำที่ถูกต้องตามหลักธรรม) เป็นคนไม่ควรทำทุจริต ทรัพย์สินเงินทองแม้เป็นของน่ายินดี แต่ควรให้ได้มาอย่าง เป็นธรรม หากแข็งขันช่วงชิงมา ทำให้ผู้อื่นเสียหายเพื่อตนจะได้ประโยชน์ เช่นนี้ ภายหลัง ย่อมได้รับภัยพิบัติเสียหาย ฉะนั้น กัลยาณชนผู้มีมโนธรรม ไม่เพียงแต่ไม่โลภในทุกขลาภ ยังจะต้องสละทรัพย์ เพื่อมนุษยธรรม ช่วยเหลือผู้คน และงานธรรมต่าง ๆ เป็นที่ชื่นชมต่อเทพยดา เป็นที่เคารพ ของคนทั้งหลาย ไว้ชื่อเสียงเกียรติคุณแก่ลูกหลาน และบรรพบุรุษคงอยู่ชั่วกาลนาน

๗) สุจริตธรรม (อักษรจีน อ่านว่า เหลียน หมายถึงใจซื่อมือสะอาด ไม่โลภ มากอยากได้ ไม่ทุจริตคิดมิชอบ) ผู้มีสุจริตธรรมจะต้องปฏิบัติตนด้วยความจริงใจ ทำการใด ๆ ให้เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ฉวยโอกาสเมื่อใกล้เงิน ไม่หลงไหลเมื่อใกล้สตรี มีจิตใจสงบเยือกเย็น ละกิเลสความอยาก คุณค่าเหล่านี้ อยู่ที่ใจกาย มิได้อยู่ที่เสื้อผ้าที่สวมใส่ ใจกายที่มีความบริสุทธิ์ชัดเจน ๓ สถาน คือ

- บริสุทธิ์งานทางโลก งานทางธรรม
- บริสุทธิ์ทางการเงิน
- บริสุทธิ์สำรวมมารยาทระหว่างหญิงชาย และ สี่เที่ยงตรง คือ

- กายเที่ยงตรง
- ใจเที่ยงตรง
- วาจาเที่ยงตรง
- ความประพฤติเที่ยงตรง

เหล่านี้เป็นเครื่องประดับกายให้ชาวสะอาด จิตใจที่สุจริต แม้ฐานะจะยากจนก็ไม่โลภอยากได้ แต่ผลประโยชน์อันไม่ควรได้ เจียมตัวรักษาตน รักษาหน้าที่การทำงานด้วยความ สุจริต ไม่เปลี่ยนแปลง และ (๘) ละอายต่อความชั่ว (อักษรจีน อ่านว่า ฉื่อ หมายถึงเนื้อแท้ของจิตเดิม จิตเดิมของคนเรามีแต่ความดีที่ไม่มีความชั่ว ซึ่งหมายถึงมโนธรรมหรือน้ำใจอันดีงามนั่นเอง) ความรู้สึกละอายต่อความชั่ว มีอยู่ในใจของทุกคน เมื่อรู้ละอาย จึงรู้การอันควรกระทำที่ถูกต้อง ชัดเจน ตรงกันข้ามหากมีรู้ละอาย ใจกายจะไม่สำรวม สวมใส่เสื้อผ้าไม่สุภาพ เป็นชายก็ ไม่ใช่ เป็นหญิงก็ไม่เชิง ไม่ระวังความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ก่อให้เกิดข้อครหาว่าอับ อายต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากไม่รู้ละอายต่อความชั่วทั้งสิ้น

ศักยภาพด้านทัศนคติ (Attitudes - A) พบว่า ทัศนคติหรือเจตนาคติเป็นกุญแจดอกสำคัญ ในการนำเอาศักยภาพของผู้นำมาใช้ให้เกิดสาธารณประโยชน์สูงสุด ผู้นำต้องมีความสามารถในการเข้าใจ สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการพัฒนาสายสัมพันธ์อันดีที่มีพื้นฐานมาจากหลาย ๆ เทคนิคด้วยกัน เช่น สร้างวิสัยทัศน์ มีเทคนิคในการทำงานเป็นทีม การมีอำนาจทางการเมือง กล้าพูด กล้าเจรจาต่อรอง กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง มีการสร้างเครือข่าย สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ การขจัดข้อขัดแย้ง และการจัดการความแตกต่างระหว่างบุคคล

กล่าวโดยสรุป ผู้นำต้องมีด้านความคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

๓. กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำด้านการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

ศักยภาพด้านความรู้ (Knowledge: K) พบว่า ผู้นำต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มพูนสติ ปัญญา ให้มีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำต้องมีความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมาย และระเบียบวิธีปฏิบัติของทางราชการ มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ผลิตภัณฑ์ และบริการของชุมชน (ข้อกำหนดทางเทคนิค จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้อจำกัด) ซึ่งผู้นำจะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องวิธีการ กระบวนการ ระเบียบปฏิบัติ เทคนิค และสามารถใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำงานได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำร่วมจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย โดยใช้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งสมรรถนะทางธุรกิจการค้า ที่จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามผู้นำชุมชนนั้น

ศักยภาพด้านทัศนคติ (Attitudes - A) พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการเข้าใจ สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการพัฒนาสายสัมพันธ์อันดีที่มีพื้นฐานมาจากหลาย ๆ เทคนิคด้วยกัน เช่น สร้างวิสัยทัศน์ มีเทคนิคในการทำงานเป็นทีม การมีอำนาจทางการเมือง กล้าพูด กล้าเจรจาต่อรอง กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง มีการสร้างเครือข่าย สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ การจัดข้อขัดแย้ง และการจัดการความแตกต่างระหว่างบุคคล

ศักยภาพด้านทักษะ (Skills - S) พบว่า ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นด้านคนเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และใช้ควบคู่กับสมรรถนะด้านการบริหารงาน เพื่อผลักดันให้งานประสบความสำเร็จ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด ผู้นำต้องมีทักษะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างความท้าทาย และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ ผู้นำมีการกระตุ้นและเป็นแกนนำด้านสุขภาพในการให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจนสามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัวในเบื้องต้นได้ ผู้นำต้องเป็นแกนนำหมู่บ้านส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ กติกา ของหมู่บ้าน และมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุป ภาพลักษณ์ต่อความรับผิดชอบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อมการตอบแทนสังคมผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชนผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระจวนกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

๔) กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

ศักยภาพด้านความรู้ (Knowledge: K) พบว่า ผู้นำต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มพูนสติ ปัญญา ให้มีความรู้ ความสามารถ ที่จำเป็นในการบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้นำต้องมีความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมาย และระเบียบวิธีปฏิบัติของทางราชการ มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ผลิตภัณฑ์ และบริการของชุมชน (ข้อกำหนดทางเทคนิค จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้อจำกัด) ซึ่งผู้นำจะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องวิธีการ กระบวนการ ระเบียบปฏิบัติ เทคนิค และสามารถใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำงานได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำร่วมจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย โดยใช้ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งสมรรถนะทางธุรกิจการค้า ที่จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามผู้นำชุมชน

ศักยภาพด้านทัศนคติ (Attitudes - A) พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการเข้าใจ สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการพัฒนาสายสัมพันธ์อันดีที่มีพื้นฐานมาจากหลาย ๆ เทคนิคด้วยกัน เช่น

สร้างวิสัยทัศน์ มีเทคนิคในการทำงานเป็นทีม การมีอำนาจทางการเมือง กล้าพูด กล้าเจรจาต่อรอง กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง มีการสร้างเครือข่าย สร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจ การจัดข้อขัดแย้ง และการจัดการความแตกต่างระหว่างบุคคล

ศักยภาพด้านทักษะ (Skills - S) พบว่า ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นด้านคนเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และใช้ควบคู่กับสมรรถนะด้านการบริหารงาน เพื่อผลักดันให้งานประสบความสำเร็จ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด ผู้นำต้องมีทักษะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างความท้าทาย และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ ผู้นำมีการกระตุ้นและเป็นแกนนำด้านสุขภาพในการให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาพจนสามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและครอบครัวในเบื้องต้นได้ ผู้นำต้องเป็นแกนนำหมู่บ้านส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ กติกา ของหมู่บ้าน และมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุป การมีนวัตกรรมใหม่ ๆ การเงินที่มั่นคง ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านต่าง ๆ เช่น กำไร (เป้าหมายสูงสุด) ภาพลักษณ์ต่อความรับผิดชอบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อมการตอบสนองสังคม ผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

สามารถสรุปได้ว่าจากกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

การพัฒนาศักยภาพผู้นำ ชุมชน	ตัวชี้วัด
๑. ด้านการบริหาร - ความรู้ (K-Knowledge) - ทัศนคติ (A-Attitudes) - ทักษะ (S-Skills)	๑. สร้างเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ ๒. การเรียนรู้และฝึกอบรม ๓. การให้ทุนสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ที่ต้องการ ๔. การนำบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ๕. ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้กับการพัฒนา ด้านความรู้

๒. ด้านคุณธรรม - ความรู้ (K-Knowledge) - ทักษะ (A-Attitudes) - ทักษะ (S-Skills)	๑. บุคลากรที่มีความรู้ที่ต้องการเข้ามาทำงานภายในองค์กร ๒. ใช้หลักคุณธรรม ๘ ประการ ของปรมาจารย์ขงจื้อ มาใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนางาน ๓. มีความใฝ่รู้ ซื่อสัตย์ และความรัก
๓. ด้านการมีส่วนร่วม - ความรู้ (K-Knowledge) - ทักษะ (A-Attitudes) - ทักษะ (S-Skills)	๑. มีจิตสาธารณะ ๒. มีใจใฝ่บริการ ๓. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ๔. มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในจิตใจ
๔. ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ - ความรู้ (K-Knowledge) - ทักษะ (A-Attitudes) - ทักษะ (S-Skills)	๑. มีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ๒. มีทักษะทางการบริการ ๓. พัฒนาด้านทักษะเฉพาะระหว่างตัวบุคคลกับงานในแต่ละด้าน

ตารางที่ ๔.๒๙ สรุปได้จากกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น

สามารถสรุปได้ว่าจากผลการวิเคราะห์กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั้งหมดในจังหวัดขอนแก่น ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้ ผู้นำต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

เนื่องจาก ผู้นำต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

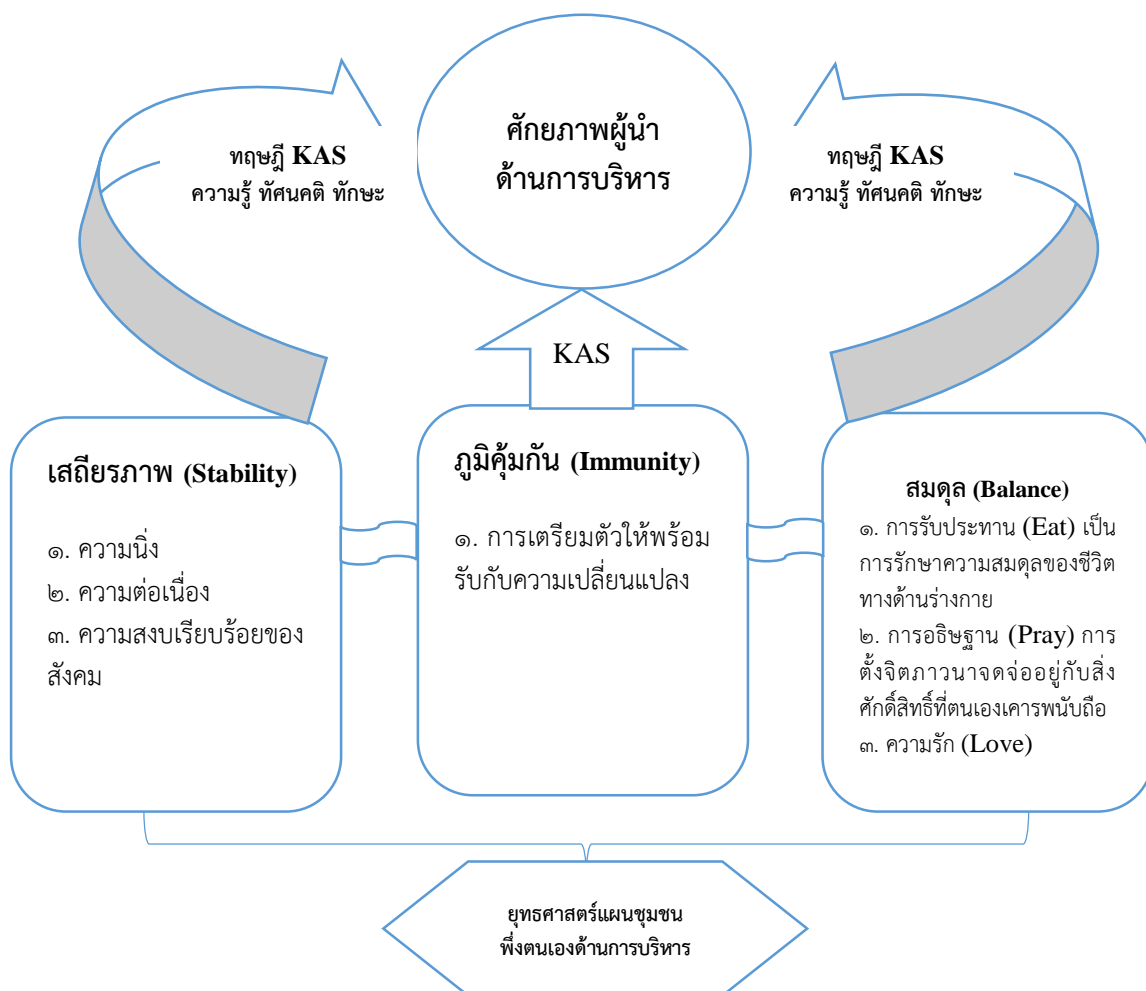
ภาพลักษณ์ต่อความรับผิดชอบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อมการตอบสนองสังคมผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชนผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

การมีนวัตกรรมใหม่ ๆ การเงินที่มั่นคง ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านต่าง ๆ เช่น กำไร (เป้าหมายสูงสุด) ภาพลักษณ์ต่อความรับผิดชอบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อมการตอบสนองสังคมผู้นำต้องมีทักษะ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ๔ ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการบริหารในแต่ละด้านก็ต้องใช้สมรรถนะทักษะในการทำงานที่เหมาะสม เพื่อทำงานให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ โดยผ่านการวางระบบทำงาน มีวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการเจริญก้าวหน้าของชุมชน ผู้นำต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ กระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และแรงจูงใจของผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

๔.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

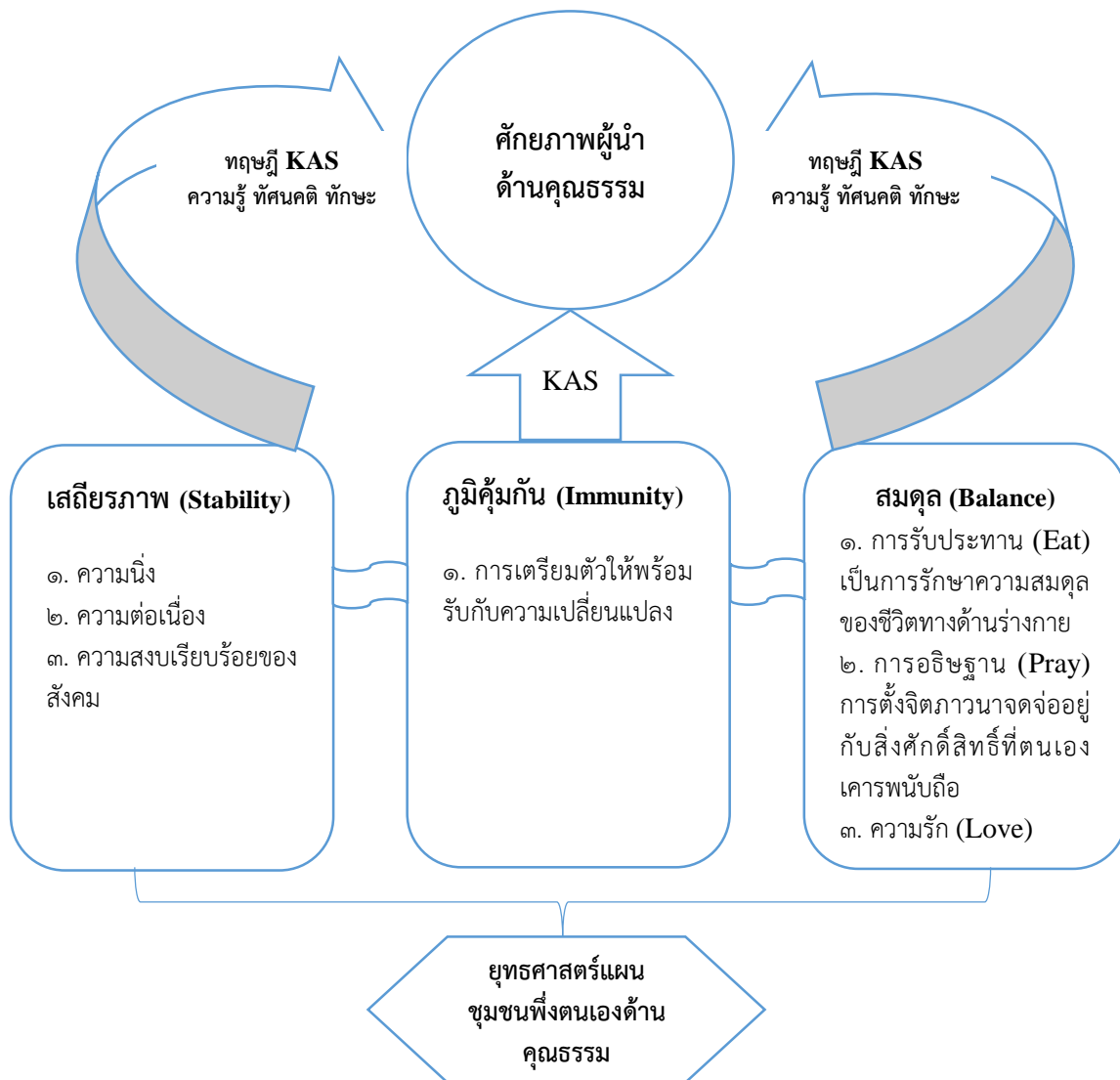
๔.๓.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการบริหาร”

แผนภาพที่ ๔.๖ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านการบริหาร”

จากแผนภาพที่ ๔.๖ อธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการบริหาร” ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้นำ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KAS Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ด้านการบริหาร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยกำหนดสร้างแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

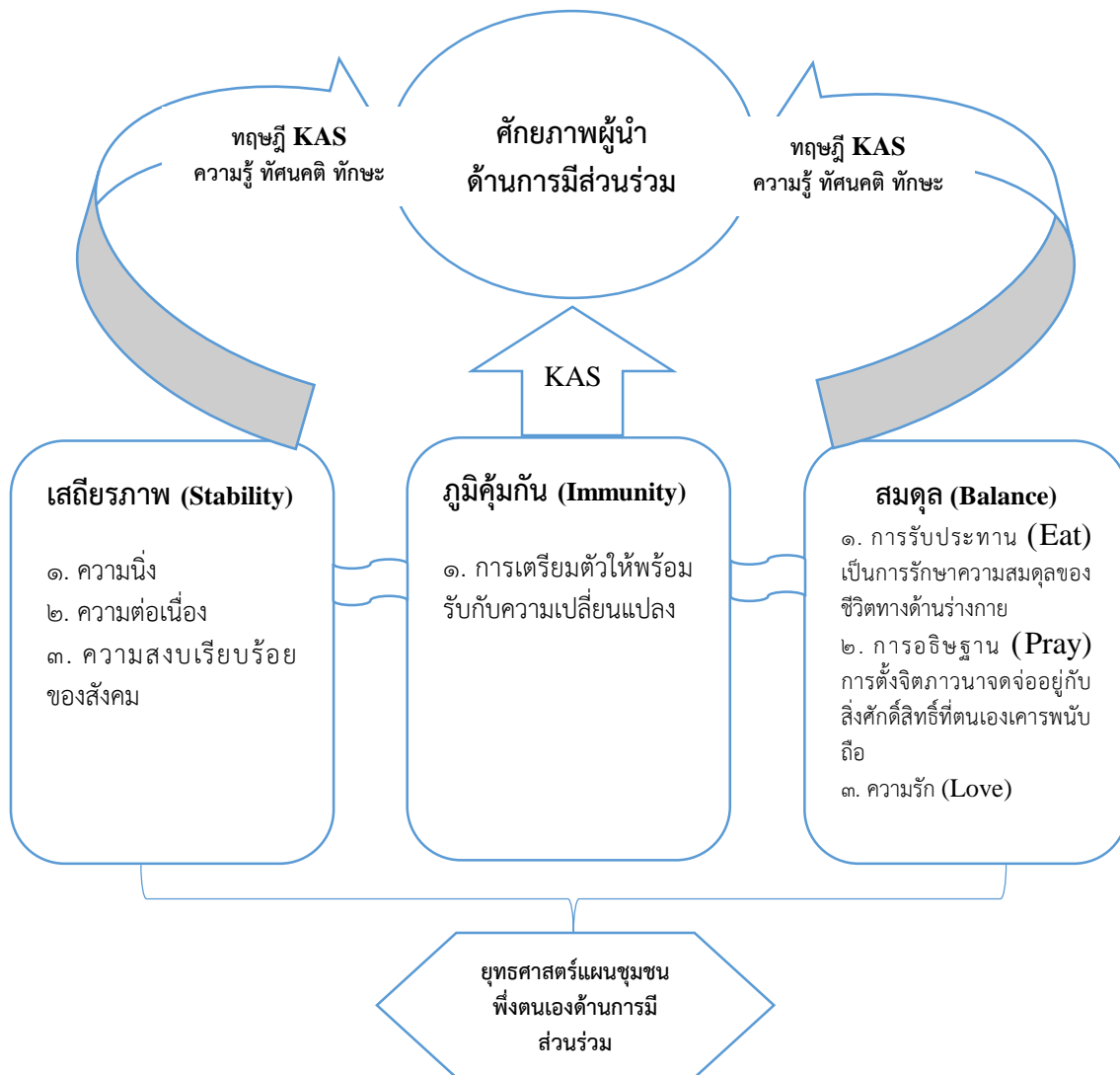
๔.๓.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านคุณธรรม”

แผนภาพที่ ๔.๗ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านคุณธรรม”

จากแผนภาพที่ ๔.๗ อธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านคุณธรรม” ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้นำ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KSA Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ด้านคุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยยึดยุทธศาสตร์แผนชุมชนช่วยตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

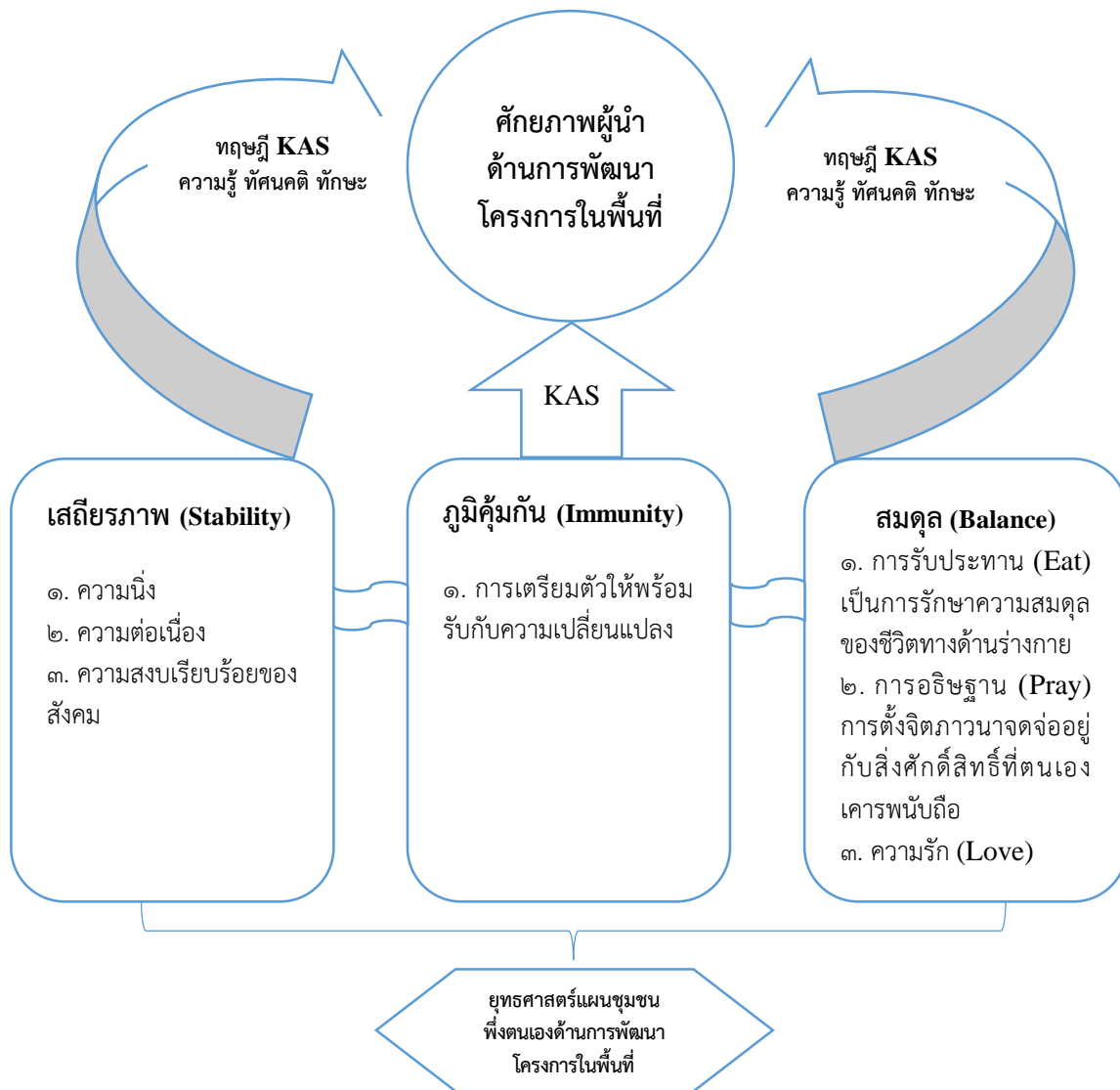
๔.๓.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการมีส่วนร่วม”

แผนภาพที่ ๔.๘ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน “ด้านการมีส่วนร่วม”

จากแผนภาพที่ ๔.๘ อธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้นำ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KSA Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยยึดยุทธศาสตร์แผนชุมชนช่วยตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

๔.๓.๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่”

แผนภาพที่ ๔.๙ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้าน“ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่”

จากแผนภาพที่ ๔.๙ อธิบายได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น “ด้านการมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้นำ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KSA Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยยึดยุทธศาสตร์แผนชุมชนช่วยตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

๔.๓.๕ กลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ด้านการบริหาร ๒) ด้านคุณธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

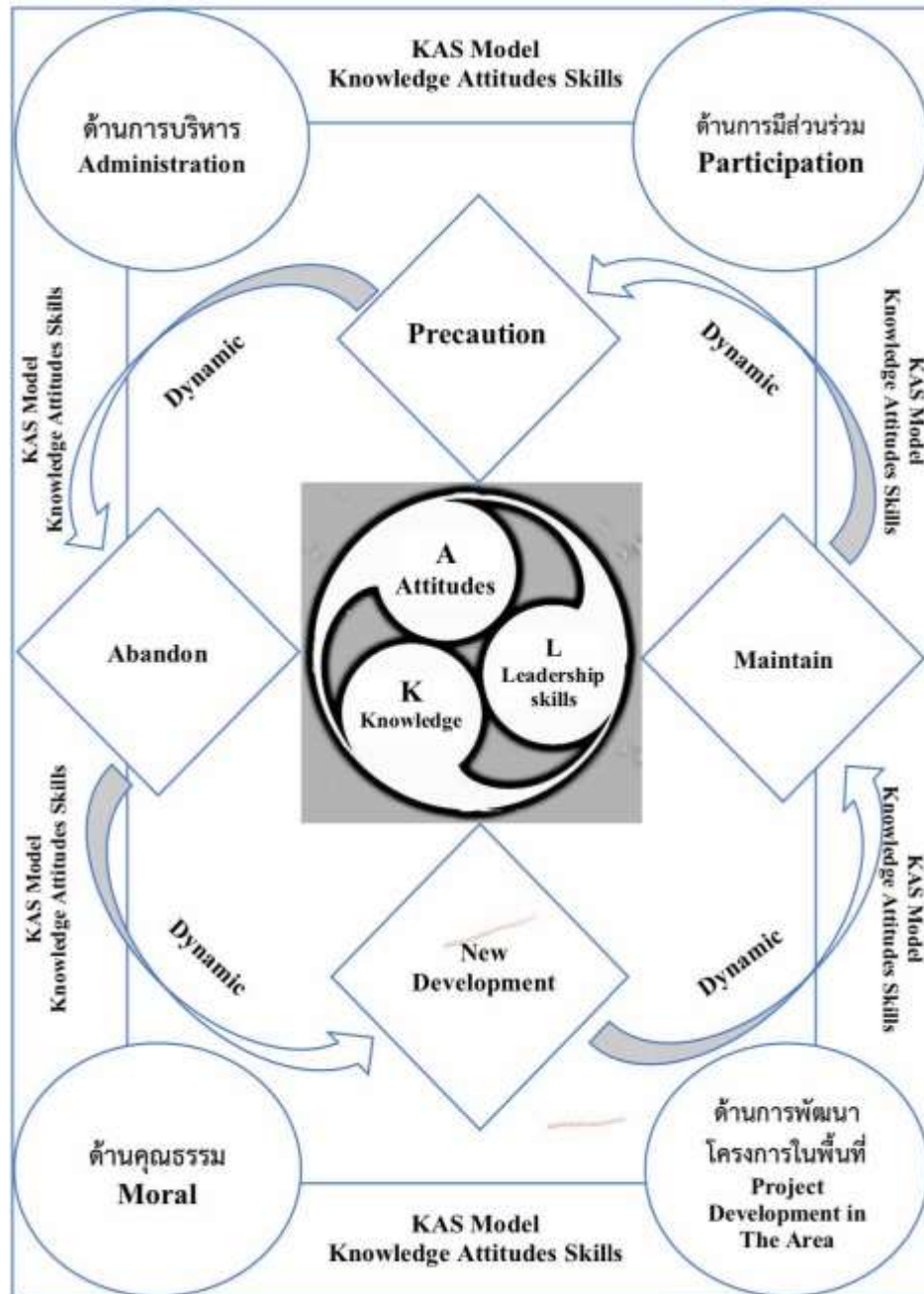
กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
เป้าประสงค์	ทฤษฎี KAS ความรู้ ทักษะ	แนวทาง/กิจกรรมการพัฒนา AKL Model	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ระยะเวลา	เจ้าภาพหลัก
การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในด้านการบริหาร,ด้านคุณธรรม,ด้านการมีส่วนร่วม,ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน มีความสำคัญในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และอยู่อย่างพอเพียง	การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น	๑) กิจส่งเสริมการประกอบอาชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครัวเรือนยากจน ๒) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๔) ลักษณะกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ที่กรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการ	๑) เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ได้พัฒนาโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนวิถีพุทธ ๒) เพื่อให้ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน แก้ไขปัญหา ๓) เพื่อให้ผู้นำชุมชน รวมทั้งการคิดและวางแผน แผนการปฏิบัติ และประเมินผล ๔) เพื่อเพื่อให้ผู้นำชุมชนทำประชาพิจารณ์ แล้วซึ่งหมายถึงว่าได้รับ	อาศัยช่วงการปรับตัวภายใน ๑ เดือนเป็นอย่างน้อย	- ผู้นำชุมชน - กลุ่มเยาวชน ทูบีนัมเบอร์วัน - กลุ่มอาสาสมัครอปพร. - กลุ่มอาสาสมัครอส.ตร. - กลุ่ม อสม. - ทีมวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
เป้า ประสงค์	ทฤษฎี KAS ความรู้ ทัศนคติ ทักษะ	แนวทาง/กิจกรรมการ พัฒนา AKL Model	ตัวชี้วัด ความสำเร็จ	ระยะ เวลา	เจ้าภาพ หลัก
			การ รับรอง จาก ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ (๕) เพื่อการบริหาร จัดการชุมชน คน ทุนของชุมชน จึง ต้องมีการแยกแยะ เนื้อ ๓ และ รูปแบบของ “การ มีส่วนร่วมของ ประชาชนตาม แ น ว พระพุทธศาสนา”		

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ๑) ด้านการบริหาร ๒) ด้านคุณธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยขอแนะนำเสนอข้อมูลผลการสรุปดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๐ แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการสรุปดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน

จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชนทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ๔ ชุมชน คือ ๑) บ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) บ้านหนองกุงใหญ่ และ ๔) บ้านหัวหนอง โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาองค์กร ๑๒ คน ๓) พระสงฆ์ ๔ รูป และ ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ๔ คน เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียงปฏิบัติตนก็พอเพียง” (พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑) มุ่งพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีเสถียรภาพโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนพออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมีชีวิตสุขตามศักยภาพของชุมชนโดยใช้ กลยุทธ์ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตใน ๓ แผนงานหลักคือ ๑) ส่งเสริมการประกอบอาชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครัวเรือนยากจน ๒) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

สรุปการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น”สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ด้วย PDCA และโดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)จึงสามารถสรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารวางแผนการทำงานจัดการชุมชนให้

เข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนากระบวนการ วิธีคิด วิธีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรม ครบทุกกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน การทำของใช้เพื่อใช้เอง ตลอดจนการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน ด้วยทางด้านผู้นำชุมชนได้จัดกิจกรรมกิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวันโดยตรวจสอบคุณภาพของเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกประชาชนโดยทั่วไป องค์กรในชุมชน ทุกครัวเรือน ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน อย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นดำเนินการแก้ไขปัญหาหากกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่แก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาลเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู ดำเนินการแก้ไขปัญหากกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงตรวจสอบที่ปฏิบัติงานค้ายาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับประรด) ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้งปรับปรุงข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาทผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาท ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาทผู้ใดข่มขู่รังแกเสียงดังจงใจก่อวุ่นให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญในหมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาทผู้ใดซื้อตปลา เบื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-รวมทั้งมิให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใดฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาทพร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบทางด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด พัฒนาปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นการวางแผนงานให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ การวางแผนงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑) ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลูกผักพอขาย) ๒) เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ๓) ประหยัด มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ ๔) การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้วัสดุดีในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้ ๖)เอื้ออารีต่อกันช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี

ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน วรรณะลดการใช้ของหรู กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมา

ใช้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน วรรณคดีลดการใช้ของหรรษา กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑) ส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ลดต้นทุนการผลิตปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

๒) มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ความรู้ทางวิชาการฝึกอบรม

๓) สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานในหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นต้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน

๔) มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่นแหล่งขายหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้า

ที่เป็นผลผลิตจากโครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๕) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้มีความ

ร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล

๖) มีการประสานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ ๆ

๗) สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

๘) ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดร้านค้า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการเกษตร

๙) มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยใช้กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นภายในหมู่บ้านดังนี้

- กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการจัดสรร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๘ ราย มีเงินกองทุน ๒,๐๐๙,๔๐๓ บาท ให้สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ นายจำรัส โภคาเทพ เป็นประธาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๕๘ คน มีเงินกองทุน ๒,๗๒๙,๖๓๖ บาท ให้สมาชิกกู้เงินดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี มีการจัดสรรผลกำไรทุกปี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นประธาน

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีคนเคลื่อนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ทำได้ยากลำบาก ปัญหาการให้บริการทางด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลมีสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่เพียงพอสำหรับการรองรับบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง ปัญหาการติดยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในชุมชน ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การพัฒนาความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สามารถเลือกรับและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของทั้งในเชิงสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากบางหมู่บ้านขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเท่าที่ควร น้ำใช้อุปโภค/บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มี ความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่แปรผันตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง ถูกเผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นจากการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพผู้นำชุมชนทั้ง ๔ หมู่บ้าน จึงได้ว่าผู้นำมีศักยภาพในหลายด้าน โดยศึกษาและวิเคราะห์จากผลการพัฒนาชุมชนภายใต้แผนพัฒนาสามปีย้อนหลัง (๒๕๖๐-๒๕๖๒) ว่าผู้นำได้นำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติจริง ทำให้รู้ว่าปัจจุบันผู้นำชุมชนมีศักยภาพเป็นแบบไหน และควรพัฒนาในด้านไหน

๓.๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายประเวศ วงศ์พา เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนที่ ๙ ในปัจจุบัน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูงทรงภูมิรู้ นำเคารพนับถือของ

คนในชุมชน เป็นผู้มีความสามารถกล้าคิด กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอ้อ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกต้องใจ จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำต้องสามารถบริหารจัดการเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน รู้จักคัดเลือกวิถีวิทยาการใหม่ ๆ และสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชน และรู้วิธีการบริหารการลงทุนรวมถึงต้องเป็นผู้นำตัวอย่าง ผู้นำชุมชนในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้เข้าใจเพราะจะนำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคง

๓.๒ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายชาติชาย เศษภักดี เป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญผู้ใหญ่ชาตชายควรเปิดโลกทัศน์ เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา เพราะยุคศตวรรษที่ ๒๑ นี้ คือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและลบล้างวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้าน

๓.๓ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่วัยคนปัจจุบัน พึ่งผ่านการประกวดผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๖๓ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา ท่านเป็นผู้ผู้นำที่มุ่งมั่น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีศักยภาพภาวะผู้นำสูง มีวาทะศิลป์ในการพูด เป็นผู้ผู้นำที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ถืออำนาจ บาทรหลวง มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างค่อนข้างดี และที่สำคัญท่านผู้ใหญ่วุฒิไกร มักเป็นผู้ให้ มากกว่าผู้รับ พูดแล้วลงมือทำจริง จะเป็นผู้นำในการทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงได้รับความรัก การสนับสนุนจากประชาชนคนรอบข้างเป็นอย่างดี ผู้นำจำเป็นต้องหาผู้ร่วมอุดมการณ์เพิ่มขึ้นอีกเพราะปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น อาจเกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนชุมชน และควรเพิ่มนโยบาย รมณงค์ให้ประชาชนเดินสายกลาง ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว

๓.๔ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนซึ่งมี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นผู้ใหญ่วัยคนปัจจุบัน ในอดีตเคยได้รับผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๕๗ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้านอย่างชัดเจน จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี

สมัยใหม่ และหาช่องทางสนับสนุนในการ “สร้างรายได้ ลดรายจ่าย” ด้วยวิธีการต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

๔. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่และได้นำพาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง ๔ ชุมชน ไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนนำอยู่ และชุมชนต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม หรือด้านสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในด้านความรู้ และได้รับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับทัศนคติตนเองหรือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นมา ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน จึงนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตน จึงเกิดทักษะขึ้นมาในภายหลัง เหล่านี้เรียกว่า KAS Model (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, ๒๕๕๙ : ๕) (ความรู้ K-Knowledge, ทัศนคติ A- Attitudes, ทักษะ S-Skills) ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบ AMPP ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหาร (A-Administration) ๒) ด้านคุณธรรม (M-Moral) ๓) ด้านการมีส่วนร่วม (P-Participation) และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ (P-Project Development in The Area) ดังนี้

๔.๑ ด้านความรู้ K-Knowledge

ด้านการบริหาร สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชนได้จัดตั้งสภาผู้นำชุมชน นำบุคคลที่เคยติดเหล้า ติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคมได้ และผู้นำกับผู้ตามยึดหลักการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกิดปัญหาความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งผู้นำและประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน จึงก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จึงเกิดเทคนิคในการบริหารงานให้กับตนเองตลอดเวลา

ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดตั้งตั้งกฎระเบียบภายในชุมชนตามความเหมาะสม (สัญญาใจชุมชน: ธรรมนูญหมู่บ้าน) สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙/รู้จักสามัคคี/รู้หน้าที่ รู้เวลา ใจซื่อตรง

ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน วางนโยบาย วางแผนงานร่วมกัน ระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ โดยยึดหลักจารีตประเพณี วัฒนธรรมชาวพุทธ ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ตามปฏิทินชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดทำโครงการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง และการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย (Solid Waste) ในครัวเรือน

๔.๒ ด้านทัศนคติ A- Attitudes

ด้านการบริหาร สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ปรับทัศนคติตนเอง และได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ในหลายมุม หลายด้าน จึงเกิดการยอมรับในชุมชนมากขึ้น การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ จึงเรียบง่ายขึ้นกว่าเดิม ในด้านปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ลดน้อยลง

ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้การวางระบบทำงาน สร้างวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และได้ทัศนคติการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ

ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ จึงเกิดวาทะศิลป์ในการสนทนาขึ้นมา มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ภูมิปัญญาในการพัฒนาตนพัฒนาคน และพัฒนางานขึ้นมา เรียกว่า การสร้างสิ่งใหม่อนุรักษ์ของเก่า

๓.๓ ด้านทักษะ S-Skills

ด้านการบริหาร สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพของหมู่บ้านด้านสาธารณสุข โภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาต่อยอดจากทุนดั้งเดิมของชุมชนซึ่งมีอยู่แล้ว และแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการแนะนำพาผู้นำปฏิบัติจริง บ้านหนองกงใหญ่ และบ้านแห้ว จึงได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ และผ่านการตรวจติดตามประเมินผลงานผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๖๓

ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้รู้จักการเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย จึงเป็นผู้นำที่มีจิตใจไมโลเล และสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่นได้

ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การนำประชาชนที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง

ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า โครงการที่ดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยการนำของผู้นำชุมชน มีมากกว่า ๓๐ โครงการ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และโครงการปรับปรุงต่อเติมระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน (ได้งบประมาณจากภาครัฐ ๕ ล้านบาทถ้วน)

๕. กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

สรุปได้ว่ามีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน ๓ ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ (A- Attitudes), ด้านความรู้ (K-Knowledge), และด้านทักษะความเป็นผู้นำ (L-Leadership Skills) อย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก ๔ ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดแผนชุมชนพึ่งตนเอง คือ PANM Model ประกอบด้วย ๑) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (P-Precaution) ๒) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (A-Abandon) ๓) หมั่นพัฒนา

ศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และ (N-New Development) และ ๔) หมั่นรักษาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (M-Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย โดยผ่านการสังเคราะห์เป็นสมการ คือ $KAS+AMPP = AKL Model-PANM Model$

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดขอนแก่น” ต้นแบบโดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ๓) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลอภิปรายผล และข้อเสนอแนะผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดขอนแก่น” ต้นแบบโดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ๓) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑) การศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งมีการศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยกำหนดเลือกชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง จำนวน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นและ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ๔ ชุมชน รวมจำนวน ๔๐ รูป/คน ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๑๒ คน ๓)

พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๔ คน สามารถวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎี KSA Model มาใช้เป็นเทคนิคการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ประกอบด้วย เนื้อหา ศักยภาพผู้นำชุมชน จำนวน ๔ ด้าน ๑) ด้านการบริหาร ๒) ด้านคุณธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

๒) สรุปการศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น”สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น ด้วย PDCA และโดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)จริงสามารถสรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารวางแผนการทำงานจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนา กระบวนการ วิถีคิด วิถีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรม ครอบคลุมกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน การทำของใช้เพื่อใช้เอง ตลอดถึงการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนด้วยทางด้านผู้นำชุมชนได้จัดกิจกรรมกิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวันโดยตรวจสอบคุณภาพของเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกประชาชนโดยทั่วไป องค์กรในชุมชน ทุกครัวเรือน ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน อย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่แก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาลเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงตรวจสอบที่ปฏิบัติงานค้ายาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับประรด) ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้งปรับปรุงข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาทผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาท ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาทผู้ใดซบถลงเสียงดังจงใจก่อวุ่นให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญใน

หมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาท ผู้ใดซื้อตปลา เปื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-รวมทั้งมีให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใดฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาทพร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบทางด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด พัฒนาปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม จัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นการวางแนวทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ การวางแผนงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑) ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลูกถั่ว ปลูกผัก) ๒) เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ๓) ประหยัด มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ ๔) การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้วิถีปฏิบัติในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้ ๖)เอื้ออาทรต่อกันช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี

ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รณรงค์ลดการใช้ของหรุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน รณรงค์ลดการใช้ของหรุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑) ส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ลดต้นทุนการผลิตปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

๒) มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ความรู้ทางวิชาการ ฝึกอบรม

๓) สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานในหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นต้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน

๔) มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่นแหล่งขายหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้า

ที่เป็นผลผลิตจากโครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๕) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้ความ

ร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล

๖) มีการประสานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ ๆ

๗) สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

๘) ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดร้านค้า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการเกษตร

๙) มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยใช้กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นภายในหมู่บ้านดังนี้

- กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการจัดสรร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๘ ราย มีเงินกองทุน ๒,๐๐๙,๔๐๓ บาท ให้สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ นายจำรัส โภคาเทพ เป็นประธาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๕๘ คน มีเงินกองทุน ๒,๗๒๙,๖๓๖ บาท ให้สมาชิกกู้เงินดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี มีการจัดสรรผลกำไรทุกปี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นประธาน

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่มีคนเคลื่อนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ทำได้ยากลำบาก ปัญหาการให้บริการทางด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลมีสถานี ตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่เพียงพอสำหรับการรองรับบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง ปัญหาการติดยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในชุมชน ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การพัฒนาความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สามารถเลือกรับและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของทั้งในเชิงสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากบางหมู่บ้านขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเท่าที่ควร นำใช้อุปโภค/บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มีความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่แปรผันตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง ถูก

เผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ สรุปพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

สรุปจากการลงพื้นที่ทำการวิเคราะห์และได้นำพาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง ๔ ชุมชน ไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนนออยู่และชุมชนต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม หรือด้านสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในด้านความรู้ และได้รับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับทัศนคติตนเองหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นมา ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน จึงนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตน จึงเกิดทักษะขึ้นมาในภายหลัง เหล่านี้เรียกว่า KAS Model (ความรู้ K-Knowledge, ทัศนคติ A- Attitudes, ทักษะ S-Skills) ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบ AMPP ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหาร (A-Administration) ๒) ด้านคุณธรรม (M-Moral) ๓) ด้านการมีส่วนร่วม (P-Participation) และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ (P-Project Development in The Area) ดังนี้

ด้านความรู้ K-Knowledge ๑) ด้านการบริหาร สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชนได้จัดตั้งสภาผู้นำชุมชน นำบุคคลที่เคยติดเหล้า ติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคมได้ และผู้นำกับผู้ตามยึดหลักการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกิดปัญหาความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งผู้นำและประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน จึงก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จึงเกิดเทคนิคในการบริหารงานให้กับตนเองตลอดเวลา ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดตั้งตั้งกฎระเบียบภายในชุมชนตามความเหมาะสม (สัญญาใจชุมชน: ธรรมนูญหมู่บ้าน) สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙/รู้จักสามัคคี/รู้หน้าที่ รู้เวลา ใจซื่อตรง ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน วางนโยบาย วางแผนงานร่วมกัน ระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ โดยยึดหลักจารีตประเพณี วัฒนธรรมชาวพุทธ ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ตามปฏิทินชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดทำโครงการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง และการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย (Solid Waste) ในครัวเรือน ด้านทัศนคติ A- Attitudes ๑) ด้านการบริหาร สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ปรับทัศนคติตนเอง และได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ในหลายมุม หลายด้าน จึงเกิดการยอมรับในชุมชนมากขึ้น การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ จึงเรียบง่ายขึ้นกว่าเดิม ในด้านปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ลดน้อยลง ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้การวางระบบทำงาน สร้างวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และได้ทัศนคติการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ จึงเกิดวาทะศิลป์ในการ

สนทนาขึ้นมา มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ภูมิปัญญาในการพัฒนาคน พัฒนาคน และพัฒนางานขึ้นมา เรียกว่า การสร้างสิ่งใหม่อนุรักษ์ของเก่าด้านทักษะ S-Skills ๑) ด้านการบริหาร สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพของหมู่บ้านด้านสาธารณสุขภาค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาต่อยอดจากทุนดั้งเดิมของชุมชนซึ่งมีอยู่แล้ว และแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการแนะนำพาผู้นำปฏิบัติจริง บ้านหนองกงใหญ่ และบ้านแห้ว จึงได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ และผ่านการตรวจติดตามประเมินผลงานผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๖๓ ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้รู้จักการเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย จึงเป็นผู้นำที่มีจิตใจไม่โลเล และสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่นได้ ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าการนำประชาชนที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า โครงการที่ดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยการนำของผู้นำชุมชน มีมากกว่า ๓๐ โครงการ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และโครงการปรับปรุงต่อเติมระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน (ได้งบประมาณจากภาครัฐ ๕ ล้านบาทถ้วน)

๑) สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายประเวช วงศ์พา เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนที่ ๙ ในปัจจุบัน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูงทรงภูมิรู้ นำเคารพนับถือของคนในชุมชน เป็นผู้มีความสามารถกล้าคิด กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกใจ จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำต้องสามารถบริหารจัดการเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน รู้จักคัดเลือกวิธีวิทยาการใหม่ ๆ และสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชน และรู้วิธีการบริหารการลงทุณรวมถึงต้องเป็นผู้นำตัวอย่าง ผู้นำชุมชนในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจเพราะจะนำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคง

๒) สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายชาติชาย เศษภักดี เป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยี

สมัยใหม่ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญผู้ใหญ่ชาติชายควรเปิดโลกทัศน์ เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา เพราะยุคศตวรรษที่ ๒๑ นี้ คือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและลบล้างวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้าน

๓) สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน พึ่งผ่านการประกวดผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๖๓ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา ท่านเป็นผู้หน้าที่มุ่งมั่น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีศักยภาพภาวะผู้นำสูง มีวาทะศิลป์ในการพูด เป็นผู้นำที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ถืออำนาจ บาดรหลวง มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างค่อนข้างดี และที่สำคัญท่านผู้ใหญ่วุฒิไกร มักเป็นผู้ให้ มากกว่าผู้รับ พูดแล้วลงมือทำจริง จะเป็นผู้นำในการทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงได้ความรัก การสนับสนุนจากประชาชนคนรอบข้างเป็นอย่างดี ผู้นำจำเป็นต้องหาผู้ร่วมอุดมการณ์เพิ่มขึ้นอีกเพราะปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น อาจเกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนชุมชน และควรเพิ่มนโยบาย รณรงค์ให้ประชาชนเดินสายกลาง ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว

๔) สรุปศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ในอดีตเคยได้รับผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๕๗ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้านอย่างชัดเจน จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และหาช่องทางสนับสนุนในการ “สร้างรายได้ ลดรายจ่าย”

๕.๓ สรุปกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

สรุปการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยสรุปข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

สรุปได้ว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน ๓ ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ (A- Attitudes), ด้านความรู้ (K- Knowledge), และด้านทักษะความเป็นผู้นำ (L-Leadership Skills) อย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก ๔ ด้านหลัก เป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดแผนชุมชนพึ่งตนเอง คือ PANM Model ประกอบด้วย ๑) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (P-Precaution) ๒) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (A-Abandon) ๓) หมั่นพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และ (N-New Development) และ ๔) หมั่นรักษาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (M-Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้อรรถความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย โดยผ่านการสังเคราะห์เป็นสมการคือ KAS+AMPP = AKL Model-PANM Model

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยอภิปรายผลข้อมูลดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

๑) การศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งมีการศึกษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยกำหนดเลือกชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง จำนวน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นและ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน ๔ ชุมชน รวมจำนวน ๔๐ รูป/คน ในการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ๒) ชาวบ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน ๑๒ คน ๓) พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป ๔) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๔ คน สามารถวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎี KSA Model มาใช้เป็นเทคนิคการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ประกอบด้วย เนื้อหา ศักยภาพผู้นำชุมชน จำนวน ๔ ด้าน ๑) ด้านการบริหาร ๒) ด้านคุณธรรม ๓) ด้านการมีส่วนร่วม และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการใน

พื้นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุรงค์ ตีสมนโชค วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบราชการในกระทรวงยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ และความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม ตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ ประกอบไปด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน การรื้อใหม่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม การเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการดำเนินการของกระทรวงยุติธรรม นโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค จากการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบราชการของกระทรวงยุติธรรมในอนาคตที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ๑) ยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม เป็นไปตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๕ และสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล ๒) การปฏิบัติงานของกระทรวงยุติธรรม มีความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. ๒๕๔๕ ในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน ในด้านการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ในด้านการรื้อปรับระบบการเงินและการงบประมาณ ในด้านการสร้างระบบบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทนใหม่ ในด้านการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม ในด้านการเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย และในด้านการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทด้านการบริหารงาน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ให้ทุกหน่วยงานเกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้องตรงกัน การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดีขึ้นกว่าเดิม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์^๑

๒) การศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น”สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนด้านการบริหารหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ด้วย PDCA และโดยการนำหลักทฤษฎี SWOT ย่อมาจาก Strengths Weaknesses Opportunities และ Threats (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)จริงสามารถสรุปศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการบริหารวางแผนการทำงานจัดการชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยการสร้างผู้นำ ตัวแทนชุมชนและกลุ่มซึ่งสามารถพัฒนา กระบวนการ วิถีคิด วิถีปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการทำกิจกรรม ครอบคลุมกิจกรรมกิจกรรมลดรายจ่าย

^๑จตุรงค์ ตีสมนโชค, “ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบราชการในกระทรวงยุติธรรม” ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (รัฐศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒).

เช่น การทำของใช้เพื่อใช้เอง ปลุกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวัน การทำของใช้เพื่อใช้เอง ตลอดถึงการปลุกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน ด้วยทางด้านผู้นำชุมชนได้จัดกิจกรรมกิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวันโดยตรวจสอบคุณภาพของเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกประชาชนโดยทั่วไป องค์กรในชุมชน ทุกครัวเรือน ทุกคน จะได้รับความรู้ ส่งเสริมทักษะ และประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน อย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาส่วนขาด และแนวทางในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในพื้นที่แก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู ดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงตรวจสอบที่ปฏิบัติงานค้ายาเสพติดในพื้นที่หมู่ที่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้ประสานพลังแผ่นดิน (๒๕ ตาสับประรด) ปรับปรุงกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้งปรับปรุงข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน(ธรรมนูญหมู่บ้าน)ให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้าน ผู้ใดยิงปืน จุดประทัดภายในหมู่บ้าน โดยไม่มีเหตุอันควรฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐-บาทผู้ใดทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ปรับ ๒,๐๐๐.-บาท ห้ามมิให้ผู้ใดฆ่าสัตว์ในวันพระ เช่น โค กระบือ สุกร ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.บาทผู้ใดขบถส่งเสียงดังจงใจก่อวุ่นให้ผู้อื่นได้รับความรำคาญในหมู่บ้านปรับ ๕๐๐.-บาทผู้ใดซื้อตปลา เบื่อปลา ระเบิดปลา ในเขตพื้นที่ส่วนบุคคล ที่สาธารณะ ปรับ ๒,๐๐๐.-รวมทั้งมิให้มีการจำหน่ายสุราในงานศพผู้ใดฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐.-บาทพร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพตรวจสอบทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด พัฒนาปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ เป็นการวางแผนทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ การวางแผนงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน ๖ ด้าน ๑) ลดรายจ่าย(ทำสวนครัว ปลูกผักพอเพียง) ๒) เพิ่มรายได้(มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ๓) ประหยัด มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ ๔) การเรียนรู้(สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๕) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้วัตถุดีในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้ ๖)เอื้ออารีต่อกันช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี

ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาค่าใช้จ่าย วรรณคดีการใช้ของหุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาโครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ผู้นำชุมชนนำพาจัดทำโครงการให้บริการ สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงในชุมชน และนำไปสู่การแก้ปัญหาค่าใช้จ่าย วรรณคดีการใช้ของหุ กินของแพง ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนา

โครงการในชุมชน มีการจัดการผลผลิต มีการจัดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑) ส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ลดต้นทุนการผลิตปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

๒) มีการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ความรู้ทางวิชาการ ฝึกอบรม

๓) สนับสนุนและส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสและผู้ว่างงานในหมู่บ้านให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นต้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน

๔) มีการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระจายผลผลิต เช่น แหล่งขายหรือช่องทางการจำหน่ายสินค้า

ที่เป็นผลผลิตจากโครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๕) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้บัญชี- รายจ่าย ของโครงการในหมู่บ้านเพื่อให้มีความ

ร่วมมือในการบริหารจัดการ ตรวจสอบประเมินผล

๖) มีการประสานเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้คำแนะนำการส่งเสริมอาชีพและบริหารจัดการโครงการเป็นระยะ ๆ

๗) สนับสนุนและส่งเสริมการลดต้นทุนและปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

๘) ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเองในพื้นที่ เช่น มีการจัดร้านค้า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการเกษตร

๙) มีการบูรณาการกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยใช้กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นภายในหมู่บ้านดังนี้

- กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการจัดสรร เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๕๘ ราย มีเงินกองทุน ๒,๐๐๙,๔๐๓ บาท ให้สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ นายจำรัส โภคาเทพ เป็นประธาน

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๕ ปัจจุบันมีสมาชิก ๓๕๘ คน มีเงินกองทุน ๒,๗๒๙,๖๓๖ บาท ให้สมาชิกกู้เงินดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี มีการจัดสรรผลกำไรทุกปี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นประธาน

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีคนเลือนย้ายเข้าออกในพื้นที่อยู่เสมอทำให้การควบคุมดูแลปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ทำได้ยากลำบาก ปัญหาการให้บริการทางด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลมีสถานี ตั้งอยู่ในพื้นที่ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น สถานบริการสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่เพียงพอสำหรับการรองรับบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง ปัญหาการติด

ยาเสพติดของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดยาเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเฉพาะในชุมชน ทรัพยากรชีวภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นรากฐานของความมีกินมีใช้ เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบทจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโยงใยถึงทุกส่วนของสังคม ได้แก่ ความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การพัฒนาความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม/จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สามารถเลือกรับและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของทั้งในเชิงสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากบางหมู่บ้านขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ไฟฟ้าสว่างในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ถนนรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ กลุ่มอาชีพไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเท่าที่ควร นำใช้อุปโภค/บริโภคเพียงพอ โครงการที่ต้องใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ยากต่อการได้รับอนุมัติ เพราะยังไม่มี ความชำนาญพิเศษ บุคลากรยังไม่มี ความเชี่ยวชาญเพียงพอ สภาพเศรษฐกิจที่แปรผันตามสถานการณ์ของประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงตามสถานการณ์ การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีความรวดเร็ว และแพร่ขยายอย่างกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ไม่เป็นความจริง ถูกเผยแพร่ไปทำให้เกิดปัญหา กับประชาชน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจน เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่ต้องประสานงานกันถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว เกิดความล่าช้าในการทำงาน ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดิเรก ถึงฝั่ง** วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัด มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัด แบบบูรณาการรูปแบบใหม่และแบบเดิม พบว่า การบริหารจังหวัดแบบบูรณาการรูปแบบใหม่ เริ่มจากการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการทำ SWOT กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน การแปลง ยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ แนวทางในการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ นั้น ควรใช้แบบของการ บริหารโครงการมาเป็นแม่แบบ ในการดำเนินการ มีผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด ต้องกำหนด เจ้าภาพผู้รับผิดชอบ กำหนด เป้าหมายการทำงาน การวัดผลและประเมินผลงาน มีเอกภาพในการบริหารจัดการ มีอำนาจในการบริหารงบประมาณ และให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมีกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ของจังหวัด มีระบบที่ดี สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จัดทำแผนงานโครงการ มีการบูรณาการระหว่างแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกับยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด มีความร่วมมือกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่นอกกลุ่มจังหวัด มีคณะกรรมการบริหารงานจังหวัด แบบบูรณาการ (กบจ.) และมีแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดให้สะท้อนความต้องการของ พื้นที่ได้

อย่างแท้จริง และต้องมีความสามารถด้านการบริหารจัดการ (Chief Executive Officer) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Chief Emotional Officer) และมีจิตใจที่ร่าเริง มองโลกในแง่ดี ผู้ที่ทำงานด้วยมีความสุข (Chief Entertainment Officer) มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการประสานงาน ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการวิจัยและติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบฐานข้อมูลของจังหวัดทุกด้าน อย่างครบถ้วนและทันสมัยอยู่เสมอ มีการกระจาย อำนาจให้กับบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ อย่างแท้จริงและมีการบริหารจัดการ งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้^๒

๕.๒.๑ อภิปรายผลพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

จากการลงพื้นที่ทำการวิเคราะห์และได้นำพาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง ๔ ชุมชน ไปทัศนศึกษา ศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นชุมชนนำอยู่และชุมชนต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม หรือด้านสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในด้านความรู้ และได้รับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับทัศนคติตนเองหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นมา ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน จึงนำความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาดูงานที่บ้านสำโรง กลับมาพัฒนาหมู่บ้านของตน จึงเกิดทักษะขึ้นมาในภายหลัง เหล่านี้เรียกว่า KAS Model (สฤัญญา รัศมีธรรมโชติ, ๒๕๔๙ : ๕) (ความรู้ K-Knowledge, ทัศนคติ A- Attitudes, ทักษะ S-Skills) ทำให้เกิดการพัฒนาคำความรู้ในรูปแบบ AMPP ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการบริหาร (A-Administration) ๒) ด้านคุณธรรม (M-Moral) ๓) ด้านการมีส่วนร่วม (P-Participation) และ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ (P-Project Development in The Area) ดังนี้

ด้านความรู้ K-Knowledge ๑) ด้านการบริหาร สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชนได้จัดตั้งสภาผู้นำชุมชน นำบุคคลที่เคยติดเหล้า ติดยาเสพติดกลับเข้าสู่สังคมได้ และผู้นำกับผู้ตามยึดหลักการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกิดปัญหาความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งผู้นำและประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน จึงก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จึงเกิดเทคนิคในการบริหารงานให้กับตนเองตลอดเวลา ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดตั้งตั้งกฎระเบียบภายในชุมชนตามความเหมาะสม (สัญญาใจชุมชน: ธรรมนูญหมู่บ้าน) สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙/รู้จักสามัคคี/รู้หน้าที่ รู้เวลา ใจซื่อตรง ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน วางนโยบาย วางแผนงานร่วมกัน ระดมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างวิสัยทัศน์ โดยยึดหลักจารีตประเพณี วัฒนธรรมชาวพุทธ ฮิต ๑๒ ครอง ๑๔ ตามปฏิทินชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้จัดทำโครงการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษไว้บริโภคเอง และการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย (Solid Waste) ในครัวเรือน ด้านทัศนคติ A- Attitudes ๑) ด้านการบริหาร

^๒ดิเรก ถึงฝั่ง, “ยุทธศาสตร์การบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของจังหวัดในประเทศไทย”, *ปริญญาดุชฎิบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙).

สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ปรับทัศนคติตนเอง และได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ในหลายมุม หลายด้าน จึงเกิดการยอมรับในชุมชนมากขึ้น การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ จึงเรียบง่ายขึ้นกว่าเดิม ในด้านปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ลดน้อยลง ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้การวางระบบทำงาน สร้างวินัยต่อตนเอง ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การจัดระบบคน และได้ทัศนคติการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติ ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ จึงเกิดวาทะศิลป์ในการสนทนาขึ้นมา มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก นึกคิด มีทัศนคติ และการสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจผู้อื่น รวมทั้งมีความสามารถในการโน้มน้าว และสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นได้ ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้ภูมิปัญญาในการพัฒนาคน และพัฒนางานขึ้นมา เรียกว่า การสร้างสิ่งใหม่อนุรักษ์ของเก่าด้านทักษะ S-Skills ๑) ด้านการบริหาร สรุปได้ว่าผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพของหมู่บ้านด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาต่อยอดจากทุนดั้งเดิมของชุมชนซึ่งมีอยู่แล้ว และแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการแนะนำพาผู้นำปฏิบัติจริง บ้านหนองกงใหญ่ และบ้านแห้ว จึงได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ และผ่านการตรวจติดตามประเมินผลงานผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๖๓ ๒) ด้านคุณธรรม สรุปได้ว่า ผู้นำทั้ง ๔ ชุมชน ได้รู้จักการเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย จึงเป็นผู้นำที่มีจิตใจไม่โลเล และสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่นได้ ๓) ด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าการนำประชาชนที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง ๔) ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ พบว่า โครงการที่ดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยการนำของผู้นำชุมชน มีมากกว่า ๓๐ โครงการ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และโครงการปรับปรุงต่อเติมระบบผลิตน้ำดื่มเพื่อชุมชน (ได้งบประมาณจากภาครัฐ ๕ ล้านบาทถ้วน)

๑) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายประเวช วงศ์พา เป็นผู้ใหญ่บ้าน คนที่ ๙ ในปัจจุบัน มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำสูงทรงภูมิรู้ นำเคารพนับถือของคนในชุมชน เป็นผู้มีความสามารถกล้าคิด กล้าตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารี เป็นคนดีมีศีลธรรม เป็นคนเสียสละ เป็นคนซื่อสัตย์ซื่อตรง อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคนมีความเพียรพยายามเด็ดเดี่ยว เป็นคนที่มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และยังเป็นคนยึดถือความถูกต้องมากกว่าความถูกใจ จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำต้องสามารถบริหารจัดการเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน รู้จักคัดเลือกวิธีวิทยาการใหม่ ๆ และสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชน และรู้วิธีการบริหารการลงทุนรวมถึงต้องเป็นผู้นำตัวอย่าง ผู้นำชุมชนในยุคใหม่จึงจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างเข้าใจเพราะจะนำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การ

บริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการวางแผนกำลังคนภาครัฐ ได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนกำลังคนภาครัฐที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงได้ทำการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ โดยคัดเลือก ๖ กระทรวงเป้าหมาย ในการศึกษาวิจัยจากหลักเกณฑ์ของขนาดทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ อย่างละ ๒ กระทรวง และลักษณะการทำงานของกระทรวงใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ๑) กระทรวงที่มีภารกิจที่รัฐเป็นผู้ควบคุมหรือดำเนินการหลัก ๒) กระทรวงที่มีภารกิจที่ภาครัฐ-เอกชน-ประชาชน ร่วมกันจัดการได้ และ ๓) กระทรวงที่มีภารกิจที่ภาคเอกชน-ประชาชน สามารถจัดการได้เองภายใต้ กติกาและการส่งเสริมของภาครัฐ และได้คัดเลือก ๖ กระทรวง ดังนี้ กระทรวงคมนาคม (ขนาดใหญ่) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ขนาดใหญ่) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ขนาดกลาง) กระทรวงอุตสาหกรรม (ขนาดกลาง) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ขนาดเล็ก) และ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ขนาดเล็ก)^๓

๒) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชน บ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายชาติชาย เศษภักดี เป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบล กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จุดที่ควรพัฒนา สรุปได้ว่าผู้นำควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้นำจำเป็นต้องรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรอบด้าน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญผู้นำใหญ่ชาติชายควรเปิดโลกทัศน์ เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา เพราะยุคศตวรรษที่ ๒๑ นี้ คือยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและลบล้างวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญแสง ชีระภากร วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำและการบริหารงานของ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ๑) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทมี รูปแบบภาวะผู้นำแบบชั้นนำมากที่สุด ๒) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกช่วงอายุ ทั้งเพศหญิง และเพศชายในทุกระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี รูปแบบภาวะผู้นำแบบชั้นนำมากที่สุด ๓) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่บริหาร โดยคำนึงถึงมิติประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม ซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แต่ในมิติความมีจริยธรรม และเคารพกฎหมาย และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึง น้อยกว่ามิติอื่น ๔. เมื่อควบคุมตัวแปรระยะเวลาที่เคยทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก่อน ประเภทผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน ๓ มิติ คือความรับผิดชอบต่อสังคม การสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและความซื่อสัตย์ เป็น

^๓วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ “การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ”, รายงานวิจัย ,(กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. ,๒๕๕๒).

ธรรม โปร่งใส ส่วนรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน ๓ มิติ คือการคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม^๔

๓) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน พึ่งผ่านการประกวดผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมประจำปี ๒๕๖๓ ในวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา ท่านเป็นผู้หนึ่งที่มุ่งมั่น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีศักยภาพภาวะผู้นำสูง มีวาทะศิลป์ในการพูด เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ถืออำนาจ บาดรหลวง มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างค่อนข้างดี และที่สำคัญท่านผู้ใหญ่วุฒิไกร มักเป็นผู้ให้ มากกว่าผู้รับ พูดแล้วลงมือทำจริง จะเป็นผู้นำในการทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงได้รับความรัก การสนับสนุนจากประชาชนคนรอบข้างเป็นอย่างดี ผู้นำจำเป็นต้องหาผู้ร่วมอุดมการณ์เพิ่มขึ้นอีกเพราะปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น อาจเกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนชุมชน และควรเพิ่มนโยบาย ทรนงค์ให้ประชาชนเดินสายกลาง ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทำอะไรที่เกินตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ สมแก้วและคณะ ทำการวิจัยเรื่อง ส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นกรณีศึกษาช่องทางทุจริตในระดับตำบล : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเชิงโครงสร้างระดับท้องถิ่นพบว่า ปัญหาจากแนวคิดของระบบสังคมตามกลไกของระบบทุนผูกขาดที่มีฐานะนำทางเศรษฐกิจและครอบงำสังคมชุมชนเกษตรกรรมไทยเป็นตัวกำหนดกรอบคิดเชิงอำนาจเป็นผลให้สังคมชุมชนเลือกสรรผู้มีฐานะนำทางเศรษฐกิจของชุมชนมาเป็นตัวแทนสมาชิกสภากรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลส่งผลต่อรูปแบบของการบริหารจัดการและการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปในรูปแบบของการบริหารจัดการแบบธุรกิจตามทักษะของผู้ที่ได้รับเลือกสรรและผลการวิจัยยังบ่งบอกอีกว่าความสนใจในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยปัญหาจากกลไกการให้ประชาชนมีส่วนร่วมและความไม่เข้าใจในโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องสร้างกลไกหรือหลักสูตรการเรียนรู้อะบบประชาธิปไตยในระดับฐานรากเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างปลอดภัย^๕

๔) ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพผู้นำชุมชนซึ่งมี นายเข้มพลอย ชาวเหนือ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ในอดีตเคยได้รับผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี ๒๕๕๗ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวางแผนพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ร่วมกับประชาชนภายในหมู่บ้าน กำหนดเป้าหมายแนวทางในการทำงานอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎ กติกา ข้อบังคับของหมู่บ้านอย่าง

^๔บุญแสง ซีระภากร, “ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **ปรัชญาคุณวิบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒).

^๕ไพฑูรย์ สมแก้ว และคณะ, “การวิจัยเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นกรณีศึกษาช่องทางทุจริตในระดับตำบล : ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเชิงโครงสร้างระดับท้องถิ่น”, **รายงานวิจัย ,ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๔๘).**

ชัดเจน จุดที่ควรพัฒนา สรุปลงได้ว่าผู้นำควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และหาช่องทางสนับสนุนในการ “สร้างรายได้ ลดรายจ่าย” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีความจริงจังและจริงใจต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร มีการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจและอำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งให้เท่านั้น ในขณะที่งบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงยังไม่มี การถ่ายโอน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนให้ ส่วนในด้านผู้ปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนให้ ส่วนในด้านผู้ปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ยังมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน หรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาถ่ายโอนภารกิจออกไป ผลของการกระจายอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ยังไม่เห็นผลมากนัก อาจจะทำให้เกิดผลเสียเป็นอย่างมากต่อประสิทธิภาพของการปกครองท้องถิ่น^๖

๕.๒.๓ อภิปรายผลกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในจังหวัดขอนแก่น” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยสรุปข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนใน ๓ ด้าน คือ AKL Model ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทัศนคติ (A- Attitudes), ด้านความรู้ (K-Knowledge), และด้านทักษะความเป็นผู้นำ (L-Leadership Skills) อย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งมีกลยุทธ์อีก ๔ ด้านหลักเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชน เพื่อให้เกิดแผนชุมชนพึ่งตนเอง คือ PANM Model ประกอบด้วย ๑) หมั่นระวังยับยั้งปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ให้เกิดขึ้น (P-Precaution) ๒) หมั่นลด ละ เลิกในสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว (A-Abandon) ๓) หมั่นพัฒนาศักยภาพตนเองและชุมชนที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้นและสร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น และ (N-New Development) และ ๔) หมั่นรักษาศักยภาพตนเองและชุมชนที่เกิดขึ้นแล้วให้มั่นคง และยั่งยืน (M-Maintain) โดยการวิจัยครั้งนี้

^๖ ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ, “ การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ”, *ปรัชญาดุสิตบัณฑิต(รัฐศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

สรุปได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย โดยผ่านการสังเคราะห์เป็นสมการ คือ KAS+AMPP = AKL Model-PANM Model สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรพินท์ สฟโชคชัย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานส่วนท้องถิ่นเพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลในระดับตำบลและหมู่บ้านผู้วิจัยได้เลือกอบต. ชมพูอำเภอสรรภักดิ์จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ทำการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือกับผู้บริหารสมาชิกสภาเทศบาลและเจ้าหน้าที่อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องจากการดำเนินงานภาคสนามร่วมกับผู้ปฏิบัติระดับตำบลทำให้สามารถรวบรวมบทเรียนและแนวคิดจากการปฏิบัติจริงผลการศึกษาอบต. ที่มี ธรรมาภิบาลในภาคปฏิบัติเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมแม้ว่าผลการศึกษาในพื้นที่ทดลองยังไม่สมบูรณ์นักแต่ก็มีข้อมูลบางส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นว่าประโยชน์ในการเผยแพร่แนวคิดและขั้นตอนการปฏิบัติในการสร้าง อบต.ธรรมาภิบาลต่อไปกระบวนการพัฒนาธรรมาภิบาลระดับอบต. เริ่มตั้งแต่กระบวนการการสร้างความเข้าใจการกำหนดแนวทางและรูปแบบการทดลองปฏิบัติและสิ้นสุดที่การทบทวนและสรุปบทเรียนอบต.ชมพูเลือกประยุกต์หลักธรรมาภิบาล ๔ หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรมหลักความโปร่งใสหลักการมีส่วนร่วมและความคุ้มค่าส่วนอีกสองหลักคือหลักความรับผิดชอบและหลักคุณธรรมยังไม่ได้ดำเนินการเป็นเรื่องนามธรรมที่จะต้องใช้ในการณรงค์และการสร้างจิตสำนึกสำหรับการศึกษาในโครงการนี้ยังไม่สามารถสร้างกลไกในเชิงการบริหารจัดการได้เนื่องด้วยเป็นเรื่องระยะยาวและโครงการมีข้อจำกัด^๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

๑. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีปัญหาและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมโดยการหาข้อมูล เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตามความเป็นจริง พร้อมทั้งมีความตั้งใจจริงที่จะนำเอาปัญหาไปสู่การจัดทำนโยบายและประกาศ เป็นนโยบายในที่สุด

๒. ควรจะมีการตั้งองค์กรเฉพาะกิจขึ้นมาเพื่อพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งองค์กรเฉพาะกิจนี้ บุคลากรอาจจะสังกัดกรมต่างๆ แล้วคัดสรรบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมาร่วมทำงาน และบุคลากรเหล่านั้นอาจจะมาจากหลายหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับภารกิจการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น นักวิชาการเกษตร นักวิชาการป่าไม้ นักวิชาการธรณี นักวิชาการน้ำ นักวิชาการดิน เป็นต้น โดยบุคลากรทั้งหมดเข้ามาทำงานร่วมกันในหน่วยงานเฉพาะกิจ คล้ายกับมาปฏิบัติราชการในพื้นที่เดียวกันเป็นการบูรณาการทุกๆ องค์ความรู้ โดยขึ้นตรงต่อหัวหน้าชุดเฉพาะกิจ

๒.๑ ด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ยึดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัย)

^๗อรพินท์ สฟโชคชัย, “แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานส่วนท้องถิ่น”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๔๓).

๒.๒ ด้านเศรษฐกิจ(จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออมมีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน)

๒.๓ ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา

๒.๔. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฯ มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การคิดเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๕๖.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. การพัฒนาประเทศไทย: แนวความคิดทิศทางการพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๓.
- จุมพล นิมิตพานิช. การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ ๔. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๕.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ใน เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ชัยอนันต์ สมุทวานิช. ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความ เป็นอื่น. กรุงเทพมหานคร: วิภาค, ๒๕๔๒.
- ฉลอง โชติกะคาม. การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอรี, ๒๕๔๒.
- เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. ชุดการศึกษาค้นคว้ารายวิชา ๒๕๓๕๑๐๑ หลักการพัฒนาและการสร้าง ยุทธศาสตร์การพัฒนา. เพชรบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. มารู้อีก COMPETENCY กันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗.
- ธนากร สังเขป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- ปกรณ ปรียากร. “ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหาร การพัฒนาชนบท หน่วยที่ ๑-๖. หน้า ๑-๗๓. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๘.
- พินิจดา วีระชาติ. การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓.
- พรทิพย์ อัยยิมพานต์. Leadership for Organizational Effectiveness, การบริหารคน, ๓ (๒๔), ๒๕๔๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๔.
- _____. การศึกษาเครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **แผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ**

พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

มานพ เมฆประยูรทอง. **สหประชาชาติ: สันติภาพกับการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทคนิค, ๒๕๓๘.

มาเรีย กอนซาเลซ. “ผู้นำอุดมสติ”, แปลโดย ณิชร สยามวาลา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๗.

มัลลิกา ต้นสอน. **พฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. **ภาวะผู้นำ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนรัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔.

_____. **องค์การและการจัดการงานบุคคล หน่วยที่ ๑๑,** พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร: นานมี บุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

เรมवल นันท์ศุภวัฒน์. **ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์กร.** เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

วินัย วีระพัฒนานนท์. **มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๘.

วิภาดา คุปตานนท์. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รังสิต, ๒๕๔๔.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิจิตร ทัศนกร, ๒๕๕๐.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๙.

สมพร เทพสิทธิธา. **การพัฒนาแบบยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยใน พระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๘.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘.

สุจิตรา ธนานันท์. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

สุรชาติ ฅ หนองคาย. “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบสุขภาพ”, ใน **เอกสารประกอบคำบรรยาย**. ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข: มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

เสนห์ จุ้ยโต และคณะ. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ ๔**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗.

อนิวัช แก้วจำนง. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. สงขลา: บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, ๒๕๕๒.

อุทัย บุญประเสริฐ. **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-based Management**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๒) **คุณนิพนธ์/รายงานการวิจัย:**

นิกัญชลา ลั่นเหลือ. “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๔.

ชัยภูณันท์ จิณณรัฐชา. “การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ”. **วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, ๒๕๕๔.

ปรีชา วุฒิการณ์ และคณะ. “การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๘.

พระมหาภูสิต อคควณโณ (ปล้นรัมย์). “การบริหารจัดการชุมชนพึ่งตนเองวิถีพุทธเพื่อความยั่งยืน”. **คุณนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗.

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. “กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัด”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๓.

วีรชัย อนันต์เชียร. “กลยุทธ์การพัฒนาริธีกรรมสำหรับเยาวชนไทย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

สีบวงค์ กาหวงค์. (๒๕๕๔). “ได้ศึกษาตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ชัยญาณันท์ จิณณัฐชา, “การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ”, **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, ๒๕๕๔),
- สุทธยาณ์ โอบ้ออม. “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุธาสิณี แม้นญาติ. “ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.
- อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. “ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชนกรณีศึกษาชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบุลย์. “การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓.

(๓) บทความวิจัย/บทความวิชาการ:

- สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ. “Competency: เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้”. *Productivity*, ๙ (๕๓) (พ.ย. - ธ.ค. ๒๕๕๗): ๔๘.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

- จักขวัชร ศิริวรรณ. **แนวคิด ความสำคัญ และกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437659> [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๒].
- _____. **เป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/437656> [๒๕ มี.ค. ๒๕๖๒].

๒. ภาษาอังกฤษ:

- Beatrice Heuser. **The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to the Present**. Cambridge University Press, 2010.
- Bernhard, L.A., & Walsh, M. **Leadership: The key to the professionalization of nursing**. 3th ed. St. Louis: The C. V. Mosby, 1995.
- Bennis, W. & Nanus, B. **Leaders: The strategies for taking change**. New York: Harper and Row, 1985.

- Bowditch, James L. and Buono, Anthony F. **A Primer on Organizational Behavior**. New York: John Wiley and Sons, 1990.
- Dalton E. McFarland. **Management Foundations and Practices**. 5th edition. New York: MacMillan, 1979.
- Dejnozka, E. L. **Education and ministration glossary**. Westport. CT: Greenwood, 1983.
- D.D. Chiras. “**Action for Sustainable**”. In **Future Environment Science**. U.S.A.: The Benjamin Cumming Publishing Company, Inc, 1991.
- Du Brin, J. Andrew. **Leadership Research Findings, Practice, and Skills**. New York: Houghton Mifflin Company, 1998.
- _____. **Leadership Research Findings, Practice, and Skills**. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin Company, 2007.
- Ewert, D. Merrill. **Adult education and international development**. In **Sharan B. Merriam and Phyllis M. Cunningham (Eds.) Handbook of Adult and continuing Education**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1991.
- Fiedler, F. E. **A theory of leadership effectiveness**. New York: McGraw-Hill, 1967.
- Gary Yukl. **Leadership in Organization**. 6th edition. New York: Pearson Prentice Hall, 2006.
- Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J.H. **Organization Behavior Structure Process**. 9th ed. New York: McGraw-Hill, 1997.
- Halpin, A. W. **Theory and research in administration**. New York: Macmillan, 1966.
- Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L. **Leadership in Organization**. Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology: Volume 2 Organizational Psychology. London: Sage, 2001.
- Kotter, J.P., **The Leadership factor**, (New York: The Free Press, 1988.
- M.B. Miles, & A.M. Huberman. **Qualitative data analysis: An expand source book**, 2nd ed. Thousand Oaks: 1994.
- Nelson, D.L., & Quick, J.C. **Organizational Behavior: Foundations Realities, and Challenges**. New York: West Publishing Company, 1997.
- Neufeldt, Victoria and David B. Guralnik. **Webster's New World Dictionary of American English**. New York: Simon and Schuster, 1988.
- Northouse, P.G., **Introduction to Leadership: Concepts and Practice**. Thousand Oaks, LA: Sage, 2009.
- Stogdill, R.M. **Stogdill's handbook of leadership**, 1974. In Bass, B.M. (Ed.). New York: Free Press, 1981.

_____. 1950. In Bass, B.M., **Stogdill's handbook of leadership**, (Ed.). New York: Free Press, 1981.

Yukl, G. **Leadership in Organization**, (4th ed.), (New Jersey: Pearson Prentice-Hall, 1998), p. 2.

_____. **Leadership in Organization**. 3th ed. New Jersey: Prentice-Hall, 1994.

ภาคผนวก

ภาคผนวก : ก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย
แบบสนทนากลุ่มย่อย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรู้และประสบการณ์ จึงได้คัดเลือกท่านในการสัมภาษณ์ ส่วนความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้ในทางวิชาการต่อไป

สำหรับคำถามการวิจัยประกอบด้วย ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรประกอบไปด้วยด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

ตอนที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรมีแนวทาง และขั้นตอนอย่างไรบ้าง

ตอนที่ ๓ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรกำหนดแนวทางไว้อย่างไร

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างสูง

ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์ และคณะ.
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น

แบบสัมภาษณ์

**เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ในจังหวัดขอนแก่น”**

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์) เพศ.....อายุ.....ปี
 ตำแหน่ง.....เบอร์โทรศัพท์.....
 หน่วยงาน/ที่อยู่.....
 วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์...../...../.....สถานที่สัมภาษณ์.....
 เวลาที่สัมภาษณ์ ตั้งแต่เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.

**ตอนที่ ๒ บทสัมภาษณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ในจังหวัดขอนแก่น**

๑) ท่านเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคต่อศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
เป็นอย่างไร

๑.๑ ด้านการบริหาร

.....

๑.๒ ด้านคุณธรรม

.....

๑.๓ ด้านการมีส่วนร่วม

.....

๑.๔ ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

.....
.....
.....

๒) บทบาทผู้นำในการพัฒนาชุมชนตามความคาดหวังและที่ปฏิบัติจริงที่มีต่อศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๒.๑ ด้านการบริหาร

.....
.....
.....

๒.๒ ด้านคุณธรรม

.....
.....
.....

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

๒.๔ ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

.....
.....
.....

๓) ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีการพึ่งพาทรัพยากรในศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไร

๓.๑ ด้านการบริหาร

.....
.....
.....

๓.๒ ด้านคุณธรรม

.....
.....
.....

๓.๓ ด้านการมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

๓.๔ ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

.....
.....
.....

๔) ท่านคิดว่าในผู้นำชุมชนของท่านมีการพึงสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน
ต้นแบบอย่างไร

๔.๑ ด้านการบริหาร

.....
.....
.....

๔.๒ ด้านคุณธรรม

.....
.....
.....

๔.๓ ด้านการมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

๔.๔ ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

.....
.....
.....

๕) ท่านเห็นว่าในชุมชนของท่านมีการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม อย่างไร

.....
.....
.....

ขอบคุณในความเมตตาท่านอย่างยิ่ง

**ประเด็นแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ**

การสนทนากลุ่มงานวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม คือ ๑) เพื่อเป็นการระดมสมอง (Brainstorming) ร่วมกันหาแนวทางและสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเสนอแนะแนวทางแลกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ดังรายละเอียดข้อประเด็นข้อคำถามการสนทนากลุ่ม ต่อไปนี้

๑. ประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไร
๒. ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีอะไรบ้าง
๓. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีอะไรบ้าง
๔. ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีอะไรบ้าง

มีประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อการยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่จะนำไปพัฒนาและใช้ในพื้นที่อื่น ดังนี้

๑. ประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

๑. ประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไร

.....
.....

๒. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไร

.....
.....

สรุปรูปแบบเกี่ยวกับศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

๒. ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีอะไรบ้าง

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

๑. ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีอะไรบ้าง

.....
.....

๒. ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านการบริหาร เป็นอย่างไร

.....
.....

๓. ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านคุณธรรม เป็นอย่างไร

.....
.....

๔. ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านการมีส่วนร่วม เป็นอย่างไร

.....
.....

๕. ปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ เป็นอย่างไร

.....
.....

๖. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีอะไรบ้าง

.....
.....

สรุปรูปแบบปัจจัยที่ทำให้เกิดศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

๓. ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีอะไรบ้าง

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

๑. ปัญหาอุปสรรคของการสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

๒. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการป้องกันปัญหาอุปสรรคของการสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

สรุปรูปแบบการป้องกันปัญหาอุปสรรคปัญหาอุปสรรคของการสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

๔. ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีอะไรบ้าง

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

๑. รูปแบบการหาแนวทางและสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ควรเป็นอย่างไรและมีประเด็นอะไรบ้าง

.....
.....

๒. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการหาแนวทางและสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

สรุปรูปแบบการหาแนวทางและสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

.....
.....

ภาคผนวก : ข
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ยว. ๘๐๓๒.๓/ว. ๓๕๔๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๙ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์, ผู้ใหญ่บ้านหนองกงใหญ่ หมู่ที่ ๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ ดร.ภูษิต ปุสันรัมย์ และคณะ ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ได้ดำเนินงานการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เรื่อง "ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ" ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๕๒/๒๕๖๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรประกอบไปด้วยด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง ๒. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรมีแนวทาง และขั้นตอนอย่างไรบ้าง และ ๓. กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรกำหนดแนวทางไว้อย่างไร เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

การทำวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยพิจารณาว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

ขอเจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

นายวุฒิไกร วิชัยวงศ์
 เลขที่ ๓๓ หมู่ ๓ บ้านหนองกงใหญ่
 ๒๙ มี.ค. ๖๒.

หัวหน้าโครงการวิจัย
โทร ๐๙๓๓-๕๑๕-๓๕๔๕ (ดร.ภูษิต ปุสันรัมย์)

ที่ อว. ๘๐๓๒.๑/ว. ๗๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๓ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มย่อยงานวิจัย

เจริญพร นายประเวช วงศ์หา, ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการสนทนากลุ่มย่อยจำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ ดร.ภูษิต ปุสันรัมย์ และคณะ ตำแหน่ง อาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ได้ดำเนินงานการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เรื่อง "ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ" ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๕๒/๒๕๖๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. ศึกษาสภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรประกอบไปด้วยด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง ๒. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรมีแนวทาง และขั้นตอนอย่างไรบ้าง และ ๓. กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ควรกำหนดแนวทางไว้อย่างไร เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

การทำวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยพิจารณาว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญร่วมประชุมกลุ่มย่อยในการวิจัย ในวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ศาลาชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

ขอเจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

หัวหน้าโครงการวิจัย

โทร ๐๙๓-๕๐๕-๓๕๔๕ (ดร.ภูษิต ปุสันรัมย์)

1 ก.ค. 62

ภาคผนวก : ค
รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

ภาคผนวก : ง
เอกสารการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

แบบ สท.๐๙

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 2 /ม.ย. 63

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
เรียน/นมัสการ ...ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.....

ข้าพเจ้า นาย ธาติชาย ๑๗๖๖๓๑๑๑ ตำแหน่ง ผู้ช่วยบัณฑิต ๘.๗
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน บ้านแก้ว
ที่อยู่ ๙๐ ม. ๙ ต. บ้านโพน อ. ชำแสง จ. ชอนแก่น ๔๐๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๖๕ ๘๗๕๔๗๖๕ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ... (Strategy of Potential
Development for Community leaders in Model Sufficiency Economy Village)ซึ่งเป็น
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.ภูซึก บุรินทร์ย์ และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ จนถึง ๙ เมษายน ๒๕๖๓.....ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. นำมาทำวิทยานิพนธ์บัณฑิต ๘.๑ รายได้ นำผลการ
วิจัยมาทำประโยชน์ในชุมชนบ้านแก้ว ๑. ทำให้ได้วิทยานิพนธ์
เป็นวิทยานิพนธ์ที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ทำให้ได้วิทยานิพนธ์ที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ทำให้ได้วิทยานิพนธ์ที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ (นาย ธาติชาย ๑๗๖๖๓๑๑๑)
ตำแหน่ง ผู้ช่วยบัณฑิต ๘.๗

ภาคผนวก : จ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

- องค์ความรู้
- การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
- การพัฒนากำลังคน
- บทความทางวิชาการ

รายละเอียดผลงาน:

๑. เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
๓. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

จำนวนผลงาน:.....(๓).....หน่วยนับ:.....(เรื่อง)

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ประเภท:

- เชิงปริมาณ
- เชิงคุณภาพ

รายละเอียด:

๑) เชิงปริมาณ ได้แก่ ชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง จำนวน ๔ ชุมชน ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านห้วยเตย หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ๓) ชุมชนบ้านหนองกุงใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองกุงใหญ่ อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๔) ชุมชนบ้านหัวหนอง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น

๒) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ๑. ทำให้ทราบถึงศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ๒. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น และ ๓. ได้แนวทางที่เหมาะสมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ:

- ผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ผลกระทบต่อภาคการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
- ผลกระทบต่อสังคม
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รายละเอียด:

๑. ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชน ได้ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการประสานการดำเนินงานกิจกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำในระดับกลุ่มชุมชน และท้องถิ่น มีความพร้อมด้านกายภาพเพราะมีจุดแข็งหลายประการที่เกิดจากการพัฒนาของผู้นำชุมชนเช่นการมีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรม เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่เข้มแข็งใน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

๒. ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ประกอบด้วย ๔ ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ โดยใช้ทฤษฎี KSA Model มาใช้เป็นเทคนิคการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ประกอบด้วย ๓ ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ

๓. กระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น เริ่มจากการใช้ทฤษฎี SWOT ของ อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ จุดแข็ง (S-Strengths) จุดอ่อน (W-Weaknesses) โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) และ อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) (SW) เป็นปัจจัยภายใน และ (OT) เป็นปัจจัยภายนอก นำมาวิเคราะห์ และนำมาสังเคราะห์ด้วย ทฤษฎีของ Scott Parry สมรรถนะ/ศักยภาพ (Cluster) ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้เป็นบพบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KSA Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยยึดยุทธศาสตร์แผนชุมชนช่วยตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

ภาคผนวก : ฉ
แบบสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่	ว.๐๕๒/๒๕๖๒
ชื่อโครงการ	“ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ”
หัวหน้าโครงการ	ดร.ภูษิต ปุณรัตน์ และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โทรศัพท์ ๐๙๓-๕๑๕-๓๕๔๕ E-mail:
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>นับตั้งแต่เข้าสู่ยุคกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาสู่สังคมไทย ก็ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับตัวคน และนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองมากยิ่งขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าว ได้เกิด “ผู้นำ” ขึ้นในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนต่างๆ ทั้งที่เป็นชุมชนเมืองหลวง ชุมชนในเขตปริมณฑล และชุมชนในแถบชนบทที่อยู่ห่างไกล ผู้นำดังกล่าวก็มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น พระสงฆ์ และผู้อาวุโสของชุมชน เป็นต้น บทบาทของผู้นำดังกล่าวในสังคมไทยมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ทั้งดีและมีปัญหาภายในชุมชน หากชุมชนแห่งใดผู้นำมีศักยภาพสูงก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีการพัฒนาและความเข้มแข็ง ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำชุมชนใดไร้ประสิทธิภาพหรือไม่มีความสามารถ ผู้นำ ก็ส่งผลต่อชุมชนนั้นในทางไม่ดีเช่นกัน</p> <p>ผู้นำเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ภาวะผู้นำ หรือเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำ โดยมีความต้องการอยู่ ๓ ประการสำหรับการเป็นผู้นำ คือ ๑) ผู้นำควรต้องมีเป้าหมาย หรือมีความคิดมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า ๒) ผู้นำต้องมีผู้ตามอย่างน้อยหนึ่งคนที่ต้องตาม และ ๓) ผู้นำต้องใช้กระบวนการภาวะผู้นำ ทั้งนี้ ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สอดคล้องกับทัศนะของวิภาดา คุปตานนท์ ซึ่งได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ผู้นำอาจจะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่</p>	

ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

นอกจากนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ดังกล่าวนี ยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์หรือศักยภาพของคนไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยุบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และประเด็นที่สำคัญตามเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ที่ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคน คือ คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย

จากเป้าหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ถ้าองค์กรใดหรือประเทศใดที่มีผู้นำ แต่ขาดภาวะผู้นำ หรือมีผู้นำที่ขาดศักยภาพแล้ว ก็จะทำให้องค์กรหรือประเทศนั้นดำเนินกิจกรรมด้วยความยากลำบาก อาจประสบความล้มเหลว หรือล่าช้าในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำนั้น จึงมีนักวิชาการได้ระบุไว้ว่า การสร้างภาวะผู้นำของบุคคลชั้นผู้บริหารตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน องค์กร ตลอดจนระดับประเทศ โดยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้หลายทางด้วยกัน อาทิเช่น สถาบันการศึกษาและประสบการณ์ เพราะการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการปฏิบัติงานของบุคคลดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมให้มีภาวะผู้นำในตัวเอง โดยการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ควรคำนึงถึงหลัก ๓ ประการ คือ ๑) ค้นหาแก่นของความรู้ทางภาวะผู้นำอยู่เสมอ ๒) นำความรู้ที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และ ๓) มีการปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จึงจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่บรรลุผลสำเร็จได้ การเกิดภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ๒ คนขึ้นไป โดยให้คนหนึ่งเป็นผู้นำ อีกคนหนึ่งเป็นผู้ตาม ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดๆ ก็ได้ และเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงอายุ เชื้อชาติ และศาสนา เพราะฉะนั้น ผู้นำ จึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการที่จะนำพาผู้คนและชุมชนไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จัดว่าเป็นบุคคลที่ควรนำศึกษาถอดบทเรียนและหาตัวบ่งชี้ชัดว่า ผู้นำและทีมงานแต่ละคนมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร จึงสามารถนำพาหมู่บ้านของตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จได้

จากสภาพดังกล่าว ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาปฏิบัติในการบริหารจัดการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน จึงเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการงานของชุมชนด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบและมีศักยภาพสูงขึ้นได้นั้น มีความซับซ้อนของสภาพปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งจำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำ โดยการระดมความคิดเห็น

ของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชนหมู่บ้านนั้นๆ ได้แก่ ผู้นำทั้งที่เป็นทางการ และที่ไม่เป็นทางการ บุคลากรภาครัฐ รวมถึงประชาชนในชุมชนในเขตพื้นที่ เพื่อร่วมกันสร้าง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในเขตพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้น ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ทั้งตระหนักในความจำเป็นที่ต้องสร้างยุทธศาสตร์ และศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยหาตัวบ่งชี้วัดศักยภาพต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น รวมถึงสามารถนำผลการวิจัยที่ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งจะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

๑. เพื่อศึกษาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น
๓. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

๑. ศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการประสานการดำเนินงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำในระดับกลุ่มชุมชน และท้องถิ่น มีความพร้อมด้านกายภาพเพราะมีจุดแข็งหลายประการที่เกิดจากการพัฒนาของผู้นำชุมชนเช่นการมีกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรม เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่เข้มแข็งใน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่

๒. เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ประกอบด้วย ๔ ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการพัฒนาโครงการในพื้นที่ โดยใช้ทฤษฎี KSA Model มาใช้เป็นเทคนิคการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ประกอบด้วย ๓ ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า กระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น เริ่มจากการใช้ทฤษฎี SWOT ของ อัลเบิร์ต ฮัม

ฟรี (Albert Humphrey) ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ จุดแข็ง (S-Strengths) จุดอ่อน (W-Weaknesses) โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) และ อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) (SW) เป็นปัจจัยภายใน และ (OT) เป็นปัจจัยภายนอก นำมาวิเคราะห์ และนำมาสังเคราะห์ ด้วย ทฤษฎีของ Scott Parry สมรรถนะ/ศักยภาพ (Cluster) ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคล ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อ ผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของผู้นำ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม เรียกว่า KSA Model เป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยยึด ยุทธศาสตร์แผนชุมชนช่วยตนเอง มีวิสัยทัศน์ คือ เสถียรภาพ (Stability) ภูมิคุ้มกัน (Immunity) สมดุล (Balance) เป็นที่ตั้ง

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สามารถนำชุดความรู้ เกี่ยวกับการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนได้

๒. ชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น สามารถนำผลการวิจัยไป พัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ให้เกิดเรียนรู้และ เข้าใจในการบริหารจัดการชุมชน

๓. สถานศึกษาที่อยู่ในเขตจังหวัดขอนแก่น สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ไปใช้ในการเสริมหลักสูตรการเรียนรู้ของเยาวชนในสถานศึกษาได้

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงาน พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาลนครขอนแก่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานขอนแก่น หน่วยงานราชการอื่นๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนนวัตกรรม

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการนำเสนอการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกศรี อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ- ภาษาไทย นายภูษิต ปุลันรัมย์
 ชื่อ-อังกฤษ Mr. Phusit Pulanram
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
 ที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
 ๓๐ หมู่ ๑ ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ต.โคกสี อ. เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.๒๕๕๓ ป.ธ.๙ สังกัดวัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา
 เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร กองบาลีสนามหลวง กรมการศาสนา
 พ.ศ. ๒๕๕๗ พธ.ม. (การพัฒนาสังคม) คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ. ๒๕๖๐ พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

- ๑) พ.ศ.๒๕๕๘ โครงการวิจัย เรื่อง “การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทย”, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ๒) พ.ศ.๒๕๕๙ โครงการวิจัย เรื่อง “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความทางวิชาการ

- ๑)บทความวิชาการ เรื่อง “องค์พหุการทำงานขององค์กรทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐ (TCI 1)
- ๒) บทความวิชาการ เรื่อง “การบริหารเวลา การบริหารชีวิตตามวิถีพุทธในศตวรรษที่ ๒๑”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑ (TCI 1)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ- ภาษาไทย	นางเรียงดาว ทวะชาลี
ชื่อ-อังกฤษ	Mrs. RIANGDOW TAVACHALEE
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ต.โคกสี อ. เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. ๒๕๓๘ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๕๑ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๖ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

- ๑) พ.ศ.๒๕๖๐ โครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุหลังวัยเกษียณในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามแนวทางพระพุทธศาสนาของอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”
- ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ โครงการวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเพื่อคุณภาพแห่งชีวิตของแรงงาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความทางวิชาการ

- ๑) บทความวิจัย เรื่อง: Dr.Riangdow Tavachalee. “The Study of States and Problems Related to Famers’ Lives before Making the Check Dam of Khon Kaen Provincial Administrative Organization”. NIC MCU KK: The 4 th National and the 2nd International Conferences 2017, "Buddhist Innovation for Developing Thailand", 31 st March 2017 Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus.
- ๒) บทความวิชาการ เรื่อง บทความวิชาการ เรื่อง “การบริหารเวลา การบริหารชีวิตตามวิถีพุทธใน ศตวรรษที่ ๒๑”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑ (TCI 1)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ภาษาไทย	นายทรงพล โชติกเวชกุล
ชื่อ-อังกฤษ	Mr. SONGPHON CHOUTIKAVATCHAGUL
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ต.โคกสี อ. เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๓ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเอก การปกครอง) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ.๒๕๕๗ พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผลงานวิชาการ	<p>งานวิจัย</p> <p>๑) พ.ศ.๒๕๕๙ (ผู้ร่วมนักวิจัย) โครงการวิจัย เรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหายาเสพติดของเยาวชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น, ได้รับทุนการทำวิจัยกองทุนส่งเสริมงานวิจัยประยุกต์จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น</p> <p>บทความทางวิชาการ</p> <p>๑) บทความวิชาการ : ทรงพล โชติกเวชกุล (ผู้ร่วมนิพนธ์). Application of Buddhist Principles into Archaeological Science, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ (ฉบับพิเศษ) พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๙. หน้า ๕๖๗ - ๕๘๘.</p> <p>๒) บทความวิชาการ : ทรงพล โชติกเวชกุล (ผู้ร่วมนิพนธ์). “องค์การพิพการทำงานขององค์กรทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐ (TCI 1)</p> <p>๓) บทความวิชาการ : ทรงพล โชติกเวชกุล (ผู้นิพนธ์). การบริหารจัดการชุมชนเพื่อความอยู่ยั่งยืน. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๑, (ISSN: ๑๕๑๓-๕๘๕๕), หน้า ๒๖๓-๒๗๓</p>

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ภาษาไทย	นายอภิชาติ รอดนิยม
ชื่อ-อังกฤษ	Mr. APICHAT RODNIYOM
ตำแหน่ง	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๔ หลักสูตรวิทยาการคอมพิวเตอร์ (วท.บ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ.๒๕๕๗ หลักสูตรบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (วท.ม.) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- ๑) วิทยาการบรรยายพิเศษด้านไอซีที เทคโนโลยีการศึกษา
สื่อการศึกษาดิจิทัล e-Learning,
- ๒) e-Testing และเทคนิคคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย
- ๓) การวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ
- ๔) การพัฒนารายวิชาการเรียนการสอนออนไลน์ (e-Learning)
- ๕) การพัฒนารูปแบบการสอบออนไลน์ (e-Testing)
- ๖) การผลิตสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) สำหรับอาจารย์
- ๗) การพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการศึกษา และการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ภาษาไทย	นายนพดล เพ็ญประชุม
ชื่อ-อังกฤษ	Mr. NOPADOL PENPACHOOM
ตำแหน่ง	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ สำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๔ เปรียญธรรม ๕ ประโยค นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดบพิตรพิมุข กรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๕๔ หลักสูตรวิทยาการคอมพิวเตอร์ (วท.บ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน,การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน,การพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา
- เป็นวิทยากร ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ มจร อบรมให้บุคลากรส่วนกลาง เป็นวิทยากร อบรมให้ มจร ส่วนภูมิภาค เป็นวิทยากร อบรมให้หน่วย ภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวิทยากร บริษัทเอกชน (ศูนย์ฝึกอบรมคอมพิวเตอร์:Team Tecnology)
- หลักสูตรที่เคยเป็นวิทยากร หลักสูตร“ HTML5+CSS3” , หลักสูตร “ Joomla Advance Exention Workshop” มหลักสูตร“สร้างและจัดการเว็บไซต์หน่วยงานองค์กร ด้วย Joomla2.5” , หลักสูตร“ Web application ด้วย PHP+Mysql”มหลักสูตร“ PHP+MYSQL workshop” ,หลักสูตร“สร้างเว็บรองรับ AEC58 ด้วย wordpress”
- หลักสูตร“การพัฒนาเว็บไซต์หลายภาษาเตรียมความพร้อมสู่ AEC ด้วย WordPress” ,หลักสูตรการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้วย Moodle LMS,หลักสูตร “พัฒนาและจัดการเว็บไซต์ส่วนงานด้วย WordPress เบื้องต้น” ,หลักสูตร“การใช้งาน ออกแบบสื่อรูปภาพด้วย Photoshop cs6 เบื้องต้น” ,หลักสูตรการพัฒนาและการดูแลเว็บไซต์ส่วนงานด้วย Joomla ,หลักสูตรการพัฒนาเว็บไซต์ส่วนงานด้วยJoomla CMS ขั้นสูง ,หลักสูตรการบริหารจัดการเว็บไซต์ให้ปลอดภัย ,หลักสูตรการพัฒนา Mobile Application , หลักสูตรการใช้งานระบบอีเลิร์นนิ่ง, หลักสูตรการใช้โปรแกรมนำเสนอ ,หลักสูตร Mindmapping ,หลักสูตร Web I Development fundamental Level ,หลักสูตร Web II Development Master Level

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ภาษาไทย	นางสาวสุกานดา เทนอิสสระ
ชื่อ-อังกฤษ	Miss. Sukanda Tenissara
ตำแหน่ง	นักวิชาการศึกษา
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ต.โคกสี อ. เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๐ ศศ.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ พ.ศ.๒๕๕๗ พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผลงานวิชาการ	งานวิจัย ๑) พ.ศ.๒๕๖๐ (ผู้ร่วมนักวิจัย) โครงการวิจัย เรื่อง การจัดการเครือข่ายพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในจังหวัดเลย บทความทางวิชาการ ๑) พ.ศ. ๒๕๖๒ บทความวิจัย เรื่อง การจัดการเครือข่ายพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในจังหวัดเลย เสนองานประชุมวิชาการระดับชาติ

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

- ชื่อ-ภาษาไทย : พระใบฎีกาธนกิจ นริสโร (เทือกทอง)
- ชื่อ-อังกฤษ : Phrabaidika Tanakit Narissaro (Thuakkong)
- ตำแหน่ง : นักจัดการงานทั่วไป
- สังกัด : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓๐ หมู่ที่ ๑ ถนนขอนแก่น-น้ำพอง ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๖ ประโยค ๑-๒
พ.ศ. ๒๕๕๗ นักระรมชั้นเอก
พ.ศ. ๒๕๖๐ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๒ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย